

กระบวนการกลุ่มและพฤติกรรมรวมหมู่จำลอง: กรณีศึกษาศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน
เขต 8 จังหวัดสุราษฎร์ธานี

นางสาวยุภาภรณ์ ไพรบูลย์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาสังคมศึกษามหาบัณฑิต
สาขาวิชาสังคมวิทยา ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2551
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

GROUP PROCESS AND RIOT COLLECTIVE BEHAVIOR : A CASE STUDY OF
THE REGIONAL JUVENILE VOCATIONAL TRAINING CENTRE DISTRICT 8,
SURATTHANI PROVINCE

Miss Yupaporn Praiboon

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Art in Sociology Program in Sociology
Department of Sociology and Anthropology
Faculty of Political Science
Chulalongkorn University
Academic Year 2008
Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

กระบวนการกลุ่มและพฤติกรรมรวมหมู่ฉลาด: ศึกษากรณี
ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 8 จังหวัดสุราษฎร์ธานี

โดย

นางสาวยุภาภรณ์ ไพรมูลย์

สาขาวิชา

สังคมวิทยา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุรรัตน์ เชื้ออำนาจ

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ



..... คณบดีคณะรัฐศาสตร์

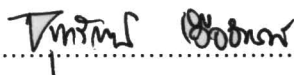
(ศาสตราจารย์ ดร. จรัส สุวรรณมาลา)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์



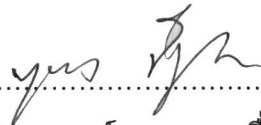
..... ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาวิกา ศรีรัตนบัลล์)



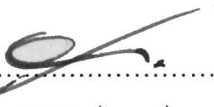
..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุรรัตน์ เชื้ออำนาจ)



..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญยง ชื่นสุวิมล)



..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(นายธวัชชัย ไทยเขียว)

ยุภาภรณ์ ไพรบุญย์: กระบวนการกลุ่มและพฤติกรรมรวมหมู่จลาจล: ศึกษากรณีศูนย์ฝึกและ
อบรมเด็กและเยาวชน เขต 8 จังหวัดสุราษฎร์ธานี. (GROUP PROCESS AND RIOT
COLLECTIVE BEHAVIOR: A CASE STUDY OF THE REGIONAL JUVENILE
VOCATIONAL TRAINING CENTRE DISTRICT 8, SURATTHANI PROVINCE) อ.ที่
ปริกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย, 184 หน้า.

การศึกษาวิจัย เรื่องกระบวนการกลุ่มและพฤติกรรมรวมหมู่จลาจล: ศึกษากรณีศูนย์ฝึก
และอบรมเด็กและเยาวชน เขต 8 จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบ
กระบวนการกลุ่มและพฤติกรรมรวมหมู่จลาจลของเด็กและเยาวชน และเพื่อศึกษาบุคลิกภาพ
ผู้นำกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการกลุ่มและพฤติกรรมรวมหมู่จลาจลของเด็กและเยาวชน โดย
ใช้แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการกลุ่ม แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมรวมหมู่จลาจล และแนวคิด
เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนผู้กระทำผิดในการศึกษา และใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิง
คุณภาพ โดยใช้เทคนิคการสำรวจ การสัมภาษณ์เจาะลึก (in – depth interview) การสนทนา
กลุ่ม (focus group) การระดมพลังสร้างสรรค์ (appreciate influence control: AIC) การสังเกต
(observation) และการจดบันทึก (field note) รวมถึงนำเทคนิคทางจิตวิทยามาใช้ในการ
วิเคราะห์บุคลิกภาพ แกนนำกลุ่ม จำนวน 12 คน และสมาชิกกลุ่ม จำนวน 18 คน

ผลการวิจัย พบว่า การรวมกลุ่มของเด็กและเยาวชนจาก 2 จังหวัดใหญ่ๆ คือ จังหวัด
สุราษฎร์ธานี และจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการสืบทอดอำนาจและค่านิยมที่ปฏิบัติต่อเนื่องกัน
มาจนเกิดเป็นการคงอยู่ของกลุ่ม การรวมกลุ่มของเด็กและเยาวชนนั้นมีความสัมพันธ์และผูกโยง
กับวัฒนธรรมย่อย ความภาคภูมิใจในท้องถิ่น ความรักในศักดิ์ศรี ความเป็นพวกพ้องเดียวกัน
เมื่ออยู่ในกลุ่มจะได้รับการยอมรับจากเพื่อน มีความมั่นคงและปลอดภัยในชีวิต มีผลประโยชน์
ร่วมกัน ทั้งนี้ยังพบว่าแกนนำกลุ่มได้รับการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น เป็นที่รักของเพื่อน
เชื้อเพื่อเชื้อแม่ มีน้ำใจ มีความมั่นใจ มีความกล้าหาญ ยอมรับความกดดันได้ และสามารถ
แก้ปัญหาให้สมาชิกในกลุ่มได้ทุกอย่าง ดังนั้นบุคลิกภาพและคุณสมบัติของกลุ่มแกนนำจึงมีผลต่อ
การคงอยู่ของกลุ่ม ส่วนกลุ่มที่ขาดแกนนำทำให้มีความน่าเชื่อถือลดลง และจะถูกกดดันจากกลุ่ม
ใหญ่ที่มีอิทธิพลให้เข้าร่วมเป็นกลุ่มเดียวกัน ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความขัดแย้งและทะเลาะ
วิวาทกันระหว่างกลุ่มเด็กและเยาวชนที่ต้องการรักษาสถานภาพกลุ่มของตนให้คงอยู่ต่อไป

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
สาขาวิชาสังคมวิทยา
ปีการศึกษา 2551

ลายมือชื่อนิสิต _____
ลายมือชื่อ อ.ที่ปริกษาวิทยานิพนธ์หลัก Thana Eiamsa-ard

4981137624: MAJOR SOCIOLOGY

KEYWORDS : CRIMINOLOGY /GROUP PROCESS / RIOT COLLECTIVE BEHAVIOR / JUVENILE DELINGUENCY

YUPAPPORN PRAIBOON : GROUP PROCESS AND RIOT COLLECTIVE BEHAVIOR : A CASE STUDY OF THE REGIONAL JUVENILE VOCATIONAL TRAINING CENTRE DISTRICT 8, SURATTHANI PROVINCE . ADVISOR : ASST. PROF. JUTHARAT UA - AMNOEY, Ph.D., 184 pp.

This research aims to study group process and riot collective behavior of youths in the Regional Juvenile Vocational Training Centre District 8, Suratthani Province. Theories applied in this research are group process, collective behavior, and the treatment program for juvenile delinquents. The researcher used qualitative research methods in collecting data, i.e. in-depth interview, focus group, observation and note taking, along with psychological methods, i.e. MPI (Maudsley Personality Inventory) from 12 group leaders and 18 members.

The result of this study found that; collaborating reason in grouping was sub-culture and local values of people who live in the same area; grouping became tradition that most of the youths transfer their pattern of behaviors to the next generation; being a group member, youths gain many advantages; they proud to be somebody in the group; they are accept and gain supported from friends in group; group leaders carried the important roles in the being of group; without the leader, group will lost it's power and be forced to combine with the other more powerful group. Thus, these caused conflicts and violence among groups in trying to survive to maintain their own groups.

Department : Sociology and Anthropology

Student's Signature Y. Praiboon

Field of Study : Sociology

Advisor's Signature J. Uamnoey

Academic Year : 2008

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ คงสำเร็จไม่ได้หากไม่ได้รับความช่วยเหลือ คุณดูแล แนะนำ และให้คำปรึกษาอย่างดียิ่งจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุฑาทิธณ์ เอื้ออำนวย อาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์ ผู้ให้ข้อคิดเห็นและให้ความช่วยเหลือที่เป็นประโยชน์สม่ำเสมอตลอดการศึกษา ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาวิกา ศรีรัตนบัลล์ หัวหน้าภาคสังคมวิทยา และมานุษยวิทยา ประธานกรรมการสอบ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญยง ชื่นสุวิมล กรรมการสอบ ที่คอยให้คำปรึกษาและข้อคิดเห็นในการศึกษาวิจัยมาโดยตลอด และขอกราบขอบพระคุณท่านอัครชัย ไทยเขียว อธิบดีกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กรรมการสอบ จากภายนอกมหาวิทยาลัย ที่ให้ความเมตตาอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล รวมถึงได้เสียสละเวลาอันมีค่าในการตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จเป็นรูปเล่ม

ขอขอบพระคุณบิดา มารดา พี่สาว พี่เขย น้องชาย และน้องสะใภ้ ที่ให้การสนับสนุน ช่วยเหลือให้กำลังใจด้วยดีเสมอมา และขอขอบพระคุณอย่างสูงต่อคณาจารย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้ให้แก่ผู้วิจัยอันถือว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าสูงยิ่ง ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่เรือนจำกลางจังหวัดสุราษฎร์ธานี และเจ้าหน้าที่ศูนย์ฝึกและอบรมเด็ก และเยาวชน เขต 8 จังหวัดสุราษฎร์ธานี ทุกท่าน โดยเฉพาะนางสาวรักษิมา จิตต์ภิรมย์ ที่คอยอำนวยความสะดวกและดูแลเป็นอย่างดีตลอดจนการเก็บรวบรวมข้อมูลเสร็จสิ้น ขอขอบพระคุณพี่ๆ เพื่อนๆ กลุ่มงานจิตวิทยา และกลุ่มงานสังคมสงเคราะห์ โรงพยาบาลสวนสราญรมย์ ที่ให้การสนับสนุนและได้สละเวลาอันมีค่าเข้าร่วมเก็บข้อมูลกับผู้วิจัย

ขอขอบพระคุณเด็กและเยาวชนกลุ่มตัวอย่างทุกท่านที่ได้สละเวลาอันมีค่าในการตอบแบบสอบถามและให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์กับผู้วิจัย ทำนุขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ภาควิชา สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ที่คอยอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้วิจัยทุกด้านตลอดการศึกษา ขอขอบคุณเพื่อนๆ น้องๆ สาขาอาชีวศึกษาและงานยุติธรรม สาขาสังคมวิทยา ทุกคนที่เป็นกำลังใจ และให้แง่คิดที่ดีแก่ผู้วิจัยเสมอมา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฌ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1. ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
2. ใจหายในการวิจัย.....	4
3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
4. ขอบเขตการวิจัย.....	4
5. นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย.....	4
6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
7. กรอบแนวคิดทฤษฎี.....	6
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
1. แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการกลุ่ม	10
2. แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมรวมหมู่จลาจล.....	36
3. แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนผู้กระทำผิด.....	47
4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	58
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	65
1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	65
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	66
3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	68
4. ข้อจำกัดของการวิจัย.....	71
5. การวิเคราะห์ข้อมูล.....	73

บทที่ 4	ชีวิตในศูนย์ฝึกและอบรมของเด็กและเยาวชนผู้กระทำผิด	
	1. ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 8 จังหวัดสุราษฎร์ธานี.....	77
	2. สภาพแวดล้อมและบรรยากาศภายในศูนย์ฝึกและอบรม.....	84
	3. วิถีชีวิตกลุ่มเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรม.....	88
บทที่ 5	อภิปรายผลและตอบใจทวิวิจัย.....	93
	1. การเกิดกระบวนการรวมกลุ่มของเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ.....	93
	1.1 รูปแบบโครงสร้างและองค์ประกอบของกลุ่มในศูนย์ฝึกและอบรมฯ.....	93
	1.2 พฤติกรรมรวมหมู่จลาจล กรณีเหตุการณ์วันที่ 4 สิงหาคม 2550.....	103
	2. เสี่ยงสะท้อนของกลุ่มเด็กและเยาวชนผู้ทำผิด.....	117
บทที่ 6	สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ.....	119
	1. สรุปผลการวิจัย.....	119
	2. ข้อค้นพบจากการศึกษาวิจัย.....	122
	3. ข้อเสนอแนะ.....	123
	รายการอ้างอิง.....	127
	ภาคผนวก.....	131
	ภาคผนวก ก.....	132
	ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	133
	ภาคผนวก ข.....	145
	ข สัญลักษณ์ และบทบาทภายในกลุ่มของเด็กและเยาวชน.....	146
	ภาคผนวก ค.....	148
	ค ศัพท์ที่ใช้ในกลุ่มเด็กและเยาวชน.....	149
	ภาคผนวก ง	150
	ง กิจกรรมกลุ่ม AIC และสภาพแวดล้อมและบรรยากาศภายในศูนย์ฝึกและอบรมฯ.....	151
ภาคผนวก จ.....	158
	จ ถอดข้อมูลคำสัมภาษณ์ของกลุ่มเด็กและเยาวชน.....	159
	ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	184

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	จำนวนเด็กและเยาวชนจำแนกตามเพศ และจังหวัด ประจำเดือนมกราคม – กุมภาพันธ์ 2551	88

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	กรอบแนวคิดการเกิดกระบวนการกลุ่มและพฤติกรรมรวมหมู่/จลาจล.....	8
2	ขั้นตอนของพัฒนาการกลุ่ม.....	22
3	ขั้นตอนในพัฒนาการกระทำการของพฤติกรรมฝูงชน.....	41
4	ลักษณะมิติบุคลิกภาพ 4 ด้าน ที่มีความสัมพันธ์ต่อกัน.....	67
5	โครงสร้างการบริหารงานศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 8 จังหวัดสุราษฎร์ธานี.....	78
6	ภาพจำลองโครงสร้างศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 8 จังหวัดสุราษฎร์ธานี	87

บทที่ 1

บทนำ

1. ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนกระทำผิดกฎหมาย แยกออกจากการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่ และถือว่าเด็กและเยาวชนที่กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดไม่ใช่อาชญากร ดังนั้นวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนต้องคำนึงถึงบุคลิกภาพ ลักษณะนิสัย สุขภาพ และภาวะแห่งจิตของเด็กและเยาวชนที่แตกต่างกันออกไป โดยต้องใช้ให้เหมาะสมกับตัวเด็กและเยาวชนและพฤติการณ์เฉพาะเรื่อง (ลักษณะ เสถียรสวัสดิ์, 2548: 1) การแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนกระทำผิดให้ตรงตามสาเหตุของการกระทำผิดให้มีประสิทธิภาพ โดยมุ่งกระบวนการปรับปรุงกระบวนการภายใน ได้แก่ การจำแนกสืบค้นหาสาเหตุการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนร่วมกับครอบครัว องค์กรที่เกี่ยวข้องวางแผนแก้ไขเป็นรายบุคคล พร้อมกับปรับปรุงกระบวนการภายนอกเด็กและเยาวชนกระทำผิด รวมถึงผู้เสียหายให้กลับสู่ชุมชนได้อย่างเข้มแข็ง และมีคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น (ศาลเด็กและเด็กและเยาวชนและครอบครัวกลาง, 2550: 2)

เด็กและเยาวชนกระทำผิดและถูกจับกุมเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม เมื่อศาลมีคำพิพากษาหรือมีคำสั่งให้ส่งตัวเด็กและเยาวชนเข้ารับการฝึกและอบรมในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนในเขตพื้นที่ของเด็กที่อาศัยอยู่ หรือที่รู้จักกันในนามของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน การฝึกและอบรมเพื่อให้เด็กและเยาวชนเกิดการตระหนักรู้และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการกระทำผิด เมื่อออกมาจากกระบวนการยุติธรรมแล้วกลับสู่ชุมชนที่มีสิ่งแวดล้อมเดิมจะไม่กระทำผิดซ้ำและไม่ถูกจับกลับเข้ามาในศูนย์ฝึกและอบรมฯ อีก (ลักษณะ เสถียรสวัสดิ์, 2548: 1) สภาพความเป็นอยู่ของเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ไม่แตกต่างไปจากการอยู่ในชุมชนหนึ่ง แต่พวกเขามีความรู้สึกว่าสถานที่แห่งนี้ไร้สภาพเหมือนกับ “ที่คุมขังหรือคุกเด็ก” เมื่ออยู่ข้างในนั้นก็ทำให้เกิดความรู้สึก “คับที่ คับใจ” ดังนั้นสิ่งสำคัญที่จะสอนเด็กและเยาวชนกลุ่มนี้คือทักษะในการอยู่ร่วมกับคนอื่น การยอมรับกฎกติกาของสังคมหรือชุมชน รวมถึงการปรับเปลี่ยนแนวคิดใหม่ว่าสถานที่แห่งนี้ “ไม่ใช่ที่คุมขังหรือคุกเด็ก” แต่เป็นสถานที่พักพิงชั่วคราวหรือชุมชนของเด็กและเยาวชนที่ก้าวพลาด ซึ่งพร้อมจะปรับปรุงแก้ไขตนเองให้ไปในทิศทางที่ดีขึ้น และสามารถใช้ชีวิตปกติอยู่ในสังคมได้ เพื่อลดระดับความคับข้องใจ (ถวัธชัย ไทยเขียว, 2550: 3)

เมื่อเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดจำนวนมากมาอยู่รวมกันในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ก็มีความขัดแย้งกันแบ่งพรรคแบ่งพวก รวมตัวเป็นกลุ่มจังหวัดหรือกลุ่มตามท้องถิ่น ซึ่งเป็นสาเหตุของการทะเลาะวิวาท และยกพวกตีกัน เหตุการณ์ลักษณะนี้ไม่ได้เกิดขึ้นทุกวัน แต่ถ้าเกิดขึ้นก็มีลักษณะของความรุนแรง ก่อให้เกิดความเสียหายทั้งในส่วนของชีวิตและทรัพย์สิน และทำให้สังคมภายนอกตีตราว่าเด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมที่รุนแรงไม่สามารถแก้ไขได้ ซึ่งเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นจากการกระทำของเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ มีการนำเสนอข่าวสารผ่านช่องทางของสื่อมวลชน เช่น วันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2550 เหตุการณ์เด็กและเยาวชนสองกลุ่มจังหวัด ก่อเหตุทะเลาะวิวาท ยกพวกตะลุมบอนทุบตีกัน เกิดขึ้นที่ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 6 จังหวัดนครสวรรค์ มีผู้ได้รับบาดเจ็บ 16 คน อากาศสาหัส 5 คน สาเหตุการทะเลาะกันมาจากเด็กและเยาวชนบางกลุ่มไม่พอใจที่ถูกกักบริเวณ และมีเพื่อนบางคนได้กลับไปเที่ยวสงกรานต์หลังผู้ปกครองมาค้าประกัน (หนังสือพิมพ์เดลินิวส์, 2550: 1) นอกจากนี้ยังมีเหตุการณ์ลักษณะดังกล่าวเกิดขึ้นที่ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 8 จังหวัดสุราษฎร์ธานี (ต่อไปจะเรียกว่าศูนย์ฝึกและอบรมฯ) เมื่อวันที่ 17 และวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ.2550 โดยมีกลุ่มเด็กและเยาวชนประมาณ 120 คน ได้รวมตัวกันก่อเหตุจลาจลโดยการจุดไฟเผาถังขยะเพื่อสร้างสถานการณ์ให้เกิดความวุ่นวาย ตำรวจต้องใช้กำลังจู่โจมรวบตัวแกนนำไว้ได้ทั้งหมด 42 คน สาเหตุมาจากเด็กและเยาวชนจากจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสุราษฎร์ธานี ไม่พอใจกันต้องการชิงความเป็นใหญ่ภายในศูนย์ฝึกและอบรมฯ และได้เกิดเหตุการณ์ลักษณะเดียวกันขึ้นอีกในวันที่ 4 สิงหาคม 2550 เด็กและเยาวชนจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้ก่อเหตุทะเลาะวิวาท ยกพวกตะลุมบอนกัน ขณะที่ครูฝึกนำออกกำลังกายภายในสนามกีฬาภายในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ทั้งสองกลุ่มเคยมีเรื่องทะเลาะกันมาก่อนหน้านี้หลายครั้ง ส่วนครั้งนี้เนื่องจากกลุ่มเด็กและเยาวชนจังหวัดนครศรีธรรมราชเข้าใจผิดคิดว่าครูฝึกเข้าข้างเด็กและเยาวชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี ทำให้เกิดความไม่พอใจ หลังเหตุการณ์กลับสู่ภาวะปกติ ครูฝึกได้แยกเด็กและเยาวชนมาทำความเข้าใจและหาทางยุติปัญหาที่เกิดขึ้น (หนังสือพิมพ์เสียงใต้รายวัน, 2550: 3)

จากเหตุการณ์จลาจลวันที่ 4 สิงหาคม พ.ศ.2550 ทำให้ผู้วิจัยสนใจต่อปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น จึงลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลและข้อเท็จจริงเบื้องต้นโดยการสัมภาษณ์นางกชนิภา ทวีสังข์ นักวิชาการอบรมและฝึกวิชาชีพ 7 ว. ทำให้ทราบข้อมูลเบื้องต้นว่าศูนย์ฝึกและอบรมฯ ต้องรับผิดชอบในการฝึกและอบรม ดูแล แก้ไข บำบัด และฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดในเขตภาคใต้ตอนบนทั้งหมด 7 จังหวัด ทำให้เด็กและเยาวชนที่มาจากแต่ละจังหวัดอยู่

รวมกันเป็นกลุ่มและมีการสืบทอดตำนานกลุ่มจากรุ่นสู่รุ่นไม่ให้กลุ่มจังหวัดของตนเองสูญหายไป และในกลุ่มจะมีแกนนำกลุ่ม 8 – 9 คน และมีหนึ่งคนที่เป็น “หัวโจก” หรือที่เรียกว่า “ซาใหญ่” ซึ่งเด็กและเยาวชนจะถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติสืบทอดกันมา เมื่อมีเด็กและเยาวชนเข้ามาใหม่ก็ต้องเข้าไปอยู่กลุ่มจังหวัดของตนเอง เป็นการรักษาสถานภาพของกลุ่มให้ยังคงอยู่ได้นานที่สุด กลุ่มที่มีตำนานมายาวนานมีสมาชิกมาก และมีความขัดแย้ง ทะเลาะวิวาท ยกพวกตีกันมาตลอด ซึ่งเรียกได้ว่าเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลในศูนย์ฝึกและอบรมฯ แห่งนี้มีอยู่สองกลุ่มจังหวัด ได้แก่ กลุ่มเด็กและเยาวชนจากจังหวัดสุราษฎร์ธานี เรียกว่าตนเองเป็นเจ้าของถิ่น และกลุ่มเด็กและเยาวชนจากจังหวัดนครศรีธรรมราช เรียกว่า กลุ่มที่มีความเป็นศักดิ์ศรีสูง ถูกผู้ชายฆ่าได้หยามไม่ได้ ทั้งนี้ผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและอบรมฯ ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่าเด็กและเยาวชนทั้งสองกลุ่มเคยมีเรื่องทะเลาะวิวาทกันมาตลอด คนที่ก่อเหตุส่วนมากมีอายุมากกว่า 18 ปี ต้องคดีอุกฉกรรจ์ เคยต้องโทษผ่านเรือนจำฯ มาแล้วเมื่อมาเจอคู่อริเก่าในศูนย์ฝึกและอบรมฯ จึงเกิดการเขม่นกันทะเลาะกัน ทั้งสองกลุ่มนี้ถือได้ว่าเป็นกลุ่มที่มีธรรมเนียมปฏิบัติสืบทอดกันมายาวนานพอควร มีอิทธิพลและสมาชิกในกลุ่มจำนวนมาก และเป็นกลุ่มที่มีการทะเลาะเพื่อชิงตำแหน่งความเป็นใหญ่กันมาตลอด

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า อย่างไรก็ตามเด็กและเยาวชนกระทำผิดที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา มีอายุระหว่าง 7 – 18 ปี เป็นช่วงวัยของการพัฒนาทั้งทางร่างกายและจิตใจ ที่แสวงหาเอกลักษณ์ของตน โดยทั่วไปเด็กและเยาวชนจะชอบอิสระเสรี ชอบแสดงออก ไม่ชอบกฎระเบียบ ดังนั้นเมื่อถูกจำกัดให้อยู่ในมีกฎระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ย่อมทำให้เกิดความคับข้องใจที่ไม่สามารถทำอะไรได้ตามความต้องการ สิ่งที่สามารถทำได้ คือ การพูดคุยและทำกิจกรรมกับเพื่อน ยิ่งเป็นเพื่อนจังหวัดเดียวกันก็จะทำให้ไว้ใจกัน เข้าใจกัน เมื่อเวลาผ่านไปยิ่งทำให้เกิดความผูกพันกับเพื่อนในกลุ่มมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ อยากปกป้องกลุ่มและรักษากลุ่มของตนเองให้อยู่ตลอดไป ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความมุ่งหมายที่จะศึกษาและวิเคราะห์การเกิดกระบวนการกลุ่มและพฤติกรรมรวมหมู่ก่อจลาจล เพื่อให้เข้าใจปรากฏการณ์ดังกล่าว ซึ่งจะนำไปสู่มาตรการในการป้องกันและแก้ไข การเกิดกระบวนการรวมกลุ่มและพฤติกรรมรวมหมู่จลาจลของเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ในการวิจัย

การเกิดกระบวนการกลุ่มและพฤติกรรมรวมหมู่จลาจลของเด็กและเยาวชน มีรูปแบบและกระบวนการที่ผูกโยงกับวัฒนธรรมย่อย ท้องถิ่นนิยม ลักษณะบุคลิกภาพของผู้นำ คุณสมบัติของผู้นำกลุ่ม และการเปลี่ยนแปลงบทบาทเมื่ออยู่ในกลุ่ม รวมถึงเด็กและเยาวชนให้เหตุผลในการรวมกลุ่มอย่างไร

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบและกระบวนการเกิดพฤติกรรมรวมหมู่จลาจลของเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 8 จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อศึกษาบุคลิกภาพของผู้นำกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการกลุ่มและพฤติกรรมรวมหมู่จลาจลในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 8 จังหวัดสุราษฎร์ธานี
3. เพื่อเสนอแนะมาตรการป้องกันและแก้ไขการเกิดพฤติกรรมรวมหมู่จลาจลของเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน สังกัดกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

4. ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยเลือกศึกษาเฉพาะกรณีเหตุการณ์จลาจลเมื่อวันที่ 4 สิงหาคม พ.ศ.2550 ที่เกิดขึ้นภายในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 8 จังหวัดสุราษฎร์ธานี เท่านั้น

5. นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

เด็กและเยาวชน หมายถึง เด็กและเยาวชนชายที่กระทำความผิดตามกฎหมายอาญา ซึ่งมีอายุระหว่าง 14 – 20 ปี แต่อายุไม่เกิน 24 ปี ตามที่ศาลเยาวชนและครอบครัวมีคำสั่งให้เข้ารับการฝึกและอบรมในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 8 จังหวัดสุราษฎร์ธานี

กระบวนการกลุ่ม หมายถึง รูปแบบ วิธีการ และขั้นตอน การรวมกลุ่มของเด็ก และเยาวชนในศูนย์ฝึกฯ ที่มีการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มจังหวัดหรือตามท้องถิ่นของตนเอง มีผลประโยชน์และเป้าหมายร่วมกัน มีผู้นำกลุ่มทำหน้าที่จัดการปัญหา รวมถึงมีการทำกิจกรรมร่วมกันทั้งสมาชิกและผู้นำกลุ่ม

พฤติกรรมรวมหมู่จลาจล หมายถึง กลุ่มเด็กและเยาวชนจำนวนหนึ่งรวมตัวกันประท้วงและสร้างสถานการณ์ให้เกิดความสับสนวุ่นวาย ยึดเยื้อ เพื่อเรียกร้องสิทธิของตนเอง ซึ่งมีการรับรู้ร่วมกัน มีความเห็นพ้องต้องกัน ให้ความร่วมมือซึ่งและกัน โดยมีแกนนำหรือขาใหญ่ ทำหน้าที่ควบคุมสมาชิกที่เข้าร่วมในเหตุการณ์ ทั้งนี้พฤติกรรมรวมหมู่จลาจลยังเป็นพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎระเบียบ วินัย ข้อบังคับ ที่เกิดขึ้นเป็นครั้งคราวไม่สามารถกำหนดได้ล่วงหน้า แต่เมื่อเกิดขึ้นแล้วจะมีพฤติกรรมแสดงออกที่ก้าวร้าวรุนแรง จนทำให้เกิดความเสียหายทั้งชีวิตและทรัพย์สิน และส่งผลกระทบต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง

ศูนย์ฝึกและอบรม หมายถึง ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 8 จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งรับผิดชอบภาคใต้ตอนบน 7 จังหวัด คือ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดชุมพร จังหวัดภูเก็ต จังหวัดพังงา จังหวัดระนอง จังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดกระบี่ โดยทำหน้าที่ในการฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนที่ศาลคดีเด็กและเยาวชนพิพากษาแล้ว ให้ได้รับการดูแลแก้ไข บำบัด และฟื้นฟู โดยจัดการเรียนการสอนสายสามัญและฝึกอาชีพให้เหมาะสมกับเด็กและเยาวชนเป็นรายบุคคล ซึ่งครอบคลุมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และด้านสังคม เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีความเป็นอยู่ที่ดี มุ่งมั่นในการฝึกและอบรม สำนึกตัวและปรับเปลี่ยนความประพฤติใหม่ให้กลับเป็นพลเมืองดี และสามารถใช้ชีวิตในร่วมกับสังคมปกติ

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบรูปแบบและกระบวนการเกิดพฤติกรรมรวมหมู่จลาจลของเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 8 จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. ทำให้ทราบบุคลิกภาพของผู้นำกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการกลุ่มและพฤติกรรมรวมหมู่จลาจลของเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 8 จังหวัดสุราษฎร์ธานี

3. ได้มาตรการป้องกันแก้ไขการรวมกลุ่มและพฤติกรรมรวมหมู่จลาจลของเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน สังกัดกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

4. เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาการจัดการกระบวนการกลุ่มและพฤติกรรมรวมหมู่จลาจลของเด็กและเยาวชนกระทำผิด สังกัดกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนต่อไป

7. กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาศึกษาการเกิดกระบวนการกลุ่มและพฤติกรรมรวมหมู่จลาจล: ศึกษากรณีศูนย์ฝึกและอบรมเยาวชน เขต 8 จังหวัดสุราษฎร์ธานี ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดกระบวนการกลุ่มและพฤติกรรมก่อจลาจลของเด็กและเยาวชน ที่สามารถนำมาประกอบกรณีวิเคราะห์ ได้แก่

1. สภาพแวดล้อมและบรรยากาศภายในศูนย์ฝึกและอบรมฯ มีเด็กและเยาวชนกระทำผิดจากภาคใต้ตอนบน 7 จังหวัด มาอยู่รวมกันทำให้เกิดความแตกต่างทางวัฒนธรรม ท้องถิ่น ค่านิยมท้องถิ่น การรักพวกพ้อง จึงมีการแบ่งพรรคแบ่งพวก โดยรวมเป็นกลุ่มจังหวัดหรือกลุ่มตามท้องถิ่นเดียวกัน เพราะมีค่านิยม ความเชื่อ และทัศนคติเหมือนกัน มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เมื่ออยู่ในศูนย์ฝึกและอบรมฯ เด็กและเยาวชนส่วนมากเลือกเข้ากลุ่มตามจังหวัดภูมิลำเนาของตนเอง เมื่ออยู่ในกลุ่มเป็นเวลานานทำให้เรียนรู้และซึมซับพฤติกรรมกลุ่ม มีความรู้สึกเป็นเจ้าของกลุ่ม ต้องการรักษากลุ่มไว้ ไม่ต้องการให้ใครมาทำลายระบบกลุ่มของตนเอง เป็นการรักษาสถานภาพกลุ่มให้คงอยู่ต่อไป

2. กระบวนการรวมกลุ่มของเด็กและเยาวชน มีความสัมพันธ์และผูกโยงภายในกลุ่ม ได้แก่ ตำนานกลุ่ม วัฒนธรรมย่อยและค่านิยมท้องถิ่น การรักษาสถานภาพของกลุ่ม ศักดิ์ศรีของกลุ่ม ความเป็นพวกพ้องเดียวกัน การมีผลประโยชน์ร่วมกัน แกนนำกลุ่มมีการสืบทอดอำนาจแบบรุ่นต่อรุ่น แกนนำกลุ่มมีคุณสมบัติน่าเกรงขาม สมาชิกทุกคนเชื่อใจและให้การยอมรับในตัวแกนนำกลุ่ม การรวมกลุ่มของเด็กและเยาวชนจากจังหวัดเดียวกันทำให้มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันภายในกลุ่ม ยอมรับซึ่งกันและกัน ให้การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ยอมรับบรรทัดฐานของกลุ่ม ดังนั้นเด็กและเยาวชนจึงเลือกที่จะเข้ากลุ่มตามความพอใจของตนเอง และเต็มใจอยู่ภายใต้การควบคุมของแกนนำกลุ่ม

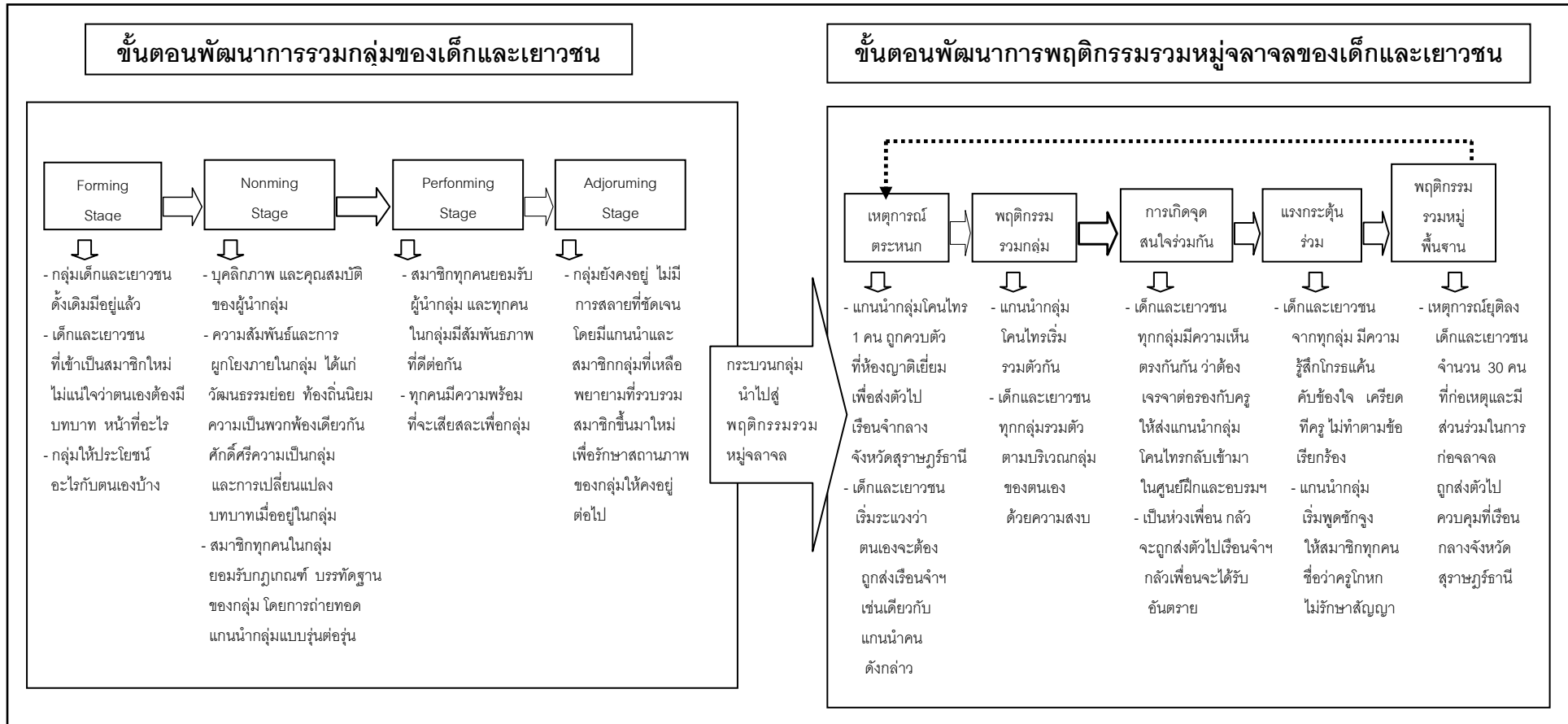
3. การคงอยู่ของกลุ่ม เป็นวัฒนธรรมการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นที่สืบทอดกันมา โดยแกนนำคนเก่าได้สร้างค่านิยมการรวมกลุ่มตามลักษณะท้องถิ่นขึ้นมา และสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ยิ่งเวลาผ่านไปทำให้เกิดความผูกพันและคิดว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม และต้องการให้กลุ่มของตนเองยังคงอยู่ต่อไป เมื่อแกนนำคนดังกล่าวพ้นโทษหรือถูกส่งตัวไปควบคุมที่อื่น ก็ถ่ายทอดเจตนากรรมให้กับแกนนำคนต่อไปรักษาสถานภาพของกลุ่มไว้ เป็นเหตุผลที่เด็กและเยาวชนพยายามรวบรวมสมาชิกขึ้นมาใหม่ เพื่อสร้างความมั่นคงของกลุ่มให้คงอยู่ต่อไป ซึ่งสมาชิกทุกคนยอมรับและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์นั้น ทั้งนี้กลุ่มยังสอนให้เด็กและเยาวชนรู้จักความเสมอภาคเท่าเทียมกัน การให้ความสำคัญกับเพื่อนมากกว่าการใช้อำนาจ ทำให้เด็กและเยาวชนเกิดความผูกพัน ห่วงแหน มีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ต้องการปกป้องไม่ให้ใครมาทำลายกลุ่มตนเองได้ เป็นการขัดเกลาเข้าสู่กระบวนการกลุ่มที่ถาวร ดังนั้นแกนนำกลุ่มจึงพยายามสร้างอำนาจและอิทธิพลให้กลุ่มเกิดความเข้มแข็ง เพื่อไม่ให้กลุ่มถูกยุบหรือสลายไปตามกาลเวลา

4. คุณสมบัติและลักษณะบุคลิกภาพของแกนนำมีความสำคัญต่อการคงอยู่ของกลุ่ม โดยแกนนำต้องมีความสามารถที่หลากหลาย เป็นนักแก้ปัญหาที่ดี มีความอดทนสูง มีความเด็ดขาดในการตัดสินใจ กล้าเผชิญกับปัญหาทุกอย่างที่เกิดขึ้น มีความกล้าหาญ มั่นใจในตนเอง และสามารถสร้างความเข้มแข็ง ความมั่นคงและรักษาสภาพของกลุ่มไว้ ถึงแม้ตัวเองจะพ้นโทษก็ต้องถ่ายทอดอำนาจไว้ นอกจากนี้ยังเป็นคนที่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ใจกว้าง มีน้ำใจ โอบอ้อมอารี และเป็นพี่รักของเพื่อน

5. พฤติกรรมรวมหมู่จลาจลของเด็กและเยาวชน เกิดจากความตื่นตระหนกของกลุ่มเด็กและเยาวชนจากเหตุการณ์หนึ่ง และส่งผลกระทบต่อความรู้สึกของเด็กและเยาวชน ให้มีความรู้สึกโกรธแค้น มีความอ่อนไหว ง่ายต่อการถูกครอบงำ เกิดความสนใจร่วมกัน ทำให้เกิดการรวมตัวกันของเด็กและเยาวชนจำนวนมาก เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกระทบต่ออารมณ์ความรู้สึก ทำให้เกิดความกดดัน ความคับข้องใจ ความเครียดที่สะสมซึ่งเกิดจากการขาดข้อมูลที่แท้จริงหรือการได้รับข้อมูลที่คลุมเครือไม่ชัดเจน เมื่ออยู่ในภาวะที่ไม่สามารถตัดสินใจได้ หวาดระแวง วิตกกังวล และขาดความเชื่อมั่นต่อความยุติธรรมที่เรียกร้อง ส่งผลให้เกิดความไม่พอใจ โกรธแค้น ต้องการเอาชนะ โดยใช้อารมณ์ในการตัดสินใจทำให้ไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมตนเองและกลุ่มคนที่เข้าร่วมการจลาจลได้ จึงก่อให้เกิดความรุนแรง วุ่นวาย ยึดเยื้อ และมีการทำลายสิ่งของจนก่อให้เกิดความเสียหาย

จากการทบทวนวรรณกรรม เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการศึกษาข้อเท็จจริงเบื้องต้นภาคสนามจากปรากฏการณ์เด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ รวมตัวกันก่อจลาจลวันที่ 4 สิงหาคม 2550 สามารถสรุปกรอบแนวคิดในการศึกษาได้ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการเกิดกระบวนการกลุ่มและพฤติกรรมรวมหมู่จลาจลของเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ เหตุการณ์วันที่ 4 สิงหาคม 2550



⇒ หมายถึง พัฒนาการที่นำไปสู่ขั้นต่าง ๆ ⊥ ลักษณะพฤติกรรมแต่ละขั้นตอน ...➤ พฤติกรรมรวมหมู่จลาจลพื้นฐาน นำไปสู่เหตุการณ์ตระหนักอีกครั้ง

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการกลุ่มและพฤติกรรมรวมหมู่จลาจล: ศึกษากรณี ศูนย์ฝึกและอบรมเยาวชน เขต 8 จังหวัดสุราษฎร์ธานี” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบและกระบวนการเกิดพฤติกรรมรวมหมู่จลาจล บุคลิกภาพของผู้นำกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการกลุ่มและพฤติกรรมรวมหมู่จลาจลของเด็กและเยาวชน ดังนั้นเพื่อให้เกิดความเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน ผู้วิจัยได้นำกรอบแนวคิดทฤษฎีทางอาชญาวิทยา สังคมวิทยา และทฤษฎีทางจิตวิทยา มาใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ

1. แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการกลุ่ม
2. แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมรวมหมู่จลาจล
3. แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนผู้กระทำผิด
4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศ
 - 4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศ

1. แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการกลุ่ม

พฤติกรรมเฉพาะของปัจเจกบุคคล (individual) เมื่อรวมตัวกันเป็นกลุ่มแล้วมักจะเปลี่ยนแปลงจากที่เคยเป็นอยู่เดิม เป็นผลจากอิทธิพลของกลุ่มที่บุคคลนั้นไปร่วมสังกัดอยู่ด้วย กลุ่มที่เกิดขึ้นมาจากการรวมตัวกันของบุคคลต่างๆ นั้นเป็นลักษณะเฉพาะของตนเอง กลุ่มแต่ละกลุ่มจะมีลักษณะแตกต่างกันไป ลักษณะเฉพาะของกลุ่มขึ้นอยู่กับเงื่อนไขและหลายองค์ประกอบ ดังนั้นกระบวนการกลุ่มจะทำให้เข้าใจเกี่ยวกับพื้นฐานที่เกี่ยวกับธรรมชาติของกลุ่ม พฤติกรรมของกลุ่ม และพฤติกรรมของบุคคลภายในกลุ่ม ลักษณะพื้นฐานของกลุ่ม ประเภทและขั้นตอน พัฒนาการของกลุ่ม มูลเหตุจูงใจของการรวมกลุ่ม ปทัสถานของกลุ่ม บทบาทและพฤติกรรมของบุคคลภายในกลุ่ม รวมถึงกระบวนการตัดสินใจของกลุ่ม (อุทัย บุญประเสริฐ, 2522: 11)

1.1 นิยาม ความหมาย

“กระบวนการกลุ่ม” หรือ “พลวัตกลุ่ม” (group dynamics หรือ group process) เป็นสิ่งที่นักจิตวิทยาสังคมศึกษาค้นคว้าและรวบรวมทฤษฎีที่เกี่ยวข้องไปถึงพฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์ การปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มบุคคล ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยขอนำทรรศนะของนักจิตวิทยาสังคมหลายๆ คน มาทำการศึกษา ดังนี้

Darwin Cartwright (1968: 46 – 47) ให้ความหมายกลุ่มว่า หมายถึง การรวมกันของบุคคลที่ตั้งอยู่บนความสัมพันธ์ที่แน่นอนซึ่งกันและกัน ซึ่งความสัมพันธ์นั้นขึ้นอยู่กับชนิดของกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว ผู้ฟังดนตรี คณะกรรมการ สหภาพกรรมกรหรือฝูงชน นั้นหมายถึง ความคล้ายคลึงหรือเหมือนกันของบุคคลในกลุ่ม ไม่ใช่สิ่งสำคัญของการรวมกลุ่ม แต่อยู่ที่ความสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่มหรือปฏิสัมพันธ์ของกลุ่ม เช่น คนที่มีชื่อหรือนามสกุลเหมือนกัน ไม่ได้หมายความว่าเมื่อรวมกลุ่มกันแล้วจะช่วยให้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ตรงกันข้ามคนที่มีชื่อหรือนามสกุลต่างกันอาจมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันก็ได้

Mills M. Theodore (1967: 2) ให้นิยามคำว่า กลุ่ม หมายถึง หน่วยต่างๆ ที่ประกอบด้วยบุคคลสองคนหรือมากกว่า มาติดต่อสัมพันธ์กันโดยมีจุดประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง และเห็นว่าการติดต่อสัมพันธ์กันจะนำมาซึ่งการบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว เช่น ครอบครัว ทีมนักกีฬา และคณะกรรมการต่างๆ

Robbins P. Stephen (1986: 169) ให้ความหมายคำว่า กลุ่ม หมายถึง บุคคลสองคนหรือมากกว่ามาอยู่รวมกัน โดยมีการกระทำตอบโต้กันและกัน ต้องพึ่งพาอาศัยกัน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะ

Greenberg Jerald and Baron A. Robert (2003: 273) ให้ความหมายคำว่า กลุ่ม หมายถึง การรวมตัวกันของบุคคลตั้งแต่สองคนหรือมากกว่า มีปฏิสัมพันธ์กัน และมีวัตถุประสงค์ ร่วมกัน

จตุรรัตน์ เชื้ออำนวย (2545: 258 – 259) ได้อธิบายถึงกระบวนการกลุ่ม (group process) เป็นวิธีการที่จะช่วยให้เกิดการเพิ่มผลผลิตในทางบวก คือ กลุ่มจะช่วยให้ผลรวมของผลลัพธ์ที่เป็น output มากกว่าผลรวมของผลลัพธ์ที่เป็น input พลังรวมที่บังเกิดผลลัพธ์ออกเงยเพิ่มพูนขึ้น เรียกว่า synergy ซึ่งหมายถึง การกระทำของคนสองคนหรือมากกว่าที่ ร่วมกันทำงานแล้วได้ผลลัพธ์ที่มากกว่าผลรวมของผลผลิตที่แต่ละคนทำได้รวมกัน คือ $1+1+1 > 3$ โดยปัจจัยที่กำหนดความเหนียวแน่นของกลุ่ม คือ ระยะเวลาที่ใช้ร่วมกัน ความรุนแรงของการ ริเริ่ม ขนาดของกลุ่ม เพศของสมาชิก สภาพแวดล้อมที่คุกคามคู่แข่ง ความสำเร็จในอดีต

โยธิน ศันสนยุทธ์ และจุมพล พุฒภัทรชีวิน (2529: 87) ให้ความหมายของพลวัต กลุ่มว่า หมายถึง กระบวนการทางสังคมที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์กันในกลุ่มเล็ก

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า จากคำนิยามข้างต้น ผู้วิจัยสามารถนิยามความหมายได้ ว่า กลุ่ม หมายถึง การรวมกันของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป มีปฏิสัมพันธ์กันในกลุ่มเล็ก มี วัตถุประสงค์และเป้าหมายร่วมกัน และมีการพึ่งพาอาศัยกันที่ดีพอในระดับหนึ่ง

1.2 ประเภทของกลุ่ม

ในการจำแนกประเภทของกลุ่มมักจะพบว่ามีการดำเนินการจัดกลุ่มสองแบบควบคู่ กันไป เพื่อแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างกลุ่มแต่ละประเภทได้ง่ายและชัดเจน ดังเช่น

Jane Waters (1960: 10 – 15) จำแนกกลุ่มออกเป็น 4 คู่ลักษณะ ดังนี้

1. กลุ่มยึดลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่มเป็นหลัก โดยพิจารณา ความเกี่ยวข้องกัน มาก – น้อย ชิด – ห่าง ของสมาชิกเป็นสำคัญ กลุ่มลักษณะนี้ ได้แก่

1.1 กลุ่มปฐมภูมิ (primary group) เป็นกลุ่มที่มีความใกล้ชิดสนิทสนมกัน มาก มีการพบปะสังสรรค์กันอยู่เสมอและเป็นกันเอง มีความร่วมมือกันในการทำงานโดยไม่หวัง ผลประโยชน์ กลุ่มประเภทนี้ คือ กลุ่มในครอบครัว กลุ่มของเด็กและวัยรุ่น กลุ่มเพื่อนสนิท กลุ่มเพื่อนบ้าน ซึ่งมีความสนใจร่วมกันและมีนิสัยใจคอคล้ายคลึงกัน เป็นต้น

1.2 กลุ่มทุติยภูมิ (secondary group) เป็นกลุ่มที่มีความสนใจพิเศษร่วมกัน หรือกลุ่มที่สมาชิกมีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นทางการ เช่น กลุ่มทางการเมือง กลุ่มทางศาสนา กลุ่มวิชาชีพ และกลุ่มครูในโรงเรียนเดียวกัน เป็นต้น

2. กลุ่มที่มีรากฐานมาจากจุดมุ่งหมายที่มีความแตกต่างกัน

2.1 กลุ่มทางสังคม (social groups) เป็นกลุ่มที่มีจุดมุ่งหมายไม่เกี่ยวข้องกับบุคคล แต่จุดมุ่งหมายส่วนใหญ่ของการรวมกลุ่มมาจากการทำงานบางอย่างร่วมกัน หรืออาจเป็นการแก้ปัญหาาร่วมกัน คือ กลุ่มคณะกรรมการ คณะกรรมการวารสารโรงเรียน เป็นต้น

2.2 กลุ่มทางจิตวิทยา (psyche groups) กลุ่มทางจิตวิทยาเกี่ยวข้องกับบุคคลมากกว่ากลุ่มทางสังคม การรวมกลุ่มของสมาชิกรวมกันมาด้วยตนเอง เพื่อจุดมุ่งหมายในการพบปะกับสมาชิกในกลุ่ม เช่น กลุ่มนักเรียนที่ชอบได้นั่งใต้ต้นไม้เพื่อพูดคุยกัน ทุกคนมีความสุขเมื่อได้มาพบกันทำให้อารมณ์แจ่มใส

แต่ถึงอย่างไรกลุ่มทั้งสองประเภทมีบางส่วนเกี่ยวข้องกันแยกกันไม่ออกโดยเด็ดขาด แต่ก็มีมีความแตกต่างกันเบื้องต้นระหว่างกลุ่ม คือ การเน้นความสำคัญของการมาร่วมกันในกลุ่ม กล่าวคือ กลุ่มทางสังคมจะเข้ากลุ่มด้วยเหตุผลของการทำงาน แต่กลุ่มทางจิตวิทยาจะเข้าร่วมกลุ่มด้วยเหตุผลของสัมพันธภาพระหว่างบุคคล

3. ลักษณะกลุ่มที่เป็นระเบียบและกลุ่มที่ไม่เป็นระเบียบ

3.1 กลุ่มที่เป็นระเบียบ (organized group) สมาชิกจะแสดงบทบาทแตกต่างกันออกไป แต่ต้องสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ การจัดกลุ่มประเภทนี้อาจจะมีตั้งแต่การจัดในระดับไม่เคร่งครัด จนกระทั่งการจัดอย่างมีกฎเกณฑ์อย่างมากมาย ถ้ากลุ่มมีผู้นำจะต้องถือว่ากลุ่มนั้นเป็นกลุ่มที่ได้รับการจัดตั้งขึ้น เพราะอย่างน้อยที่สุดบทบาทของสมาชิกจะต้องแตกต่างกันไป ความคาดหวังในแต่ละคนก็จะไม่เหมือนกัน ถึงแม้จะมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน

3.2 กลุ่มที่ไม่เป็นระเบียบ (un – organized group) สมาชิกจะมีอิสระจากสมาชิกอื่น ๆ ในสถานการณ์กลุ่มที่ไม่เป็นระเบียบสมาชิกจะไม่รู้ว่าตนเองจะมีบทบาทหรือมีหน้าที่ในการทำงานอย่างไรบ้าง จึงทำให้มองเห็นว่าเป็นกลุ่มที่ไม่มีระเบียบแบบแผน

4. ลักษณะกลุ่มที่สมาชิกรู้สึกว่าคุณภาพตนเองอยู่ในและภายนอกกลุ่ม

4.1 สมาชิกรู้สึกว่าคุณภาพตนเองอยู่ในกลุ่ม (in – group) เป็นกลุ่มที่สมาชิกมีความรู้สึกภาคภูมิใจที่ได้เป็นสมาชิก มีความรู้สึกอยากเป็นเจ้าของกลุ่ม มีความสุขที่ได้ทำงานร่วมกับบุคคลในกลุ่ม สมาชิกมีความคิดเสมอว่าตัวเองอยู่ในกลุ่มเมื่อมีการทำงานทุกคนจะมีทัศนคติแบบเห็นอกเห็นใจ มีมิตรภาพต่อเพื่อนร่วมงาน ซึ่งจะเป็นผลดีต่อการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม

4.2 สมาชิกรู้สึกว่าคุณภาพตนเองอยู่นอกกลุ่ม (out – group) เป็นกลุ่มที่สมาชิกไม่มีความภาคภูมิใจ ไม่อยากเป็นสมาชิก ไม่มีความรู้สึกเป็นเจ้าของกลุ่ม สมาชิกจึงมีความคิดว่า

ตัวเองไม่ได้อยู่ในกลุ่ม เมื่อมีการทำงานร่วมกันจะไม่รู้สึกเห็นอกเห็นใจ รู้สึกตัวไม่ชอบกลุ่มและสงสัยอยู่เสมอ ดังนั้นการทำงานจึงไม่ได้ผลดี (วินิจ เกตุขำ และคณะ, 2522: 4 – 8)

Baron A. Robert (อ้างถึงในวินิจ เกตุขำ และคณะ, 2522: 51) ได้แบ่งกลุ่มออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. กลุ่มแบบทางการ เป็นกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นโดยองค์การด้วยวัตถุประสงค์เพื่อใช้กำกับสมาชิกของกลุ่มให้ปฏิบัติภารกิจไปสู่เป้าหมายขององค์การ ได้แก่

1.1 กลุ่มตามบังคับบัญชา (command group) เป็นกลุ่มที่เชื่อมโยงระหว่างบุคคลตามระบบทางการขององค์การ เช่น อาจารย์ใหญ่ 1 คน บังคับบัญชาครูผู้สอน 8 คน ถือเป็นกลุ่มตามบังคับบัญชา เป็นต้น

1.2 กลุ่มทำงาน (task group) เป็นกลุ่มที่ประกอบด้วยบุคคลที่มีความสนใจพิเศษหรือชำนาญเฉพาะด้านมาทำงานร่วมกัน โดยไม่ยึดถือเรื่องตำแหน่งหรือสายการบังคับบัญชาแต่อย่างใดซึ่งกลุ่มทำงานอาจอยู่ในรูปของคณะกรรมการถาวรสำหรับการนั้น (standing committee) คณะกรรมการเฉพาะกิจ (hoc committee) คณะทำงาน (task force)

2. กลุ่มแบบไม่ทางการ เป็นกลุ่มที่รวมตัวกันขึ้นโดยไม่ได้ระบุอยู่ในโครงสร้างตามงานในหน้าที่ขององค์การแต่อย่างใด แต่รวมตัวเพราะสมาชิกมีผลประโยชน์ร่วมกันหรือเพื่อการพบปะกันทางสังคม ได้แก่

2.1 กลุ่มผลประโยชน์ (interest group) เป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นเพื่อทำกิจกรรมให้บรรลุวัตถุประสงค์เฉพาะ ซึ่งแต่ละคนมีส่วนเกี่ยวข้องหรือได้เสีย เช่น ชมรมพระเครื่อง เป็นต้น

2.2 กลุ่มมิตรภาพ (friendship groups) เกิดจากการรวมตัวของบุคคลที่มีความสนใจกิจกรรมทางสังคมเพื่อส่งเสริมมิตรภาพต่อกัน เช่น กลุ่มนันทนาการ กลุ่มสังสรรค์ กลุ่มกีฬา ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีกิจกรรมนอกที่ทำงานตามปกติ

Cattell (อ้างถึงในวินิจ เกตุขำ และคณะ, 2522: 45) ได้วิเคราะห์เกี่ยวกับสังคมวิทยาและจิตวิทยาของพฤติกรรมกลุ่มเพื่อเป็นแนวทางในการค้นหาบุคลิกภาพของกลุ่ม และเชื่อว่ากลุ่มที่เกิดขึ้นมานั้นมีคุณลักษณะที่แน่นอนสามารถวัดได้ และสามารถจำแนกปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นได้ ซึ่งจัดว่าเป็น “บุคลิกภาพของกลุ่ม” (personality of group) ดังนั้นการศึกษาจะเน้นที่รายละเอียดลักษณะของกลุ่มมากกว่าพฤติกรรมกลุ่ม เพื่อเป็นแนวทางในการค้นหาบุคลิกภาพของกลุ่ม และพบว่า มี 2 แนวทางที่สามารถนำมาอธิบายได้ ดังนี้

1. มิติของกลุ่ม (group dimensions) ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ

1.1 ด้านคุณลักษณะส่วนรวม (syntality traits) หมายถึง ลักษณะส่วนใหญ่มุ่งหมดของกลุ่ม การเกี่ยวข้องกับกลุ่มอื่นหรือสิ่งแวดล้อมภายนอกของกลุ่ม เรียกว่า

พฤติกรรมภายนอกของกลุ่ม (external behavior of the group) เช่น การตัดสินใจของกลุ่ม การก้าวร้าวต่อกลุ่มอื่น และพฤติกรรมของกลุ่มที่คล้ายคลึงกัน

1.2 คุณลักษณะทางโครงสร้าง (structural characteristic) หมายถึง ความสัมพันธ์และรูปแบบการจัดการภายในกลุ่ม หรือเรียกว่าพฤติกรรมภายในกลุ่ม (internal behavior of the group) เช่น ลักษณะของผู้นำบทบาท สถานภาพ ปฏิสัมพันธ์ของสมาชิก รูปแบบของการสื่อสาร รวมทั้งความสัมพันธ์ด้านอื่นๆ ของสมาชิกกลุ่มด้วย

1.3 คุณลักษณะของสมาชิก (population traits) หมายถึง รายละเอียดของคุณลักษณะหรือบุคลิกภาพของสมาชิกกลุ่ม เช่น รายละเอียดของสติปัญญา รายละเอียดของความสามารถ และรายละเอียดของทัศนคติทางสังคมของสมาชิกในกลุ่ม

แต่อย่างไรก็ตามยังพบปัญหาด้านมิติของกลุ่มอยู่สองประการ ได้แก่ ประการแรก คือ ปัญหาในการแยกความแตกต่างระหว่างโครงสร้างหรือคุณลักษณะภายในกลุ่ม กับลักษณะส่วนรวมหรือคุณลักษณะภายนอกกลุ่ม ได้ให้ข้อสังเกตว่าถ้าพูดถึงโครงสร้างของกลุ่มให้นึกถึงความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกหรือพฤติกรรมของสมาชิก และให้สังเกตปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่ม ไม่ใช่หมายถึง ความสัมพันธ์ภายนอกกลุ่ม และประการที่สอง คือ ปัญหาเกี่ยวกับวัฒนธรรม ซึ่งจะปรากฏได้ทั้งสามมิตินั้น เพราะเมื่อพูดถึงบุคลิกภาพแล้ว วัฒนธรรมประเพณีต้องเข้ามาเกี่ยวข้อง ฉะนั้นวัฒนธรรมจึงมีอิทธิพลต่อโครงสร้างและพฤติกรรมของสมาชิกกลุ่ม ซึ่งจะส่งผลไปยังบุคลิกภาพของกลุ่มด้วย

2. การเปลี่ยนแปลงของบุคลิกภาพกลุ่ม (dynamics of personality) ความสัมพันธ์ของพลังภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่มเป็นสิ่งสำคัญมาก ฉะนั้นการเปลี่ยนแปลงของบุคลิกภาพกลุ่ม จึงประกอบด้วย การแสดงออกของกลุ่มขึ้นอยู่กับความต้องการของสมาชิกกลุ่ม นั่นคือกลุ่มจะมีลักษณะแบบใดนั้นก็แล้วแต่ความต้องการของสมาชิก และกลุ่มแต่ละกลุ่มจะมีลักษณะซ้ำซ้อนกันอยู่บางลักษณะ ซึ่งเห็นได้จากบุคคลแต่ละคนสามารถเข้าไปอยู่ในกลุ่มหลายกลุ่มที่แตกต่างกันได้ ดังนั้นลักษณะดังกล่าวจึงเรียกว่า “ลักษณะเฉพาะของการเปลี่ยนแปลง” (dynamic specialization) ดังนั้นกลุ่มอาจตั้งขึ้นมาเพื่อจุดประสงค์เฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น การรวมกลุ่มกันเพื่อหาทุนต่อต้านโรคมะเร็ง การรวมกลุ่มกันเพื่อปรับปรุงบริการของรถเมย์ในกรุงเทพมหานคร เป็นต้น

Stogdill (อ้างถึงในวินิจ เกตุขำ และคณะ, 2522: 47 – 48) ให้ความสนใจโครงสร้างของกลุ่ม การดำเนินงานของกลุ่มประกอบด้วยด้วยโครงสร้างของทฤษฎี 3 องค์ประกอบสำคัญๆ คือ

1. การแสดงออกของสมาชิกภายในกลุ่ม (member inputs) คือ การกระทำและการแสดงออกของสมาชิกในกลุ่มเป็นส่วนสำคัญของกระบวนการกลุ่มโดยเฉพาะการมี

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกจะแสดงให้เห็นถึงสถานการณ์ของกลุ่มที่จะมีผลต่อสมาชิกคนอื่นๆ ต่อเนื่องกันไป สถานการณ์นี้ส่งผลไปถึงสมาชิกทุกคนที่จะช่วยให้คิดว่าควรรวมกลุ่มต่อไปหรือถอนตัวออกจากกลุ่ม โดยที่ไม่ทำให้กลุ่มกระทบกระเทือน หรือยังคงรักษาเอกลักษณ์ของกลุ่มไว้ได้ ลักษณะนี้เรียกว่า member inputs ซึ่งประกอบด้วย

1.1 ปฏิสัมพันธ์ของสมาชิก (interaction) เป็นลักษณะการเกี่ยวข้องกันระหว่างสมาชิกอย่างน้อยสองคนขึ้นไป ที่มีปฏิริยาซึ่งกันและกัน การปฏิสัมพันธ์ค่อนข้างจะเป็นเรื่องยากและสลับซับซ้อน เพราะสมาชิกแต่ละคนจะต้องสามารถรับรู้ปฏิริยาของผู้อื่นที่มีต่อตนแล้วจึงแสดงปฏิริยาโต้ตอบออกไป

1.2 การกระทำของสมาชิก (performance) การกระทำและพฤติกรรมของสมาชิกเกี่ยวข้องกันกับกลุ่มอย่างมาก เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ของสมาชิก การกระทำเหล่านี้เป็นการตอบสนองที่สมาชิกกลุ่มแสดงออกมาให้เห็นว่าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม เช่น การวางแผนงาน การตัดสินใจ การประเมินผล การสื่อความหมาย และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับกลุ่ม

1.3 การคาดหวังของสมาชิก (expectation) เป็นการเสริมแรงของสมาชิกอย่างหนึ่งที่จะผลักดันให้เกิดผลิตผลของกลุ่มหรือพากันไปสู่จุดหมายปลายทางได้ การคาดหวังของสมาชิกขณะที่กลุ่มมีทั้งการคาดหวังที่เป็นไปได้และเป็นไปไม่ได้ ถ้าสมาชิกกลุ่มคาดหวังว่ากลุ่มจะประสบความสำเร็จและบรรลุเป้าหมาย ซึ่งกลุ่มสามารถไปสู่เป้าหมายได้จริง ก็เป็นเครื่องเสริมแรงทางบวกหรือเป็นเสมือนรางวัลที่ช่วยให้สมาชิกมีกำลังใจที่จะร่วมกลุ่ม และดำเนินกิจกรรมกลุ่มต่อไป แต่ในทางตรงกันข้ามถ้ากลุ่มไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้ ก็เป็นการเสริมแรงทางลบหรือเป็นเสมือนการลงโทษทำให้สมาชิกหมดกำลังใจที่จะดำเนินกิจกรรมกลุ่มต่อไป

2. ลักษณะและโครงสร้างของกลุ่ม (group structure) ยังไม่สามารถทราบได้ชัดเจน ต้องทำความเข้าใจถึงโครงสร้างของกลุ่ม ดังต่อไปนี้

2.1 โครงสร้างทั่วไป เมื่อบุคคลมารวมกลุ่มกันสิ่งที่ติดตัวมา คือ ลักษณะของพฤติกรรมแบบต่างๆ เช่น รูปแบบการกระทำหรือการคาดหวังซึ่งจะแสดงออกมาในขณะที่เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก ขณะเดียวกันลักษณะเหล่านี้จะมีอิทธิพลในระหว่างสมาชิกด้วยกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดโครงสร้างของกลุ่มได้ โดยรูปแบบของการกระทำหรือพฤติกรรมดังกล่าว จะช่วยให้มองเห็น “ตำแหน่ง” (position) ที่แตกต่างกันของสมาชิกในกลุ่ม และตำแหน่งต่างๆ จะเป็นลักษณะสำคัญของโครงสร้างกลุ่มมากกว่าลักษณะเฉพาะตัวของสมาชิก ตำแหน่งในกลุ่มมี 2 แบบ คือ ตำแหน่งที่อาศัยสถานภาพ (status) หมายถึง ความสามารถที่จะรักษาโครงสร้าง และจุดหมายปลายทางของกลุ่มไว้ โดยอาศัยความสัมพันธ์แบบเจ้าขุนมูลนายระหว่างสมาชิก ลักษณะการครอบครองกลุ่มแบบนี้มักจะใช้อำนาจหรือสิทธิพิเศษต่างๆ จึงจะคงสภาพของโครงสร้างของกลุ่มไว้ได้ และตำแหน่งที่อาศัยหน้าที่ (function) หมายถึง ความสามารถที่จะ

รักษาโครงสร้างกลุ่มโดยคำนึงถึงหน้าที่และความสามารถของกลุ่มเป็นสำคัญ เช่น การตัดสินใจของกลุ่มการวางแผนงาน พฤติกรรมของผู้นำ และการกระทำที่จะช่วยให้กลุ่มประสบผลสำเร็จ

ความมั่นคงของสถานภาพและหน้าที่ จะมีมากน้อยเพียงไรขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น ประสบการณ์ของกลุ่มที่เคยได้รับความสำเร็จ หรือความล้มเหลวมากน้อยเพียงไร จุดมุ่งหมายของกลุ่มขึ้นอยู่กับประสบการณ์ ถ้าผลิตผลของกลุ่มตามที่คาดหวังไว้ได้รับความสำเร็จ ก็จะช่วยให้สถานภาพและหน้าที่ที่มีความมั่นคง แต่ถ้าไม่ได้ตามที่คาดหวังไว้ ก็จะทำให้สถานภาพและหน้าที่นี้ขาดความมั่นคง ซึ่งจะมีผลต่อโครงสร้างของกลุ่มในที่สุด

2.2 โครงสร้างทางบทบาท ความจริงโครงสร้างทั่วไปกับโครงสร้างทางบทบาทไม่ค่อยมีความแตกต่างกันมากนัก เพราะโครงสร้างทั่วไปเน้นตำแหน่งของสมาชิกกลุ่ม ส่วนโครงสร้างทางบทบาทก็พยายามที่จะอธิบายว่าสมาชิกได้แสดงบทบาทออกมาตามตำแหน่งเหล่านั้นอย่างไร เช่น รูปแบบของการแสดงพฤติกรรมจัดอยู่ในโครงสร้างทั่วไปของกลุ่ม ส่วนความเข้มข้นของการแสดงพฤติกรรมนั้นจัดอยู่ในโครงสร้างทางบทบาทของกลุ่ม เป็นต้น นอกจากนี้ Stogdill ยังได้เน้นว่าสถานภาพของบุคคลที่สูงกว่าคนอื่นในกลุ่มจะสนับสนุนให้เขาใช้อำนาจส่วนตัว ซึ่งส่วนหน้าที่ของบุคคลในกลุ่มจะช่วยให้เขาเป็นสมาชิกที่มีความรับผิดชอบ

3. ผลผลิตของกลุ่ม (group output) คือ สัมฤทธิ์ผลของกลุ่ม ที่เกิดจากการกระทำการปฏิสัมพันธ์ และการคาดหวังของสมาชิกในกลุ่ม รวมทั้งโครงสร้างของกลุ่ม เพราะว่าสิ่งเหล่านี้ช่วยให้กลุ่มไปสู่จุดหมายปลายทางได้ เพื่อให้เข้าใจในเรื่องนี้ดีขึ้น Stogdill ได้แยกแยะองค์ประกอบของสัมฤทธิ์ผลของกลุ่มไว้ 3 ส่วน ได้แก่

3.1 ผลผลิตของกลุ่ม (productivity) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงอันเป็นผลมาจากพฤติกรรมกลุ่ม การกระทำและปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกกลุ่ม ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ทั้งทางบวกและทางลบ ปริมาณการเปลี่ยนแปลงนี้จะสะท้อนให้เห็นถึงผลผลิตของกลุ่มด้วย

3.2 ขวัญของกลุ่ม (morale) มีอิทธิพลที่จะสกัดกั้นการทำงานของกลุ่มให้ไปสู่เป้าหมาย และมีผลต่อเสรีภาพการแสดงออกหรือปฏิภริยาของสมาชิก ซึ่งขวัญของกลุ่มมีส่วนในการสร้างกลุ่มและพฤติกรรมของสมาชิก ถ้าสมาชิกขาดขวัญกำลังใจเขาจะไม่กล้าแสดงพฤติกรรมออกมาเพราะกลัวจะไม่ใช่ที่ยอมรับ ในทางตรงข้ามถ้าสมาชิกมีขวัญกำลังใจได้รับการเสริมแรงที่ดีจะช่วยให้กลุ่มประสบผลสำเร็จ กลุ่มที่ประสบผลสำเร็จมักจะมีขวัญและกำลังใจสูง

3.3 บูรณาการกลุ่ม (integration) จะช่วยให้กลุ่มคงสภาพทางโครงสร้างอยู่ได้และสามารถดำเนินกิจกรรมกลุ่มไปได้ด้วยดี กลุ่มจะไม่ประสบผลสำเร็จได้ถ้าขาดการบูรณาการที่ดีของกลุ่ม ถ้าบูรณาการกลุ่มเกิดจากความพึงพอใจของสมาชิกที่มีต่อกลุ่ม ความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิก การได้รับการสนับสนุน การแสดงปฏิภริยาที่ส่งผลดีต่อกลุ่ม ลักษณะนี้เรียกว่า แรงยึดเหนี่ยว (cohesiveness) ของกลุ่ม

อย่างไรก็ตามทั้งผลผลิต ขวัญกำลังใจ และบูรณาการกลุ่มต่างมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน เพราะต่างก็ช่วยให้กลุ่มประสบผลสำเร็จ แต่ทั้งนี้ก็ต้องอาศัยลักษณะของสมาชิก การแสดงออกของสมาชิกในกลุ่ม จึงจะช่วยเพิ่มสัมฤทธิ์ผลให้กับกลุ่มอีกทางหนึ่งด้วย

Kurt Lewin (1957) ให้นิยามคำว่าพลวัตกลุ่ม หมายถึง การเคลื่อนที่หรือการเปลี่ยนแปลงของกลุ่ม โดยกลุ่มไม่ได้เกิดจากการรวมตัวของสมาชิกเพียงอย่างเดียว แต่เป็นโครงสร้างที่เกิดจากการเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในกลุ่ม เป็นโครงสร้างที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในบรรดาสมาชิกแต่ละคน ฉะนั้นกลุ่มจึงเป็นการรวมตัวของระบบพลังที่ก่อให้เกิดอำนาจ ความยิ่งใหญ่จะต้องอาศัยความเข้าใจในกลุ่มมากกว่าจะเข้าใจคนเพียงคนเดียว และเป็นเรื่องเกี่ยวกับการโต้ตอบหรือมีปฏิสัมพันธ์ (interaction) ซึ่งสมาชิกต้องมีขอบข่ายของความสัมพันธ์ การติดต่อกันระหว่างบุคคลเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ เช่น การร่วมมือกัน การติดต่อสื่อสารภายในกลุ่ม การดำเนินงานภายในกลุ่ม ดังนั้น Lewin จึงแบ่งลักษณะกลุ่มออกเป็น 2 แบบ คือ

1. ลักษณะตามสภาพของกลุ่ม (typological construction) พิจารณาสภาพภายในของกลุ่มเป็นสำคัญเป็น 2 ส่วน คือ

1.1 พื้นที่ (region) เป็นส่วนของขนาดและรูปร่างของกลุ่ม (social space) ซึ่งมีความแตกต่างกันออกไป จะมีส่วนทำให้กลุ่มเกิดความตึงเครียดหรือสมดุลได้

1.2 ขอบเขต (barrier) เป็นส่วนของเขตแดนหรือกำแพง เพื่อต่อต้านการติดต่อกันระหว่างบุคคลต่อบุคคลหรือระหว่างกลุ่มต่อกัน ซึ่งถ้าบุคคลหรือกลุ่มใดมีขอบเขตมาก ก็จะเป็นอุปสรรคในการติดต่อสื่อสารหรือการสร้างสัมพันธ์กัน

2. ลักษณะตามการเคลื่อนที่ของกลุ่ม (dynamic construction) พิจารณาตามการเคลื่อนที่หรือพลังของกลุ่มเป็นสำคัญเป็น 3 ส่วน คือ

2.1 ความตึงเครียด (tension) เป็นสภาวะที่เกิดความไม่สมดุลในกลุ่ม ถ้ากลุ่มหาทางลดความตึงเครียดลงก็จะก่อให้เกิดความสมดุลในกลุ่มได้

2.2 ทิศทาง (vector) เป็นการเคลื่อนที่ไปสู่จุดมุ่งหมาย ซึ่งจะช่วยให้กลุ่มเกิดการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ถือว่าเป็น dynamic ถ้าทิศทางยาวกลุ่มก็จะอยู่ห่างจุดมุ่งหมายมาก ถ้าทิศทางสั้นกลุ่มก็จะอยู่ใกล้จุดมุ่งหมาย

2.3 แรงดึงดูด (attractiveness) เป็นแรงยึดเหนี่ยวระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มที่จะช่วยให้งานบรรลุเป้าหมาย ถ้าสมาชิกในกลุ่มมีแรงดึงดูดทางบวกสูงกลุ่มก็จะรวมตัวกันสูง แต่ถ้ากลุ่มมีแรงดึงดูดทางลบกลุ่มจะมีการรวมตัวกันต่ำ สมาชิกอาจทิ้งกลุ่มไปถ้าพิจารณากลุ่มว่ามีแรงดึงดูดระหว่างกลุ่มสูงแสดงว่ามีขอบเขตระหว่างกลุ่มบาง แต่ถ้ากลุ่มมีแรงดึงดูดต่ำแสดงว่ากลุ่มมีขอบเขตระหว่างกลุ่มหนา ซึ่งอาจไม่สามารถติดต่อหรือร่วมงานกันได้

1.3 เหตุผลในการรวมกลุ่มและคุณค่าของกลุ่ม

มนุษย์โดยทั่วไปไม่ชอบอยู่คนเดียวแต่ชอบอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มอย่างน้อย 2 – 3 คน การรวมกลุ่มมาจากหลายปัจจัย คือ เกิดขึ้นจากความชอบพอสนิทสนม เป็นญาติพี่น้องกัน เกิดความพึงพอใจในกิจกรรมกลุ่ม

วินิจ เกตุขำ และคณะ (2522: 18 – 20) อธิบายถึงมูลเหตุในการรวมกลุ่ม ดังนี้

1. ความชอบพอกันเป็นส่วนตัวระหว่างสมาชิกด้วยตัวเอง เช่น เป็นเพื่อนรุ่นเดียวกัน ถูกคอกัน นิสัยใจคอคล้ายๆ กัน

2. ถูกชักชวนหรือชักจูงไป เช่น กลุ่มชาวบ้านในชนบทเกิดจากพรรคพวก กำนันผู้ใหญ่บ้านชวนไปรวมเป็นกลุ่มสหกรณ์ เลี้ยงหมู กลุ่มเลี้ยงไหม กลุ่มชาวนา เป็นต้น

3. ความพอใจในจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น หรือจุดมุ่งหมายตอบสนองของอุดมการณ์ของตนเอง เช่น สมาคมนักพูด เกิดจากคนชอบพูดหรือชอบฟัง กลุ่มต่อต้านข้ออาชญากรรมบังหลวง เกิดจากคนที่ชอบความซื่อสัตย์ สุจริต ยุติธรรมในสังคม

4. ความพอใจในกิจกรรมของกลุ่ม ที่สนุกสนาน สบายใจ พึงพอใจแม้ว่าจะไม่สนองจุดมุ่งหมาย แต่ก็ชอบกิจกรรม เช่น ชุมนุมลีลาศ ชมรมทัศนอาจร ซึ่งจะช่วยให้ผู้อยู่ในกลุ่มร่วมกิจกรรมด้วยความสนุกสนาน

5. ความพอใจที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆ ซึ่งเป็นสมาชิกในกลุ่ม เช่น ต้องการมีเพื่อนที่สนใจคล้ายกัน ต้องการใกล้ชิดเจ้านาย ต้องการมีเพื่อนมาก ๆ เช่น การกลั่นกีฬา

6. ต้องการสนองความรู้สึกทางจิตใจ เช่น เกิดความเหงา เบื่อหน่าย มีปัญหาทางครอบครัว งานหนัก ก็หาทางไปเข้ากลุ่มเพื่อลดความรู้สึกทางไม่ดี หรือลืมปัญหาต่างๆ นั้นเสีย

Gary Dessler (1982: 97) กล่าวถึงการรวมของกลุ่มคนในองค์การ คือ การรวมกลุ่มแบบเป็นทางการ (formal group) มักจะเป็นตามความต้องการของงานที่ต้องปฏิบัติตามสายงาน ตามระบบงานตามที่องค์กรหรือผู้บริหารระดับสูงขององค์กรกำหนด และการรวมกลุ่มแบบไม่เป็นทางการ (informal group) มีมูลเหตุที่ค่อนข้างจะสลับซับซ้อนแตกต่างกันแต่อย่างน้อยต้อง ประกอบด้วย โอกาสในการรวมกลุ่ม (opportunity) ความปรารถนาในการรวมกลุ่มของแต่ละบุคคล (desire) ความใกล้ชิด (proximity) และการติดต่อกัน (contact)

เงื่อนไขขั้นต้นในการสร้างโอกาสของการรวมกลุ่ม อันเป็นผลมาจากความชอบพอใจระหว่างบุคคล ซึ่งภาวะทางความรู้สึกดังกล่าวเป็นผลมาจากความคล้ายคลึงกัน (similarity) ของแต่ละบุคคลในด้านต่าง ๆ จึงเป็นตัวดึงดูดให้บุคคลสามารถรวมกัน

Baren A. Robert (อ้างถึงในจุฑารัตน์ เขื่อนอำนวย, 2545: 239 – 240) ได้ศึกษาเหตุผลที่คนรวมกลุ่ม จากการศึกษาพบว่าคนเข้ารวมกลุ่มมีเหตุผล ดังนี้

1. กลุ่มช่วยตอบสนองความต้องการทางสังคมและจิตใจให้ เช่น ความรู้สึกเป็นเจ้าของ เป็นส่วนหนึ่งได้รับความสนใจยินดี และความรักใคร่ผูกพัน เป็นต้น

2. กลุ่มช่วยให้สามารถบรรลุเป้าหมายบางอย่างที่เราไม่อาจกระทำได้ตามลำพัง เช่น งานบางอย่างที่ต้องทำเป็นกลุ่มหรือต้องใช้คนหลายคนซึ่งไม่สามารถกระทำตัวเองตามลำพัง

3. สมาชิกกลุ่มช่วยหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสารให้แก่กันและกัน ซึ่งโดยลำพังไม่อาจกระทำได้ เช่น บัณฑิตบุคคลมักถูกปฏิเสธไม่ให้เข้าถึงข้อมูลที่หวงห้ามหรือข้อมูลที่ละเอียดอ่อนบางประเภทแต่สามารถกระทำได้ในนามกลุ่ม

4. กลุ่มช่วยให้บรรลุความต้องการความมั่นคงปลอดภัย โดยช่วยป้องกันการรุกรานจากบุคคลอื่น

5. สมาชิกกลุ่มต่างมีส่วนช่วยสร้างเอกลักษณ์ทางสังคม (social identity) ในทางบวกให้แก่กัน ซึ่งสิ่งนี้กลายเป็นส่วนหนึ่งของ อัตตาหรือมโนทัศน์แห่งตน (self concept)

ด้วยเหตุผลนี้คนจึงเข้ากลุ่ม บางคนก็หลายกลุ่ม เพื่อช่วยเติมความเป็นตัวตนแต่ละส่วนให้เต็ม และเพื่อตอบสนองเหตุผลอื่น

Robbins P. Stephen (อ้างถึงในจุฑารัตน์ เอื้ออำนวย, 2545: 243) เชื่อว่าคนเราเข้ากลุ่มเพราะสามารถตอบสนองความต้องการต่าง ๆ ของคนเรา ดังนี้

1. ความมั่นคงปลอดภัย (security) การอยู่รวมกันจำนวนมากก่อให้เกิดความเข้มแข็ง และสามารถต้านทานการคุกคามได้มากกว่า เรามักจะได้ยินเสมอว่ารวมกันเราอยู่แยกกันเราตาย จึงเป็นที่มาแห่งความคิดเกี่ยวกับการรวมเป็นสหภาพแรงงานของส่วนภูมิภาค

2. สถานภาพ (status) กลุ่มทำให้เกิดสถานภาพที่อ้างอิงได้ว่าเป็นใครมาจากไหน เป็นสมาชิกขององค์การใด

3. ความเคารพนับถือตนเอง (self - esteem) การเข้ากลุ่มทำให้รู้สึกว่าเราเป็นคนสำคัญคนหนึ่ง เป็น somebody มิใช่เป็น nobody เพราะกลุ่มสร้างให้เกิดความรู้สึกว่าตัวเองเป็นคนมีค่ามากกว่าคนนอกกลุ่ม ทำให้รู้สึกว่าความต้องการได้รับการตอบสนองและรู้สึกเติบโตขึ้น ตัวอย่างเช่น คนตกงาน ว่างงาน รู้สึกไร้ค่า ไร้ความหมาย เพราะถูกองค์กรปฏิเสธไม่ให้เข้าร่วม เช่น เราทำงานได้เงินเดือนไม่กี่พันบาท แต่เราก็ทำมิใช่เพราะเงินเดือนไม่กี่สตางค์ แต่เพราะการรวมกลุ่มสร้างความรู้สึกดี ๆ มากมายให้เรา

4. ความผูกพัน (affiliation) บางคนร่ำรวยแล้วแต่ไม่ยอมเลิกทำงาน เพราะงานทำให้เกิดความผูกพัน กลุ่มช่วยเติมความต้องการทางสังคมของตนให้เต็ม ผู้คนจะรู้สึกสนุกสนานกับการปฏิสัมพันธ์ที่มาพร้อมกับกลุ่มเพื่อนสมาชิก การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มมีนัยสำคัญต่อการสร้างมิตรภาพและสัมพันธ์ภาพทางสังคมให้สมบูรณ์ขึ้น

5. อำนาจ (power) การที่ปัจเจกบุคคลมารวมกันเป็นกลุ่มก่อให้เกิดอำนาจขึ้น ซึ่งเป็นพลังอำนาจที่ปัจเจกบุคคลแต่ละคนโดยลำพังไม่อาจกระทำการให้บรรลุผลดังกล่าวได้ แต่พลังอำนาจดังกล่าวมิใช่อำนาจที่สามารถสั่งการให้คนอื่นทำตามความต้องการของตน รักษาผลประโยชน์ของตนจากการบริหารจัดการที่ไม่สมเหตุสมผล กรณีนี้ปัจเจกบุคคลจึงเข้าร่วมตัวกันกับผู้อื่นเพื่อต่อรองให้ได้มาซึ่งสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น กลุ่มเกษตรกรชาวไร่อ้อย กลุ่มผู้เลี้ยงกุ้งในบริเวณที่ราบลุ่ม ซึ่งต่อรองให้คณะรัฐมนตรียกเลิกมติดังกล่าว เป็นต้น

6. การบรรลุเป้าหมาย (goal achievement) ในองค์การหนึ่งพบว่าคณะทำงานที่ได้รับมอบหมายภารกิจหนึ่งสามารถที่จะระดมสมอง ความรู้ อำนาจในการสร้างและคิดค้นเทคนิควิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ห้องค์การบรรลุเป้าหมายได้เกินกว่าที่บุคคลเดียวจะสามารถทำได้

วินิจ เกตุขำ และคณะ (2522: 18 – 20) อธิบายถึงคุณค่ากลุ่มว่าสามารถสร้างพัฒนาการให้กับบุคคลที่เป็นสมาชิกในกลุ่มได้เป็นอย่างดี การดำเนินงานในกลุ่มจะสนองความพึงพอใจของบุคคลแตกต่างกันไป คุณค่าในด้านพัฒนาการที่จะเกิดขึ้น คือ

1. การสนองความต้องการพื้นฐานของบุคคล มนุษย์มีความต้องการทั้งทางร่างกายและจิตใจ ถ้าบุคคลจะสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข จะต้องได้รับการตอบสนองทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจอย่างสมดุล ความต้องการได้รับการตอบสนองด้วยกระบวนการกลุ่ม ประกอบด้วยความต้องการ ดังนี้

1.1 ความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ความต้องการนี้จะได้รับการตอบสนองอย่างสำเร็จ เมื่อบุคคลนั้นเป็นที่ยอมรับของกลุ่มว่าเป็นสมาชิกคนหนึ่งดังนั้นกลุ่มก็จะเป็นที่ที่ปลอดภัยและอบอุ่นใจ สามารถแสดงความรู้สึกนึกคิดได้เป็นอย่างดี เมื่อกลุ่มจะดำเนินกิจกรรมอะไรเขาก็จะเข้าร่วม ถ้าหากกลุ่มได้รับความสำเร็จก็จะเกิดความรู้สึกว่าเป็นคนหนึ่งที่เป็นผู้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและดำเนินการจนได้รับความสำเร็จ ซึ่งจะทำให้บุคคลเกิดความมั่นใจในตนเอง มีชื่อเสียงเกียรติยศและเกิดคุณค่าแห่งตน ดังนั้นจึงเป็นการตอบสนองความต้องการอันลึกซึ้งในการทำประโยชน์ต่อสังคม

1.2 ความต้องการความปลอดภัย เป็นความต้องการที่มีความสำคัญมาก บุคคลจะอยู่ในกลุ่มอย่างมีความสุขเมื่อรู้สึกอบอุ่นใจ รู้สึกว่ามีคนรัก ความปลอดภัยในด้านความรู้สึกเป็นที่ปรารถนาสำหรับทุกคน สำหรับวัยรุ่นบางคนถึงกับหนีออกจากบ้านไปคบเพื่อนวัยเดียวกัน เพราะคิดว่าจะมีความปลอดภัยเมื่ออยู่ในกลุ่ม

1.3 ความต้องการยอมรับจากหมู่คณะ บุคคลอยู่รวมกลุ่มอย่างเป็นสุขก็ต่อเมื่อกลุ่มให้การยอมรับการเป็นสมาชิก แต่ถ้าหากเมื่อใดก็ตามกลุ่มเกิดไม่ยอมรับขึ้นมา จะมีปัญหาในการปรับตัวที่จะดำรงชีวิตอยู่กับกลุ่ม การที่สมาชิกแต่ละคนจะเป็นที่ยอมรับหรือไม่

ยอมขึ้นอยู่กับโอกาสที่แต่ละคนจะไ้เกิดความสามารถ ซึ่งในที่นี้ไม่เฉพาะเจาะจงว่าเป็นความสามารถทางวิชาการเท่านั้น แต่รวมถึงความสามารถโดยทั่วไปด้วย

2. การสร้างพัฒนาการด้านอารมณ์และสังคม เมื่อบุคคลเข้าร่วมกลุ่มจะไ้เรียนรู้เรื่องการปฏิบัติตนในสังคม ในขณะที่เดียวกันก็จะเรียนรู้เรื่องการควบคุมการแสดงออกทางด้านอารมณ์ เพราะได้รับประสบการณ์จากสมาชิกแต่ละคน เนื่องจากบางคนแสดงออกในทางที่ดี แต่บางคนก็แสดงออกทางอารมณ์อย่างไม่เหมาะสม เช่น โกรธโดยไม่มีเหตุผล สมาชิกคนอื่นก็จะไม่เอาเยี่ยงอย่าง เพราะได้มองเห็นว่าเป็นสิ่งที่ไม่ดี ดังนั้นจะเห็นได้ว่ากลุ่มสามารถให้ประสบการณ์ทั้งทางสังคมและอารมณ์ไ้เป็นอย่งดี ซึ่งหมายถึงการสร้างพัฒนาการในตัวสมาชิกนั่นเอง

2.1 การพัฒนาการด้าน ทักษะคติ ความสนใจ ความสามารถ และ ปทัสถานทางสังคมในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม บุคคลจะต้องมีทักษะคติที่ดีและมีความเคารพบุคคลอื่น จึงจะไ้ได้อยู่ร่วมกับกลุ่มได้ ถ้าหากไม่มีคุณสมบัติดังกล่าวแล้วจะไ้ทำให้ไม่สามารถปรับตัวไ้กับสมาชิกในกลุ่ม นอกจากนี้แล้วในขณะที่บุคคลมีความซาบซึ้งในกิจกรรมต่าง ๆ อาจจะพัฒนาเป็นความสนใจที่แน่นอน เมื่อมีการปฏิบัติงานในกลุ่ม บุคคลมักจะไ้ทำงานบางอย่ง ซึ่งเท่ากับเป็นการพัฒนาความสามารถที่มีอยู่ในตัวบุคคลให้ดีขึ้น และยังจะช่วยให้บุคคลที่มาจากครอบครัวต่างกัน ไ้เรียนรู้เรื่องของสังคม สามารถแสดงพฤติกรรมให้เหมาะสม นั้นหมายความว่ามีความเข้าใจในเรื่องปทัสถานของสังคม (social norms) ดีขึ้น

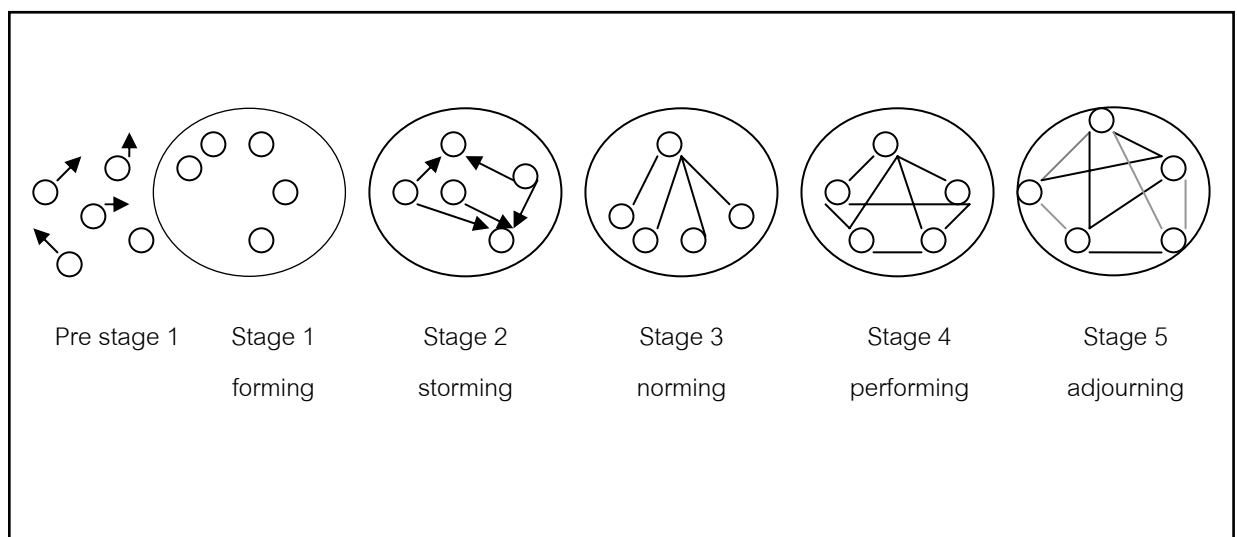
3. คุณค่าในด้านการวินิจฉัย (diagnostic values) ในการเข้ากลุ่มโดยทั่วไปแล้ว ผู้นำกลุ่มมีโอกาสรังเกตพฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่มแต่ละคน ทำให้เข้าใจและมองเห็นลักษณะแบบต่าง ๆ ของสมาชิก บุคคลบางคนในกลุ่มต้องการไ้ได้รับความช่วยเหลือทางด้านให้คำปรึกษาปรากฏออกมาให้เห็น เช่น บางคนไม่สามารถจะติดต่อกับบุคคลอื่นในสังคมได้ บางคนแสดงอาการก้าวร้าว ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางทำให้กลุ่มไม่ยอมรับ ลักษณะนี้จะปรากฏให้เห็นชัดเจนขณะที่บุคคลอยู่ในกลุ่ม ถ้าอยู่ตามลำพังก็อาจจะไม่สามารถวินิจฉัยได้เลยว่าเขาเป็นคนเช่นไร

อาจกล่าวโดยสรุปไ้ได้ว่า การรวมกลุ่มเป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่มีปัจจัยสลับซับซ้อนแตกต่างกัน การรวมกลุ่มขึ้นอยู่กับโอกาส ความปรารถนาของบุคคล สภาพแวดล้อม ความพึงพอใจ การไ้รับผลประโยชน์จากกลุ่ม ความมั่นคงปลอดภัย เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ต้องการการยอมรับ และกลุ่มสามารถตอบสนองความต้องการนั้นไ้

1.4 ขั้นตอนพัฒนาสู่การรวมกลุ่ม

กว่า 20 ปี มาแล้วที่เชื่อว่าการพัฒนาการสู่การรวมกลุ่มนั้นมีลักษณะทำนองเดียวกัน แต่งานวิจัยเมื่อเร็ว ๆ นี้ชี้ให้เห็นว่าไม่มีมาตรฐานหรือรูปแบบเฉพาะในการรวมกลุ่ม Robbins P. Stephen (อ้างถึงในจุฑารัตน์ เอื้ออำนวย, 2545: 243 – 246) ได้อธิบายการรวมกลุ่มแต่ละครั้งจะมี 5 ขั้นตอน เรียกว่า “ขั้นตอนของการพัฒนากลุ่ม” ดังแผนภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ขั้นตอนของการพัฒนากลุ่ม



จากแผนภาพสามารถอธิบายขั้นตอนของการพัฒนากลุ่ม ได้ดังนี้

ขั้นตอนก่อนการรวมตัว (Pre stage) เป็นขั้นก่อนการรวมตัวกันเป็นกลุ่ม สมาชิกมีลักษณะกระจัดกระจายไร้ทิศทาง

ขั้นที่ 1 ขั้นจัดกลุ่ม (forming stage) เป็นระยะที่สมาชิกพยายามทำความรู้จักและสร้างความคุ้นเคยซึ่งกันและกัน แต่ละคนต่างแสวงหาและสร้างกฎเกณฑ์พื้นฐานกว้างๆ โดยพยายามค้นหาว่าพฤติกรรมอะไรบ้างที่สามารถยอมรับได้ ทั้งพฤติกรรมที่เกี่ยวกับงาน เช่น ผลงานที่คาดหวังควรเป็นอย่างไร พฤติกรรมที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ต่อกัน เช่น ใครคือผู้รับผิดชอบดูแลที่แท้จริง ในระหว่างระยะการจัดกลุ่มนี้ทุกคนจะเกิดความสับสนมาก เกิดความไม่แน่นอนว่าตนต้องมีบทบาทในกลุ่มอย่างไร และการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มตนจะได้ประโยชน์อะไรบ้างแต่เมื่อใดที่แต่ละคนคิดว่าตนเป็นสมาชิกของกลุ่มแล้ว ย่อมหมายความว่าขั้นที่ 1 ได้สิ้นสุดลง

ขั้นที่ 2 ขั้นเผชิญมรสุม (storming stage) จากชื่อของขั้นตอนนี้บ่งบอกชัดเจนว่า มีความขัดแย้งเกิดขึ้นภายในกลุ่มค่อนข้างสูง สมาชิกมักต่อต้านบทบาทการควบคุมของผู้นำกลุ่ม และยังแสดงการเป็นปฏิปักษ์ต่อกันในหมู่สมาชิกเกิดขึ้นบ่อยๆ ถ้าหากไม่สามารถแก้ไขความขัดแย้งได้โอกาสที่สมาชิกจะถอนตัวออกมามีสูงมาก จนที่สุดกลุ่มอาจแตกสลายลง อย่างไรก็ตาม ถ้าสามารถคลี่คลายความขัดแย้งได้และผู้นำกลุ่มได้รับการยอมรับ ก็แสดงว่าขั้นตอนนี้ระยะเผชิญมรสุมได้ผ่านพ้นไปด้วยดี

ขั้นที่ 3 ขั้นกำหนดบรรทัดฐาน (norming stage) เป็นระยะกลุ่มมีความเหนียวแน่นมากขึ้นมีการแสดงตนในฐานะที่เป็นสมาชิกกลุ่มในโอกาสต่างๆ มีมากขึ้นเช่นกัน เพิ่มความใกล้ชิดสนิทสนมต่อกันยิ่งขึ้น สามารถเผยความรู้สึกให้รับฟังซึ่งกันและกันได้ มีความจริงใจที่จะหาข้อยุติต่อปัญหาที่สนใจร่วมกันได้ดี เกิดความรู้สึกความเป็นมิตรที่ดี (camaraderie) ต่อกัน และร่วมรับผิดชอบต่อกิจกรรมของกลุ่มอย่างแข็งขัน ขั้นตอนการกำหนดบรรทัดฐานจบสิ้นสมบูรณ์ลงเมื่อสมาชิกของกลุ่มให้การยอมรับต่อสิ่งที่คาดหวังร่วมกันว่าเป็นเรื่องที่ต้องสามารถยอมรับได้ที่ต้องปฏิบัติร่วมกันให้สำเร็จ

ขั้นที่ 4 ขั้นปฏิบัติงาน (performing stage) ในขั้นตอนนี้บรรดาข้อสงสัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของสมาชิกกลุ่มก็ดี หรือเรื่องภาวะผู้นำก็ดี ล้วนได้รับการแก้ไขเรียบร้อยแล้ว กลุ่มมีความพร้อมที่จะปฏิบัติงานสูงด้วยความเสียสละเพื่อให้งานสำเร็จด้วยดี ทั้งนี้เพราะความสัมพันธ์ที่ดีของสมาชิกกลุ่มและการยอมรับต่อผู้นำ เป็นปัจจัยสำคัญช่วยให้ผลงานของกลุ่มออกมาดี

ขั้นที่ 5 ขั้นสลายกลุ่ม (adjourning stage) เป็นขั้นตอนสุดท้ายของกลุ่ม ทั้งนี้เพราะกลุ่มได้ปฏิบัติภารกิจจบสิ้นสมบูรณ์แล้ว ไม่มีความจำเป็นที่จะคงความเป็นกลุ่มไว้อีกต่อไป โดยเฉพาะกลุ่มที่มีลักษณะเฉพาะกิจ (hoc group) เช่น คณะกรรมการรณรงค์หาเงินเข้ากองทุน เป็นต้น และมีบางกลุ่มที่ค่อยๆ สลายตัวทีละน้อยโดยมีสมาชิกบางคนแยกตัวออกไป หรือบางคนออกไปเพราะเห็นว่าบรรทัดฐานกลุ่มที่กำหนดไม่อาจดำเนินการได้ตามที่คาดหมายอีกต่อไป

อย่างไรก็ตามสิ่งที่ควรตระหนัก คือ กลุ่มอาจอยู่ที่ขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง ณ เวลาหนึ่งก็ได้ นอกจากนี้ระยะเวลาที่กลุ่มใช้ในแต่ละขั้นตอนก็แตกต่างกัน โดยแต่ละขั้นตอนไม่สามารถแยกจากกันได้ชัดเจน หรือหลายขั้นตอนอาจเกิดขึ้นพร้อมกันในเวลาเดียวกันก็ได้ เช่น กรณีที่กลุ่มต้องทำงานเร่งด่วนให้เสร็จทันตามกำหนดเวลา ดังนั้น การกำหนดรูปแบบ 5 ขั้นตอน จึงเป็นเพียงกรอบความคิดกว้างๆ ของการเกิดกลุ่ม และเนื่องจากกลุ่มมีลักษณะเป็นพลวัต ทำให้ขั้นตอนดังกล่าวอาจไม่เป็นไปตามลำดับก็ได้

1.5 ผู้นำกลุ่มและสถานะการเป็นผู้นำ

บุคคลมาอยู่รวมกันเป็นกลุ่มสังคมก็ตามมาทำให้มีตำแหน่งหัวหน้าและสมาชิก แม้ว่าการจัดตำแหน่งต่างๆ จะไม่มีพิธีรีตองก็ตาม ตำแหน่งเหล่านั้นจะปรากฏขึ้นมาในกลุ่มโดยธรรมชาติ ถึงแม้จะไม่มีกรเลือกหัวหน้ากลุ่มก็จะมีบางคนที่ทำหน้าที่บางอย่างคล้ายกับหัวหน้า นั่นหมายความว่าบุคคลนั้นมีลักษณะผู้นำตามธรรมชาติ จึงแสดงพฤติกรรมออกมาทั้งที่อาจจะไม่ได้คิดด้วยว่าตนเองกำลังแสดงบทบาทของผู้นำ การพิจารณาเรื่องผู้นำเป็นเรื่องสำคัญต่อการทำงานเป็นกลุ่ม ดังนั้นผู้นำกลุ่มจึงมีความหมายและลักษณะ ดังนี้

ผู้นำ หมายถึง ผู้ทำหน้าที่รับผิดชอบต่อพัฒนาการกลุ่ม เอื้ออำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานกลุ่ม แบ่งความรับผิดชอบหน้าที่การงาน ส่งเสริมให้สมาชิกทุกคนสามารถปฏิบัติงานได้อย่างสำเร็จ และแก้ไขปัญหาทั้งหลายที่เป็นอุปสรรคต่อการทำงาน จึงเห็นได้ว่า “ผู้นำ” ต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในด้านต่างๆ สูง เพราะต้องรับผิดชอบต่อความก้าวหน้าของกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของประสิทธิภาพของการทำงาน หรือด้านความเป็นไปของกลุ่ม ถ้าความสามารถไม่สูงพอจะทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาจนเป็นสาเหตุทำให้กลุ่มไม่ประสบความสำเร็จได้ ฉะนั้นผู้นำจะต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในทุก ๆ ด้านจึงจะสามารถทำหน้าที่ของผู้นำได้ดี ด้วยเหตุนี้จึงเป็นที่น่าสงสัยว่าจะมีใครบ้างที่มีความสามารถในลักษณะดังกล่าว ถ้าโดยธรรมชาติก็อาจจะพบอยู่แล้วว่ามีมนุษย์ไม่ได้แก่งไปในทุก ๆ ด้าน แต่อาจจะมีความสามารถพิเศษหรือมีความเชี่ยวชาญบางอย่างเท่านั้น (ณรงค์ สินสวัสดิ์, 2537: 46)

มีการศึกษาวิจัยหลายชิ้นบ่งชี้ว่าคุณลักษณะและภาวะผู้นำมีอิทธิพลต่อการกระทำของกลุ่มและผลผลิตของกลุ่ม และยังพบว่าการมีส่วนร่วมของผู้นำในการทำงานของกลุ่มจะทำให้กลุ่มทำงานบรรลุเป้าหมายด้วยความพึงพอใจสูงกว่าการที่ผู้นำใช้รูปแบบ วิธีการแบบอำนาจนิยม คือสั่งอย่างเดียวแต่ไม่ลงมือทำ แต่ไม่เสมอไปเพราะบางกลุ่มต้องการผู้นำที่สั่งการอย่างเดียว ส่วนอื่นๆ กลุ่มจะดำเนินการเอง ดังนั้นในบางกลุ่มบางสถานการณ์กลุ่มต้องการผู้นำที่เป็นประชาธิปไตย ขณะที่บางสถานการณ์กลุ่มต้องการผู้นำแบบเผด็จการมากกว่า (จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย, 2545: 247 – 248)

ณรงค์ สินสวัสดิ์ (2537: 48 – 50) เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับลักษณะของกับผู้นำที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งผู้นำก็มีหลายลักษณะดังต่อไปนี้

1. ผู้นำในสมัยโบราณ จะเป็นผู้มีร่างกายแข็งแรงถ้ามีการต่อสู้ทางกำลังกาย บุคคลผู้นี้จะเป็นผู้ชนะอยู่เสมอ และเป็นผู้มีพลังอำนาจเหนือคนอื่น ไม่มีใครกล้าต่อต้านและเป็นที่ยำเกรง ทำให้สามารถสั่งสมาชิกทำกิจกรรมต่างๆ ได้ตามความต้องการ ผู้นำประเภทนี้อาจจะ

เป็นบุคคลที่ไม่มีความฉลาด ไม่สามารถนำกลุ่มให้พัฒนาไปได้ เมื่อมีผู้อำนาจเหนือกว่าในด้านกำลังกายก็จะลบล้างอำนาจและขึ้นครอบครองตำแหน่งหัวหน้าแทน ดังนั้นผู้นำประเภทนี้จะไม่มีความมั่นคงปลอดภัย อาจจะไม่เปลี่ยนเมื่อใดก็ได้ ซึ่งผู้นำหรือหัวหน้าจะพยายามสร้างอำนาจเพื่อความยิ่งใหญ่ของตนเองต่อไป

2. ผู้นำในปัจจุบัน จะเน้นเรื่องการนำกลุ่มให้พัฒนาไป ฉะนั้นผู้นำจึงต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถ มีความฉลาดพอที่จะช่วยเหลือกลุ่มให้ก้าวหน้าไปสู่ความสำเร็จ อาจกล่าวได้ว่าบุคคลที่ไม่ฉลาดจะไม่เหมาะที่จะเป็นผู้นำกลุ่ม เพราะไม่สามารถจัดการให้กลุ่มมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยได้ ผู้นำประเภทนี้จะเป็นผู้ที่มีความสามารถพิเศษหลายๆ ด้าน เช่น มีความสามารถในการทำงาน มีความสามารถในการสร้างมนุษยสัมพันธ์ มีความสามารถในการสื่อสารเป็นอย่างดี จะช่วยให้เป็นผู้นำกลุ่มต่อไปด้วยความปลอดภัย

ดังนั้น ผู้นำแต่ละคนอาจจะเหมาะในการทำงานแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ของการทำงานที่เป็นเงื่อนไขที่สำคัญ ผู้นำซึ่งเคยประสบความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมบางประการก็อาจจะไม่สามารถดำเนินกิจกรรมอื่น ๆ ได้สำเร็จหรือไม่สามารถทำงานได้ทุกประเภท จึงเป็นข้อที่จะได้รับการพิจารณาว่าการมีผู้นำกลุ่มก็ควรจะมีการหมุนเวียนกันไปได้ มิใช่จะผูกขาดการเป็นหัวหน้าแต่เพียงผู้เดียวการปล่อยให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งทำหน้าที่ผู้นำตลอดไปมักจะเกิดผลเสียบางประการขึ้นได้

3. บุคลิกภาพผู้นำ (personality leadership) ผู้นำส่วนใหญ่จะเป็นศูนย์กลางของกลุ่ม สมาชิกทั้งหลายจะมีความศรัทธา เชื่อถือ นิยมชมชอบในตัวผู้นำ ขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพและคุณสมบัติของผู้นำ เพราะบุคลิกภาพและคุณสมบัติจะช่วยให้ผู้นำสามารถดำเนินกิจกรรมของกลุ่มไปด้วยดี บุคลิกภาพและคุณสมบัติของผู้นำประกอบด้วยลักษณะ ดังต่อไปนี้

3.1 สามารถมองเห็นจุดมุ่งหมายของกลุ่มได้อย่างชัดเจน ตลอดจนมองความต้องการของกลุ่มก่อนที่ความต้องการนั้นจะปรากฏชัดขึ้นแก่สมาชิก

3.2 ได้รับความสามารถ นับถือและศรัทธาในความรู้ของสมาชิกแต่ละคน

3.3 มีความรับผิดชอบในการทำงาน มีพลังและมีความกระตือรือร้นในการทำงาน พร้อมทั้งสามารถเป็นที่พึ่งของสมาชิก เมื่อความเปลี่ยนแปลงซึ่งเกิดขึ้นในกลุ่ม

3.4 มีความจริงใจ เปิดเผย ตรงไปตรงมา สุขุมและรอบคอบในการทำงาน

3.5 เป็นผู้ที่มีความมั่นใจในตนเอง รู้ความสามารถและข้อบกพร่องของตนเอง ไม่ใฝ่หาเกียรติยศส่วนบุคคล เพราะจะทำให้สมาชิกไม่ยอมรับหลีกเลี่ยงจะไม่ทำงานด้วย

3.6 ต้องมีความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการทำงานกลุ่ม สามารถค้นหาบุคคลที่มีความสามารถมาช่วยทำงานร่วมกัน และมีการแบ่งงานให้สมาชิกได้รับผิดชอบ

3.7 มีความรู้ด้านจิตวิทยาเพื่อให้เข้าใจพฤติกรรมของสมาชิก อีกทั้งต้องมีความอดทนสูงทนทาน เพราะจะช่วยให้สมาชิกผ่อนคลายความตึงเครียดในกลุ่มได้

4. การสร้างความสัมพันธ์ของผู้นำ หมายถึง ผู้นำมีหน้าที่รับผิดชอบต่อความเจริญก้าวหน้าของกลุ่ม การสร้างความสัมพันธ์ในกลุ่มจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิกกับผู้นำมีส่วนทำให้ความร่วมมือในการทำงานเป็นไปได้ด้วยดี ไม่มีอุปสรรคที่รุนแรงจนทำให้การทำงานล้มเหลวลงไป ดังนั้นการสร้างความสัมพันธ์ผู้นำต้องพิจารณาว่าตนเองสามารถกระทำได้หรือไม่ ควรปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของตนเองอย่างไร การสร้างความสัมพันธ์ผู้นำสามารถทำได้ดังต่อไปนี้

4.1 การสร้างความสัมพันธ์ด้วยคำพูด เมื่อพบปะกับบุคคลอื่นควรจะมีการพูดคุยกันอย่างเป็นกันเอง มีการทักทายกันบ้างตามสมควรสามารถพูดให้คนอื่นสบายใจ ไม่สั่งคนอื่นให้ทำงานแต่ควรเป็นไปในลักษณะการขอความร่วมมือ เป็นต้น

4.2 การสร้างความสัมพันธ์โดยไม่ใช้คำพูด บางกรณีไม่จำเป็นต้องพูดคุยกันอาจจะเป็นเพราะไม่มีเวลาหรือกำลังรีบร้อนที่จะทำงานในกรณีเช่นนี้ควรจะใช้การยิ้มแย้ม เพื่อเป็นการทักทายก็ได้ และจะทำให้บุคคลรู้สึกประทับใจได้เช่นเดียวกัน

4.3 การกระจายความเป็นผู้นำไปสู่สมาชิก การทำงานกลุ่มผู้นำมีความสำคัญในขณะเดียวกันสมาชิกก็มีความสำคัญด้วย เพราะสมาชิกก็มีส่วนที่ทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จ เมื่อการทำงานกลุ่มดำเนินไปถึงระยะหนึ่ง ผู้นำอาจเปิดโอกาสให้สมาชิกได้ทำงานในหน้าที่ผู้นำบ้าง งานกลุ่มที่สมาชิกจะต้องรับผิดชอบมีมากมายและหลายประเภทด้วยกัน ดังนั้นสมาชิกแต่ละคนมีความสามารถแตกต่างกัน เหมาะกับงานแต่ละประเภท ใครมีความสามารถในงานประเภทใดก็จะรับผิดชอบงานนั้น ในขณะเดียวกันก็จะเป็นผู้นำกลุ่มได้ เมื่อบุคคลเหล่านั้นทำงานไปมากพอสมควรก็จะพัฒนาตนเอง และสามารถเป็นผู้นำกลุ่มต่อไปได้

ดังนั้นการให้สมาชิกแต่ละคนได้แสดงความเป็นผู้นำกลุ่มย่อมเป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลทำงานได้เป็นอย่างดี เป็นที่ยอมรับของกลุ่ม ทำให้มีความกระตือรือร้นและมีกำลังใจที่จะทำงาน ในทางตรงกันข้ามหากสมาชิกทำงานโดยไม่มีโอกาสเป็นผู้นำเลย อาจไม่มีความกระตือรือร้นในการทำงาน ฉะนั้นการทำงานควรกระจายความเป็นผู้นำไปสู่สมาชิกด้วย จึงจะเป็นผลดีต่อการปฏิบัติงานของกลุ่มโดยส่วนรวม (วินิจ เกตุขำ และคณะ, 2522: 101 – 105)

1.5.1 ประเภทผู้นำ

กลุ่มมีความแตกต่างไปตามสภาพการณ์ของสังคม บางครั้งเป็นเพราะความเชื่อ ค่านิยม ตลอดจนประเพณีและวัฒนธรรมของคนในกลุ่ม บุคคลในสังคมอาจรู้สึกได้ว่าการเป็นผู้นำจะมีการเตรียมตัวฝึกฝนได้หรือการเป็นผู้นำเป็นลักษณะที่ติดตัวมาแต่กำเนิด จะฝึกฝนอย่างไรก็ไม่สามารถเป็นผู้นำได้ บางคนมีคุณสมบัติดีมากควรได้เป็นผู้นำกลุ่มแต่ก็ขาดโอกาสที่ดี จึงเป็นได้เป็นเฉพาะสมาชิกกลุ่มตลอดไป ซึ่งปัจจุบันมีความเชื่อว่าการเป็นผู้นำที่ดีย่อมมีการฝึกฝน เตรียมฝึกทักษะต่างๆ ที่มีความจำเป็น รวมทั้งมีการปรับปรุงบุคลิกภาพเพื่อการเป็นผู้นำ แต่บุคคลใดจะเป็นผู้นำที่ดีหลังจากการฝึกแล้วขึ้นอยู่กับความแตกต่างระหว่างบุคคล

แต่ถึงอย่างไรก็ควรส่งเสริมการฝึกฝนผู้นำ เพราะบุคคลเหล่านั้นย่อมมีโอกาสที่จะเป็นผู้นำของกลุ่มสำหรับบางเรื่องบางโอกาส การเป็นผู้นำบางครั้งเราไม่สามารถจะบังคับให้เป็นไปตามความต้องการได้แต่บุคคลก็สามารถสร้างโอกาสได้ แต่ก็ไม่แน่ว่าจะเป็นผู้นำระดับสูงสุดได้เท่าที่ต้องการ ซึ่งการจะเป็นผู้นำเกิดได้หลายวิธีเพราะบุคคลมีโอกาสมิเหมือนกัน ดังนั้นลักษณะของการได้มาซึ่งตำแหน่งผู้นำมีหลายลักษณะดังต่อไปนี้

1. ผู้นำตกทอด (hereditary) ผู้นำประเภทนี้จะได้ตำแหน่งเนื่องจากบรรพบุรุษเคยได้รับตำแหน่งมาก่อนและเป็นผู้ที่เคยได้รับความเคารพนับถือจากบุคคลในสังคมมาก่อน ได้สร้างบารมีไว้มากเมื่อมีทายาทก็จะส่งเสริมให้ได้รับตำแหน่งสืบต่อไป ถ้าทายาทมีความเป็นผู้นำและได้รับการศึกษาฝึกฝนเป็นอย่างดีจะช่วยให้สามารถนำบุคคลในกลุ่มได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ต้องมีพื้นฐานการยอมรับผู้นำอยู่แล้วจากสมาชิกในกลุ่ม แต่ถ้าผู้นำประเภทนี้ขาดความเป็นผู้นำไม่สามารถทำหน้าที่หรือเป็นที่น่าเชื่อถือได้ ก็ไม่แน่ใจว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับตำแหน่งผู้นำหรือไม่ โดยทั่วไปผู้นำตกทอดย่อมมีโอกาสในการเตรียมตัวเพื่อรับตำแหน่งมาก่อน จึงมีการฝึกฝนความเป็นผู้นำเพื่อรับตำแหน่งปัญหาจึงไม่ค่อยเกิดขึ้น

2. ผู้นำอย่างเป็นทางการ (formal leadership) ผู้นำประเภทนี้เกิดขึ้นในกลุ่มอย่างเป็นทางการ ได้รับหน้าที่ให้ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ และได้รับตำแหน่งด้วยวิธีการ ดังต่อไปนี้

2.1 ผู้นำจากการแต่งตั้ง (appointed) หมายถึง ผู้นำที่ได้รับการมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่โดยผู้ที่มีอำนาจสูงกว่าเห็นสมควรแต่งตั้งให้ทำงาน ถึงแม้ว่าบุคคลนั้นจะไม่มีความสามารถเป็นพิเศษหรือมีลักษณะบางอย่างเด่นเป็นพิเศษ แต่เมื่อมีอำนาจคิดว่าจะทำงานได้ก็มีสิทธิ์จะแต่งตั้งให้ปฏิบัติงานในตำแหน่งผู้นำได้ การแต่งตั้งก็เหมาะสมในบางสถานการณ์

2.2 ผู้นำจากการเลือกตั้ง (elected) การได้ผู้นำของสังคมบางครั้งก็มาจากการเลือกตั้ง เพราะว่าการเลือกตั้งจะช่วยให้มีการสรรหาผู้มีคุณสมบัติเหมาะสมที่สุดมาเป็นผู้นำ ฉะนั้นผู้นำที่ได้มาจากการเลือกตั้งจะเป็นผู้ที่มีลักษณะพิเศษ เช่น คล่องแคล่ว มีไหวพริบ

ปฏิภาณในการตัดสินใจและพิจารณาปัญหาต่าง ๆ มีความสามารถในการพูดโน้มน้าวจิตใจของบุคคลอื่นให้มีความเห็นคล้อยตาม มีสติปัญญาเฉลียวฉลาดเหนือบุคคลอื่น ตลอดจนทำให้ตนเป็นที่ยอมรับเลื่อมใสศรัทธาของบุคคลทั่วไป สมาชิกเกิดความนิยมทำให้คัดเลือกบุคคลนี้เป็นผู้นำของกลุ่ม และเมื่อเลือกตั้งแล้วก็จะเสนอชื่อ เพื่อให้มีการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการต่อไป

2.3 ผู้นำตามธรรมชาติ (natural leader) กลุ่มบางกลุ่มจะไม่มีแต่งตั้งผู้นำอย่างเป็นทางการ เป็นเพราะว่ายังไม่มีเวลาที่จะแต่งตั้ง แต่ก็จะมีบางคนที่ยอมรับหน้าที่ผู้นำตามธรรมชาติ ซึ่งกลุ่มเองก็นึกถึงบุคคลนั้นเช่นกัน เมื่อบุคคลที่มีลักษณะผู้นำตามธรรมชาติทำหน้าที่สอดคล้องกับตำแหน่งผู้นำ สมาชิกกลุ่มก็จะเริ่มว่าเขาเป็นคนดีเหมาะสมในการเป็นผู้นำกลุ่มได้ โดยปกติบุคคลประเภทนี้มักจะมีใจเต็มใจในการทำงาน มีความซื่อสัตย์ต่อการทำงาน ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าถึงแม้ไม่มีการแต่งตั้งเขาก็ปฏิบัติหน้าที่อยู่แล้ว ดังนั้นเมื่อมีการแต่งตั้งทำให้ทำงานได้เต็มที่เพราะมีการมอบหมายอย่างเป็นทางการ ผู้นำตามธรรมชาติถ้าได้รับโอกาสในการฝึกฝนให้รู้เรื่องการทำงานเป็นกลุ่ม หน้าที่ของผู้นำอย่างแท้จริงจะทำให้ทำงานได้ดีขึ้น เพราะบุคคลนี้มีลักษณะพิเศษในตนเองอยู่แล้ว การฝึกฝนจะเป็นการนำไปสู่ความช่วยเหลือให้ได้ใช้ศักยภาพมากขึ้น (วินิจ เกตุขำ และคณะ, 2522: 110 – 112)

การพิจารณาผู้นำเพื่อตัดสินใจว่าเป็นผู้นำประเภทใดนั้นต้องพิจารณาพฤติกรรมทั่วไปของผู้นำจะมี 3 ประเภท ดังต่อไปนี้

1. ผู้นำแบบประชาธิปไตย (democratic leadership) หมายถึง ผู้นำที่ยึดความคิดของกลุ่มเป็นหลัก การตัดสินใจทั้งหลายขึ้นอยู่กับสมาชิกโดยมีผู้นำช่วยเหลือ มีการอภิปรายก่อนตัดสินใจ สมาชิกมีเสรีภาพในการทำงาน มีการแบ่งภาระรับผิดชอบในการทำงานให้แก่สมาชิก และผู้นำจะทำตนให้เป็นสมาชิกธรรมดา ไม่เป็นไปในลักษณะของผู้บังคับบัญชา

2. ผู้นำแบบอิตตาธิปไตย (autocratic leadership) หมายถึง ผู้นำที่ตัดสินใจทุกอย่างด้วยตนเอง การทำงานจะเป็นสั่งการจากผู้นำให้บุคคลทำงานร่วมกันโดยไม่ได้คำนึงถึงความเหมาะสม เมื่อมีการวิพากษ์วิจารณ์มักจะเป็นไปในด้านส่วนตัวไม่เกี่ยวกับการทำงานโดยตรง การทำงานของกลุ่มไม่ค่อยมีการวางแผนร่วมกันเพราะผู้นำจะสั่งการเท่านั้น

3. ผู้นำแบบตามสบาย (laissez – faire leadership) เป็นผู้นำที่ปล่อยให้สมาชิกมีเสรีภาพเต็มที่ในการทำงาน ผู้นำไม่ค่อยมีบทบาทในการตัดสินใจไม่มีความคิดเห็นต่อกิจกรรมกลุ่ม ไม่ค่อยมีบทบาทในการควบคุมดูแลความเป็นไปในกลุ่ม ดังนั้นกลุ่มจึงไม่ค่อยเป็นระเบียบการทำงานไม่ค่อยก้าวหน้า กลุ่มไม่ประสบความสำเร็จ (วินิจ เกตุขำ และคณะ, 2522: 115)

Dorwin Carwright and Alvin Zander (1960: 43 – 45) ได้แบ่งลักษณะบรรยากาศของผู้นำในกลุ่มออกเป็น 3 แบบ ดังนี้

1. บรรยากาศผู้นำแบบอิตตาธิปไตย (authoritarian)

1.1 การตัดสินใจทุกอย่างขึ้นอยู่กับผู้นำเท่านั้น
 1.2 เทคนิคและขั้นตอนการทำงานกิจกรรมต้องได้รับคำสั่งจากผู้นำในแต่ละครั้งตั้งนั้นอนาคตจึงไม่แน่นอนว่าจะทำอะไร

1.3 ผู้นำมักจะสั่งให้แต่ละคนดำเนินงานและทำงานร่วมกับบุคคลอื่น

1.4 การแสดงความชื่นชมและวิจารณ์มักจะเป็นไปในเรื่องส่วนตัว

2. บรรยากาศผู้นำแบบประชาธิปไตย (democratic)

2.1 นโยบายทั้งหลายได้มาจากการอภิปรายของกลุ่ม การตัดสินใจของกลุ่มจะได้รับการสนับสนุนและช่วยเหลือจากผู้นำ

2.2 กิจกรรมกลุ่มได้จากการอภิปรายขั้นตอนกิจกรรมที่ไปสู่จุดหมายของกลุ่มจากการวางแผน ผู้นำจะให้คำแนะนำและด้านเทคนิคหลายอย่างแล้วให้กลุ่มตัดสินใจเลือก

2.3 สมาชิกมีเสรีภาพในการทำงานร่วมกับบุคคลที่ใกล้ชิด และการแบ่งการทำงานขึ้นอยู่กับกลุ่ม

2.4 ผู้นำเป็นบุคคลตรงไปตรงมา มีจิตใจที่แท้จริงในการวิพากษ์วิจารณ์ และพยายามจะทำตนให้เป็นสมาชิกธรรมดาคนหนึ่งโดยน้ำใจ แต่จะไม่ทำงานมากเกินไป

3. บรรยากาศผู้นำแบบตามสบาย (laissez – faire)

3.1 บุคคลแต่มีเสรีภาพเต็มที่ในการตัดสินใจ โดยผู้นำมีโอกาสได้รับการตัดสินใจน้อยมากไม่มีส่วนในการอภิปราย แต่ผู้นำมีหน้าที่ให้ข้อมูลสารสนเทศเมื่อกลุ่มต้องการ

3.2 วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ได้รับการช่วยเหลือจากผู้นำ

3.3 ผู้นำจะแสดงความคิดเห็นต่อการทำงานของสมาชิกไม่บ่อยนัก นอกจากจะได้รับการถาม ไม่มีความพยายามและไม่มีการร่วมมือที่จะประเมิผลเหตุการณ์ต่างๆ

ดังนั้น ผู้นำแบบประชาธิปไตยสามารถจะอยู่รวมกลุ่มกับสมาชิกได้อย่างสบาย และมีการติดต่ออย่างมีสัมพันธภาพและให้การเสริมแรงทุกคน พฤติกรรมที่ร่าเริงและเป็นที่น่าไว้วางใจ ผู้นำจะสามารถสร้างขวัญให้แก่กลุ่มซึ่งเป็นสิ่งที่ดีเหนือกว่าบรรยากาศของกลุ่มอีกสองประเภท ผู้นำแบบอัตตาธิปไตยแสดงให้เห็นถึงความไม่เคารพการตัดสินใจและสร้างความคับข้องใจให้แก่สมาชิก แต่จะเกี่ยวกับศักดิ์ศรีของผู้นำ ที่มักจะทำอะไรโดยการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง เพราะฉะนั้นผู้นำทั้งสามประเภทมีความแตกต่างกันน้อยมากในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการให้ข้อมูลแก่สมาชิก ซึ่งเป็นหน้าที่อันเดียวของผู้นำแบบตามสบาย แต่การให้ข้อมูลนั้นแตกต่างกันระหว่างกลุ่มในแง่ของการกระตุ้นให้เกิดทิศทางของตนเอง การให้ข้อมูลไม่ค่อยมีมากนักในผู้นำแบบอัตตาธิปไตย แต่สำหรับผู้นำแบบประชาธิปไตยจะมีบ้าง การให้ข้อมูลจะปรากฏจากผู้นำสองลักษณะ คือ ประการแรก การติดตามความคิดของสมาชิกและการสนับสนุนพยายามทำให้สำเร็จ

ประการที่สอง ใช้ตามหลักการประชาธิปไตยในการตัดสินใจ การอภิปราย การลงคะแนนเสียง การกระจายอำนาจไปยังคณะกรรมการและอื่นๆ (วินิจ เกตุขำ และคณะ, 2522: 120 – 123)

1.5.2 หน้าที่ของผู้นำ

ผู้นำมีความสำคัญต่อกลุ่มถ้าผู้นำรู้หน้าที่ย่อมทำให้ผู้นำสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ดี หรือการปฏิบัติหน้าที่ได้บกพร่องน้อยลง ดังนั้นการเรียนรู้หน้าที่ของผู้นำมีความจำเป็นอย่างยิ่ง หน้าที่ของผู้นำมีสองลักษณะ คือ

1.5.2.1 ช่วยกลุ่มให้ได้รับความสำเร็จ หมายถึง ผู้นำจะต้องช่วยกลุ่มทำงานให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้นำควรมีหน้าที่ดังนี้

1) ส่งเสริมให้สมาชิกในกลุ่มช่วยกันวิเคราะห์ปัญหาอย่างกว้างขวาง และอธิบายปัญหาของกลุ่มให้ชัดเจน และประเมินข้อมูลเพื่อการตัดสินใจที่ถูกต้อง

2) ช่วยกระตุ้นให้สมาชิกคิดและพูดจุดมุ่งหมายของกลุ่มเป็นระยะ และทำให้สมาชิกยอมรับความคิดเห็นเป็นการยกระดับความคิดของกลุ่ม และนำความคิดเห็นของสมาชิกเข้าไปสู่การพิจารณาของกลุ่ม เสนอความคิดต่อกลุ่ม เมื่อกลุ่มต้องการแบ่งหน้าที่ให้กับสมาชิกได้รับผิดชอบงาน เป็นการตอบสนองความต้องการช่วยเหลือกลุ่มของสมาชิก

1.5.2.2 หน้าที่ในด้านการรักษาความเป็นไปของกลุ่ม โดยปกติเมื่อมีการทำงานกลุ่มบุคคลทั่วไปมักจะมองเห็นความสำคัญของผลงานกลุ่มมากกว่าจะพิจารณาถึงความ เป็นไปภายในกลุ่ม เช่น สมาชิกมีความสุขในการทำงานหรือไม่ มีความสัมพันธ์หรือทำงาน ร่วมกันได้หรือไม่ ความจริงแล้วผลงานที่ได้รับและความเป็นไปของกลุ่มควรได้รับการพิจารณา เท่ากัน เพราะถ้าหากความเป็นไปในกลุ่มไม่ดีประสิทธิภาพของงานก็จะลดลง ด้วยเหตุผลนี้ผู้นำ ต้องตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนากลุ่ม (วินิจ เกตุขำ และคณะ, 2522: 105 – 110)

1.5.3. การเป็นสมาชิกกลุ่ม

บุคคลในกลุ่มส่วนมากจะเป็นสมาชิกของกลุ่ม สมาชิกมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าผู้นำกลุ่ม แต่อย่างไรก็ตามสมาชิกในกลุ่มมีจำนวนมาก บางคนสามารถช่วยกลุ่มให้ทำงานได้ เป็นอย่างดี บางคนก็ไม่ช่วยเหลือกลุ่มเลย และบางคนก็เป็นผู้ที่ถ่วงความเจริญของกลุ่มโดยการ คอยขัดขวางการทำงาน บทบาทของสมาชิกจึงเป็นที่น่าสนใจอย่างมาก เพราะจะช่วยให้มองเห็น โครงสร้างของกลุ่มว่าประกอบไปด้วยสมาชิกประเภทใด ทำไมการทำงานของสมาชิกจึงไม่ประสบความสำเร็จ ตลอดจนการพิจารณาการทำงานของสมาชิกแต่ละคน ถ้าผู้นำมีความเข้าใจบทบาท

ต่าง ๆ ได้ดีก็จะทำให้รู้วิธีการจะควบคุมดูแลกลุ่มได้ ดังนั้นบทบาทของสมาชิกขึ้นอยู่กับปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับสมาชิก โดยพิจารณาจาก 2 ลักษณะตามสถานการณ์ ดังนี้

1.5 3.1 สถานการณ์ในกลุ่มที่ผู้นำเป็นผู้ตัดสินใจทุกสิ่งทุกอย่าง สมาชิกในกลุ่มอยู่ภายใต้อิทธิพลของผู้นำ ความดีความชอบขึ้นอยู่กับผู้นำหรืออาจกล่าวได้ว่ากลุ่มที่มีผู้นำเป็นศูนย์กลาง (leader - centered group) สมาชิกกลุ่มจะแสดงบทบาท ดังนี้

1) ผู้รับใช้ที่ซื่อสัตย์ (faithful servant) บุคคลประเภทนี้จะพยายามทำทุกอย่างเพื่อเป็นการเอาอกเอาใจผู้นำ เป็นเพราะว่าเขารู้ว่าผู้นำสามารถทำอะไรแก่เขาได้ ในบางครั้งสมาชิกประเภทนี้จะพยายามฝืนใจที่จะทำกิจกรรมต่างๆ ทั้งๆ ที่กิจกรรมเหล่านั้นเป็นสิ่งที่ไม่ตรงกับความคิดความรู้สึกของเขาเลย เช่น ผู้นำสั่งให้เขาทำงานเขาก็รีบรับอาสาทำงานนั้น แต่พอกลับหลังเขาก็เกิดความรู้สึกไม่สบายใจทันที เพราะรับงานมาโดยตนเองไม่ชอบ ไม่สนใจไม่มีความสามารถ แต่บทบาทของเขานั้นคือผู้ซื่อสัตย์สุจริต เขาจึงต้องทำทุกอย่าง

2) พี่น้องคู่แข่งกัน (sibling rival) สมาชิกประเภทนี้จะพยายามทำตัวให้เป็นที่น่าสนใจของคนอื่น และไม่ชอบสมาชิกที่เป็นผู้รับใช้ที่ซื่อสัตย์เป็นอย่างมาก เพราะการที่สมาชิกคนใดมีความใกล้ชิดกับผู้นำมาก ๆ เขาเองจะรู้สึกเกิดความอิจฉาริษยาและทนไม่ได้ที่เห็นผู้อื่นได้รับการตอบแทนเป็นพิเศษจากกลุ่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากผู้นำที่สามารถบันดาลสิ่งต่าง ๆ ภายในกลุ่ม บุคคลที่เป็นพี่น้องคู่แข่งกันจะทำให้สมาชิกที่เป็นผู้รับใช้ที่ซื่อสัตย์เกิดความลำบากใจมากในการอยู่ในกลุ่ม เพราะเขาจะสร้างแรงกดดันต่าง ๆ ให้แก่บุคคลที่เป็นผู้ใกล้ชิดผู้นำทุกคน

3) ผู้คัดค้าน (rebel) สมาชิกประเภทนี้จะเป็นที่หนักใจของหัวหน้าแบบอัตตาริปีไตยเป็นอย่างมาก เพราะหัวหน้าจะสั่งให้สมาชิกทำงานอยู่เสมอ ซึ่งถือว่าตนเองเป็นผู้รับผิดชอบต่อกลุ่มโดยตรง คำสั่งในการทำงานอาจจะดีหรือคำสั่งที่ไม่ดี สมาชิกที่มีบทบาทของตนเองเป็นผู้คัดค้านไม่ยอมรับฟัง แสดงความก้าวร้าวต่อผู้นำโดยการขัดขืนคำสั่ง ไม่ยอมปฏิบัติตามนอกจากตัวเองไม่ลงรอยกับหัวหน้าแล้วยังมีการชักชวน ยุยงให้สมาชิกทั้งหลายเกิดการต่อต้านหัวหน้าอีกด้วย

1.5.3.2 กลุ่มที่สมาชิกร่วมกันตัดสินใจในการทำงาน เลือกรวิธดำเนินงานโดยตั้งเกณฑ์ต่างๆ ช่วยกลุ่มให้ได้รับความสำเร็จตลอดจนการส่งเสริมขวัญของกลุ่ม (group morale) สมาชิกจะแสดงบทบาทออกมาในกลุ่มเป็น 3 ลักษณะ คือ

1) บทบาทในเรื่องงาน (task roles) สมาชิกที่แสดงบทบาทในเรื่องงาน คือ มีความมุ่งหวังที่จะทำให้กลุ่มทำงานได้สำเร็จ สมาชิกแสดงบทบาทในเรื่องงาน ดังนี้

2) ผู้มีความคิดริเริ่ม (initiator) สมาชิกที่มีบทบาทประเภทนี้จะเป็นผู้แนะนำกิจกรรมต่างๆ หรือวิธีการที่จะดำเนินการให้สำเร็จ

3) ผู้ไปหาข้อมูล (information seeker) สมาชิกบางคนเป็นผู้ที่มีความร่วมมือในการทำงาน แต่ยังคงขาดความเข้าใจในข้อมูลบางประการจึงต้องพยายามที่จะชวนขวดยหาข้อมูลเพื่อนำมาใช้ในการดำเนินงาน

4) ผู้ให้ข้อมูล (information giver) ในจำนวนสมาชิกหลายๆ คน มีสมาชิกบางคนที่มีความรอบรู้ในเรื่องต่างๆ สามารถที่จะให้ข้อมูลแก่สมาชิกในกลุ่มได้เป็นอย่างดี ซึ่งข้อมูลนั้นย่อมทำให้สมาชิกเกิดความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงาน

5) ผู้ทำความเข้าใจในความคิด (clarifier of ideas) การทำงานกลุ่มบางครั้งจะมีปัญหาโต้แย้งกัน สาเหตุอาจมาจากการไม่เข้าใจในความคิดของสมาชิกทำให้มีปัญหามากมาย บางคนสามารถทำให้กลุ่มเข้าใจความคิดเป็นอย่างดี ทำให้สมาชิกมีความกระจ่างแจ้งต่อกัน

6) ผู้แสวงหาความคิด (opinion seeker) สมาชิกบางคนไม่ต้องการเฉพาะข้อเท็จจริงจากบุคคลอื่น แต่ต้องการทราบว่าบุคคลอื่นมีความคิดเห็นอะไรบ้างที่มีคุณค่าต่อการนำมาใช้ในกลุ่ม ดังนั้นเขาพยายามที่จะไฝหาคำคิดจากสมาชิกอื่นอยู่เสมอ

7) ผู้ให้ความคิด (opinion giver) สมาชิกจะแสดงความเชื่อและความคิดเห็นออกมาให้กลุ่มได้รับทราบ โดยให้คำแนะนำหลายประเด็นเพื่อให้กลุ่มเลือกวิธีการเอง

8) ผู้บอกกล่าว (oriented) สมาชิกมีบทบาทอธิบายสถานภาพของกลุ่มโดยพิจารณาถึงความสัมพันธ์และจุดมุ่งหมายของกลุ่ม และชี้ให้เห็นทิศทางของกลุ่มด้วย

9) ผู้ปฏิบัติการ (procedural technician) เป็นผู้ทำงานประจำให้แก่กลุ่มหรือจัดหาวस्तุอุปกรณ์ จัดเตรียมสิ่งต่างๆ สำหรับกลุ่ม เป็นต้น

10) ผู้มีพลัง (energizer) มีหน้าที่ทำให้กลุ่มตัดสินใจปฏิบัติการที่จะทำให้เกิดความสำเร็จ และยังทำหน้าที่เร้าให้กลุ่มได้มีกิจกรรมที่ยิ่งใหญ่และมีคุณภาพกว่าเดิม

1.5.3.3 บทบาทในการสร้างเสริมและรักษาความเป็นไปของกลุ่ม สมาชิกนอกจากจะดำเนินงานของกลุ่มให้สำเร็จตามจุดมุ่งหมายแล้วยังมีหน้าที่กระทำภายในกลุ่มเพื่อเป็นการช่วยกลุ่มให้อยู่ได้ ให้สมาชิกสามารถติดต่อกับบุคคลอื่นได้เป็นอย่างดี มีการประสานกลุ่มให้อยู่ด้วยกัน บทบาทของสมาชิกแสดงออกได้ ดังนี้

1) ผู้ให้การสนับสนุน (encourager) เป็นผู้ที่แสดงความซาบซึ้งในการทำงานหรือให้ความช่วยเหลือกลุ่ม สมาชิกทำให้งานสามารถดำเนินไปด้วยความสำเร็จเรียบร้อย เมื่อมีโอกาสเขาจะแสดงความพอใจในกิจกรรมกลุ่ม แสดงความซาบซึ้งที่กลุ่มได้รับความสำเร็จ

2) ผู้ประสาน (harmonizer) สมาชิกมีความเข้าใจบุคคลในกลุ่มว่าเป็นผู้ที่มีความแตกต่างกัน ดังนั้นในบางครั้งจึงมีความคิดเห็นไม่ตรงกัน ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่าง

บุคคล เกิดความเครียดในการทำงาน ดังนั้นเขาจึงพยายามจะทำให้ทุกคนรู้สึกสบายใจในการทำงานของตนเอง ประสานความรู้สึกของบุคคลเข้าด้วยกัน เพื่อให้กลุ่มทำงานได้ดี

3) ผู้กำหนดมาตรฐาน (standard settler) เนื่องจากการดำเนินกิจกรรมกลุ่มนั้นได้มีการตั้งจุดมุ่งหมายเอาไว้อย่างชัดเจน และในขณะเดียวกันก็ได้มีการกำหนดวิธีการที่จะดำเนินการต่างๆ เพื่อสมาชิกปฏิบัติกันไปสักระยะอาจจะมีการพบปัญหามากมาย แต่สมาชิกบางคนจะมีหน้าที่คอยกระตุ้นเตือนให้ทุกคนนึกถึงมาตรฐานของการทำงานคอยเตือนให้ทุกคนนึกถึงมาตรฐานของการทำงานคอยเตือนความทรงจำเกี่ยวกับข้อตกลงที่ตั้งเอาไว้

4) ผู้คล้อยตาม (follower) ในการรักษาความเป็นไปของกลุ่มนั้นบางครั้งจำเป็นต้องมีสมาชิกประเภทผู้คล้อยตามบ้าง เพราะเขาเป็นผู้ที่ยอมรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น ทำให้กลุ่มรู้สึกว่าการดำเนินไปด้วยความราบเรียบ ไม่มีบุคคลที่ขัดแย้งกันเสียทุกครั้งไป บุคคลประเภทนี้จะมีการแสดงความคิดเห็นน้อย แต่จะเป็นผู้สังเกตการณ์มากกว่า

5) ผู้สังเกตการณ์กลุ่มและผู้แสดงความคิดเห็น (group – observer and commenter) สมาชิกเหล่านี้จะมีการบันทึกเหตุการณ์ต่างๆ ในขบวนการกลุ่ม ซึ่งเกิดขึ้นในกลุ่มทุกครั้งไป นอกจากนี้จะมีการเสนอข้อมูลเหล่านี้กลับไปยังกลุ่ม พร้อมกับการแปลความหมายให้กับกลุ่มทราบถึงความเป็นไปของกลุ่มโดยส่วนรวม

6) ผู้ประนีประนอม (compromiser) ความขัดแย้งในกลุ่มเกิดขึ้นได้เสมอ สมาชิกบางคนมีความสามารถทำให้กลุ่มรู้สึกว่าจะสบายใจขึ้น มีการรักษาหน้าของสมาชิกเอาไว้ ดังนั้นอาจมีการหาความคิดเห็นมาผสมผสานกัน หรือเรียกว่าเดินกันคนละครึ่งทาง (coming half – way) แต่ในบางกรณีก็มีการยอมรับความบกพร่องของสมาชิก

1.5.3.4 บทบาทเฉพาะบุคคล (individual roles) การทำงานกลุ่มจะพบว่าบุคคลบางคนแสดงพฤติกรรมออกมาโดยไม่คำนึงถึงความเป็นไปของกลุ่ม แต่จะแสดงเรื่องส่วนตัวออกมาทำให้สมาชิกคนอื่นรู้ว่าบุคคลนั้นมีลักษณะอย่างไร บทบาทดังกล่าว คือ

1) ผู้ก้าวร้าว (aggressor) จะทำหลายวิธีที่กระทบกระเทือนบุคคลอื่น เพื่อแสดงความคิดเห็นที่ไม่เห็นด้วยกับค่านิยม การปฏิบัติหรือความรู้สึกของบุคคล มีการโจมตีปัญหาของกลุ่ม ทำเรื่องตลกอย่างก้าวร้าวแสดงความอิจฉาต่อการให้ความช่วยเหลือของคนอื่น

2) ผู้ขัดขวาง (blocker) จะมองโลกในแง่ร้ายและขัดแย้งไม่เห็นด้วย และต่อต้านอย่างไม่เหตุผล และมักจะพยายามนำเอาเรื่องที่ผ่านมาแล้วมารื้อฟื้นใหม่อีกครั้ง

3) ผู้แสวงหาความช่วยเหลือ (help – seeker) พยายามเรียกร้องให้ทุกคนสงสารตนเอง แสดงความไม่ปลอดภัย มีความสับสนวุ่นวายเกินกว่าเหตุที่แท้จริง

4) ผู้สารภาพเรื่องส่วนตัว (self – confessor) ในขณะที่มีผู้ฟังเขาๆ จะแสดงความรู้สึกที่เป็นเรื่องราวของตนเองออกมาซึ่งจะไม่เกี่ยวกับกลุ่ม

5) บุคคลเจ้าสำราญ (playboy) จะแสดงความไม่สนใจเกี่ยวกับการทำงานแต่จะแสดงถึงความต้องการสนุกสนานเท่านั้น จึงเป็นคนที่ไม่ทำอะไรอย่างจริงจังในกลุ่ม

6) ผู้แสวงหาการยอมรับ (recognition seeker) จะทำทุกวิถีทางที่จะให้คนอื่นสนใจตนเอง ไม่ว่าจะเป็นการพยายามทำความสำเร็จให้เกิดขึ้นกับตนเองทำตนแปลกประหลาด ชัดขวางในสิ่งที่จะทำให้เขาเกิดปมด้อย (วินิจ เกตุขำ และคณะ, 2522: 123 – 127)

บทบาททางพฤติกรรมจะมีหลายแบบตามปัจจัยต่างๆ ดังกล่าวแล้วก็ตาม แต่บทบาททางพฤติกรรมของบุคคลแบ่งออกเป็นลักษณะดังนี้

1. พฤติกรรมที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ (demanded) เป็นบทบาททางพฤติกรรมที่บุคคลจะต้องกระทำไม่ว่าจะพอใจหรือไม่ก็ตาม เช่น บทบาทของพ่อแม่จะต้องเลี้ยงดูลูก บทบาทของครูจะต้องสอนศิษย์ จะหลีกเลี่ยงไม่ได้เพราะถือว่าเป็นหน้าที่และเป็นแนวปฏิบัติของสังคมด้วย

2. พฤติกรรมที่สังคมยอมรับ (permitted) เป็นบทบาททางพฤติกรรมที่บุคคลจะกระทำหรือไม่กระทำก็ได้ ไม่มีใครบังคับแต่ถ้าทำแล้วสังคมจะยกย่อง ยอมรับ เช่น ลูกให้คนชราที่นั่งบนรถเมล์ ให้ผู้หญิงขึ้นรถเมล์ก่อน เป็นต้น

3. พฤติกรรมที่สังคมไม่ยอมรับ (prohibited) เป็นบทบาททางพฤติกรรมที่สังคมห้ามไม่ให้แสดงออกมา เพราะจะไปขัดกับกฎเกณฑ์ กฎหมาย ศีลธรรม ระเบียบประเพณีของสังคมส่วนรวม เช่น การผิดลูกเมียคนอื่น การเอาของของคนอื่นมาโดยที่เจ้าของไม่อนุญาต เป็นต้น

เนื่องจากบุคคลไม่ได้มีเพียงบทบาทใดบทบาทหนึ่งเพียงบทบาทเดียว เพราะว่าสังคมซับซ้อน เมื่ออยู่ในสังคมหนึ่งจะต้องแสดงบทบาทหนึ่ง แต่ไปอยู่อีกสังคมหนึ่งอาจต้องมีบทบาทหนึ่ง ซึ่งจัดเป็นสถานภาพทางสังคมที่แตกต่างกันออกไป บางครั้งอาจจะต้องกระทำบทบาทหลายอย่างในเวลาเดียวกัน ไม่รู้ว่าจะแสดงบทบาทอันไหนหรือเลือกบทบาทใดดี จึงเกิดลักษณะการขัดแย้งทางบทบาท ดังนี้

1. บุคคลเป็นสมาชิกในกลุ่มหรือในสังคมมากมาย ทำให้มีบทบาทหลายบทบาท เช่น ชายคนหนึ่ง มีบทบาทเป็นสามีที่ดีของภรรยา เป็นหัวหน้าหน่วยงานที่เขาใจใส่ เมื่อถึงเวลาเย็นหลังเลิกงานแล้ว เขาจะเกิดการขัดแย้งในบทบาท คือ อยากกลับบ้านเร็วเพราะต้องการเป็นสามีที่ดี แต่ขณะเดียวกันอยากตรวจงานให้เรียบร้อย เพื่อต้องการเป็นหัวหน้าที่ดี ชายคนนี้จะเกิดการขัดแย้งทางบทบาทขึ้นมาทันที

2. บุคคลไม่สามารถที่จะแสดงบทบาทที่ตนพึงพอใจได้ เนื่องจากขัดกับสังคมส่วนรวม เช่น บทบาทของหญิงไทยจะต้องอยู่กับเหย้าเฝ้ากับเรือน ไม่ไปไหนกับชายหนุ่มสองต่อสอง แต่หญิงไทยคนหนึ่งชอบไปเที่ยวกับชายหนุ่มสองต่อสองและเกิดขัดแย้งทางบทบาท

3. บุคคลถูกบังคับให้มีบทบาทหรือแสดงบทบาทที่ตนไม่พึงพอใจหรือขัดกับบุคลิกภาพเดิมของตน เช่น เด็กวัยรุ่น ชอบสนุกสนาน คบเพื่อนรุ่นเดียวกัน แต่พ่อแม่ให้ช่วยทำงานอยู่กับบ้าน เด็กคนนี้จะเกิดการขัดแย้งทางบทบาททันที

แต่อย่างไรก็ตามเรื่องของบทบาทจะเกี่ยวข้องกับการอยู่ร่วมกันในสังคมหรืออยู่ในกลุ่มบุคคลไม่สามารถแสดงบทบาทตามที่เขาคควรทำ หรือทำแล้วสังคมไม่ยอมรับก็จะก่อให้เกิดผลแก่ตัวเขาเอง และความเป็นสมาชิกที่เขาสังกัดอยู่ เช่น อาจพ้นจากสภาพอยู่ในกลุ่มถูกขับไล่หรือเป็นผู้ถ่วงความเจริญในกลุ่มก็ได้ (วิศิษฐ์ศักดิ์ ไทยทอง, 2528: 267 – 268)

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า กลุ่มหมายถึงบุคคลตั้งแต่ 2 คนหรือมากกว่านั้น มีปฏิสัมพันธ์กัน สมาชิกแต่ละคนตระหนักถึงความมีอยู่ของกลุ่ม อยู่ภายใต้อิทธิพลระหว่างสมาชิกด้วยกัน ในการดำเนินชีวิตของคนมีความจำเป็นต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับหลายกลุ่ม ดังนั้นพฤติกรรมกลุ่มเป็นเรื่องการกระทำของบุคคลที่มีขึ้นในกลุ่ม ซึ่งจะทำให้เข้าใจธรรมชาติและโครงสร้างของกลุ่ม สาเหตุการรวมกลุ่ม ปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่ม วัฒนธรรม ความเชื่อ และค่านิยมของกลุ่ม รวมทั้งองค์ประกอบและสภาพการณ์บางอย่างที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานกลุ่ม ซึ่งผู้วิจัยได้นำเอาแนวคิดทฤษฎีดังกล่าวมาใช้ประกอบการตัดสินใจที่มีอิทธิพลต่อการเกิดกระบวนการกลุ่มและพฤติกรรมรวมหมู่จุลาลของเด็กและเยาวชนว่ามีรูปแบบที่ผูกโยงกับวัฒนธรรมย่อย ท้องถิ่นนิยม ลักษณะบุคลิกภาพและคุณสมบัติของผู้นำกลุ่ม การเปลี่ยนแปลงบทบาทของเด็กและเยาวชนเมื่ออยู่ในกลุ่ม รวมถึงเหตุผลที่เด็กและเยาวชนในการรวมกลุ่มกัน

2. แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมรวมหมู่จลาจล

พฤติกรรมรวมหมู่ (collective behavior) เกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มกันทางสังคม พฤติกรรมรวมหมู่ที่เกิดขึ้น เช่น ฝูงชน มีอบ จลาจล ขาวลือ สาธารณะชน และขบวนการสังคม ลักษณะของพฤติกรรมรวมหมู่ เป็นพฤติกรรมของกลุ่มบุคคลที่เป็นไปเอง (spontaneous) ไม่มีการเตรียมการหรือวางแผนที่จะให้เกิดพฤติกรรมร่วมกัน โครงสร้างของกลุ่มเป็นแบบหลวมๆ สมาชิกมีอารมณ์พร้อมที่จะถูกกระตุ้นให้โกรธและแสดงความรุนแรงได้ตลอดเวลา ในแต่ละสังคมมีพฤติกรรมรวมหมู่มากน้อยไม่เท่ากันขึ้นกับสภาพแวดล้อมของสังคม (กิงฮ้อ เล่าฮง, 2549: 23)

2.1 นิยาม ความหมาย

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2526: 38) ให้นิยามพฤติกรรมรวมหมู่ว่า หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มมีการกระทำด้วยแรงจูงใจ ความรู้สึก ทศนคติเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีการกระทำต่ออิทธิพลร่วมเสมือนว่ากลุ่มนั้นคือคนๆ เดียวกัน เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นทันทีทันใดโดยเกี่ยวเนื่องกัน ปราศจากโครงสร้างของกลุ่มในสถานการณ์ที่ไม่แน่นอน

พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา (2549: 63) ให้นิยามพฤติกรรมรวมหมู่ว่า หมายถึง รูปแบบวิธีการคิด ความรู้สึก และการกระทำของกลุ่มคนจำนวนมากที่ปราศจากโครงสร้างที่แน่นอน มักเกิดขึ้นในช่วงเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็ว

สุพัตรา สุภาพ (2538: 138) ให้ความหมายพฤติกรรมรวมหมู่ หมายถึง พฤติกรรมของคนจำนวนมากที่เกิดขึ้นโดยความสมัครใจ เป็นการแพร่กระจายของจิตที่อยู่ในสภาพตื่นเต้น และถูกกระตุ้นยั่วจากผู้ที่เข้าร่วมด้วยและทำอะไร เอาอย่างกันโดยไม่รู้สึกรู้ตัว มักจะทำอะไรเหมือน ๆ กันโดยไม่มีการจัดระเบียบหรือวางแผนไว้ล่วงหน้ามาก่อน และพฤติกรรมเหล่านี้จะดำเนินต่อไปเรื่อย トラบเท่าที่มีผู้ดำเนินการกระตุ้นยั่วพอสมควร

สุภางค์ จันทวานิช (2540: 116) ให้นิยามพฤติกรรมรวมหมู่ หมายถึง พฤติกรรมของคนจำนวนมากซึ่งไม่มีแบบแผนของพฤติกรรมที่แน่นอนชัดเจน และไม่มีโครงสร้างของความสัมพันธ์ทางสังคมของคนในกลุ่มคนนั้น พฤติกรรมรวมหมู่ ได้แก่ การแพร่ระบาดของอารมณ์ ขบวนการประชามติและการโฆษณาชวนเชื่อเดิมเรารู้จักพฤติกรรมเช่นนี้ในพฤติกรรมร่วม

บุญลือ วันทายนนต์ (2544: 5) กล่าวว่าพฤติกรรมรวมหมู่เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมประเภทหนึ่งที่เกิดขึ้นจากการกระทำทางสังคม เป็นพฤติกรรมที่ปราศจากโครงสร้าง ปราศจากกฎเกณฑ์ บรรทัดฐานสังคมควบคุม จะเกิดขึ้นและสลายตัวไปเมื่อใดก็ได้ มักมีการแสดงออกในลักษณะที่ไม่ได้วางแผนไว้ล่วงหน้าหรือนัดหมายกันมาก่อน การแสดงออกมักเป็นไป

ในลักษณะก้าวร้าวรุนแรง ปราศจากเหตุผล ส่วนใหญ่มักเกิดจากปัจจัยภายนอกสภาพแวดล้อม มิได้เกิดจากนิสัยสันดานหรือพันธุกรรมที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ และมักเกิดขึ้นในสังคมที่มีอนุวัตนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมเมืองหลวง ดังนั้นพฤติกรรมรวมหมู่จึงเป็นปรากฏการณ์ที่ไม่คงที่ตายตัว มีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพปัจจัยต่าง ๆ สภาพแวดล้อมการแสดงออกนั้นจะมีรูปแบบ ประเภทต่างๆ ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของบรรดาสมาชิกเอง

กล่าวโดยสรุปได้ว่า พฤติกรรมรวมหมู่เกิดจากการรวมกันของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างของสังคม และการสะสมความเครียดภายในสังคม ทำให้บุคคลที่ได้รับผลกระทบรวมตัวกันเพื่อโต้ตอบกับสถานการณ์ที่เผชิญอยู่ เป็นพฤติกรรมการแสดงออกที่ไร้เหตุผล ก้าวร้าวรุนแรง ยากแก่การควบคุม เพราะบุคคลที่อยู่ในกลุ่มนั้นจะกระทำด้วยแรงจูงใจ ความรู้สึก ทักษะคติที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เสมือนว่ากลุ่มนั้นคือๆ คนเดียว เป็นกลุ่มที่ปราศจากโครงสร้างไม่สามารถคาดเดาสถานการณ์ได้ว่าจะไปทิศทางไหน

2.2 ลักษณะทั่วไปของพฤติกรรมรวมหมู่

พฤติกรรมรวมหมู่เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นโดยไม่อาศัยกฎเกณฑ์หรือกฎกติกาทางสังคมใด ๆ เป็นพฤติกรรมที่ปราศจากปทัสถานทางสังคมหรือวัฒนธรรมมาควบคุม มีผู้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะพฤติกรรมรวมหมู่ไว้ดังนี้

Jonathan H. Turner (1978: 373) อธิบายลักษณะพฤติกรรมรวมหมู่ไว้ดังนี้

1. เกิดเป็นครั้งคราว (episodic) เป็นปรากฏการณ์ทางพฤติกรรมที่เกิดเฉพาะกิจหรือเกิดขึ้นเพื่อการนั้นๆ โดยเฉพาะ ไม่ได้เกิดขึ้นเป็นประจำ จะเกิดขึ้นในโอกาสพิเศษมากกว่าที่จะเป็นไปตามปกติ การเกิดขึ้นของพฤติกรรมรวมหมู่ในลักษณะเช่นนี้ส่วนใหญ่มักเกิดขึ้นกับกาลเทศะที่เอื้ออำนวยต่อสภาวะการณ์นั่นเอง ฉะนั้นพฤติกรรมรวมหมู่จึงไม่อาจดำรงสภาพความคงทนถาวรอยู่คงที่ได้นาน พฤติกรรมรวมหมู่เป็นเรื่องการแสดงออกของผู้ร่วมแสดงพฤติกรรม ว่ามีวัตถุประสงค์หรือความต้องการอย่างไร เมื่อได้รับการตอบสนองของความประสงค์แล้วพฤติกรรมรวมหมู่ก็จะสลายตัวไปเอง

2. ปราศจากโครงสร้าง (unstructured) พฤติกรรมรวมหมู่เป็นสภาวะที่ไม่มีการกำหนดกฎเกณฑ์หรือกระบวนการ และวิธีดำเนินการ (procedure) ให้ปฏิบัติตามใด ๆ โดยเฉพาะ ฉะนั้นลักษณะพฤติกรรมที่ปราศจากโครงสร้างโดยตรงจะเกิดขึ้นหรือสลายตัวไปเมื่อใดก็ได้ เพราะไม่มีข้อกำหนด กฎเกณฑ์ ข้อบังคับ และแบบแผนใดๆ ที่จะยึดถือเป็นแนวในการดำเนินการทุกรูปแบบ ดังนั้นลักษณะพฤติกรรมของการรวมหมู่ จึงเป็นลักษณะที่ไม่อาจหาข้อกำหนดใดๆ อันเป็นปกติทางสังคมมาเป็นข้อกำหนดเพื่อชี้ชัดลงไปโดยเฉพาะได้

3. ไม่สามารถคาดการณ์ได้ล่วงหน้า (usually unpredictable) พฤติกรรมรวมหมู่ไม่สามารถที่จะบอกทิศทางผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากพฤติกรรมนี้อันเป็นการคาดการณ์ล่วงหน้าว่าจะมีทิศทางหรือผลที่เกิดจากพฤติกรรมนี้ได้ว่าเมื่อเกิดพฤติกรรมเช่นนี้ขึ้นมาแล้วจะมีผลตามมาอย่างไร ซึ่งใคร ๆ ก็ไม่อาจคาดเดาเหตุการณ์ได้ว่าอะไรจะเกิดขึ้นในสถานการณ์เช่นใด จะเป็นทิศทางหรือการปฏิบัติจะเป็นอย่างไร

4. ไร้เหตุผล (usually irrational) พฤติกรรมรวมหมู่จัดว่าเป็นภาวะที่ไร้เหตุผล สมาชิกส่วนใหญ่ของกลุ่มมักจะถูกชี้นำจากความเชื่อ ความคาดหวัง ความกลัว ความเกลียดชังอันปราศจากเหตุผล และยังเป็นภาวะที่สภาพจิตของสมาชิกถูกควบคุมจากปรากฏการณ์ทางจิตอันปรากฏการณ์ของจิตไร้สำนึก ซึ่งมีแนวโน้มที่จะเป็นไปในทางที่ขาดการควบคุมที่ถูกต้องเหมาะสมกับสภาพสังคม การแสดงออกทางพฤติกรรมในลักษณะนี้ มักไม่คำนึงถึงความถูกต้องหรือเหตุผลใดๆ ทั้งสิ้น แต่ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของสมาชิก

Neil J. Smelser (อ้างถึงในกึ่งข้อ เล่าสง, 2549: 19) ได้แบ่งพฤติกรรมรวมหมู่ที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของพฤติกรรมรวมหมู่ ไว้ดังนี้

1. พฤติกรรมที่ไม่เป็นไปตามปกติ (unusual) เนื่องจากโครงสร้างทางสังคมที่มีอยู่เดิมได้เปลี่ยนแปลงและสลายตัว คนส่วนใหญ่จึงได้เริ่มติดตามปทัสฐานที่เกิดขึ้นใหม่ของพฤติกรรม โดยมีบทบาทที่มักจะเปลี่ยนแปลงไปตามสภาวะการณ์ทางสังคม

2. มีระดับการร้าวทางอารมณ์สูง (high level of emotional erosion) คือประชาชนเกิดความรู้สึกทางอารมณ์ด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความโกรธ อารมณ์ตื่นเต้น ด้วยเหตุนี้พฤติกรรมรวมหมู่จึงเป็นตัวร้าวอารมณ์ ไม่เพียงแต่การเข้าร่วมในเหตุการณ์เท่านั้น แต่ยังเป็นผู้ร่วมมุงดูหรือมองเห็นเหตุการณ์ซึ่งอาจมีอารมณ์ร่วมในเหตุการณ์นั้น ๆ ด้วย

3. เกิดความรู้สึกฉับพลัน (sense of urgency) เกิดความรู้สึกว่าอะไรมันจะเกิดก็ต้องเกิดจนได้ ซึ่งเป็นไปตามโอกาสที่มันจะสามารถเป็นได้

4. มีลักษณะเลือนลอยและไม่สามารถคาดการณ์ได้ (fluid and unpredictable) ลักษณะพฤติกรรมรวมหมู่ที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นผู้ก่อการเองหรือผู้ควบคุมเหตุการณ์ จะไม่สามารถคาดเดาหรือกำหนดทิศทางของสถานการณ์ที่เกิดขึ้นว่าจะเป็นไปในทิศทางใด

5. เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจะสิ้นสุดในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง (lasted only a few hours each day) ลักษณะของพฤติกรรมรวมหมู่หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจะสามารถยุติลงไปได้ในเวลาใดเวลาหนึ่ง เมื่อสมาชิกได้รับการตอบสนองของวัตถุประสงค์ของตนเองแล้ว

6. เกิดขึ้นเป็นกรณีพิเศษหรือเป็นกรณีเฉพาะ (arose out of a specific social context) พฤติกรรมนั้นมักเกิดจากเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งโดยเฉพาะ ไม่ได้เกิดทั่วไปเหมือนปรากฏการณ์อื่นทางสังคม จะเกิดขึ้นเป็นกรณีพิเศษหรือเฉพาะเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งเท่านั้น

2.3 สาเหตุการเกิดพฤติกรรมรวมหมู่

Neil J. Smelser (อ้างถึงในสุทธิสุนทร ชัยขวัญ, 2544: 7) อธิบายขั้นตอนการเกิดพฤติกรรมรวมหมู่ ว่าเกิดขึ้นโดยมีปัจจัยต่างๆ ซึ่งเชื่อมต่อกันอย่างเป็นกระบวนการ ดังนี้

1. โครงสร้างของสังคมเอื้ออำนวย (structural conduciveness) มีเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่ทำให้พฤติกรรมรวมหมู่เกิดขึ้น เช่น สังคมที่มีคนอยู่เป็นจำนวนมาก มีความรู้สึกนึกคิดหรือมีวัฒนธรรมย่อยในสังคมแตกต่างกัน ยิ่งโครงสร้างมีความเอื้ออำนวยมีมากเท่าใด ก็ยิ่งเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมรวมหมู่ เช่น การจลาจลมีโอกาสดังกล่าวขึ้นหากคู่ปรับมาอยู่ในบริเวณใกล้กัน หรือเยาวชนที่เป็นกลุ่มคู่รักกัน นำไปสู่การทะเลาะและเกิดการจลาจลขึ้น

2. ความตึงเครียดภายในโครงสร้าง (structural strain) เป็นสภาพความตึงเครียดที่เกิดจากการไม่ได้รับสิทธิและความเป็นธรรมหรือเป็นสภาวะความสูญเสียระเบียบของสังคม ที่อาจเกิดจากความขาดแคลน ความยากจน การถูกกดขี่ทางสังคม และความขัดแย้งต่างๆ ที่นำไปสู่การรบกวนความเป็นปกติในวิถีชีวิตประจำวันของผู้คน ดังนั้นพฤติกรรมรวมหมู่คือ กระทำทางสังคมที่เป็นการโต้ตอบต่อความตึงเครียดภายในโครงสร้าง ไม่ใช่การกระทำตอบโต้แบบปกติ แต่มีลักษณะการกระทำแบบดิบๆ สูดข้าว ไม่มีบรรทัดฐาน และขาดความอดทน ฉะนั้นการดำรงอยู่และการเหนี่ยวนำเชิงโครงสร้างเป็นเพิ่มโอกาสของการเกิดพฤติกรรมรวมหมู่ให้มากยิ่งขึ้น เพราะทำให้ผู้คนเกิดความเครียด ความรู้สึกไม่พอใจจนนำไปสู่พฤติกรรมเบี่ยงเบน

3. การแพร่กระจายของความเชื่อทั่วไป (generalized beliefs of spread) เป็นพฤติกรรมรวมหมู่ที่เกิดจากกลุ่มหนึ่งที่มีความเชื่อที่คล้ายกันนั้นๆ จึงเห็นว่าควรจะมีการรวมตัวกันเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว เป็นการพัฒนาแรงจูงใจ การสร้างความหมาย จุดหมายหรือเป้าหมายของการกระทำร่วมกัน ถ้าความคิดแบบนี้แพร่กระจายในหมู่คนที่มีความรู้สึกนึกคิดคล้าย ๆ อย่างกว้างขวางจะทำให้เกิดพฤติกรรมรวมหมู่ขึ้นได้

4. ปัจจัยเร่ง (precipitating factor) หมายถึง เหตุการณ์เฉพาะที่เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมรวมหมู่ในลักษณะของ “ตัวจุดปะทุ” เช่น วิกฤติเศรษฐกิจที่รุนแรงเฉียบพลัน การลอบสังหารผู้นำ การสลายการชุมนุมประท้วงที่สามารถแสดงออกมาในรูปของพฤติกรรมรวมหมู่โดยสภาพการณ์หรือเหตุการณ์ที่บุคคลถูกกระตุ้นให้กระทำไปในแบบเดียวกัน เมื่อมีอะไรรุนแรงมากกระทบจิตใจ จึงก่อให้เกิดความตึงเครียดทางอารมณ์ทำให้การรู้สึกตัวลดน้อยลง

5. เกิดการรวมตัวกัน (mobilization) ในกลุ่มคนที่มีอารมณ์และทัศนคติคล้ายกันเป็นขั้นตอนเมื่อปัจจัยแวดล้อมและปัจจัยที่นำมาสู่การสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันถูกแปรรูปเป็นกระทำการที่เปิดเผย คือ เหตุการณ์ที่มีคนแตกตื่นตกใจหลงเชื่อจนพร้อมที่จะเข้าร่วมด้วย

6. การควบคุมทางสังคมขาดประสิทธิภาพ (social controls are ineffective) เป็นสภาพการณ์ที่ตัวแทนการควบคุม เช่น ผู้นำ ชุมชน และตำรวจไม่อาจจะควบคุมสถานการณ์ได้ พฤติกรรมร่วมจึงเกิดขึ้น เช่น เหตุการณ์ตอน 14 ตุลาคม เป็นต้น

David Popence (1977: 404) แบ่งการเกิดพฤติกรรมรวมหมู่ไว้ 4 ประการ คือ

1. การสูญเสียทางสังคม (social deprivation) การที่สังคมได้สูญเสียบางสิ่งบางอย่างหรือบางสิ่งบางอย่างสังคมเกิดความล้มเหลว อันทำให้เกิดความคับข้องใจ และอาจนำไปสู่การแสวงหาทางออกจากสภาวะความขัดแย้งได้

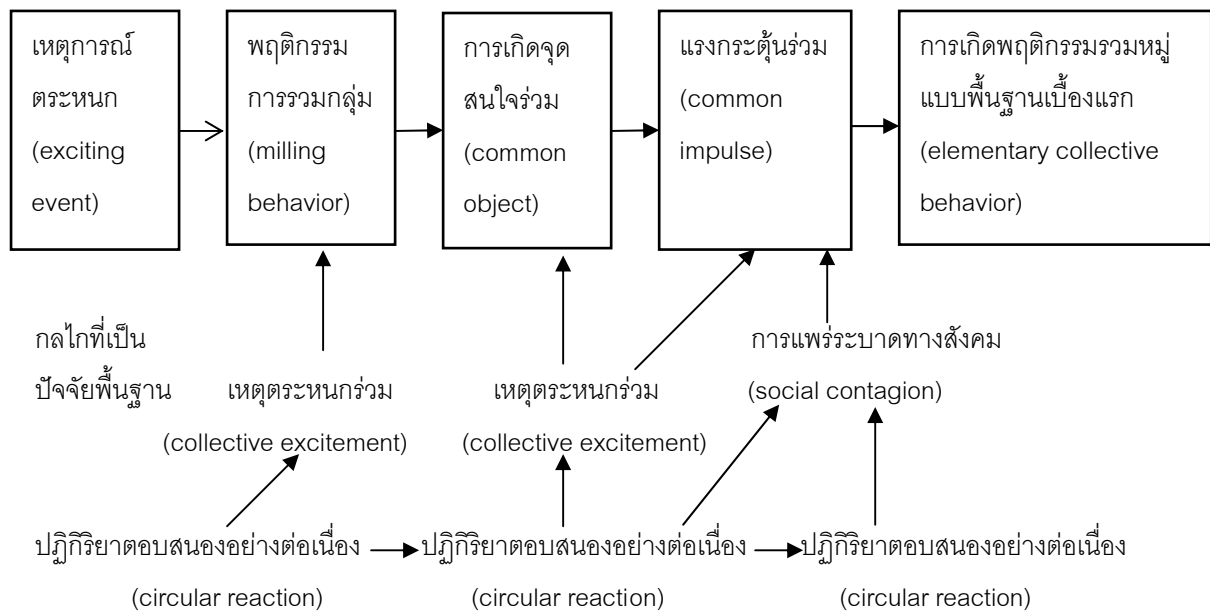
2. ความปราศจากปทัสถาน (norm lessens) เป็นการละเลยการปฏิบัติตามกติกากฎเกณฑ์ทางสังคม ทำให้ปราศจากระเบียบและหลักเกณฑ์การปฏิบัติในสังคม

3. การทำลายกลไกที่ใช้ควบคุมทางสังคม (breakdown in mechanism of social control) เป็นเงื่อนไขที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมรวมหมู่ได้โดยสมาชิกในสังคมต่างละเลยกลไกที่ใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุม ขาดการเอาใจใส่ต่อกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่ใช้ควบคุมสังคม เมื่อสังคมไม่มีกลไกที่ใช้ควบคุม จะทำให้สังคมขาดหลักยึดเหนี่ยวอาจเกิดความวุ่นวายได้

4. ค่านิยมที่ขัดกัน (conflicting values) อาจก่อให้เกิดกลุ่มตามค่านิยมขึ้น โดยมีความเป็นฝักเป็นฝ่ายที่ยึดอยู่กับการยอมรับเฉพาะกลุ่มของตน อันทำให้เกิดความหลากหลายด้านค่านิยม การยอมรับค่านิยมแต่ละประเภททำให้เกิดพฤติกรรมรวมหมู่ขึ้นมาได้

Herbert Blumer (1976) อธิบายว่ากิจกรรมของกลุ่มใดๆ สามารถอธิบายในฐานะที่เป็นพฤติกรรมรวมหมู่ ซึ่งรูปแบบของกิจกรรมกลุ่มไม่ได้เกิดจากกฎเกณฑ์ทางสังคม แต่เป็นสิ่งที่ไร้โครงสร้าง กฎเกณฑ์ และเกิดขึ้นโดยฉับพลัน เช่น ฝูงชน เกิดขึ้นเมื่อสภาพการณ์ภายใต้พฤติกรรมรวมหมู่ปกติ (routine collective behavior) ถูกทำให้หยุดลงและทำลายความคาดหวังของบุคคลหรือในสถานการณ์ที่บุคคลเกิดความคาดหวังใหม่ๆ ขึ้นอย่างเฉียบพลันและขาดตำแหน่งทางสังคมที่จะกระทำการอันได้มาซึ่งความคาดหวังดังกล่าวนั้น ทำให้บุคคลอยู่ในสภาวะของความว้าวุ่นใจ (restlessness) แสดงพฤติกรรมในลักษณะแปรปรวน (erratic) สุ่มเสี่ยง (random) ไม่ให้ความร่วมมือ (uncoordinated) และมีลักษณะลอกเลียนแบบจากคนหนึ่งไปสู่อีกคนหนึ่ง กระบวนการนี้เรียกว่า “ปฏิกิริยาตอบโต้อย่างต่อเนื่อง” (circular reaction) ซึ่งหมายถึงลักษณะของสภาพการณ์ดังกล่าวที่เกิดขึ้นจากบุคคลหนึ่งไปสู่อีกคนหนึ่ง และกระทำซ้ำขึ้นเรื่อย ๆ และนำไปสู่รูปแบบของพฤติกรรมรวมหมู่และสภาวะความว้าวุ่นทางสังคม (social unrest) ขึ้นตอนการเกิดสภาวะการณ์ความว้าวุ่นทางสังคมสามารถอธิบายได้ ดังแผนภาพที่ 3

ภาพที่ 3 ขั้นตอนในพัฒนาการกระทำของพฤติกรรมฝูงชน



จากแผนภาพอธิบายขั้นตอนในพัฒนาการกระทำของพฤติกรรมฝูงชน ดังนี้

1. เหตุการณ์ตระหนัก (exciting event) หมายถึง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและกระทบต่อปัจเจกบุคคล ทำให้สูญเสียความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมปกติ เป็นศักยภาพพื้นฐานที่สำคัญที่จะพัฒนาไปสู่การเกิดฝูงชน โดยมีกลไกสำคัญที่จะพัฒนาไปสู่ขั้นต่อไป คือ ปฏิริยาตอบโต้อย่างต่อเนื่อง (circular reaction) รูปแบบที่ถูกพัฒนาขึ้นในสองลักษณะ คือ ความตระหนกร่วม (collective excitement) และการแพร่ระบาดทางสังคม (social contagion) นั่นคือ การแพร่ระบาดทางอารมณ์และความรู้สึก ดังนั้นพฤติกรรมรวมหมู่จึงมีจุดเริ่มต้นจากการมีเหตุการณ์บางอย่างมารบกวนสิ่งที่เป็นปกติในสังคม และทำไปสู่ปฏิริยาตอบโต้อย่างต่อเนื่อง

2. การรวมกลุ่ม (milling) หมายถึง ขั้นตอนซึ่งบุคคลตระหนักจากเหตุการณ์เข้ามารวมกลุ่มและสนทนาเกี่ยวกับเหตุดังกล่าว การรวมกลุ่มในทัศนะนี้เป็นปฏิริยาตอบสนองโดยตรงจากคนหนึ่งไปยังอีกคนหนึ่ง และมีลักษณะการเกิดขึ้นซ้ำไปซ้ำมา ความสำคัญของการรวมกลุ่ม จะส่งผลทำให้บุคคลมีความอ่อนไหวง่ายและมีการตอบรับจากคนหนึ่งไปอีกคนหนึ่ง ซึ่งจะทำให้เกิดภาวะอารมณ์ครอบงำโดยคนอื่น ขั้นตอนดังกล่าวนี้จึงนำไปสู่อารมณ์ร่วม (common mood) ของผู้คนที่เข้ามารวมกลุ่มกัน และง่ายต่อการเกิดวัตถุประสงค์หรือจุดสนใจร่วมบางอย่าง

3. การเกิดจุดสนใจร่วม (common object) เป็นขั้นตอนที่เกิดจากเงื่อนไขเบื้องต้นในการรวมกลุ่ม (milling) ของผู้คนที่ตระหนักจากเหตุการณ์ ได้นำไปสู่สิ่งสำคัญสอง

ประการ คือ ประการแรก เป็นการนำมาซึ่งการทำความเข้าใจและก่อให้เกิดวัตถุประสงค์ร่วมกันของผู้คน พร้อมทั้งการเกิดกิจกรรมร่วมกันที่รองรับวัตถุประสงค์ดังกล่าวนี้ ประการที่สอง เป็นการนำมาสู่ภาวะที่พฤติกรรมของบุคคลอยู่ภายใต้อำนาจการควบคุมโดยสิ่งที่ทำให้ตระหนัก การพัฒนาในขั้นตอนนี้เกิดขึ้นโดยกลไกสำคัญ คือ ความตระหนักร่วม ฉะนั้นผู้คนที่อยู่ในการเกาะกลุ่มจึงอยู่ในสภาวะระส่ำระสาย อารมณ์ไม่มั่นคง

4. ขั้นตอนการกระตุ้นและทำให้เกิดความฮึกเหิม (stimulation and fostering of impulse) คือ การที่ผู้คนเข้ามาเกาะกลุ่มกัน ถูกกระตุ้นโดยกลไกการแพร่ระบาดของสังคมและความรู้สึกจากคนหนึ่งไปสู่อีกคนหนึ่งทำให้ขาดสติสัมปชัญญะ (self - consciousness) ขาดความรับผิดชอบ บุคคลเหล่านี้จึงมีสภาพเป็นเพียงวัตถุธรรมที่ถูกปลุกเร้า ชี้นำและชักจูงไปในทิศทางของการกระทำร่วมของกลุ่ม และนำไปสู่การกระทำที่ผู้คนปกติจะไม่แสดงออกหรือไม่กล้ากระทำ

5. การนำไปสู่การเกิดพฤติกรรมรวมหมู่แบบพื้นฐานเบื้องต้นแรก (elementary collective behavior) ภายใต้รูปแบบของ “ฝูงชน” ที่มีลักษณะแปลกประหลาด แปลกปลอม ก้าวร้าว ไม่เป็นมิตร

ออร์วอน ปีลันธนีโอวาท (อ้างถึงในกิ่งอ้อ เล่าสง, 2549: 19) อธิบายสาเหตุการพฤติกรรมรวมหมู่ว่าเกิดจากปัจจัย 4 ประการ คือ

1. การสะสมความคับแค้นใจเป็นเวลานานพอควร จนกลายเป็นแรงผลักดันให้เกิดพฤติกรรมต่างๆ ทั้งรุนแรงและไม่รุนแรง คือ บางครั้งเป็นเพียงการระบายอารมณ์ ความคับแค้นใจที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมในสังคม ความยุติธรรมด้านการเมือง ศาสนา เศรษฐกิจ การศึกษา และการประกอบอาชีพ

2. เกิดจากสภาพการทางสังคมต่าง ๆ เช่น การย่อหย่อนหรือเปลี่ยนแปลงระบบที่ควบคุมสังคม กฎหมาย ปทัสถาน จารีตประเพณี การเปลี่ยนแปลงค่านิยมและบรรทัดฐานขนบธรรมเนียม และผลสืบเนื่องมาจากมติมหาชน

3. เกิดจากความจำกัดของระบบการสื่อสารและคมนาคมที่จะถ่วงทอดความเข้าใจระหว่างบุคคลและสังคม

4. เกิดจากการแพร่ระบาดของอารมณ์ คือ การถ่ายทอดเร้าให้คนในกลุ่มรู้สึกตื่นเต้นพร้อมที่จะกระทำอะไรบางอย่างลงไป เช่น ความนิยมชั่วคราวและการบ้าคลั่งชาวลิโอ

กล่าวโดยสรุปได้ว่า พฤติกรรมรวมหมู่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วไร้ระเบียบของสังคม และสภาวะไร้บรรทัดฐาน รูปแบบของกิจกรรมกลุ่มไม่ได้ถูกกำหนดโดยกฎระเบียบทางสังคมปกติ แต่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นแบบปัจจุบันทันด่วน ไม่อยู่ในกฎเกณฑ์และโครงสร้างของสังคมเดิม

2.4 ประเภทของพฤติกรรมรวมหมู่

พฤติกรรมรวมหมู่เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองต่อสิ่งเร้าหรือแรงกระตุ้นเหล่านั้น ตัวเร้าที่ทำให้เกิดพฤติกรรมรวมหมู่จึงเป็นตัวกำหนดรูปแบบและทิศทางของพฤติกรรมรวมหมู่เพื่อให้เป็นไปตามทิศทางที่สมาชิกกำหนด ดังนั้นพฤติกรรมรวมหมู่จะปรากฏในรูปแบบใด ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่เป็นตัวจูงใจที่จะก่อสภาพเช่นนั้นขึ้นมา

Ralph Turner (อ้างถึงในบุญลือ วันทายนต์, 2536: 106 -112) ได้จัดประเภทของพฤติกรรมรวมหมู่ ไว้ดังนี้

1. พฤติกรรมฝูงชน (crowd behavior) หมายถึง คนจำนวนหนึ่งที่มาชุมนุมกัน มีอารมณ์ร่วมและวัตถุประสงค์ตรงกัน มีความใกล้ชิดด้านกายภาพ มีความผูกพันร่วมกับคนอื่น มีการแสดงออกทางพฤติกรรมต่าง ๆ โดยแต่ละคนไม่ได้วางแผนหรือกำหนดไว้ล่วงหน้า แต่ทุกคนก็สามารถแสดงออกทางพฤติกรรมได้ตรงกัน ฝูงชนจึงเป็นการรวมกลุ่มของคนประเภทหนึ่ง

2. พฤติกรรมแบบมวลชน (mass behavior) เป็นพฤติกรรมรวมหมู่อีกประเภทหนึ่งที่กล่าวถึงความสัมพันธ์อย่างหลวมๆ ของสมาชิกโดยแต่ละคนต่างคนต่างอยู่ มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีการสื่อสารมวลชนเป็นแกนสำคัญในการติดต่อและมวลชนนี้ความเป็นไปต่างๆ มักจะเป็นทางการหรือสถาบันมากในด้านสังคมมวลชนมักเป็นสังคมที่สมาชิกมีความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ การดำเนินชีวิตเป็นลักษณะตัวใครตัวมันหรือต่างคนต่างอยู่ พฤติกรรมมวลชนมักเป็นพฤติกรรมที่เลียนแบบผู้อื่น

3. มหาชนและมติมหาชน (public and public opinion) เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมของพฤติกรรมรวมหมู่ที่สมาชิกต่างคนต่างอยู่ มีความเป็นอิสระมาก มหาชนนี้คือใครก็ได้ นอกจากวงศาคนญาติ มุ่งที่คนทั่วไปไม่ได้เจาะจงที่ตัวบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะ เมื่อมีปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่งที่แต่ละคนสนใจเป็นตัวสร้างวัตถุประสงค์ร่วมกัน และเป็นตัวจัดประเภทของความสนใจของแต่ละคนที่สนใจปัญหานั้น โดยแต่ละคนสามารถเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ ได้ตามประเด็นปัญหานั้น

4. ขบวนการทางสังคม (social movement) เป็นการรวบรวมความพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงบรรทัดฐานค่านิยมให้แก่สังคมใหม่ เป็นการรวมกลุ่มของสมาชิกทางสังคมที่มีระยะเวลาดำเนินการยาวนานหรืออาจล้มเลิกไปก่อนที่จะเป้าหมายของขบวนการจะบรรลุ แต่บางขบวนการแม้เมื่อเป้าหมายบรรลุแล้วก็ยังดำเนินต่อไป และขยายเป้าหมายใหม่ในการดำเนินการ

5. พฤติกรรมรวมหมู่ประเภทอื่นๆ นอกเหนือจากที่กล่าวมาส่วนใหญ่ไม่ได้จัดเป็นหมวดหมู่โดยตรง เช่น การประท้วง การก่อจลาจล ความแตกตื่น ล้วนเป็นประเภทของ

พฤติกรรมรวมหมู่ ส่วนใหญ่มักจัดเข้าในประเภทฝูงชนลงมือกระทำ ซึ่งจะแสดงออกลักษณะก้าวร้าวมุ่งการทำลาย มีความรุนแรงในหมู่ประชาชนธรรมดา มีความตื่นตระหนกเมื่อตกอยู่ในอันตราย มีการเคลื่อนไหวโดยมุ่งผลบางอย่างร่วมกัน โดยคนจำนวนหนึ่งมารวมกันตามเวลา สถานที่ที่กำหนดไว้ในสภาพของการอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ทางสังคมบางอย่าง พฤติกรรมนั้นอาจเกิดขึ้นและสลายไปเมื่อใดก็ได้ และเมื่อเกิดขึ้นมาแล้วปราศจากการควบคุมหรือควบคุมได้ยาก

2.5 ประเภทของพฤติกรรมฝูงชน

พฤติกรรมฝูงชนเป็นพฤติกรรมที่มีการใช้เหตุผลต่ำแต่ใช้อารมณ์ความรู้สึกสูง ความมีเหตุผลเมื่อผ่านกระบวนการกล่อมเกลாத่างสังคม “มีสภาวะความไร้บรรทัดฐาน” หรือสภาวะซึ่งไม่สามารถควบคุมได้ปัจเจกบุคคลซึ่งอยู่ในสภาวะนี้จึงไร้อำนาจที่จะขัดขืน

Neil J. Smelser (1976: 137) แบ่งพฤติกรรมฝูงชนออกเป็น 2 ประเภท

1. ฝูงชนวุ่นวาย (mob) ประกอบด้วย

1.1 ฝูงชนก้าวร้าว (aggressive crowd) เป็นฝูงชนที่มีรูปแบบพหุเห็นได้ คือ การระชาทัศน์ การจลาจล และการขับไล่ผู้อันไม่พึงประสงค์

1.2 ฝูงชนหนีภัย (escape) ได้แก่ ฝูงชนแตกตื่นจากภัยพิบัติบางอย่างที่ทั้งเป็นทางการและไม่ใชทางการ อย่างกรณีหนีภัยไฟไหม้ของประชาชนที่ถูกไฟไหม้ที่อยู่อาศัย การจัดให้ผู้ประสบภัยอยู่รวมกันตามสถานที่ทางการจัดไว้ให้ล้วนเป็นแบบอย่างของฝูงชนหนีภัย

1.3 ฝูงชนใฝ่ให้ได้มา (acquisitive crowd) เป็นฝูงชนที่มุ่งแสวงหาสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เพื่อชดเชยความต้องการของตนหรือสนองความต้องการของแต่ละคน

1.4 ฝูงชนแสดงออก (expressive) เป็นฝูงชนอีกประเภทหนึ่งที่สมาชิกส่วนใหญ่ต่างมีอารมณ์กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและยอมรับกับเหตุการณ์นั้น ๆ เช่น การชมละครเรื่องเดียวกัน เกิดความรู้สึกร่วมและมีการแสดงออกร่วมกัน เช่น การปรบมือ การหัวเราะ

2. ผู้รับสาร (audiences) เป็นแขนงหนึ่งของฝูงชนจะปรากฏใน 2 รูปแบบ คือ

2.1 ฝูงชนนันทนาการ (recreational crowd) เป็นการสร้างสรรค์สิ่งใดสิ่งหนึ่งทั้งในด้านวัตถุและอวัตถุ เช่น สิ่งก่อสร้างต่าง ๆ แนวคิดการแสดงการเล่นต่าง ๆ

2.2 ฝูงชนแสวงหาข่าวสาร (Information seeking) ฝูงชนประเภทที่มีความสนใจและผูกพันกับความใคร่รู้อันเกิดจากการกระตุ้นสิ่งเร้าภายใน เช่น ความอยากรู้อยากเห็น

2.6 เงื่อนไขจากสภาพฝูงชน

Turner, Ralph H. & Lewis M. Killing (1987: 83 - 84) ได้อธิบายการเกิดและการขยายตัวของพฤติกรรมฝูงชน ส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับเงื่อนไขต่างๆ อันถือว่าเป็นเกณฑ์กำหนดโดยมีเงื่อนไขบางอย่างที่สามารถบ่งบอกถึงลักษณะของฝูงชนและปัจเจกบุคคลที่ต่างประกอบกันเป็นฝูงชน ที่แสดงออกตามปรากฏการณ์อันเกิดจากวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของตนเอง เงื่อนไขบางประการในการพิจารณาฝูงชน ประกอบด้วย

1. สภาพการณ์ขาดความแน่นอน (uncertainty) เงื่อนไขของฝูงชนจะมีลักษณะคลุมเครือไม่ชัดเจนหรือปราศจากโครงสร้าง (unstructured) เป็นความไม่คงที่ บรรดาผู้เข้าร่วมพฤติกรรมรวมหมู่ในรูปฝูงชน จะไม่มีส่วนรู้ล่วงหน้าแต่อย่างใด แม้ข้อกำหนดทางประเพณีที่สมาชิกจะประพฤติปฏิบัติกันอย่างไรและเมื่อปฏิบัติแล้วจะมีผลเป็นอย่างไรก็ไม่อาจคาดการณ์หรือตัดสินใจแน่วแน่ชัดลงไปได้ เงื่อนไขต่าง ๆ เหล่านี้ ยังไม่เพียงพอสำหรับการเกิดพฤติกรรมฝูงชนแบบฉับพลัน นอกเสียจากจะมีปัจจัยอย่างอื่นแทรกเข้ามา

2. เกิดความรู้สึกทันทีทันใด (sense of urgency) ในลักษณะของความรู้สึกที่มีลักษณะเร่งด่วนฉับพลัน เป็นความรู้สึกต้องตัดสินใจกระทำบางสิ่งบางอย่างลงไปขณะนั้น โดยไม่มีการรื้อหรือประวิงเวลา หรือรอฤกษ์ยามและโอกาส เพราะมันเกิดขึ้นทันทีทันใดโดยมิได้วางแผนไว้ล่วงหน้าหรือกำหนดไว้ก่อน

3. การติดต่อกันทางอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดและการรับรู้ (communication of mood imagery and conception) โดยค่านึงว่าการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมีความเหมาะสมกับสถานการณ์นั้น ๆ หรือไม่ ซึ่งการต่าง ๆ เหล่านั้นไม่เกี่ยวข้องกับขนบธรรมเนียมประเพณีหรือปทัสถานทางสังคมแต่อย่างใด

4. ตกอยู่ในภาวะถูกบังคับ (constrain) การติดต่อกันทางอารมณ์ ความนึกคิด ตลอดจนการรับรู้ และการกระทำที่เหมาะสม จะยังไม่ติดต่อกันได้ในฝูงชน แต่สภาพการณ์เหล่านั้นยอมรับเอาลักษณะที่เป็นภาวะอย่างเต็มที่ (Indefinitely normative character) เมื่อมีคนมาชุมนุมกันมากเข้าก็จะมีความคิดและรู้สึกในแนวทางเดียวกัน แต่แต่ละคนจะเกิดความรู้สึกว่ามีส่วนร่วม รับรู้ความรู้สึก และยอมรับ เป็นสาเหตุทำให้แต่ละคนเกิดภาวะกดดันมากขึ้น

5. มีภาวะชี้แนะเจาะจงตัวบุคคล (selective individual suggest ability) ในระดับกลุ่มมักจะเกิดความฉับพลันของปทัสถาน คือ ในระดับทั่วไปจะมีการชี้แนะสูงจริง แม้ว่าการชี้แนะนั้นจะยังไม่อาจถือเป็นสภาพที่ปรับให้เข้ากันได้ แต่สามารถประเมินแนวโน้มในด้านที่จะตอบสนองโดยไม่ต้องมาชี้แนะว่ายังมีความมั่นคงด้านอารมณ์ ความนึกคิด และการรับรู้ด้านการกระทำที่เหมาะสม ซึ่งต่อไปอาจได้รับการพัฒนาขึ้นและสร้างทำลักษณะสำคัญ

6. มีการยอมรับ (permissiveness) ผู้ชมจะมีลักษณะการยินยอมคล้อยตามในเมื่อมีการแสดงออกด้านทัศนคติและการกระทำต่างๆ อันเป็นที่ยอมรับกัน ตามปกติแล้วมักจะถูกยับยั้ง แต่โดยทั่วไปแล้วอาจเป็นไปได้สำหรับแต่ละบุคคลที่จะมีความขัดแย้งกันเพียงเล็กน้อยให้มีความสามัคคีปองดองกันได้ โดยการยับยั้งและหลักการให้เหตุผล การยับยั้งการกระทำต่างๆ ที่แท้จริงนั้นไม่อาจช่วยให้การกระทำอื่น ๆ เป็นไปตามความประสงค์ได้ แต่ในกรณีที่มีการจูงใจให้เกิดความหมายมันขึ้นมา การปฏิบัติโดยการแทรกแซงทางด้านวัฒนธรรมซึ่งถูกยับยั้งอยู่แล้ว ให้รวมตัวกันขึ้นมาหรือแสดงออกด้านทัศนคติบางประการในฐานะที่เกิดความขัดแย้งกับคนอื่น ๆ ขึ้นมาในขณะที่ยังคงมีการยอมรับทัศนคติที่เป็นข้อห้ามให้คงอยู่ต่อไป

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า พฤติกรรมรวมหมู่จลาจล ไม่เหมือนการรวมกลุ่มโดยทั่วไปของบุคคลในสังคม เพราะมีลักษณะการแสดงออกที่ใช้ความรุนแรง ใช้อารมณ์ในการตัดสินใจ เป็นการรวมกลุ่มโดยปราศจากโครงสร้างและบรรทัดฐานในการควบคุม ผู้ที่เข้าร่วมในเหตุการณ์มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน เมื่ออยู่ในเหตุการณ์จะถูกยั่วยงทางอารมณ์ ชักจูงได้ง่าย พฤติกรรมนั้นยากแก่การควบคุม ไม่สามารถคาดการณ์ได้ว่าเหตุการณ์จะยุติเมื่อใด ดังนั้น ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ประกอบการวิเคราะห์การเกิดกระบวนกลุ่มและพฤติกรรมรวมหมู่จลาจลของเด็กและเยาวชนว่ามีรูปแบบที่ผูกโยงกับวัฒนธรรมย่อย ท้องถิ่นนิยม บุคลิกภาพของผู้นำ คุณสมบัติของผู้นำ และการเปลี่ยนแปลงบทบาทเมื่ออยู่ในกลุ่ม รวมถึงเหตุผลที่เด็กและเยาวชนใช้ในการรวมกลุ่ม

3. แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนผู้กระทำผิด

มีผู้ให้ความหมายของเด็กเกเรและการกระทำผิด (juvenile delinquency) ไว้ครอบคลุมครอบคลุมความประพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนทุกรูปแบบที่กระทำผิด เช่น การไม่เชื่อฟังและไม่เคารพผู้ใหญ่ ความดื้อรั้น ความประพฤติที่ไม่เหมาะสม การสูบบุหรี่ เสพยาเสพติด การกระทำผิดกฎหมายและอื่นๆ (ละออง วัฒนศิลป์, 2546: 7)

3.1 นิยาม ความหมาย

เด็กและเยาวชนกระทำผิดตรงกับภาษาอังกฤษว่า juvenile delinquency ในตำราวิชาอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา (criminology and penology) ไม่ถือว่าการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนเป็นอาชญากรรม (crime) เช่นการกระทำผิดของผู้ใหญ่และไม่เรียกว่าอาชญากรรม (criminal) แต่จะเรียกว่า “การกระทำผิด” (delinquency) และเรียกเด็กและเยาวชนกระทำผิดว่า juvenile delinquent (สายใจ หิรัญธัญโรจน์, 2548: 9)

สัมพันธ์ ศิริมา (2544) ได้สรุปว่าเด็กและเยาวชนกระทำผิด หมายถึง เด็กและเยาวชนซึ่งมีส่วนพัวพันกับหน่วยงานที่เป็นฝ่ายบังคับใช้กฎหมาย เนื่องจากกระทำผิดต่อกฎหมาย

ประธาน วัฒนวานิชย์ (2530: 6) ให้คำนิยามการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน หมายถึง พฤติกรรมที่ต่อต้านสังคมหรือการประพฤติฝ่าฝืนกฎหมาย ซึ่งกระทำโดยเจตนาและไม่เจตนาในคดีร้ายแรงในบางสังคม อาจรวมถึงการแต่งตัวแปลกประหลาด ไว้ผมยาว เป็นพวกที่ถูกตราหน้าว่าประพฤติฝ่าฝืนระเบียบของสังคม ส่วนที่ประพฤติฝ่าฝืนกฎหมายเล็กๆ น้อยๆ หรือรวมตัวกันเป็นกลุ่มอาจทำให้เข้าใจว่าเป็นพวกเด็กอันธพาล เกะกะเกเร ซึ่งอาจประกอบอาชญากรรมร้ายแรง เช่น ปล้น ชิงทรัพย์ ข่มขืน และฆ่าคนตาย เป็นต้น

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ได้บัญญัติไว้ว่าเด็กและเยาวชนกระทำผิดหรือเด็กเกเร หมายถึง เด็กที่กระทำผิดทางอาญา รวมทั้งที่เด็กและเยาวชนกระทำผิดซึ่งกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดสำหรับเด็กและเยาวชน ได้แก่ 1) ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ เช่น ลักทรัพย์ ขโมยทรัพย์ ยักยอกทรัพย์ 2) ความผิดเกี่ยวกับชีวิต เช่น ทำร้ายร่างกาย พยายามฆ่าผู้อื่น 3) ความผิดเกี่ยวกับเพศ เช่น กระทำอนาจาร ข่มขืน กระทำชำเรา พรากผู้เยาว์ 4) ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เช่น เสพยาเสพติด ค้ายาเสพติด และ 5) ความผิดเกี่ยวกับความสงบ เสรีภาพ ชื่อเสียงและการปกครองประเทศ เช่น วางเพลิง ค้าประเวณี การพนัน มีอาวุธไว้ในครอบครอง เป็นต้น ทั้งนี้ได้

รวมถึงเด็กที่มีอายุเกินกว่า 7 ปีบริบูรณ์แต่ยังไม่เกิน 14 ปีบริบูรณ์ และเยาวชนที่มีอายุเกินกว่า 14 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์ (ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง, 2545: 35)

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า เด็กและเยาวชนกระทำผิดหรือกระทำการที่มากกว่าการละเมิดศีลธรรมโดยทั่วไปหรือมีพฤติกรรมที่ขัดต่อกฎหมาย กระทำผิดต่อสังคมและกฎหมาย และมีอายุตั้งแต่ 14 ปีบริบูรณ์ ถึง 18 ปีบริบูรณ์ ดังนั้นในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงยึดความหมาย “การกระทำผิดของเด็กและเยาวชน” ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ที่มีอายุระหว่าง 14 – 18 ปี และมีอายุไม่เกินกว่า 24 ปี ระหว่างการฝึกและอบรม ตามที่ศาลมีคำพิพากษาหรือมีคำสั่งให้เข้ารับการฝึกและอบรม ในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 8 จังหวัดสุราษฎร์ธานี

3.2 การกระทำผิดของเด็กและเยาวชน

ปัญหาเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนกระทำผิดเป็นเรื่องที่หลายประเทศให้ความสนใจ เพราะอัตราเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดมีสูงขึ้น ลักษณะความผิดนับวันจะทวีความรุนแรงขึ้น และต่างตระหนักดีว่าเด็กหรือเยาวชนทั้งหลายจะต้องรับภาระหน้าที่ในสังคมในวันข้างหน้าแทนผู้ใหญ่ในปัจจุบัน (จูบเนียน ตั้งจิตภักดีสกุล, 2545: 56) ดังนั้นเด็กและเยาวชนจึงควรเป็นผู้ที่ตีพร้อมทั้งทางร่างกายและจิตใจ สำหรับประเทศไทยปัจจุบันปัญหาเด็กและเยาวชนกระทำผิดนับเป็นปัญหาสังคมที่สำคัญประการหนึ่งที่รัฐบาล องค์การเอกชน ตลอดจนประชาชนที่มีความรู้สึกรับผิดชอบต่อสังคมทั้งหลายต่างตระหนักดีว่าควรจะได้ทำการศึกษาค้นคว้า และพิจารณาหาทางป้องกันแก้ไขปัญหาอย่างจริงจังก่อนที่ปัญหาจะลุกลามไปมากกว่าที่เป็นอยู่ขณะนี้ (สมัย ศิริทองถาวร, 2541: 30)

ปัญหาการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนนับวันจะมีมากขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากพฤติกรรมเบี่ยงเบนหรือฝ่าฝืนระเบียบ (deviant behavior) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และจะมีความเกี่ยวข้องกับลักษณะความประพฤติ เสภาพความเป็นอยู่ทางสังคม และลักษณะประจำตัวผู้กระทำผิดหรืออีกนัยหนึ่งคือ องค์ประกอบทางสังคมและภาวะความเป็นอยู่ของสมาชิกเปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้การพัฒนาบุคลิกภาพ อุปนิสัย ความเชื่อมั่น เหตุจูงใจต่างๆ ที่ค่อยๆ ก่อตัวขึ้นในชีวิต และความเจริญเติบโต ทั้งร่างกายและจิตใจเป็นเหตุให้เด็กและเยาวชนกระทำผิดหรือกระทำในสิ่งที่สังคมไม่ยอมรับ มีพฤติกรรมที่ขัดต่อขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมและศีลธรรมอันดีของส่วนรวม กล่าวคือ มีกิริยาท่าทางแข็งกระด้าง ก้าวร้าว มีวาจาหยาบคายหรือแสดงออกด้วยการแต่งกายและกิริยาที่สะกดุดตาแก่ผู้ที่พบเห็น ชอบมั่วสุมกันตามที่ชุมชน โดยเฉพาะในโรงภาพยนตร์ ร้านอาหาร

สถานเจริญธรรมต่างๆ จับกลุ่มสูบบุหรี่ ดื่มสุรา (เกษรวารังค์ จินะแสน, 2542: 3) และกระทำผิดกฎหมาย เช่น การทะเลาะวิวาท ทำร้ายร่างกาย ลักทรัพย์ เสพยาเสพติด กระทำอนาจาร ช่มชู้ในกระทำชำเรา กระทำผิดด้วยอาวุธปืน วัตถุระเบิด (สมัย ศิริทองถาวร, 2541: 12)

3.3 ค่านิยมและสาเหตุการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน

เด็กเกอร์มีค่านิยมที่ยึดถือและความรู้สึกภายในใจเป็นลักษณะเฉพาะเด่นชัดในด้านจิตใจ คือ การเฉลิมฉลองความองอาจกล้าหาญแต่ละเรื่องที่เด็กเกอร์ถือปฏิบัติสืบต่อกันมา ล้วนแล้วแต่สร้างความแกร่งกร้าวขึ้น

เสริน ปุณณะหิตานนท์ (2515: 45) อธิบายค่านิยมการกระทำผิดเด็กเกอร์ ไว้ว่า

1. เด็กเกอร์ต่างก็หมกมุ่นอยู่กับการแสวงหาความตื่นเต้น โดดโผนสยของขวัญหรือ “kicks” ดังนั้นแบบแผนแห่งชีวิตเด็กเกอร์ที่ไม่ยอมรับนับถือ คือ การเผชิญภัย พฤติกรรมที่เสี่ยงต่ออันตรายและเยี่ยมฤตยู และมีพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งที่ละเมิดกฎหมาย ย่อมเป็นสิ่งก่อสร้างบรรยากาศของความตื่นเต้นเร้าใจเสมอๆ “kicks” อาจถูกกำหนดให้หมายถึงการกระทำใด ๆ ที่ผู้ใหญ่ห้ามไม่ให้กระทำ ซึ่งทำให้ประสบการณ์ของผู้เยาว์ในขณะนั้นมีคุณค่ายิ่ง และความแตกต่างไปจากวิถีชีวิตปกติที่เกิดขึ้นวันแล้ววันเล่าให้มากเท่าที่จะได้

2. การที่จะได้ความแกร่งกร้าวมานั้น จะต้องแสวงหาและได้รับรางวัลทางด้านวัตถุสังคมส่วนรวมเสียก่อน โดยที่ในขณะที่เดียวกันก็ต้องหลีกเลี่ยงไม่ทำตามกฎเกณฑ์ของโรงเรียนและการทำงาน ซึ่งเป็นที่มาของระเบียบวิธีและความปลอดภัยมั่นคง เด็กเกอร์มักแสดงความเย้ยหยันต่อการทำตัวเป็นมิตรผู้เข้ากับคนอื่นได้ในโรงเรียนและการทำงาน ตลอดจนต่อความสำเร็จในด้านการเรียน พวกนี้เร่ร่อนไปมาโดยไร้จุดหมายหรือไม่ก็ฝันเพียงว่าตนเองจะประสบความสำเร็จในสิ่งอันพึงปรารถนาได้อย่างรวดเร็ว

3. สิ่งที่ยังถึงลักษณะของความเกร คือ การใช้กำลังก้าวร้าวรุกราน เด็กนำเอากฎเกณฑ์ของนักรบมาใช้ดำเนินวิถีชีวิตของตน และถือว่าเป็นชายต้องเก่งในเรื่องตีรันฟันแทง ไม่ยอมให้ใครมาลบเหลี่ยมหรือกระทำในสิ่งที่ตนเห็นว่าเป็นการหลบหลู่ดูหมิ่น การที่เด็กพยายามพิสูจน์ว่าตนกล้าหาญหรือสู้ไม่มีถอย น่าจะถือได้ว่าเป็นการแสดงออกซึ่งความคิดที่ว่าความก้าวร้าวเป็นเครื่องหมายของความห้าวหาญ อันเป็นคุณสมบัติสำคัญของความเป็นลูกผู้ชาย

นอกจากนี้สาเหตุการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนเป็นสาเหตุเฉพาะบุคคล บางคนอาจมีเพียงสาเหตุเดียวบางคนอาจมีหลายสาเหตุประกอบกัน มีนักจิตและนักสังคมสงเคราะห์ได้ทำการศึกษาสาเหตุการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนกระทำผิดอย่างต่อเนื่อง ปรากฏว่า

จำนวนเด็กและเยาวชนกระทำผิดมีแนวโน้มสูงขึ้นและลักษณะการกระทำผิดก็รุนแรงกว่าสมัยก่อน รวมทั้งสาเหตุของการกระทำผิดก็ซับซ้อนขึ้น สาเหตุการกระทำผิดประกอบด้วย

1. สาเหตุภาวะทางจิตใจ เด็กและเยาวชนก็เช่นเดียวกับผู้ใหญ่ที่อาจมีอาการและจิตใจแตกต่างกัน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนซึ่งอยู่ในสภาพที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งร่างกายและจิตใจ หรือเรียกว่าวัยรุ่น มักมีอาการรุนแรง ฉุนเฉียว ชุนมัว หงุดหงิดบางโกรธง่ายเอาใจยาก และชอบแสดงพฤติกรรมในลักษณะที่เป็นภัยต่อผู้อื่นในบางโอกาส ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์ของร่างกายและจิตใจ โรคภัยไข้เจ็บ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมทางบ้านที่ส่งเสริมสร้างบุคลิกภาพของแต่ละคน (ละออง วัฒนศิลป์, 2546: 10) นอกจากนี้ Schafer and Kundton (อ้างถึงในละออง วัฒนศิลป์, 2546: 10) ยังกล่าวว่า ความบกพร่องทางร่างกาย เช่น ร่างกายพิการ โรคภัยไข้เจ็บ หรือสิ่งที่เด็กได้รับมาจากรพบุรุษ ทำให้เด็กและเยาวชนคิดมาก ไม่สบายใจ เกิดปมด้อย เมื่อสะสมอยู่ในตัวเด็กเป็นเวลานาน อาจนำไปสู่ความบกพร่องทางจิตใจ ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่มีผลต่อเด็กและเยาวชนกระทำผิด หรือพฤติกรรมออกนอกกลุ่มนอกลู่นอกทาง

2. สาเหตุจากครอบครัว Sutherland and Cressey (อ้างถึงในละออง วัฒนศิลป์, 2546: 12) ได้เสนอว่าครอบครัวอาจก่อให้เกิดปัญหาเด็กและเยาวชนกระทำผิดได้ โดยผ่านกระบวนการ 5 อย่าง คือ

2.1 ในครอบครัวเป็นตัวอย่างที่ไม่ดี ทำให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้สิ่งเหล่านี้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ก่อให้เกิดทัศนคติ ค่านิยม หรือแบบแผนความประพฤติที่ไม่ดี เช่น ความประพฤติทางเพศ การติดสุรา ยาเสพติด การพนัน และความประพฤติที่ไม่เหมาะสมต่างๆ ซึ่งนำไปสู่การกระทำผิดในที่สุด

2.2 ชนชั้นสังคมของครอบครัวและถิ่นที่อยู่ของครอบครัว เป็นเครื่องกำหนดอัตราการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน กล่าวคือ เด็กที่อยู่ในถิ่นที่มีคนพาลก็จะมีกิจกรรมไปในทางละเมิดกฎหมาย มีโอกาสพบเพื่อนเสเพล จะมีอัตราการกระทำผิดมากกว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในถิ่นที่ไม่ค่อยมีปัญหาทางสังคม

2.3 ครอบครัวเป็นสิ่งที่กำหนดเกียรติภูมิของเด็กและเยาวชน ซึ่งจะค่อยๆ เรียนรู้ว่าคุณคณนำเลื่อมใสศรัทธานั้นเป็นอย่างไร ถ้าเด็กและเยาวชนหรือคนที่ชอบละเมิดกฎหมายมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดด้วยโอกาสที่จะเสียคนง่ายขึ้น

2.4 บรรยากาศภายในครอบครัวไม่ราบรื่น ไม่เป็นสุขหรือไม่น่าอยู่ เด็กและเยาวชนก็จะไปหาสิ่งที่ชดเชยนอกบ้านทดแทน หรืออาจถูกชักจูงหรือโน้มน้าวให้กระทำผิดและกลายเป็นเด็กเถรได้

2.5 ครอบครัวเพิกเฉยหรือไม่สามารถอบรมสั่งสอนให้เด็กและเยาวชนเคารพต่อกฎหมายหรือปกป้องเด็กและเยาวชนมากเกินไป ทำให้เด็กได้ใจ ทำอะไรตามใจตนเอง และไม่คุ้นเคยกับกฎเกณฑ์ของสังคมทำให้กลายเป็นเด็กที่ก้าวร้าวหรือเกเรในที่สุด

นอกจากนี้ Irving Kaufman (1955: 5) ยังกล่าวว่าเด็กที่มาจากครอบครัวบ้านแตกแยกหรือครอบครัวที่พ่อแม่ประพฤติไม่เหมาะสม จะได้รับการตอบสนองที่ไม่ดี จะมีความรู้สึกขาดพ่อแม่ จากประสบการณ์ส่วนมากเด็กวัยรุ่นที่กระทำผิดมาจากบ้านแตกหรือพ่อแม่ประพฤติตนไม่เหมาะสม กลายเป็นคนมองโลกในแง่ร้าย เพราะรู้สึกว่าตนเองได้รับการดูถูกจากสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนมนุษย์จะน้อย เด็กจะระราน ชอบการต่อสู้ และมีความรู้สึกกระวนกระวายใจ พวกเขาจะรู้สึกว่าในชีวิตของเขาไม่เคยได้รับอะไรที่เขาปรารถนาเลย

3. สาเหตุปัญหาทางสังคมและสิ่งแวดล้อม คนเราเกิดมาต้องพบกับสิ่งแวดล้อมรอบตัวหลายประการ ซึ่งมีอิทธิพลทำให้ชีวิตของบุคคลนั้นๆ ไน้มเอียงไปทางใดทางหนึ่งได้ เช่น เด็กยอมเลียนแบบและนิสัยจากบิดามารดา หรือครูบาอาจารย์ นอกเหนือจากนี้ธรรมชาติภูมิประเทศ สถานที่ ดินฟ้าอากาศ การศึกษา สภาพการณ์ทั่วไป วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนความคิดและความต้องการ ก็อาจทำให้บุคคลแตกต่างกันทั้งกิริยาวาจาและนิสัยใจคอ (ละออง วัฒนศิลป์, 2546: 14) ทั้งนี้ ภัทรา พงศ์ศรีเพียรและ ดรุณี พัฒนขจร (2540) ได้อธิบายสาเหตุแห่งการกระทำผิดอันเองมาจากปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อม ได้แก่

3.1 เด็กและเยาวชนห่างเหินจากศาสนา มนุษย์เราเกิดมาจะต้องมีสิ่งยึดเหนี่ยวไว้เป็นหลักในการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพ ศาสนาเป็นแนวทางให้มนุษย์ดำรงชีวิตด้วยความสงบสุข เพราะศาสนามีวัตถุประสงค์ให้ผู้ประพฤติปฏิบัติละจากกรรมชั่วประกอบกรรมแต่ดี สถาบันทางศาสนามีบทบาทสำคัญในการอบรมจิตใจของผู้ใหญ่และเด็กให้เป็นคนดี อยู่ในศีลธรรม เคารพต่อกฎหมายบ้านเมือง ไม่เบียดเบียนหรือทำความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น ปัจจุบันคนมักจะหลงเพลิดเพลินกับความนิยมทางวัตถุ มักจะทิ้งคำสอนของศาสนา เพราะเห็นว่าเป็นสิ่งงมงายและล้าสมัย ทำให้เด็กและเยาวชนพลอยเสื่อมศรัทธาต่อศาสนาไปด้วย และขาดที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจอันเป็นเหตุให้ง่ายต่อการกระทำผิดมากยิ่งขึ้น (สุพัตรา สุภาพ, 2541: 18)

3.2 สถานเริงรมย์และแหล่งอบายมุขต่างๆ นับว่ามีส่วนทำให้เด็กและเยาวชนเสียคนเป็นจำนวนมาก เพราะเป็นสิ่งล่อใจให้เด็กและเยาวชนหลงเพลิดเพลินติดอกติดใจ และทำให้เสียคนได้ง่าย (ละออง วัฒนศิลป์ อ้างถึงในศิริภาณี พุฒิมิ, 2544)

3.3 การขัดแย้งในวัฒนธรรม วัฒนธรรมตะวันตกที่หลังไหลเข้ามาทางสื่อต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ หนังสือ โทรทัศน์ วิทยุ เป็นต้น มักมีอิทธิพลเหนือเด็กและเยาวชน และมีส่วนทำให้เด็กและเยาวชนทำตามโดยขาดการพิจารณา โดยเห็นว่าเป็นสิ่งโก้เก๋ เช่น การ

แต่งกาย ผู้ชายการไว้ผมยาว หรือมีความประพฤติและกิริยามารยาทไม่เหมาะสมต่างๆ ทำให้เกิดความฟุ้งเฟ้อ กระทำผิดศีลธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีที่ดีงาม และอาจกลายเป็นความผิดทางกฎหมายขึ้นได้ (ละออง วัฒนศิลป์ อ้างถึงในศิราณี พุฒิ, 2544) ทั้งนี้เด็กและเยาวชนเมื่ออยู่ด้วยกันก็จะสร้างค่านิยม และวัฒนธรรมของพวกเขาขึ้นมาเองในการยึดถือปฏิบัติ ซึ่งเรียกว่า “วัฒนธรรมรอง” ในเด็กและเยาวชนกระทำผิด โดย Wolfgang and Ferracuti (อ้างถึงใน จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย, 2549: 229) นำเสนอทฤษฎีวัฒนธรรมรองของการใช้ความรุนแรง (the subculture of violence) บุคคลที่ยึดถือวัฒนธรรมรองนิยมใช้ความรุนแรง มีแนวโน้มที่จะยอมรับค่านิยมของวัฒนธรรมที่ยึดถืออยู่มากกว่าบุคคลทั่วไป และค่านิยมจะได้รับการยอมรับในรูปสังคมของรางวัลทางสังคมและการลงโทษ บุคคลที่ดำเนินตามค่านิยมจะได้รับการยกย่องและเคารพนับถือส่วนผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามจะได้รับการลงโทษ ซึ่งมีตั้งแต่การไม่คบค้าสมาคมด้วยไปจนถึงการขับออกจากกลุ่ม ดังนั้นบุคคลที่ยอมรับจะตอบโต้เหตุการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวันด้วยความรุนแรงเพราะคาดหวังว่าบุคคลอื่นก็จะตอบโต้เขาด้วยความรุนแรงเช่นกัน สำหรับบุคคลกลุ่มนี้ นิยมที่จะใช้ความรุนแรงในการก่อปัญหาหากผู้ใดไม่ได้ตอบการถูกขู่ข่มขู่ด้วยความรุนแรงก็จะถูกต่อต้านจากกลุ่มซึ่งจะลงเอยที่การต่อสู้ทำร้ายกัน ดังนั้นสังคมใดที่มีวัฒนธรรมที่เน้นความรุนแรงอยู่มากจะมีอัตราการฆาตกรรมหรืออาชญากรรมรุนแรงสูงกว่าสังคมอื่น และ Welter B. Miller (1958: 7) กล่าวว่า วัฒนธรรมของชนชั้นล่างเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดสภาวะของการกระทำผิดในลักษณะเป็นแก๊ง เพราะวัฒนธรรมนี้ทำให้เกิดการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นล่าง เนื่องจากสภาพแวดล้อมทางสังคมหลายด้าน โดยเฉพาะในชุมชนคนจน ครอบครัวของชนชั้นล่างมักจะมีหัวหน้าครอบครัวเป็นผู้หญิง ดังนั้นเด็กผู้ชายในครอบครัวจะไม่มีตัวอย่างของความเข้มแข็งหรือความเป็นผู้ชาย เด็กเหล่านี้จึงเกิดความต้องการที่จะมีความรู้สึกแข็งแรงและเป็นผู้นำประกอบกับการเป็นอยู่ที่แออัดในครอบครัว สิ่งเหล่านี้เป็นแรงกระตุ้นให้เด็กผู้ชายมักจะออกไปนอกบ้านเตร็ดเตร่ตามท้องถนนและรวมตัวเป็นแก๊งในที่สุด เนื่องจากแก๊งสามารถมอบสิ่งที่เด็กไม่สามารถหาในครอบครัวได้ คือ การมีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน สถานะภาพเหมือนกัน ได้รับการยอมรับและหลีกเลี่ยงการดู รวมถึง Albert K. Cohen (อ้างถึงใน จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย, 2549: 229) อธิบายว่าวัฒนธรรมรองของเด็กเหล่านั้นมิได้มุ่งแสวงหาผลประโยชน์จากการกระทำหรือพฤติกรรมของตน แต่มุ่งแสดงให้เห็นว่าคนนั้นเป็นคนเก่ง มีความสามารถ เพื่อจะได้รับการยกย่องจากบรรดาเพื่อนในกลุ่มของตน กล่าวคือ เด็กกระทำผิดเป็นการตอบสนองต่อปัญหาของแต่ละคน ซึ่งคนเราเกิดมามีปัญหาด้วยกันทั้งนั้น ถ้าครอบครัวเข้มงวดกับเด็กมากเกินไป เด็กจะหาทางออกโดยการไปพบปะเข้ากับเพื่อนฝูงนอกรับบ้าน แล้วช่วยกันสร้างแบบแผนพฤติกรรมขึ้นมาใหม่เพื่อแก้ปัญหาของตัวเอง และแบบแผนของพฤติกรรมนี้จะถ่ายทอด

สืบต่อ ๆ กันไปจากรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่งของเด็กที่มาเข้ากลุ่ม เช่น การตั้งตนเป็นหัวหน้าแก๊ง และมีฉายาเรียก ซึ่งเป็นที่รู้จักกันในหมู่พวกของตน เช่น แดงไบร์เลย์ หรือเปี้ยกกีวี เป็นต้น

3.4 การคบเพื่อนเป็นสิ่งสำคัญสำหรับเด็กและเยาวชน เพราะถ้าเด็กและเยาวชนคบเพื่อนगेเร่มีความประพฤติไม่ดี ก็อาจถูกชักจูงให้ประพฤติเสียหายหรือเสียผู้เสียคนได้ โดยเฉพาะเด็กซึ่งหมดที่พึ่งทางบ้าน เพราะพ่อแม่ไม่มีโอกาสสั่งสอน หรือเด็กที่พ่อแม่ไม่พยายามเข้าใจปัญหาของลูก ย่อมทำให้เด็กหันไปพึ่งคนนอกบ้านแทน อาจคบเพื่อนชั่วและถูกชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย เช่น ชักชวนหนีโรงเรียน เทียวเตรนสถานเริงรมย์และแหล่งอบายมุขต่างๆ เช่น เล่นการพนัน เสพยาเสพติด ดื่มสุรา เป็นต้น จนกระทั่งติดเป็นนิสัยเมื่อเงินไม่พอเทียวก็ถูกยืมให้ลักขโมย ฉะนั้นการคบเพื่อนไม่ดีจึงเป็นสาเหตุให้เด็กและเยาวชนประพฤติผิดกฎหมายบ้านเมืองได้ (สมัย ศิริทองถาวร, 2541: 16) นอกจากนี้การคบเพื่อนไม่ดีเป็นแรงผลักดันที่สำคัญที่ก่อให้เกิดปัญหาเด็กและเยาวชนกระทำผิด ซึ่งเด็กเกเรส่วนใหญ่มักคบเพื่อนที่เป็นเด็กเกเรด้วยกัน

3.5 การเสพยาเสพติดให้โทษย่อมก่อให้เกิดอันตรายแก่เด็กและเยาวชน ทั้งนี้เพราะพิษภัยของตัวเมื่อใช้ไปนานๆ จะทำลายสุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจ ทำให้เกิดโรคต่างๆ ได้ง่าย เป็นที่รังเกียจของสังคม เมื่อติดแล้วจะต้องเพิ่มปริมาณมากขึ้นเรื่อยๆ ต้องหาเงินซื้อด้วยราคาแพง ถ้าไม่มีเงินก็ต้องลักขโมยหรือวิ่งราว ปล้นหรือชิงทรัพย์ (จรรยา ปาละศิริ, 2544: 16)

3.4 ลักษณะการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน

สมัย ศิริทองถาวร (2541: 17) ได้ศึกษาวิจัยลักษณะเด็กและเยาวชนกระทำผิดสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดเชียงใหม่ พบลักษณะการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน ดังนี้

1. ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ได้แก่ ลักทรัพย์ วิ่งราวทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ครอบครองทรัพย์ ซ้อโกงทรัพย์ ยักยอกทรัพย์ ทำให้เสียทรัพย์ และรับของโจร
2. ความผิดเกี่ยวกับชีวิต ได้แก่ ฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา ฆ่าผู้อื่นโดยไม่เจตนา พยายามฆ่าผู้อื่น ประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นเสียหาย ชุลมุนเป็นเหตุให้ผู้อื่นตาย ทำร้ายร่างกาย มั่วสุมตั้งแต่ 10 คน ขึ้นไป ประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นบาดเจ็บ และชุลมุนเป็นเหตุให้ผู้อื่นบาดเจ็บ
3. ความผิดเกี่ยวกับเพศ ได้แก่ กระทำอนาจาร ข่มขืน กระทำชำเรา พราก ผู้เยาว์ โทรมหญิง และพยายามกระทำผิดเกี่ยวกับเพศ
4. ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ได้แก่ เสพยาเสพติด มียาเสพติดไว้ในครอบครอง และค้ายาเสพติด

5. ความผิดเกี่ยวกับความสงบสุขของประเทศ เสรีภาพ ชื่อเสียง และการปกครอง ได้แก่ ช่องโจร วางเพลิง ทำให้เกิดเพลิงไหม้ หมิ่นประมาท ความผิดต่อเจ้าพนักงานฟ้องเท็จ เบิกความเท็จ อาวุธปืนกระสุนปืน วัตถุระเบิด การพนัน กังขังหน่วงเหนี่ยว ฆาปนธพ ระมาท ฆาปนธพโดยไม่ได้ใช้ใบอนุญาต และหลบหนีเข้าเมือง

3.5 ขั้นตอนดำเนินกับเด็กและเยาวชนกระทำผิด

เด็กและเยาวชนที่กระทำผิด และเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ในการปฏิบัติ ต่อเด็กและเยาวชนกระทำผิดต้องคำนึงถึงบุคลิกภาพ ลักษณะนิสัย สุขภาพ และภาวะแห่งจิต ของเด็กและเยาวชนที่แตกต่างกันออกไป โดยต้องใช้ให้เหมาะสมกับตัวเด็กและเยาวชนและ พฤติกรรมเฉพาะเรื่อง การจับกุมเด็กและเยาวชนกระทำผิดกฎหมายให้ขึ้นไปตามประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้ (ลักขณา เสถียรสวัสดิ์, 2548: 1)

3.5.1 การจับกุมเด็กและเยาวชนกระทำผิด

เจ้าพนักงานตำรวจจะจับกุมเด็กและเยาวชนได้เฉพาะกรณีที่กระทำ ความผิดต่อหน้าเจ้าพนักงานตำรวจหรือมีผู้เสียหายชี้ตัวและยืนยันให้จับหรือมีผู้ขอให้จับโดยแจ้ง ว่ามีการร้องทุกข์ไว้แล้วหรือมีหมายจับเท่านั้น เมื่อตำรวจจับกุมเด็กและเยาวชนแล้วจะต้องแจ้ง การจับกุมหรือควบคุมไปยังผู้อำนวยการสถานพินิจที่เด็กและเยาวชนนั้นอยู่ในเขตอำนาจ ตลอดจนบิดามารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลที่เด็กและเยาวชนนั้นอาศัยอยู่โดยไม่ชักช้า และ พนักงานสอบสวนจะต้องสอบปากคำเด็กและเยาวชนให้เสร็จภายใน 24 ชั่วโมง นับตั้งแต่วันที่ เด็กและเยาวชนนั้นมาถึงสถานที่ทำการของพนักงานสอบสวน แล้วให้ส่งตัวเด็กและเยาวชนนั้นไป ยังสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน แต่ถ้าเป็นวันหยุดราชการจะส่งตัวไปยังสถานแรกรับ ก่อน

สำหรับการสอบสวนพนักงานสอบสวนจะต้องดำเนินการสอบสวนให้เสร็จ และส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมความเห็นไปยังพนักงานอัยการเพื่อยื่นฟ้องภายใน 30 วัน นับตั้งแต่วันที่เด็กและเยาวชนถูกจับกุม เว้นแต่หากสอบสวนไม่เสร็จให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงาน อัยการยื่นผิดฟ้องต่อศาล ดังนี้

- 1) คดีมีอัตราโทษจำคุกเกิน 6 เดือน แต่ไม่เกิน 5 ปี จะขอผิดฟ้องได้ไม่เกิน 2 ครั้งๆ ละ 15 วัน

2) คดีมีอัตราโทษจำคุกเกิน 5 ปี จะขอผิดฟ้องได้ไม่เกิน 4 ครั้งๆ ละ 15 วัน โดยครั้งหลังพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการต้องแสดงเหตุจำเป็นและสำนวนมาเบิกความประกอบจนเป็นที่พอใจแก่ศาลจึงจะได้รับอนุญาต

3.5.2 การควบคุมในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน (สถานแรก รับ)

เมื่อเด็กและเยาวชนถูกตำรวจส่งตัวมาที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน (ต่อไปจะเรียกสถานพินิจฯ) เจ้าหน้าที่จะทำเรื่องรับตัวแล้วส่งตัวไปยังสถานแรกรับสำหรับในเขตกรุงเทพมหานคร ถ้าเป็นเด็กและเยาวชนชายจะถูกส่งไปยังสถานแรกรับ (บ้านเมตตา) ส่วนเด็กและเยาวชนหญิงจะถูกส่งไปยังสถานแรกรับ (บ้านปราณี) สถานแรกรับจะให้การดูแลฝึกและอบรมความรู้วิชาสามัญและวิชาชีพที่เด็กและเยาวชน ระหว่างสอบสวนและเสนอรายงานและความเห็นต่อศาลพร้อมทั้งความเห็นเกี่ยวกับบทลงโทษหรือการใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชน เพื่อให้ศาลใช้ประกอบการพิจารณา

กรณีการปล่อยตัวชั่วคราว (การประกันตัว) ก่อนฟ้องศาลจะต้องยื่นขอปล่อยตัวชั่วคราวต่อผู้อำนวยการสถานพินิจ เพื่อพิจารณาว่าจะอนุญาตหรือไม่ หากไม่อนุญาตจะต้องรับส่งคำร้องขอให้ปล่อยตัวชั่วคราวพร้อมทั้งความเห็น เพื่อให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลเด็กและเยาวชนและครอบครัวหรือผู้พิพากษาหัวหน้าศาลและครอบครัวเป็นผู้พิจารณาสั่ง โดยคำสั่งของอธิบดีหรือผู้พิพากษาหัวหน้าศาลให้เป็นที่สุด จะอุทธรณ์ฎีกาไม่ได้ แต่หากไม่อนุญาตจะยื่นคำร้องใหม่ได้ ในกรณีที่เด็กและเยาวชนฟ้องศาลแล้ว ศาลมีอำนาจให้ประกันตัว

3.5.3 การสอบปากคำ ประวัติ การตรวจร่างกายและสภาพจิต และการ ฟ้องคดี

เด็กและเยาวชนที่ถูกควบคุมตัวที่สถานพินิจฯ จะต้องให้ปากคำและประวัติกับพนักงานคุมประพฤติ ได้รับการตรวจร่างกายและสภาพจิต โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) การสอบปากคำและประวัติ พนักงานคุมประพฤติสอบปากคำเด็กและเยาวชน รวมทั้งบิดามารดาหรือผู้ปกครอง จากนั้นพนักงานคุมประพฤติจะออกทำการสืบเสาะและพินิจที่บ้าน โรงเรียน แล้วประมวลข้อเท็จจริงกับการทำรายงานสิ่งแวดล้อมและประวัติเด็กและเยาวชน เพื่อเสนอศาลประกอบการพิจารณาคดี

2) การตรวจร่างกายและสภาพจิต แพทย์ทำการตรวจร่างกาย สภาพจิต สุขภาพช่องปากและฟัน ตรวจปัสสาวะเพื่อหาสารเสพติด ตรวจเลือดหาไวรัสตับอักเสบบี กามโรค และโรคเอดส์ โดยต้องได้รับการยินยอมจากเด็กและเยาวชน และบิดามารดาหรือ ผู้ปกครองก่อน เพื่อการรักษาพยาบาล ให้คำปรึกษาแนะนำ จากนั้นแพทย์จะออกรายงานแพทย์ เพื่อประกอบการดำเนินการต่อไป

3) การฟ้องคดี ปัจจุบันมีศาลเยาวชนและครอบครัวครบทุกจังหวัด ดังนั้น จึงฟ้องยังศาลเยาวชนและครอบครัวที่เด็กและเยาวชนมีถิ่นที่อยู่หรือกระทำความผิดได้ หากเด็ก และเยาวชนจะได้รับประโยชน์จากที่ใดมากกว่า ผู้ที่มีอำนาจฟ้องเด็กและเยาวชน คือ พนักงาน อัยการและผู้เสียหาย และผู้เสียหายจะฟ้องได้นั้นต้องได้รับอนุญาตจากผู้อำนวยการสถานพินิจฯ ก่อน ถ้าผู้อำนวยการสถานพินิจฯ ไม่อนุญาตให้ฟ้อง ผู้เสียหายมีสิทธิ์ที่จะร้องต่อศาลเพื่อขอ อนุญาตฟ้องได้ เมื่อศาลได้รับคำสั่งฟ้องให้เรียกผู้อำนวยการสถานพินิจฯ มาสอบถาม แล้วสั่ง ตามที่เห็นสมควรโดยคำสั่งของศาลให้เป็นที่สุด

5.3.4 การดำเนินคดีของศาล

เมื่อศาลรับฟ้องคดีอาญาที่เด็กและเยาวชนกระทำผิดแล้ว จะต้องแจ้งการ รับฟ้องให้ผู้อำนวยการสถานพินิจฯ ทราบ โดยผู้อำนวยการสถานพินิจฯ จะส่งพนักงานคุม ประพฤติสืบเสาะข้อเท็จจริงแล้วรายงานเสนอความคิดเห็นต่อศาล เว้นแต่คดีที่มีอัตราโทษจำคุก ไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกิน 60,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ถ้าผู้อำนวยการสถานพินิจฯ เห็นว่า คดีไม่จำเป็นต้องทำการสืบเสาะข้อเท็จจริงจะงดการสืบเสาะได้

กรณีสืบเสาะข้อเท็จจริง พนักงานคุมประพฤติเจ้าของเรื่องจะรวบรวม รายงานทั้งหมดเพื่อเป็นรายงานแสดงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนให้แล้วเสร็จภายใน 30 วัน หลังจากนั้นจะส่งรายงานให้พนักงานสอบสวนเพื่อรวมสำนวนส่งให้อัยการภายใน 30 วัน นับจากวันถูกจับกุม รายงานนี้จะส่งให้ศาลเยาวชนและครอบครัวเพื่อประกอบการพิจารณา พิพากษาคดี

1) การพิจารณาพิพากษา จะต้องทำในห้องที่มีใช้ห้องพิจารณาคดีทั่วไป และจะต้องกระทำเป็นการลับเฉพาะผู้เกี่ยวข้องเท่านั้นที่สามารถเข้าฟังการพิจารณาได้ การ ดำเนินการพิจารณาให้ใช้ถ้อยคำที่เยาวชนสามารถเข้าใจง่าย ไม่ถือตามกระบวนการพิจารณาโดย เครื่องครัด และที่สำคัญจะต้องมีผู้พิพากษาสมทบ จำนวน 2 คน ร่วมเป็นองค์คณะโดยจะต้องเป็น ผู้พิพากษาสมทบสตรี 1 คน สำหรับในการพิพากษานั้น นอกจากศาลจะมีอำนาจลงโทษเด็กและ เยาวชนตามกฎหมายแล้ว ศาลยังมีอำนาจในการใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนแทนการลงโทษ

ได้ หรือวิธีการเพื่อความปลอดภัย เช่น การเปลี่ยนโทษจำคุกหรือวิธีการเพื่อความความปลอดภัยเป็นส่งตัวไปกักและอบรมในสถานกักและอบรมของสถานพินิจฯ แต่ต้องไม่เกินกว่าเด็กและเยาวชนนั้นมีอายุครบ 24 ปีบริบูรณ์ ซึ่งคำพิพากษาของศาลอาจเป็นไปในลักษณะใดลักษณะหนึ่งต่อไปนี้

(1) พิพากษาปรับ

(2) พิพากษาปล่อยตัว โดยมีเงื่อนไขดังนี้ ว่ากล่าวตักเตือน ทำทัณฑ์บน รอกการกำหนดโทษ รอกการลงโทษ วางข้อกำหนดของบิดามารดา

(3) พิพากษาปล่อยตัวโดยวางเงื่อนไขคุมประพฤติ ดังนี้

1) ห้ามเข้าไปในสถานที่หรือท้องที่ใดๆ อันจะจูงใจให้ประพฤติชั่ว

2) ห้ามออกจากสถานที่อยู่อาศัยในเวลาค่าคืน

3) ห้ามคบบุคคลหรือประเภทบุคคลที่ศาลเห็นไม่สมควร

4) ห้ามกระการใดอันจูงใจให้ประพฤติชั่ว

5) ให้ไปรายงานต่อพนักงานคุมประพฤติเป็นครั้งคราว

6) ให้ไปศึกษาเล่าเรียนหรือประกอบอาชีพเป็นกิจจะลักษณะ

แต่ทั้งนี้พนักงานคุมประพฤติจะติดตามและประเมินผล เพื่อเสนอให้เด็กและเยาวชนพ้นการคุมประพฤติ ให้อยู่ดีการคุมประพฤติหรือยกเลิกการคุมประพฤติ

(4) พิพากษาเอาตัวไว้ฝึกและอบรมในสถานพินิจหรือศูนย์ฝึกและอบรม

(5) พิพากษาจำคุก โดยส่งตัวไปที่เรือนจำ

2) การแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำพิพากษา เมื่อศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนแล้ว หากต่อปรากฏต่อศาลหรือจากรายงานของผู้อำนวยการสถานพินิจฯ บิดามารดาหรือผู้ปกครองที่เด็กและเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย ว่าเท็จจริงหรือพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ถ้าศาลเห็นว่าเหตุอันควรก็มีอำนาจเปลี่ยนแปลงคำพิพากษานั้นได้ แต่ถ้าเปลี่ยนแปลงแล้วทำให้เด็กและเยาวชนได้รับผลร้ายจะอุทธรณ์คำสั่งนั้นได้

5.3.5 การปล่อยตัว

เมื่อครบกำหนดในการฝึกและอบรม เด็กและเยาวชนจะได้รับการปล่อยตัว หรือหากศูนย์ฝึกและอบรมฯ พิจารณาเห็นว่าควรฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนผู้นั้นก้าวหน้า อาจมีการประเมินผลและเสนอให้ปล่อยตัวก่อนกำหนดโดยวางเงื่อนไขคุมประพฤติ และในทางตรงกันข้ามเสนอให้เพิ่มระยะเวลาการฝึกและอบรมก็ได้ (จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย, 2540: 40 – 41)

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า เด็กและเยาวชนกระทำผิดมีสาเหตุมาจากตัวเด็กและเยาวชนเอง ครอบครัว สังคมและสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้เด็กและเยาวชนกระทำผิดกฎหมายจนกระทั่งถูกจับกุมในที่สุด และมีมาตรการทางกระบวนการยุติธรรมในการช่วยเหลือ แก้ไขปรับเปลี่ยน พฤติกรรมเด็กและเยาวชนให้กลับตัวเป็นพลเมืองดี วิธีการลงโทษเน้นการแก้ไขจิตใจ พิจารณาถึงสาเหตุการกระทำผิด บุคลิกภาพ สิ่งแวดล้อม และให้ความช่วยเหลือที่เหมาะสม โดยสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนเป็นหน่วยงานที่ดูแลเด็กและควบคุมเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล ดังนั้น ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้วิเคราะห์หรืออธิบายภูมิหลังทางสังคมของเด็กและเยาวชนกระทำผิด สาเหตุและลักษณะการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนว่ามีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมย่อย ท้องถิ่นนิยม ลักษณะบุคลิกภาพ พฤติกรรมการแสดงออกมาใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในส่วนของงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้นำผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกระบวนการกลุ่มและพฤติกรรมรวมหมู่จลาลด ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ดังนี้

4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศ

อัชฌา ลิมบีไพฑูรย์ (2521) ได้ศึกษาวิจัยถึงลักษณะกลุ่มเพื่อนของเด็กและเยาวชนกระทำผิดในสถานฝึกและอบรม: กรณีศึกษาสถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชาย (บ้านกรูณา) มีวัตถุประสงค์ในการศึกษากลุ่มเพื่อนที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากกลุ่มเพื่อนภายนอกสถานฝึก โดยเยาวชนเหล่านี้ต้องอยู่รวมกันโดยถูกจำกัดอิสรภาพ จึงจำเป็นต้องรวมกลุ่มผูกพันกันเหนียวแน่น เพื่อช่วยเหลือและป้องกันและกัน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาจำนวน 200 คน ผลการวิจัยพบประเด็นดังต่อไปนี้

1. เรื่องภูมิหลัง พบว่า เยาวชนกระทำผิดในสถานฝึกและอบรมส่วนมาก มาจากฐานะยากจน มีปัญหาครอบครัวอันเนื่องมาจากบิดามารดาไม่ได้อยู่ร่วมกัน และเยาวชนส่วนมากไม่ได้ศึกษาเล่าเรียนหรือประกอบอาชีพอันใด

2. เรื่องการรวมกลุ่มและความผูกพันต่อกลุ่ม พบว่า กลุ่มเพื่อนสนิทของเยาวชนมีตั้งแต่ 2 – 10 คน เนื่องจากอยู่หอเดียวกันและมาจากละแวกบ้านเดียวกัน

ผลการวิจัยไม่สนับสนุนสมมติฐานข้อ 1 และข้อ 2 ที่ว่าเยาวชนที่มีการติดต่อกับทางบ้านหรือมีญาติมาเยี่ยมสม่ำเสมอจะมีกลุ่มเพื่อน ส่วนเยาวชนที่ไม่ค่อยได้ติดต่อกับทางบ้านหรือมีญาติมาเยี่ยมสม่ำเสมอ จะไม่ค่อยมีกลุ่มเพื่อน เยาวชนที่ไม่ค่อยมีการติดต่อกับทางบ้านหรือมีญาติมาเยี่ยมไม่สม่ำเสมอ จะมีความผูกพันต่อกลุ่มเพื่อนมากกว่าเยาวชนที่มีการติดต่อกับทางบ้านหรือญาติมาเยี่ยมสม่ำเสมอ

3. เรื่องการถ่ายทอดเทคนิควิธีการกระทำคามผิด พบว่า เยาวชนมีวิธีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การกระทำคามผิดให้แกกันและกันภายในกลุ่ม โดยการเล่าสู่กันฟังหรือทำให้ดูเป็นบางอย่าง ซึ่งเยาวชนที่อยู่ในสถานฝึกมานานกว่า 1 ปี และเข้ามาหลายรอบ 75 % มักจะเป็นผู้เล่าหรือถ่ายทอด ส่วนเยาวชนที่เข้ามาในสถานฝึกไม่นาน และเข้ามาเป็นรอบแรก 65.8 % ไม่คุ้นเคยกับสถานที่ และไม่เคยมีประสบการณ์ในการกระทำคามผิดจากภายนอก มักจะเป็นผู้รับการถ่ายทอด มีเยาวชน 49.5 % ที่คิดจะนำเอาวิธีการกระทำคามผิดที่เพื่อนเล่าสู่ฟังไปชี้ให้สังคมภายนอกในเวลาข้างหน้า ส่วนอีก 31.5 % ที่ไม่คิดจะเลียนแบบเพราะต้องการกลับตนเป็นคนดี และอีก 19.0 % ที่เหลือไม่คิดจะเลียนแบบ เพราะเหตุผลอย่างอื่น

4. เรื่องทัศนคติของเยาวชนที่มีต่อเพื่อนร่วมสถานฝึก พบว่า เมื่อได้รับการปลดปล่อยออกไปแล้วนั้น 87.0 % ต้องการพบเพื่อนบางคนซึ่งเคยรู้จักกันในสถานฝึกมาก่อน 43.3 % มีแนวโน้มที่จะไปรวมกลุ่มกันภายนอก ส่วนพวกที่ไม่ต้องการรวมกลุ่มก็อยากกลับบ้านไปหาเพื่อนสนิทกลุ่มเก่าของตนภายนอก และเป็นเพื่อนที่ดีแต่ในละแวกบ้านมากกว่าในบ้านกรรณา และ 73.5 % มีเพื่อนที่ดีแต่ในละแวกบ้านเดิมเท่านั้น และมีกลุ่มเพื่อนสนิทข้างนอกที่เป็นพวกกระทำผิด

ผลการวิจัยที่แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาของการอยู่ในสถานฝึกกับระดับความผูกพันของเยาวชนที่มีต่อกลุ่มจึงเป็นการสนับสนุนสมมติฐานข้อ 3 ที่ว่าเยาวชนในสถานฝึกมา 6 เดือน ถึง 1 ปี จะมีความผูกพันต่อกลุ่มมากกว่าเยาวชนที่เพิ่งเข้ามาอยู่ในสถานฝึก คือ 1 เดือน ถึง 6 เดือน และเยาวชนที่อยู่ในสถานฝึก มากกว่า 1 ปีขึ้นไป สรุปผลการวิจัย เยาวชนที่ออกจากสถานฝึก (บ้านกรรณา) มีความโน้มเอียงที่จะกระทำผิดได้อีกในอนาคต หากเกิดความจำเป็นหรือมีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

ทิวา วงศ์ธนาภา (2539) ศึกษาเรื่องวัฒนธรรมความรุนแรงของนักเรียนอาชีวะที่มีผลต่อปรากฏการณ์การก่อเหตุทะเลาะวิวาท: กรณีโรงเรียนอาชีวะแห่งหนึ่งในเขตกรุงเทพมหานคร โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อทำความเข้าใจในปรากฏการณ์การก่อเหตุทะเลาะวิวาทของนักเรียนอาชีวะโดยมุ่งความสนใจไปที่เงื่อนไขทางสังคมวัฒนธรรมภายในบริบทและสภาพแวดล้อมของสถาบันว่า มีกระบวนการทางสังคมวัฒนธรรมอะไรที่เป็นแบบแผนและกลไกที่นำไปสู่การเกิดขึ้นและดำรงอยู่ของปรากฏการณ์การก่อเหตุทะเลาะวิวาท นักเรียนอาชีวะที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโลกทัศน์และกระบวนการให้เหตุผลอย่างไรในพฤติกรรมก่อเหตุทะเลาะวิวาท

ขอบเขตการศึกษา เป็นการศึกษาค้นคว้าจากโรงเรียนอาชีวะแห่งหนึ่งในเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้วิธีการศึกษาแบบธรรมชาติ ซึ่งจัดอยู่ในระเบียบวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การวิเคราะห์ข้อมูลวิธีการตีความเพื่อหาความหมายของข้อมูล และสร้างข้อสรุปด้วยวิธีการอุปนัย การนำเสนอผลการศึกษาเป็นในลักษณะของการพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า กิจกรรมการรับน้อง ค่านิยม ประเพณี พิธีกรรม ระบบสัญลักษณ์ รวมทั้งกระบวนการปฏิสังสรรค์ของบุคคลในสังคม ทำให้เกิดแบบแผนพฤติกรรมความรุนแรง ซึ่งเป็นกลไกสำคัญต่อการเกิดขึ้นและดำรงอยู่ของการก่อเหตุทะเลาะวิวาท คือ การเกิดตัวตนแห่งสถาบัน การให้ความหมายและการตีความและความรู้สึกแห่งศักดิ์ศรี โดยวัฒนธรรมความรุนแรงของสังคมเหล่านี้ ทำให้บุคคลเกิดโลกทัศน์และกระบวนการให้เหตุผลต่อพฤติกรรมการก่อเหตุทะเลาะวิวาท ในลักษณะที่เป็นเรื่องปกติธรรมดาในสังคมนักเรียนอาชีวะและมีความสมเหตุสมผลตามกลุ่มอ้างอิง จึงมีพฤติกรรมก่อเหตุทะเลาะวิวาทมาโดยต่อเนื่อง

กอบโชค จวงษ์ (2541) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการทำร้ายผู้อื่นของวัยรุ่นนภาคใต้ กับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 96 ราย เป็นเยาวชนกระทำผิดที่ศาลพิพากษาตัดสินให้อยู่ในการควบคุมดูแลของสถานพินิจและคุ้มครองเยาวชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 51 ราย และสถานพินิจและคุ้มครองเยาวชนจังหวัดสงขลา จำนวน 45 ราย ผลการศึกษาพบว่า การทำร้ายผู้อื่นส่วนมากอายุเฉลี่ย 18 ปี สำเร็จการศึกษาในระดับประถมศึกษา มีที่อยู่อาศัยในเขตชนบทมากกว่าเขตเมือง มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงและสมบูรณ์ มีการใช้สารเสพติดที่นิยมมากคือบุหรี่รองลงมาคือสุรา และมีลักษณะบุคลิกภาพแบบมันคง – เกือบตัว ขาดการอบรมเลี้ยงดูและหล่อหลอมทำให้มีบุคลิกภาพที่ไม่เหมาะสม ขาดเหตุผลและการควบคุมอารมณ์และในการเผชิญแก้ปัญหาอารมณ์อ่อนไหว อยู่ในวัยเด็กคะนองและคล้อยตามเพื่อน ไม่ตัดสินใจกระทำเพื่อเพราะตัวเอง ทำเพื่อเพื่อน และนำวัฒนธรรมท้องถิ่นของภาคใต้ในเรื่องการรักพวกพ้อง ความภาคภูมิใจในถิ่นกำเนิด การพึ่งพิงตนเอง รักอิสระและหมั่นคนละ ความรักความผูกพันในครอบครัว เครือญาติมาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

รวีวรรณ อุ้นบุญ (2543) ได้ทำการศึกษาเฉพาะเกี่ยวกับสภาพปัญหาการปฏิบัติงานรักษาความปลอดภัย ภายในเขตพื้นที่ทำเนียบรัฐบาล ของเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายปฏิบัติการรักษาความปลอดภัยทำเนียบรัฐบาล กองตำรวจสันติบาล 2 ในช่วงวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจภายใต้การบริหารโดยรัฐบาลของ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ชวน หลีกภัย ปี 2543 เพื่อต้องการทราบถึงปัจจัยต่างๆ ที่เป็นสาเหตุของปัญหาในการปฏิบัติงานรักษาความปลอดภัย ทำเนียบรัฐบาลของข้าราชการตำรวจในสังกัดฝ่ายปฏิบัติการรักษาความปลอดภัยทำเนียบรัฐบาล กองตำรวจสันติบาล และนำผลที่ได้จากการศึกษามาใช้ในการกำหนดแนวทางการพัฒนาระบบ

การรักษาความปลอดภัยทำเนียบรัฐบาล ซึ่งเนื้อหาการศึกษาส่วนหนึ่งได้ระบุถึงเรื่องของพฤติกรรมร่วมของฝูงชน (crowd) คือ คนจำนวนหนึ่งซึ่งมารวมตัวกันในเวลาใดเวลาหนึ่ง โดยมีจุดมุ่งหมายของความตั้งใจร่วมกัน มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางจิตใจและพฤติกรรม ผลการวิจัย พบว่าพฤติกรรมฝูงชนเป็นรูปแบบของพฤติกรรมร่วมที่มีความก้าวร้าวรุนแรง มีการปฏิบัติการที่รุนแรง เนื่องจากมีความใกล้ชิดกันทางกายภาพ มีการไร้อารมณ์เป็นวงจร ทำให้เกิดการระบาดทางอารมณ์ ไม่มีเหตุผล ไม่เกรงกลัวกฎหมายบ้านเมืองเพราะฝูงชนไม่มีโครงสร้าง แต่ละคนเป็นเพียงส่วนหนึ่งของกลุ่มที่เกิดขึ้นชั่วคราวเท่านั้น หากปัญหาข้อขัดแย้งไม่สามารถถูกลွှ่นไป เจ้าหน้าที่ตำรวจจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมดเพื่อใช้วางแผนในการปราบปรามจลาจลกรณีเหตุการณ์รุนแรง ซึ่งการสืบสวนนั้นจะต้องสืบสวนในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1. ชนิดของฝูงชน การชุมนุมของฝูงชนนั้นเป็นชนกลุ่มใด
2. จำนวนของฝูงชนที่เข้าร่วมก่อความวุ่นวาย
3. หัวหน้าหรือผู้นำของฝูงชน
4. ความประพฤติของฝูงชนที่ก่อความวุ่นวาย
5. ความรู้สึกของประชาชนทั่วไปที่มีต่อฝูงชนที่ก่อความไม่สงบ
6. สถานที่ที่จะมีการก่อความวุ่นวาย โดยพิจารณาถึงสถานที่รวมตัว สถานที่อื่น

เป็นเส้นทางฝูงชนและสถานที่เป้าหมาย

ณัฐวิทย์ โอทอง (2543) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ค่านิยมและวัฒนธรรมท้องถิ่นกับการกระทำความผิดฐานฆ่าคนตายของผู้ต้องขังในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสังคมผู้ต้องขังที่กระทำความผิดฐานพยายามฆ่าและฆ่าคนตาย ในเรือนจำในจังหวัดนครศรีธรรมราช 3 แห่ง คือ เรือนจำกลางจังหวัดนครศรีธรรมราช เรือนจำอำเภอกุ่งสูง และเรือนจำอำเภอกาบัง ทำการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับผู้ต้องขัง จำนวน 200 คน และสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับผู้ต้องขัง จำนวน 10 คน เพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพมาประกอบการวิเคราะห์ และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (mean) และการทดสอบความสัมพันธ์ด้วยค่าไคสแควร์ โดยใช้ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 ผลการศึกษาพบว่า ค่านิยมและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีความสัมพันธ์กับความรุนแรงในการกระทำความผิดฐานฆ่าคนตาย ได้แก่ ความรักในศักดิ์ศรี ความภูมิใจในท้องถิ่น ความนิยมเล่นการพนันขั้นต่อความมีใจเป็นนักเลง ความนิยมแก้ข้อพิพาทขัดแย้งด้วยตนเอง และความรู้สึกเป็นปฏิบัติต่อข้าราชการและคนต่างถิ่น ส่วนความรู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน พบว่าไม่มีความสัมพันธ์กับความรุนแรงในการกระทำความผิด

กิ่งอ้อ เล่าสง (2549) ได้ศึกษาเรื่องการปฏิบัติการข่าวสาร ข่าวลือและแบบแผนพฤติกรรมฝูงชนวุ่นวาย: กรณีศึกษาเปรียบเทียบเหตุการณ์โจรนิินจา และเหตุการณ์จับนาวิกโยธิน

เป็นตัวประกันในภาคใต้ของประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิจัยกระบวนการเกิดและปฏิบัติการข่าวสารในลักษณะของข่าวลือ และปัจจัยที่ทำให้การปฏิบัติการข่าวสารในลักษณะของข่าวลือตามหมู่บ้านนำไปสู่จุดจบของความรุนแรง การวิจัยครั้งนี้ใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีข่าวลือและพฤติกรรมฝูงชนวุ่นวาย และแนวความคิดด้านการปฏิบัติการข่าวสารในลักษณะของข่าวลือ ใช้ระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพในการเก็บข้อมูล โดยมีเทคนิควิธีที่สำคัญคือ การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ผู้ให้ข่าวสำคัญ รวมถึงการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผลการวิจัยพบว่า ข่าวลือที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านป้อนังกือเปาะ ต.ตันหยงมัสและหมู่บ้านตันหยงลิมอ อ.ระแงะ จ.นราธิวาส ไม่ได้เกิดจากกระบวนการตามธรรมชาติทั่วไป แต่เป็นข่าวลือหรือข่าวสารประเภทหนึ่งตามหลักการปฏิบัติการข่าวสาร ที่ถูกปล่อยมาในรูปแบบของข่าวลือดังกล่าวสามารถเกิดขึ้นจากฝ่ายต่อต้านอำนาจรัฐหรือหน่วยงานราชการ และสำหรับพื้นที่ที่มีความแตกต่างทางด้านชาติพันธุ์ ศาสนา ภาษา และวัฒนธรรม จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญและเฝ้าระวังเป็นพิเศษ ปัจจัยภายนอก ได้แก่ นโยบายทางการเมืองของผู้มีอำนาจ การเคลื่อนไหวของขบวนการต่อต้านอำนาจรัฐในรูปแบบโครงสร้างเงาซ้อนทับอำนาจรัฐกับกลุ่มผลประโยชน์ท้องถิ่น ปัจจัยภายใน ได้แก่ การมีเครือข่ายปฏิบัติการข่าวสารในหมู่บ้าน กระบวนการส่งผ่านข้อมูลถูกบิดเบือน ความเชื่อถือศรัทธา ผู้ปฏิบัติการข่าวสารในลักษณะของข่าวลือ ทศนคติที่มีความขัดแย้งอย่างรุนแรงระหว่างรัฐและชาวบ้าน รวมทั้งความห่างเหินระหว่างรัฐกับชาวบ้านก็มีส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดปัญหา ผลการวิจัยสรุปว่า การปฏิบัติการข่าวสารในลักษณะของข่าวลือและการแพร่ระบาดของพฤติกรรมฝูงชนวุ่นวาย มี 2 ประเภท คือ รูปแบบการก่อตัวอย่างซ้ำ ๆ ซึ่งจะมีผลต่อการแสดงออกของพฤติกรรมฝูงชนทำลายล้างรุนแรง และการใช้การปฏิบัติการข่าวสารเพื่อหวังผลในทางปฏิบัติฉับพลันทันที

4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศ

Clemmer B. Donald (1962) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง วัฒนธรรมการดูถูกกลุ่มของผู้ต้องโทษในเรือนจำ โดยศึกษาลักษณะความแตกต่างหลาย ๆ อย่างในระหว่างกลุ่มผู้ต้องโทษ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์ พร้อมทั้งศึกษาประวัติส่วนตัว และภูมิหลังของประชากรแต่ละคนในกลุ่มต่างๆ Clemmer ได้จัดลักษณะนักโทษตามระดับความสัมพันธ์ที่มีต่อกลุ่มดังนี้

1. ผู้ต้องโทษซึ่งมีกลุ่มเพื่อนสนิท 3 คนหรือมากกว่า 3 คน ซึ่งสนิทกันมาก ทุกคนในกลุ่มจะแบ่งของที่มีค่าที่สุดของตนให้เพื่อน รับฟังและเก็บความลับซึ่งกันและกัน รวมทั้งรับโทษแทนกันได้ กลุ่มลักษณะเช่นนี้มักจะทำอะไรด้วยกันเป็นทีม

2. ผู้ต้องโทษที่สนิทสนมกับเพื่อนในกลุ่ม แต่ไม่มีกลุ่มโดยสิ้นเชิง กล่าวคือ เขาอาจจะแบ่งของมีค่าให้กับเพื่อนในกลุ่ม เล่าความลับบางอย่างให้ฟัง แต่มิได้ทำทุกอย่างร่วมกัน เป็นลักษณะผู้ต้องโทษที่ผูกพันกับกลุ่มน้อยกว่าผู้ต้องโทษลักษณะแรก

3. ผู้ต้องโทษที่พูดคุยกับคนอื่นบ้าง แต่ไม่สนิทสนมกับใครเป็นพิเศษ ไม่เล่าเรื่องส่วนตัวให้ใครฟัง มักจะอยู่ตามลำพัง ต้องโทษลักษณะนี้ไม่มีกลุ่ม ซึ่งผิดกับผู้ต้องโทษทั้งสองลักษณะที่กล่าวมา

4. ผู้ต้องโทษที่มักจะอยู่คนเดียวเสมอ ไม่แบ่งของกินของใช้ให้เพื่อนเขาอาจจะพูดกับคนอื่นบ้าง แต่โดยปกติแล้วเขาจะอยู่คนเดียว และไม่พบปะกับใคร

เมื่อทราบถึงลักษณะกลุ่มเพื่อนของผู้ต้องโทษและแบบของผู้ต้องโทษ โดยคำนึงถึงระดับความสัมพันธ์ของผู้ต้องโทษที่มีต่อกกลุ่มแล้ว ก็ได้ใช้ระยะเวลาการอยู่ในเรือนจำเป็นตัววัด คือ นักโทษที่อยู่ในเรือนจำระยะเวลาสั้น 11 – 15 เดือน และนักโทษที่อยู่ในเรือนจำอยู่มานาน 3 – 4 ปี

Clemmer ได้ข้อสรุปจากการวิจัยดังนี้

1. ผู้ต้องขังที่อยู่ในเรือนจำเป็นเวลานานความผูกพันต่อกกลุ่มปฐมภูมิจะมีน้อยลง
2. ความรู้สึกต่อกกลุ่มปฐมภูมิ จะมีอยู่ในหมู่ผู้ต้องโทษที่เพิ่งเข้าไปอยู่ในเรือนจำมากกว่าที่จะมีอยู่ในหมู่ผู้ต้องโทษที่อยู่มานานแล้ว
3. ระยะเวลาที่อยู่เรือนจำยิ่งนานมากขึ้น ไม่เพียงแต่จะลดจำนวนกลุ่มปฐมภูมิเท่านั้น แต่ยังจะทำให้ขนาดของกลุ่มปฐมภูมิลดลงด้วย กล่าวคือกลุ่มจะมีสมาชิกน้อยลง
4. ในสังคมเรือนจำ คนส่วนใหญ่มิได้มีความผูกพันกันในกลุ่มปฐมภูมิเหมือนอย่างในชุมชนปกติโดยทั่วไป

ผลการวิจัยสรุปว่า 40 % ของผู้ต้องโทษทั้งหมดไม่มีความสนิทสนมผูกพันต่อกกลุ่ม 42 % มีความสนิทสนมผูกพันต่อกกลุ่มเพียงผิวเผิน และ 18 % มีความผูกพันต่อกกลุ่มในระปฐมภูมิ แต่ละกลุ่มที่ศึกษาพบว่า มีขนาดเล็กและเมื่ออยู่ไปนาน ๆ ความผูกพันในปฐมภูมิก็น้อยลง คนใหม่ ๆ ก็จะเข้ามาแทนที่หมุนเวียนกันอยู่เช่นนี้เราเรื่อยไป

August Aichhorn (1963) ได้ศึกษาพฤติกรรมเยาวชนกระทำผิดกฎหมายที่ถูกกักกันไว้ สรุปผลการศึกษาคือเป็นหนังสือชื่อว่า เยาวชนเถลไถล (wayward youth) มีสาเหตุหลักที่เยาวชนกระทำผิดมี 3 ประการ คือ ประการแรก superego ขาดการพัฒนาหรือได้รับการพัฒนาไม่พอเพียง ประการที่สอง การได้รับความรักความอบอุ่นจากบิดามารดามากเกินไป และประการที่สาม การได้รับการถ่ายทอดแบบอย่างหรือรูปแบบของพฤติกรรมที่ผิดจากบิดามารดา ซึ่งส่งผลให้เยาวชนเหล่านี้ ไม่สามารถพัฒนา superego ได้อย่างเหมาะสม

Hardwik J. Rowton (1996) ได้ทำการศึกษาการทำร้ายผู้อื่นของวัยรุ่น : การตรวจปัจจัยเสี่ยง จากการศึกษาพบว่า อาชญากรที่ทำร้ายโดยเด็กและเด็กวัยรุ่น มีสิ่งตรวจจับและ

การจัดการเกี่ยวกับอันตรายที่เกิดจากวัยรุ่น จากการศึกษาเด็กและวัยรุ่นของผู้เชี่ยวชาญทางสุขภาพจิต ได้มุ่งค้นหาภูมิหลังและปัจจัยด้านสถานการณ์ ที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยเสี่ยง ปัจจัยภูมิหลังที่ก่อให้เกิดความรุนแรง ทั้งการดำเนินชีวิตและเบื้องหลัง เช่นเดียวกับกลุ่มผู้ใช้สารเสพติด ผ่านการถูกทอดทิ้งและการติดต่อ ปัจจัยภูมิหลังอื่นที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ยาก และปัญหาการควบคุมhunหันพลันแล่น

Lewis Yablonsky (1962: 3) ได้ศึกษาบุคลิกภาพของสมาชิกแก๊งวัยรุ่นที่ชอบก่อคดีประทุษร้ายต่อชีวิตร่างกาย ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกระดับผู้นำของแก๊งจะมีบุคลิกภาพแบบต่อต้านสังคม และมักจะชักนำหรือโน้มน้าวให้สมาชิกคนอื่นสร้างความเดือดร้อน และเข้าทำร้ายร่างกายผู้อื่นในลักษณะที่เป็นการแสดงออกถึงความเป็นปรีกษาและความก้าวร้าวของตนเอง และสมาชิกแก๊งก็มักจะมิสยเห็นแก่ตัว และชอบทำร้ายผู้อื่นโดยไร้เหตุผล ไม่คำนึงถึงสิ่งใดนอกจากความพึงพอใจของตนเอง และสรุปว่าบุคคลที่มีบุคลิกภาพแบบต่อต้านสังคมหรือจิตผั่นผวนมากที่สุด มีแนวโน้มที่จะได้เป็นหัวหน้าแก๊ง โดยบุคคลประเภทนี้ได้รับสถานภาพ

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ มาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งได้กำหนดวิธีการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิและแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ โดยข้อมูลที่ได้จากการศึกษาประกอบด้วยข้อมูล 2 ส่วน คือ

1. การศึกษาข้อมูลจากเอกสารวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีเรื่องกระบวนการกลุ่มและพฤติกรรมรวมหมู่จลาจล ซึ่งเน้นการศึกษาเรื่องพฤติกรรมฝูงชน การชุมนุมประท้วง โดยค้นคว้าจากห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยรามคำแหง ห้องสมุดกรมสุขภาพจิต และห้องสมุดโรงพยาบาลสวนสราญรมย์ รวมทั้งการใช้ข้อมูลหลักฐานต่างๆ ที่มีอยู่ตามปกติในสังคม (unobtrusive measures) เช่น เอกสารสื่อสิ่งพิมพ์ที่มีการตีพิมพ์เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้น และบทความจากเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยใช้เทคนิคต่างๆ ได้แก่ การสำรวจ (surveys) ข้อมูลเบื้องต้นด้วยแบบสอบถาม และแบบประเมินบุคลิกภาพ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in – depth interview) การสนทนากลุ่ม (focus group) การระดมพลังสร้างสรรค์ (appreciate influence control: AIC) กลุ่มบำบัดทางจิตวิทยา การสังเกต (observation) และการจดบันทึก (field note) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร (population) ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นประชากรซึ่งอยู่ในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 8 จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นเด็กและเยาวชนกระทำความผิดที่ศาลมีคำพิพากษาหรือมีคำสั่งให้ฝึกและอบรม จำนวน 398 คน และบุคลากรที่ปฏิบัติงานการดูแลเด็กและเยาวชน จำนวน 10 คน รวมทั้งเด็กและเยาวชนที่ถูกส่งตัวไปเปลี่ยนโทษและกักขังที่เรือนจำกลางจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 30 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง (target) ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มเด็กและเยาวชนจาก 2 ที่ และเจ้าหน้าที่จากศูนย์ฝึกและอบรมฯ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 กลุ่มเด็กและเยาวชนที่ลงมือก่อเหตุและมีส่วนร่วมหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์จลาจลวันที่ 4 สิงหาคม 2550 จำนวน 30 คน แบ่งเป็นแกนนำกลุ่ม 12 คน และเป็นสมาชิกกลุ่ม จำนวน 18 คน ซึ่งถูกควบคุมตัวที่เรือนจำกลางจังหวัดสุราษฎร์ธานี

2.2 เด็กและเยาวชนที่ไม่มีส่วนร่วมและไม่มีส่วนเกี่ยวข้องแต่อยู่ในสถานการณ์ จำนวน 10 คน แบ่งเป็นแกนนำกลุ่มหรือหัวหน้านอนอน จำนวน 4 คน และเด็กและเยาวชนที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่ม จำนวน 6 คน

2.3 เจ้าหน้าที่ศูนย์ฝึกและอบรมฯ จำนวน 5 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการ นักจิตวิทยา นักวิชาการฝึกอบรมและอาชีพ และพ่อบ้าน

ทั้งนี้ผู้วิจัยใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม รวมทั้งสิ้น 2 เดือน คือระหว่างเดือนมกราคม – เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 ประเภท ดังนี้

2.1 เครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาเองภายใต้กรอบแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการกลุ่มและพฤติกรรมรวมหมู่จลาจล ซึ่งผ่านการตรวจสอบ แก้ไขและปรับปรุงเนื้อหาสมบูรณ์แล้วจากอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิ จึงนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้แบบสอบถามนี้ออกเป็น 2 ชุด คือ

2.1.1 แบบสอบถาม (questionnaire) ประกอบด้วยข้อคำถาม 5 ด้าน ได้แก่ 1) ข้อมูลภูมิหลังทางสังคมของเด็กและเยาวชน จำนวน 13 ข้อ 2) ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติการกระทำผิดเด็กและเยาวชน จำนวน 8 ข้อ 3) ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบและลักษณะการรวมกลุ่มของเด็กและเยาวชน จำนวน 11 ข้อ 4) ข้อมูลเกี่ยวกับการให้เหตุผลของเด็กและเยาวชนในการเข้ากลุ่ม จำนวน 9 ข้อ และ 5) ข้อมูลเกี่ยวกับค่านิยมและวัฒนธรรมท้องถิ่น จำนวน 8 ข้อ รวมทั้งสิ้น 49 ข้อ (ดูภาคผนวก ก)

2.1.2 แบบสัมภาษณ์เจาะลึก (in – depth interview) ประกอบด้วยข้อคำถาม 10 ด้าน ได้แก่ 1) ภูมิหลังทางสังคมเด็กและเยาวชน 2) ประวัติการกระทำผิด 3) ค่านิยมวัฒนธรรมการรวมกลุ่มของเด็กและเยาวชน 4) ลักษณะและคุณสมบัติของแกนนำหรือหัวหน้ากลุ่ม 5) การคัดเลือกและวิธีการรับสมัครใหม่เข้ากลุ่ม 6) การติดต่อสื่อสารภายในกลุ่ม และการติดต่อสื่อสารกับกลุ่มอื่น 7) ปัญหาการทะเลาะวิวาทกันของกลุ่มเด็กและเยาวชน วิธีการ

แก้ปัญหาของแต่ละกลุ่ม 8) พฤติกรรมรวมหมู่จุลากลของเด็กและเยาวชน 9) การปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กและเยาวชน 10) แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ และ 11) แนวคำถามการสนทนาแบบกลุ่ม (ดูภาคผนวก ก)

2.2 เครื่องมือที่ผ่านการสร้างสมบูรณแล้ว คือ แบบทดสอบบุคลิกภาพตามทฤษฎีบุคลิกภาพของ Eysenck, H. J. (1960) แบบทดสอบบุคลิกภาพ MPI (audsley personality inventories) และฉบับเรียบเรียงเป็นภาษาไทยซึ่งหาเกณฑ์ปกติและปรับปรุงขึ้นโดยสมทรง สุวรรณเลิศ (2512) และ ช.เกียรติ สิริบุณท์ (2522) จนได้รับการยอมรับว่ามีความเที่ยงตรงและน่าเชื่อถือ ต่อจากนั้นกอบโชค จวงษ์ (2541) ได้นำมาเป็นเครื่องมือในการศึกษาวิจัยเรื่องการทำร้ายผู้อื่นของวัยรุ่นนภาคใต้ โดยแบบทดสอบบุคลิกภาพ MPI มีข้อคำถามทั้งหมด 48 ข้อ เป็นข้อความเชิงบรรยาย มี 3 คำตอบให้เลือก คือ “ใช่” “ไม่แน่ใจ” และ “ไม่ใช่” เป็นเทคนิคบังคับให้เลือกตอบ (force - choice technique) เกณฑ์การให้คะแนนจะเป็น 2, 1, 0 คะแนนเต็ม 48 แต่จะแบ่งคะแนนเป็น 2 มิติๆ ละ 24 ข้อ เพื่อนำมาประกอบการอธิบายบุคลิกภาพ 2 มิติ คือ บุคลิกภาพแบบเปิดเผย - เก็บตัว (extroversion - introversion: E) และบุคลิกภาพแบบหัวนไหว - มั่นคง (neuroticism - stability: N) ดังรายละเอียดตามแผนภาพที่ 4

แผนภาพที่ 4 ลักษณะมิติบุคลิกภาพ 4 ด้าน ที่มีความสัมพันธ์ต่อกัน

หัวนไหว (N) = 48		
เก็บตัว (E) = 0	เจียบ ไม่ชอบพูดจา เก็บตัว คิดในแง่ร้าย ซึม ไม่ยืดหยุ่น หัวนวิตก โกรธง่าย	อุนเฉียว กระทบกระวาย ก้าวร้าว ตื่นตั้นง่าย เปลี่ยนแปลงง่าย ใจเร็วด่วนได้ คิดในแง่ดี ชอบทำกิจกรรม
	ยอมตาม ระมัดระวังคิดหน้า คิดหลัง รักสงบควบคุม ตนเองได้ดี อารมณ์เย็น สุขุม	ชอบเป็นผู้นำ ช่างพูด ไร้กังวล ปลอดภัย มีชีวิตชีวา เปิดเผย เอาไหนเอากัน ใจกว้างน่าคบ ชอบให้ความร่วมมือ
มั่นคง (N) = 0		

ที่มา: กอบโชค จวงษ์ “การทำร้ายผู้อื่นของวัยรุ่นนภาคใต้” (2541: 20)

เกณฑ์การให้คะแนนและลักษณะบุคลิกภาพด้านต่างๆ ได้แก่

1. บุคลิกภาพแบบหัวนั้ไหว – เก็บตัว คะแนน $E = 0 - 24$ คะแนน และคะแนน $N = 25 - 48$ คะแนน ลักษณะเด่นของบุคลิกภาพแบบนี้ คือ เงียบ ซึม ไม่ชอบพูดจา คิดในแง่ร้าย ไม่ยึดหยุ่น และหัวนั้วิตก

2. บุคลิกภาพแบบหัวนั้ไหว – เปิดเผย คะแนน $E = 25 - 48$ คะแนน และคะแนน $N = 25 - 48$ คะแนน ลักษณะเด่นของบุคลิกภาพแบบนี้ คือ ฉุนเฉียวกระวนกระวาย ก้าวร้าว ตื่นเต้น อารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย ใจเร็วด่วนได้ คิดในแง่ดี และชอบทำกิจกรรม

3. บุคลิกภาพแบบมันคง – เก็บตัว คะแนน $E = 0 - 24$ คะแนน และคะแนน $N = 0 - 24$ ลักษณะเด่นของบุคลิกภาพแบบนี้ คือ คิดหน้าคิดหลัง ระมัดระวัง รักสงบ ควบคุมตัวเองได้ดี สุขุมและรอบคอบ และชอบยอมตาม

4. บุคลิกภาพแบบมันคง – เปิดเผย คะแนน $E = 25 - 48$ คะแนน และคะแนน $N = 0 - 25$ คะแนน ลักษณะเด่นของบุคลิกภาพแบบนี้ คือ ชอบเป็นผู้นำ ใจกว้างนำคบ ช่างพูด ปลอดโปร่ง มีชีวิตชีวา ไร้กังวล เปิดเผย เอาไหนเอากัน และชอบให้ความร่วมมือ

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายลักษณะ ได้แก่ การลงพื้นที่เพื่อศึกษาข้อมูลเบื้องต้น การสำรวจข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสนทนาแบบกลุ่ม กิจกรรมระดมพลังสร้างสรรค์ และกลุ่มบำบัดทางจิตวิทยา ซึ่งเป็นลักษณะการแลกเปลี่ยนความคิด ข้อมูลประสบการณ์มากกว่าผู้วิจัยเป็นฝ่ายป้อนคำถามแล้วรอคำตอบจากผู้ถูกสัมภาษณ์ คำถามจะมีทั้งลักษณะที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งผู้วิจัยแบ่งขั้นตอนและการวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอนดังนี้

3.1 ขั้นตอนเตรียมการก่อนวิจัยภาคสนาม

3.1.1 ผู้วิจัยทำหนังสือขออนุญาตอธิบดีกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 8 จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อขออนุญาตเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม เมื่อได้รับอนุญาตแล้วผู้วิจัยได้ประสานขอความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ศูนย์ฝึกและอบรมฯ เพื่อขอข้อมูลกลุ่มเด็กและเยาวชนที่ก่อเหตุจลาจลวันที่ 4 สิงหาคม

2550 เมื่อทราบข้อมูลว่ากลุ่มเด็กและเยาวชนที่ก่อเหตุทั้ง 30 คน ถูกส่งตัวไปเปลี่ยนโทษและกักขังที่เรือนจำกลางจังหวัดสุราษฎร์ธานี หลังเหตุการณ์สงบลง

3.1.2 ผู้วิจัยได้ทำหนังสือขออนุญาตผู้บัญชาการเรือนจำกลางจังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อขอเข้าเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยได้แนบรายชื่อเด็กและเยาวชนกลุ่มตัวอย่างทั้ง 30 คน ให้กับทางเรือนจำ พร้อมทั้งแจ้งวัตถุประสงค์ ขั้นตอน วิธีการ รูปแบบการวิจัย และรายชื่อผู้ช่วยนักวิจัยที่จะเข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนมกราคม – กุมภาพันธ์ 2551

3.2 ขั้นตอนการวิจัยภาคสนาม

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

3.2.1 เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มเด็กและเยาวชนที่ลงมือก่อจลาจล

1) เก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น ครั้งแรกพบกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 30 คน โดยผู้วิจัยแนะนำตนเองและทีมผู้ช่วยนักวิจัย พร้อมทั้งชี้แจงวัตถุประสงค์ว่าเป็นการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบกระบวนการกลุ่มและพฤติกรรมรวมหมู่จลาจล โดยเลือกศึกษาเหตุการณ์จลาจลวันที่ 4 สิงหาคม 2550 จะเน้นศึกษาปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นไม่ได้ศึกษาถึงตัวบุคคล ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จะนำไปใช้ประโยชน์ในการศึกษาเท่านั้น จะไม่มีการกล่าวอ้างถึงผู้ให้สัมภาษณ์แต่อย่างใด และจะไม่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของผู้ให้สัมภาษณ์ใดๆ ทั้งสิ้น

จากนั้นเปิดโอกาสให้กลุ่มตัวอย่างได้ซักถามทุกอย่างตามความต้องการ เพื่อลดความวิตกกังวล ความหวาดระแวง และความกดดันต่างๆ รวมทั้งได้สร้างสัมพันธภาพโดยการพูดคุยเรื่องทั่วไป สภาพความเป็นอยู่ในปัจจุบัน เพื่อให้เกิดความไว้วางใจและเป็นกันเอง ซึ่งจะง่ายต่อการเข้าถึงข้อมูล พร้อมทั้งได้ตกลงและขอความร่วมมือกับกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถามชุดที่ 1 แบบสำรวจข้อมูลเบื้องต้นทั่วไป และตอบแบบสอบถามชุดที่ 2 แบบทดสอบบุคลิกภาพ MPI (คูภาคผนวก ก) โดยแบบสอบถามทั้งสองชุดนั้นผู้วิจัยได้เก็บรวมกันเป็นชุดเดียว เพื่อสะดวก รวดเร็ว และถูกต้องของการเก็บรวบรวมข้อมูลรายบุคคล

ต่อจากนั้นผู้วิจัยชี้แจงและอธิบายวิธีการตอบแบบสอบถาม ซึ่งสามารถเขียนคำตอบได้ด้วยตัวเอง ให้เวลาในการตอบแบบสอบถามคนละไม่เกิน 45 นาที จากนั้นก็แจกดินสอ ยางลบ และแบบสอบถามทั้งสองชุดที่มีหมายเลขกำกับไว้ โดยให้เขียนสัญลักษณ์หรืออะไรก็ได้แทนการเขียนชื่อลงในแบบสอบถาม แต่ละคนจะใช้สัญลักษณ์เดียวกันในแบบสอบถามทั้งสองชุด และให้ทุกคนจำสัญลักษณ์ของตนเองไว้ เพราะครั้งต่อไปในการสัมภาษณ์รายบุคคลแบบเจาะลึกจะเรียกสัมภาษณ์ตามสัญลักษณ์ แล้วก็ให้ทุกคนลงมือทำโดยผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัย

คอยสังเกตพฤติกรรม พร้อมทั้งให้คำแนะนำในข้อคำถามที่กลุ่มตัวอย่างไม่เข้าใจเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องชัดเจน เมื่อกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามเสร็จทั้งสองชุดแล้ว ผู้วิจัยเก็บรวบรวมแบบสอบถาม ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามแต่ละชุด เพื่อนำไปเป็นข้อมูลเบื้องต้นพร้อมกันนั้นได้แจ้งให้กลุ่มตัวอย่างทราบว่าในวันต่อๆ ไปจะสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเป็นรายบุคคล วันละ 3 - 4 คน ตั้งแต่เวลา 09.00 - 16.00 น. โดยใช้สัญลักษณ์แทนการเรียกชื่อจริงของกลุ่มตัวอย่าง แต่กลุ่มตัวอย่างยินยอมและยินดีให้เรียกชื่อเล่นได้ (18 มกราคม 2551)

2) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in - depth interview) ผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยพูดคุยทั่วไปเพื่อให้เป็นกันเองและเกิดความไว้วางใจก่อนที่จะนำเข้าสู่การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเพื่อความสะดวกและสมบูรณ์ของเนื้อหา ผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยเริ่มการสัมภาษณ์แบบเต็มรูปแบบ โดยใช้แบบสัมภาษณ์เจาะลึกที่มีข้อคำถาม 10 ข้อ (ดูภาคผนวก ก) ใช้เวลาในการสัมภาษณ์คนละ 2 ชั่วโมงขึ้นไปเป็นอย่างต่ำ การสัมภาษณ์รายบุคคลเป็นการตรวจทานข้อมูลว่าตรงกับข้อมูลจากแบบสอบถามชุดที่ 1 หรือไม่ และทำให้ทราบว่ากลุ่มใดที่เป็นกลุ่มหลักและกลุ่มแนวร่วมในการก่อจลาจล เมื่อได้ข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยก็บันทึกข้อมูลไว้ เพื่อทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกซ้ำในแกนนำกลุ่มหลักและแกนนำกลุ่มแนวร่วมถึงสมาชิกที่เข้าร่วมในเหตุการณ์ เพื่อความถูกต้อง สมบูรณ์ และครบถ้วนของข้อมูล (ระหว่างวันที่ 19 - 27 มกราคม 2551)

3) สัมภาษณ์แบบเจาะลึกซ้ำกับแกนนำกลุ่มหลักและแกนนำกลุ่มแนวร่วม จำนวน 4 คน สมาชิกทั้งสองกลุ่ม จำนวน 8 คน (ระหว่างวันที่ 29 - 30 มกราคม 2551)

4) การสนทนากลุ่ม (focus group) กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 8 คน ประกอบด้วย แกนนำกลุ่มแนวร่วม สมาชิกกลุ่มหลัก และสมาชิกจากกลุ่มอื่นๆ ซึ่งผู้วิจัยทำการสนทนากลุ่มเพียงหนึ่งครั้ง และใช้เวลาต่อการสนทนากลุ่ม จำนวน 3 ชั่วโมง ซึ่งเป็นการสนทนาเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ถึงประเด็นสภาพความเป็นอยู่ วิถีชีวิต และเหตุการณ์จลาจลวันที่ 4 สิงหาคม 2550 โดยมีแนวคำถามในการสนทนา (ดูภาคผนวก ก)

5) กลุ่มระดมพลังสร้างสรรค์ AIC (appreciation influence control) โดยแบ่งเด็กและเยาวชนออกเป็น 5 กลุ่มๆ ละ 6 คน ตามความพอใจของแต่ละคน และแบ่งกิจกรรมออกเป็น 3 กิจกรรม คือ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า และการวาดภาพในอดีตและอนาคต เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้ถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึก และการกระทำต่างๆ ผ่านลงในกิจกรรม แต่ละกิจกรรมสามารถลดความเครียด ความวิตกกังวล ความกดดัน ความคับข้องใจ และสามารถเสริมสร้างกำลังใจในการดำรงชีวิตได้ พร้อมทั้งให้เด็กและเยาวชนได้แสดงความสามารถส่วนตัว เช่น เล่นกีตาร์ ร้องเพลง เป็นต้น นอกจากนี้ยังได้สังเกตพฤติกรรม การรวมกลุ่ม พฤติกรรมส่วนบุคคล การวางตัว การทำงานเป็นทีม และลักษณะของแกนนำหรือ

ผู้นำกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อสมาชิก และปิดท้ายด้วยการเลี้ยงอาหารกลางวัน เพื่อเป็นการแสดงความขอบคุณกลุ่มตัวอย่างที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี โดยใช้เวลาทำกิจกรรมจำนวน 3 ชั่วโมง (1 กุมภาพันธ์ 2551)

3.2.2 สัมภาษณ์แบบเจาะลึก เจ้าหน้าที่ศูนย์ฝึกและอบรมฯ ใช้เวลาในการสัมภาษณ์คนละ 2 ชั่วโมงขึ้นไปเป็นอย่างต่ำ โดยใช้แนวทางในการสัมภาษณ์เจาะลึกสำหรับเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานการดูแลเด็กและเยาวชน (ภาคผนวก ก) ในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกมีทั้งคำถามที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ส่วนมากจะเป็นลักษณะแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความคิดเห็นระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้สัมภาษณ์มากกว่าที่จะมุ่งแต่ข้อมูลของเหตุการณ์เฉพาะอย่างเดี่ยว (ระหว่างวันที่ 8 – 9 กุมภาพันธ์ 2551)

3.2.3 สัมภาษณ์แบบเจาะลึก เด็กและเยาวชนที่ไม่มีส่วนร่วมและไม่มีส่วนเกี่ยวข้องแต่อยู่ในสถานการณ ใช้เวลาในการสัมภาษณ์คนละ 1- 2 ชั่วโมงเป็นอย่างต่ำ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์เจาะลึกชุดเดียวกับกลุ่มตัวอย่างที่ที่ลงมือก่อจลาจล ซึ่งกลุ่มตัวอย่างหลักเลี้ยงที่จะกล่าวถึงข้อมูลอย่างชัดเจน โดยสังเกตได้จากการตอบคำถามลักษณะถามคำตอบคำหรือตอบเป็นคำถามปลายปิด ดังนั้นผู้วิจัยจึงปรับเปลี่ยนแนวทางในการสัมภาษณ์ใหม่ (ภาคผนวก ก) ทั้งนี้ผู้วิจัยสามารถสังเกตการรวมกลุ่มของเด็กและเยาวชน อาณาเขตหรือบริเวณครอบครองของแต่ละกลุ่ม พร้อมทั้งได้สังเกตสภาพความเป็นอยู่ วิถีชีวิต พฤติกรรมของเด็กและเยาวชนทั้งที่เป็นแกนนำกลุ่มและเป็นสมาชิกกลุ่ม (ระหว่างวันที่ 11 – 15 กุมภาพันธ์ 2551)

4. ข้อจำกัดของการวิจัย

ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างกับเด็กและเยาวชนจาก 2 ที่ ทำให้มีข้อจำกัดในการเข้าถึงข้อมูล ดังนี้

4.1. ด้านระยะเวลาการเกิดเหตุ คือ เหตุการณ์จริงเกิดขึ้นเมื่อวันที่ 4 สิงหาคม 2550 แต่ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนมกราคม – กุมภาพันธ์ 2551 ห่างจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นประมาณ 6 เดือน อาจทำให้กลุ่มตัวอย่างลืมรายละเอียดบางช่วงของเหตุการณ์ เพราะหัวข้อสัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ ผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างแต่ละคนเล่าถึงบรรยากาศตั้งแต่ก่อนเกิดเหตุจนถึงเหตุการณ์สงบลง ทำให้ข้อมูลด้านระยะเวลาที่เหตุการณ์ดำเนินไปแต่ละช่วงมีความคลาดเคลื่อน ข้อมูลของแต่ละคนไม่ตรงกัน แต่ก็ความใกล้เคียงกันซึ่งผู้วิจัยได้นำข้อมูลได้มาวิเคราะห์ร่วมกับการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ศูนย์ฝึกและอบรมฯ ข้อมูลหลักฐานต่างๆ ที่มีอยู่ในสังคมปกติ เช่น เอกสารสิ่งพิมพ์เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้น คำ

แถลงการณ์ของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน รวมถึงบทความจากเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องมา ประกอบการวิเคราะห์ที่ข้อมูลให้มีความถูกต้อง สมบูรณ์และครบถ้วนของเนื้อหามากที่สุด

4.2 ด้านทัศนคติ คือ กลุ่มตัวอย่างที่ถูกกักขังที่อยู่เรือนจำฯ มีทัศนคติไม่ดีต่อเจ้าหน้าที่รัฐโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ศูนย์ฝึกและอบรมฯ กลุ่มตัวอย่างเชื่อว่าใช้อำนาจหน้าที่ด้วยความลำเอียง ขาดความเป็นธรรม ขาดการสอบสวน และการพิจารณาโทษก่อนตัดสิน ทำให้ต้องมีสถานภาพเป็นนักโทษชาย มีประวัติที่ไม่ดี และขาดอนาคต เพราะเมื่อพ้นโทษก็จะมีประวัติติดตัวตลอดไป จึงทำให้กลุ่มตัวอย่างไม่ไว้วางใจ และระแวงในตัวผู้วิจัยและทีมผู้ช่วยนักวิจัยที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐเช่นกัน ดังนั้นผู้วิจัยและทีมผู้ช่วยนักวิจัยซึ่งเป็นนักจิตวิทยาคลินิกต้องปรับเปลี่ยนกลยุทธ์การสัมภาษณ์ โดยนำเทคนิคการบำบัดทางจิตวิทยา เทคนิคการให้คำปรึกษา มาประกอบการสัมภาษณ์ ได้แก่ การฟังอย่างใส่ใจ การให้กำลังใจ การคิดทางบวก และการเสริม self – esteem เพื่อเป็นการลดระดับความเครียด ความวิตกกังวล ความหวาดระแวง อีกทั้งเป็นการสร้างสัมพันธภาพที่ดีให้เกิดความไว้วางใจและเป็นกันเอง จึงทำให้สามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างครบถ้วน สมบูรณ์ และปลอดภัยภายใต้ระยะที่กำหนด

4.3 ด้านภาษาท้องถิ่น คือ กลุ่มเด็กและเยาวชนทั้งหมดใช้ภาษาใต้หรือภาษาท้องถิ่นในการสื่อสาร ซึ่งผู้วิจัยไม่มีความชำนาญในการสื่อสารเป็นภาษาใต้ แต่พอฟังเข้าใจบ้าง ดังนั้นก่อนที่จะสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะชี้แจงทุกครั้งว่าไม่สามารถสื่อสารเป็นภาษาใต้ได้ พร้อมกับขอความร่วมมือให้ใช้ภาษากลางในการสื่อสารเพื่อความสะดวกและเข้าใจได้ถูกต้องเหมือน แต่กลุ่มตัวอย่างทุกคนก็ยังใช้ภาษาท้องถิ่นในการสื่อสาร ทำให้ผู้วิจัยให้ต้องทวนคำถามบ่อยครั้ง พร้อมทั้งให้อธิบายความหมายอีกครั้ง ซึ่งบางคำกลุ่มตัวอย่างก็ไม่สามารถอธิบายความหมายออกมาเป็นภาษากลางได้ ทำให้เกิดความยุ่งยากและใช้เวลานานในการบันทึกข้อมูลเป็นลายลักษณ์อักษร เช่น คำว่า “ซื่อต” หมายถึง บ้า หรือ คำว่า “เอ็ด” หมายถึง ดื้อ ไม่เชื่อฟัง เป็นต้น เพราะฉะนั้นผู้วิจัยจึงนำข้อมูลที่บันทึกไว้กลับไปทวนสอบกับบุคคลที่สามารถอธิบายความหมายเป็นภาษากลางได้ เพื่อความครบถ้วนและสมบูรณ์ที่สุดในการนำเสนอข้อมูล

4.4 ด้านสภาพแวดล้อม โดยทางเรือนจำกลางจังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้จัดเตรียมห้องสัมภาษณ์และห้องทำกิจกรรมกลุ่ม ได้แก่ ห้องสุขศึกษา ห้องสมุด และห้องเรียน ขณะทำการสัมภาษณ์มีเจ้าหน้าที่คอยดูแลความปลอดภัยให้กับผู้วิจัยตลอดเวลา ทำให้กลุ่มตัวอย่างกลัวว่าการให้ข้อมูลจะทำให้เกิดผลกระทบต่อตนเอง นอกจากนี้ยังไม่สามารถสังเกตรูปแบบ วิธีชีวิตความเป็นอยู่ และการรวมกลุ่มของเด็กและเยาวชนได้ เนื่องจากถูกจำกัดด้วยสภาพแวดล้อม สถานที่กฎระเบียบ และข้อบังคับของหน่วยงาน

ในส่วนของศูนย์ฝึกและอบรมฯ ได้จัดเตรียมสถานที่ในการสัมภาษณ์ คือ ห้องกลุ่มงานพัฒนาพฤตินิสัย เป็นห้องทำงานของหัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาพฤตินิสัย ซึ่งมีอำนาจ

ตัดสินใจแทนผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและอบรมฯ ได้ ขณะทำการสัมภาษณ์มีเจ้าหน้าที่อยู่ด้วย ทำให้กลุ่มตัวอย่างมีความยากลำบากในการให้ข้อมูล เพราะกลัวว่าจะมีผลกระทบต่อตนเองและเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม และกลุ่มตัวอย่างยังมีความเชื่อใครที่ให้สัมภาษณ์หรือให้ข้อมูลกับบุคคลภายนอก จะถูกมองว่าเป็นแกนนำหรือขาใหญ่ ทำให้ถูกเพ่งเล็งจากเจ้าหน้าที่ ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างจึงให้ความร่วมมือน้อยมากในการสัมภาษณ์ โดยสังเกตจากการตอบคำถามแบบคำต่อคำหรือตอบคำถามปลายปิด พร้อมทั้งหลีกเลี่ยงการให้ข้อมูลอย่างชัดเจน เช่น คำกล่าวที่ว่า “ไม่สามารถให้ข้อมูลได้หรือไม่ขอตอบ” ซึ่งกลุ่มตัวอย่างจะเลือกตอบเฉพาะสิ่งที่ดีเท่านั้น และเมื่อสัมภาษณ์ “แกนนำ” คนที่มีอิทธิพลมากที่สุดกลุ่มในเด็กและเยาวชนขณะนั้น ก็มีสมาชิกกลุ่ม 4 – 5 คน คอยสังเกตการณ์อยู่รอบห้องสัมภาษณ์ตลอดเวลา ทำให้ผู้วิจัยต้องระวังตัวมากขึ้นละยุติการสัมภาษณ์แกนนำคนดังกล่าว เพราะเจ้าหน้าที่ส่วนมากเป็นผู้หญิง แต่ทั้งนี้ผู้วิจัยได้สังเกตสภาพความเป็นอยู่ การรวมกลุ่มของเด็กและเยาวชน วัฒนธรรม พฤติกรรมแกนนำหรือขาใหญ่ และสมาชิกของแต่ละกลุ่ม รวมถึงสถานที่หรืออาณาเขตครอบครองของแต่ละกลุ่มอย่างเป็นธรรมชาติ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยแบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็น 2 ส่วน คือ การสำรวจข้อมูลเบื้องต้นด้วยแบบสอบถาม เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาประกอบกรวิเคราะห์ ข้อมูลภูมิหลังทางสังคมของเด็กและเยาวชน ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติการกระทำผิดเด็กและเยาวชน ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบและลักษณะการรวมกลุ่มของเด็กและเยาวชน ข้อมูลเกี่ยวกับการให้เหตุผลของเด็กและเยาวชนในการเข้ากลุ่ม ข้อมูลเกี่ยวกับค่านิยมและวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อบรรยายและพรรณนาลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และนำข้อมูลจากแบบทดสอบบุคลิกภาพ MPI มาวิเคราะห์ลักษณะบุคลิกภาพของแกนนำกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการรวมกลุ่มของเด็กและเยาวชน โดยนำข้อมูลเป็นลักษณะกลุ่มแกนนำหลัก และกลุ่มแกนนำสนับสนุนในลักษณะการพรรณนา

จากนั้นนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึก (in depth interview) จากกลุ่มเด็กและเยาวชนที่ลงมือก่อเหตุจลาจลวันที่ 4 สิงหาคม 2550 โดยทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลและนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์เพื่อนำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่ออธิบายการเกิดกระบวนการกลุ่มและพฤติกรรมรวมหมู่จลาจลของเด็กและเยาวชน มีรูปแบบที่ผูกโยงกับวัฒนธรรมย่อย ท้องถิ่นนิยม ลักษณะบุคลิกภาพของผู้นำ คุณสมบัติของผู้นำกลุ่ม และการเปลี่ยนแปลงบทบาทเมื่ออยู่ในกลุ่ม

รวมถึงเหตุผลที่เด็กและเยาวชนให้ในการรวมกลุ่ม จะเป็นการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (description) โดยสรุปประเด็นสำคัญต่างๆ ตามกรอบแนวคิดในการวิจัย และการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) พร้อมทั้งนำเสนอข้อมูลในลักษณะของการบรรยายความ

บทที่ 4

ชีวิตในศูนย์ฝึกและอบรมของเด็กและเยาวชนผู้กระทำผิด

การฝึกและอบรมเป็นมาตรการในการบำบัดแก้ไขเด็กและเยาวชนกระทำผิดตามที่พิพากษาหรือคำสั่งของศาลที่เห็นว่าควรต้องตัดอิสรภาพและแยกเด็กและเยาวชนออกไปจากสังคมเป็นการชั่วคราวเพื่อความปลอดภัยของสังคม ซึ่งศูนย์ฝึกและอบรมฯ มีภาระหน้าที่ในการศึกษาและพัฒนาเด็กและเยาวชนผู้จำเป็นต้องได้รับการเยียวยา โดยผ่านกระบวนการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ค่านิยม เพิ่มพูนทักษะการเรียนรู้ พัฒนาคูณิกภาพ การปฏิบัติตนให้อยู่ในระเบียบวินัย และการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงความประพฤติให้ดีขึ้น (Peter C. Krateoski and Lucille D. Krateoski, 1979: 222) การฝึกและอบรมเพื่อมุ่งให้เด็กและเยาวชนได้รับการบำบัดแก้ไข และฟื้นฟูความประพฤติที่บกพร่องเสียหาย ให้ได้รับการศึกษาเล่าเรียนหรือฝึกอาชีพอันเหมาะสมตามอัธยาศัย ภายใต้การเลี้ยงดูอย่างปกติ แต่มีการควบคุมตัวไว้ตามระยะเวลาที่ศาลมีคำสั่ง วิธีการดำเนินงานจะใช้ระบบบ้านหรือโรงเรียนสนับสนุนส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้สำนึกผิดและพัฒนาเปลี่ยนแปลงตนเองไปในทางที่ดีขึ้น จนเป็นที่ประจักษ์ว่าปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดี จึงจะได้รับการปล่อยตัวไป (วันชัย รุจวงศ์ และคณะ, 2549: 25) การฝึกและอบรมประกอบด้วย

1. การอบรมวิชาสามัญ เมื่อรับเด็กและเยาวชนไว้ฝึกและอบรมตามคำสั่งศาล เด็กและเยาวชนต้องผ่านการแนะนำ และพิจารณาตามความเหมาะสมว่าควรจัดส่งให้เข้ารับการฝึกวิชาชีพหรือเข้าเรียนวิชาสามัญระดับใด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพื้นฐานความรู้เดิม ความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาที่ศาลสั่งฝึกและอบรม กับระยะเวลาหลักสูตรวิชาสามัญหรือวิชาชีพ ตลอดจนความสนใจ และความต้องการของเด็กและเยาวชนเป็นรายบุคคล เช่น ระดับประถมศึกษา (เทียบเท่า ป.6) ระยะเวลาเรียน 3 ภาคเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (เทียบเท่า ม.3) ระยะเวลาเรียน 4 ภาคเรียน และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (เทียบเท่า ม.6) ระยะเวลาเรียน 3 ภาคเรียน สำหรับผู้ที่สอบผ่านเกณฑ์การวัดผลในแต่ละระดับ ก็จะได้รับใบประกาศนียบัตรที่ออกให้โดยกรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเด็กและเยาวชนทุกคนต้องเรียนจบภาคบังคับ คือ ระดับประถมศึกษา

2. การฝึกอบรมวิชาชีพ เด็กและเยาวชนที่จบการศึกษาภาคบังคับแล้วจะได้รับการพิจารณาคัดเลือกให้เข้าฝึกและอบรมวิชาชีพแขนงต่างๆ ตามความเหมาะสมและความสมัครใจของแต่ละบุคคล ซึ่งศูนย์ฝึกและอบรมฯ ร่วมมือกับศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กำหนดหลักสูตรการฝึกอบรมวิชาชีพระยะสั้น เช่น ช่างไม้ ช่างเกษตร ช่างไฟฟ้า ช่างตัดผม ช่างตัดเย็บ

เสื้อผ้า และการประกอบอาหาร ฯลฯ เมื่อเด็กและเยาวชนฝึกและอบรมครบหลักสูตร กรมการศึกษานอกโรงเรียนจะออกประกาศนียบัตรให้

3. การจัดอบรมด้านจริยศึกษาและพลศึกษา ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งในการอบรม และขัดเกลานิสัยใจคอของเด็กและเยาวชนให้กลับตนเป็นพลเมืองดี ซึ่งด้านจริยศึกษามีอนุศาสนาจารย์ของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนเป็นผู้สอน และนิมนต์พระมาอบรมสั่งสอนในวันสำคัญทางศาสนา ส่วนด้านพลศึกษาเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนเล่นกีฬาและออกกำลังกาย โดยใช้กีฬาเป็นเครื่องมือการกล่อมเกลานิสัยใจคอ ให้เด็กและเยาวชนรู้จักระเบียบวินัยและการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ (ละออง วัฒนศิลป์, 2546: 18 – 20)

การฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนกระทำผดเน้นที่การบำบัด แก้ไข และฟื้นฟู เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้สำนึกผิดและกลับตนเป็นพลเมืองดี ดังนั้นกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จึงจำแนกเพื่อการบำบัด แก้ไข และฟื้นฟู ออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. จำแนกการฝึกและอบรมตามระยะเวลาที่ศาลมีพิพากษาหรือมีคำสั่งหลักเกณฑ์การกำหนดระยะเวลาของกิจกรรมในศูนย์ฝึกและอบรมฯ คือ 1 วัน = 6 ชั่วโมง, 1 สัปดาห์ = 30 ชั่วโมง, 4 สัปดาห์ = 120 ชั่วโมง และ 1 ปี = 1,560 ชั่วโมง ดังนั้นระยะเวลาที่ศาลตัดสินโดยมีคำพิพากษาหรือมีคำสั่งให้เด็กและเยาวชนฝึกและอบรม คือ 1) ฝึกและอบรมระยะสั้น 1 – 6 เดือน (120 ชั่วโมง / 720 ชั่วโมง) 2) ฝึกและอบรมระยะกลาง 6 – 18 เดือน (720 ชั่วโมง / 2,160 ชั่วโมง) และ 3) ฝึกและอบรมระยะยาว 18 – 24 เดือน (2,160 ชั่วโมง / 2,880 ชั่วโมง) ซึ่งการฝึกและอบรมในช่วงหนึ่งเดือนแรก คือ การปฐมนิเทศ จำแนกประเภทซ้ำ (เฉพาะบางราย) การปรับตนเพื่อบำบัดแก้ไข ฟื้นฟู แนวทางการดำเนินชีวิต การมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชนและ NGO ส่วนการฝึกและอบรมหลังหนึ่งเดือน คือ จะได้เรียนอย่างไร้โดยนึ่งระหว่างวิชาสามัญหรือวิชาชีพตามผลที่ได้จากการจำแนกประเภทโดย 1 สัปดาห์ ต้องได้เรียน 30 ชั่วโมง ซึ่งกิจกรรมในการฝึกและอบรมจะประกอบด้วย

1.1 วิชาสามัญ จะได้เรียนวิชาสามัญเมื่อได้รับการปล่อยตัวสามารถโอนไปเรียนต่อภายนอกได้ 1 สัปดาห์ เรียน 20 ชั่วโมง

1.2 วิชาชีพ (10 หลักสูตร) ได้แก่ ช่างเดินสายไฟ ช่างเครื่องสาย ช่างเกษตรกรรม โภชนาการ เย็บปักถักร้อย (ศิลปะประดิษฐ์) ช่างยนต์ ช่างตัดเย็บเสื้อผ้า ช่างตัดผม ช่างทำกรอบรูป และช่างศิลปะหัตถกรรม ระยะสั้น 100 ชั่วโมง, ระยะสั้น 300 ชั่วโมง 1 สัปดาห์ เรียน 20 ชั่วโมง

1.3 การบำบัดแก้ไข บำบัดรายบุคคล กลุ่มบำบัด และครอบครัวบำบัด โดย นักจิตวิทยานักสังคมสงเคราะห์ 1 สัปดาห์ ได้รับการบำบัด 4 ชั่วโมง

1.4 กิจกรรมพิเศษอื่นๆ พลศึกษาและนันทนาการ (2 ชั่วโมง) จริยธรรม (1 ชั่วโมง) ระเบียบวินัยและพบครูที่ปรึกษา (1 ชั่วโมง) กิจกรรมพัฒนาเช่น บริการชุมชน ลูกเสือ ยุวกาชาด ศิลปะดนตรี ห้องสมุด และพยาบาล (2 ชั่วโมง) โดยรวม 6 ชั่วโมง ต่อ 1 สัปดาห์

1.5 การเตรียมก่อนปล่อยตัว เตรียมเด็กและเยาวชนเป็นรายบุคคลและกลุ่ม จัดกิจกรรมการปรับตัวในการกลับคืนสู่สังคม การดำเนินชีวิต การยอมรับของครอบครัว ชุมชน การศึกษา อาชีพ การออกไปฝึกงานในสถานฝึกวิชาชีพ การเยี่ยมบ้าน ทักษะศึกษาและสถานที่สำคัญ ประสานข้อมูลกับองค์กรเครือข่าย ภาครัฐและ NGO เพื่อส่งต่อเยาวชนไปขอรับความช่วยเหลือ (3 เดือนก่อนปล่อยตัว 360 ชั่วโมง)

2. จำแนกตามลักษณะศูนย์ฝึกและอบรมฯ แบบพิเศษ มีความแตกต่างจากศูนย์ฝึกและอบรมฯ ทั่วไป คือ สภาพโดยทั่วไปมีความมั่นคงแข็งแรงสูง เน้นกิจกรรมด้านระเบียบวินัย การบำบัด แก้ไขฟื้นฟูเป็นรายบุคคลอย่างเข้มข้น และประเมินพฤติกรรมทุกเดือน การทำงานของทีมสหวิชาชีพด้วยเทคนิคพิเศษให้สอดคล้องกับปัญหาพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน รวมทั้งเพิ่มกิจกรรมด้านจริยธรรม ฝึกปฏิบัติวิปัสสนา 1 สัปดาห์ ต่อ 2 เดือน ศูนย์ฝึกและอบรมฯ แบบพิเศษ มีอยู่ 4 แห่ง คือ 1) ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนบ้านสิรินธร (เน้นด้านวิชาชีพ) 2) ศูนย์ชุมชนบำบัดจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ศูนย์บำบัดเยาวชนที่ติดยาเสพติด โดยใช้วิธีการชุมชนบำบัด) 3) ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนบ้านกาญจนาภิเษก (ศูนย์ฝึกและอบรมแบบเปิด โดยความร่วมมือระหว่างภาครัฐ-เอกชน) 4) ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านกรุณา 2 จังหวัดชลบุรี (สำหรับเด็กและเยาวชนมีปัญหาพฤติกรรมรุนแรงและกระทำผิดในคดีที่รุนแรง)

ระยะเวลาในการฝึกและอบรม คือ 12 – 14 เดือน (1,440 – 2,880 ชั่วโมง) กิจกรรมมีลักษณะคล้ายกับศูนย์ฝึกและอบรมฯ ทั้งเก้าแห่ง เพียงแต่เน้นในกิจกรรมการปรับตัวเป็นรายบุคคล การฝึกระเบียบวินัย (วันชัย รุจนวงศ์ และคณะ, 2547: 43 – 49)

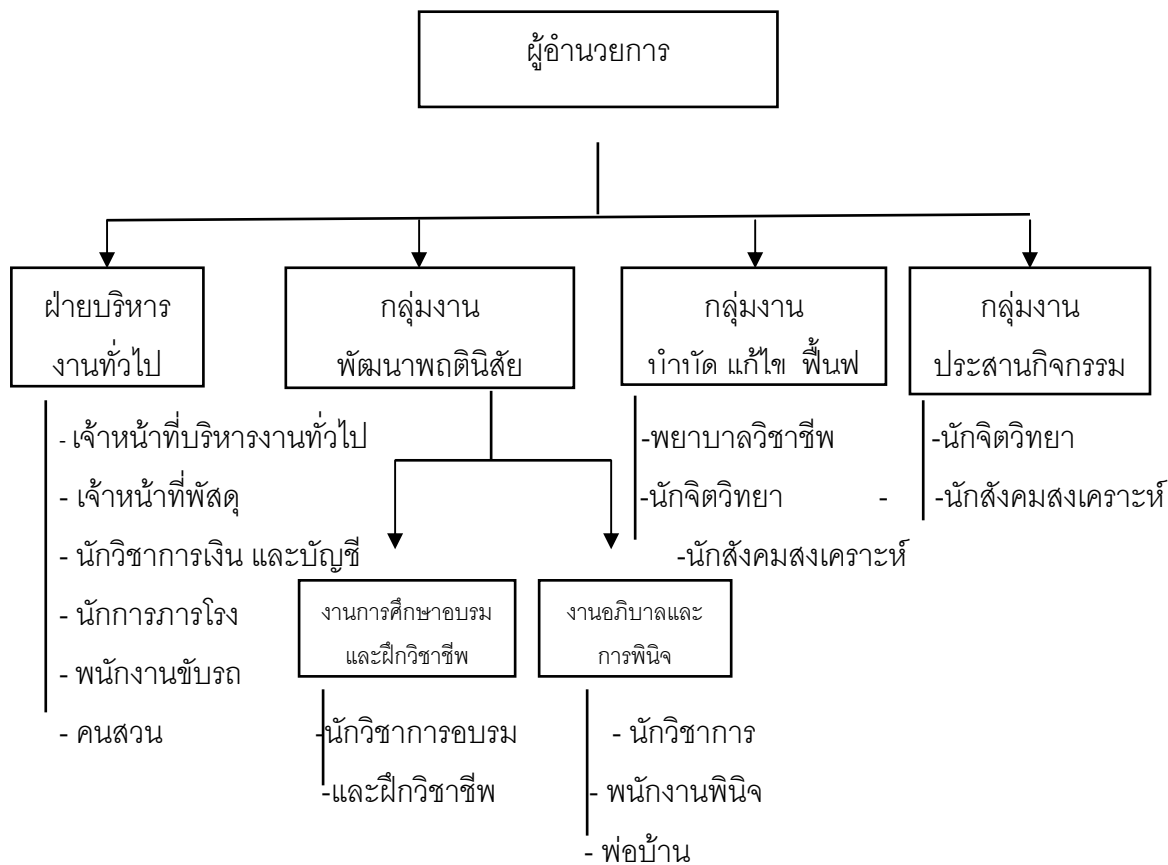
กล่าวโดยสรุปได้ว่า การฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนกระทำผิดเน้นที่กระบวนการดูแล แก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และเสริมสร้างทักษะในการดำเนินชีวิต เพื่อให้เด็กและเยาวชนเกิดการเรียนรู้และตระหนักถึงความผิดพลาดของตนเอง กลับตนเป็นพลเมืองที่ดี ดำเนินชีวิตในสังคมอย่างมีคุณค่าและปกติสุข ไม่หวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก

1. ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 8 จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 8 จังหวัดสุราษฎร์ธานี (ต่อไปจะเรียก ศูนย์ฝึกและอบรมฯ) สังกัดกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน มีหน้าที่รับผิดชอบในด้านการดูแล บำบัด แก้ไข ฟื้นฟูเด็กและเยาวชนกระทำผิด ในเขตพื้นที่ภาคใต้ตอนบน 7 จังหวัด ได้แก่

จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดชุมพร จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดพังงา จังหวัดระนอง จังหวัดภูเก็ต และจังหวัดกระบี่ (สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี, 2545) มีลักษณะการบริหารงาน ดังแผนภาพที่ 5

แผนภาพที่ 5 โครงสร้างการบริหารงานศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 8 จังหวัดสุราษฎร์ธานี



จากแผนภาพสามารถอธิบายโครงสร้างการบริหารงาน ดังนี้

1. ฝ่ายบริหารงานทั่วไป ประกอบด้วย

(1) การบริหารงานบุคคลเบื้องต้น มีหน้าที่รับผิดชอบงานสารบรรณ งานธุรการ รับผิดชอบและจัดทำสมุดประวัติทะเบียนเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน ตรวจสอบอายุดี และรายงานยอดเด็กและเยาวชน

(2) งานการเงินและบัญชี มีหน้าที่รับผิดชอบด้านจัดซื้อจัดจ้าง และจัดทำคำขอของงบประมาณรายจ่ายประจำปี

(3) งานพัสดุ ครูภัณฑ์ อาคารสถานที่ ยานพาหนะ และ 4) งานการประชุม ประชาสัมพันธ์ งานอำนวยความสะดวกแก่ผู้มาติดต่อราชการและเยี่ยมชมกิจการ รวมทั้งการรวบรวมและรายงานสถิติข้อมูลต่างๆ ประสานงานทั่วไป จัดเก็บรักษาส่งคืนเอกสารหรือทรัพย์สินและเงินฝากของเด็กและเยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัว ดำเนินการเกี่ยวกับคณะกรรมการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและปฏิบัติงานอื่นที่ได้รับมอบหมาย

2. กลุ่มงานพัฒนาพฤตินิสัย มีหน้าที่ปฏิบัติงานเชิงวิชาชีพในการศึกษาและวิเคราะห์พฤติกรรมเด็กและเยาวชนเพื่อจำแนก กำหนดแผนการบำบัด แก้ไข ฟื้นฟู จัดการศึกษา วิชาสามัญและวิชาชีพ เป็นรายบุคคล ดำเนินงานตามแผนงานอภิมวล ให้คำปรึกษาการดำเนินชีวิต และพัฒนาคุณภาพชีวิต พัฒนาการเรียนการสอน นวัตกรรมทางการศึกษา รวมทั้งการวัดและประเมินผลการปรับเปลี่ยนอย่างต่อเนื่อง จัดทำรายงานผลเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของเด็กและเยาวชน และจัดทำแผนการรักษาความปลอดภัยเฝ้าระวังเพื่อพัฒนา ชักซ้อมแผนการรักษาความปลอดภัยอย่างต่อเนื่อง รวมถึงจัดกิจกรรมส่งเสริมและปลูกฝังระเบียบวินัย ศีลธรรม จริยธรรม วัฒนธรรมอันดีงาม การรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การเคหะพืดยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และระบบประชาธิปไตย พร้อมทั้งติดต่อประสานงานด้าน การศึกษากับหน่วยงานภายในและภายนอกที่เกี่ยวข้อง และปฏิบัติงานอื่นที่ได้รับมอบหมาย

3. กลุ่มงานบำบัดแก้ไขฟื้นฟู มีหน้าที่ปฏิบัติงานเชิงสหวิชาชีพในการจำแนก กำหนดแผนการบำบัดแก้ไข ฟื้นฟู เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม พัฒนาทักษะชีวิต ติดตามประเมิน และสรุปรายงานผลเพื่อปรับแผนการดำเนินงานให้เหมาะสมกับเด็กและเยาวชนเป็นรายบุคคล รวมถึงดำเนินการด้านสวัสดิการ โภชนาการ การรักษาพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพ การดูแลอนามัยสิ่งแวดล้อมในสถานที่ควบคุม และดำเนินการด้านขอปล่อยตัวเด็กและเยาวชนตัวก่อน กำหนด ขอปล่อยตัวขั้นต่ำ ขอปล่อยตัวปกติและกรณีพิเศษ ลดหรือขยายระยะเวลาฝึกและอบรม รวมทั้งขออนุญาตออกนอกสถานควบคุม การลาเยี่ยมบ้าน การเตรียมความพร้อมก่อนคืนสู่สังคม การสงเคราะห์ภายหลังปล่อยตัว และประสานงานกับหน่วยงานทั้งภายในภายนอกองค์กรในการดำเนินการตามแผนบำบัด การป้องกัน การกระทำความผิดซ้ำและปฏิบัติงานอื่นที่ได้รับมอบหมาย

4. กลุ่มงานประสานกิจกรรมชุมชน มีหน้าที่ความรับผิดชอบประสานงานองค์กร เครือข่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ในงานบำบัด ฟื้นฟูเด็กและเยาวชนเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัว ดำเนินการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนตามกระบวนการ ยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ เพื่อให้ความช่วยเหลือและสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องกับองค์กรผู้ปกครอง ของเด็กเยาวชน เพื่อร่วมหาแนวทางในการบำบัดแก้ไขพฤติกรรมเยาวชนที่มีปัญหารุนแรง

เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ตลอดจนประเมินติดตามและรายงานผล ประสานความร่วมมือกับชุมชน เพื่อส่งเสริมป้องกัน และสร้างชุมชนเข้มแข็ง เพื่อพัฒนาเยาวชนมิให้กระทำผิดซ้ำอีก

ศูนย์ฝึกและอบรมฯ แห่งนี้มีผู้อำนวยการเป็นผู้บังคับบัญชา มีหน้าที่ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนผู้กระทำผิด และที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ตามที่ศาลมีพิพากษาหรือมีคำสั่งให้ฝึกและอบรมภายใต้การควบคุม อภิบาลดูแล แก้ไข พื้นฟูสมรรถภาพ การศึกษาวิชาสามัญ พัฒนาวิชาชีพ เสริมสร้างจริยธรรม ศิลธรรม และวัฒนธรรมท้องถิ่น การรักษาพยาบาล เสริมสร้างสุขภาพพลานามัย ให้การสงเคราะห์และติดตามภายหลังการปลดปล่อย ตลอดจนการดำเนินการด้านกิจกรรมชุมชน และประสานความร่วมมือหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงาน เพื่อการพิทักษ์และคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชน โดยใช้กระบวนการศึกษาวิเคราะห์ การจำแนก เพื่อวางแผนการบำบัดให้เหมาะสมกับเป็นรายบุคคล เพื่อเตรียมคนคืนสู่สังคม ปัจจุบันได้นำเอาวิธีการชุมชนบำบัด (therapeutic community) มาใช้กับเด็กและเยาวชนที่อยู่ในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ซึ่งเป็นวิธีการที่ไม่ใช้ความรุนแรงแก่เด็กและเยาวชน โดยเน้นการฝึกและอบรมกิจกรรม 4 ด้าน คือ การปรับแต่งพฤติกรรม การพัฒนาด้านจิตวิทยาและอารมณ์ เพื่อพัฒนาการหยั่งรู้ตนเองและความเข้าใจในตนเอง การพัฒนาด้านสติปัญญาและจิตวิญญาณ และการฝึกทักษะด้านวิชาชีพ ซึ่งกิจกรรมที่จัดให้มีในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ดังนี้

1. กิจกรรมรวมกลุ่ม เป็นการพบปะชุมนุมกัน โดยจัดเด็กและเยาวชนเป็นกลุ่มย่อย และให้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระเกี่ยวกับการใช้ชีวิตประจำวัน
2. กิจกรรมนันทนาการบำบัด จัดขึ้นเพื่อรื่นเริง เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้รับความสนุกสนาน เช่น การร้องเพลงร่วมกัน เป็นต้น
3. อาชีพบำบัดหรือการฝึกอาชีพ ส่วนมากมักนิยมทำในรูปหัตถกรรม เป็นการใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ ได้เรียนรู้งานและทำงานจนสำเร็จ เกิดความภาคภูมิใจ และเกิดรายได้แก่เด็กและเยาวชน
4. การให้การศึกษา เป็นการเพิ่มพูนความรู้ให้กับเด็กและเยาวชน และกระตุ้นให้ใฝ่หาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง
5. การสังสรรค์ ช่วยเหลือเด็กและเยาวชนรู้จักวางตัวในการเข้าสังคม และเพื่อเป็นการกระตุ้นความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยเจ้าหน้าที่จะเป็นผู้สนับสนุน

นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมประจำวัน กิจกรรมกลุ่มประชุมเช้า และกลุ่มประชุมบ่าย โดยแยกตามหอนอน ซึ่งกิจกรรมกลุ่มประชุมเช้าเด็กและเยาวชนจะใช้ได้ฤกษ์ของแต่ละหอนอนเป็นสถานที่ กิจกรรมกลุ่มประชุมเช้าเป็นการนำเสนอข่าวสารหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน โดยมีตัวแทนเป็นคนนำเสนอหมุนเวียนกันทุกวัน เป็นการส่งเสริมทักษะชีวิต การแสดงออก และความเป็นผู้นำ ส่วนกิจกรรมกลุ่มประชุมบ่าย เป็นกลุ่มสัมมนา / ทักษะชีวิต กีฬา ฝึกระเบียบแถว

จริยธรรม และพบอาจารย์ที่ปรึกษา เด็กและเยาวชนต้องเข้าร่วมทั้งสองกิจกรรมด้วย เพราะมีผลต่อการประเมินผลเลื่อนขั้น ซึ่งเด็กและเยาวชนต้องตามระเบียบที่กำหนดไว้ คือ

เวลา	กิจวัตรประจำวัน
05.30 น.	ตื่นนอน จัดเก็บที่นอนที่เป็นระเบียบ ทำความสะอาดหอนอน ปฏิบัติภารกิจส่วนตัว
06.00 น.	สวดมนต์ไหว้พระ
06.45 น.	ลงจากหอนอน เชื้อคยอด วังแถว ออกกำลังกายตอนเช้า
07.30 น.	อาบน้ำ
08.00 น.	รับประทานอาหารเช้า ทำความสะอาดโรงเลี้ยงอาหารและถาดอาหาร
08.30 น.	เข้าแถวเคารพธงชาติ ครูอบรมหน้าแถว
08.45 น.	ทำกลุ่มประชุมเช้า แยกตามหอนอน
09.30 น.	เข้าห้องเรียนตามหน่วยเรียนและงานที่ได้รับมอบหมาย
11.30 น.	พักผ่อนตามอัธยาศัย
12.00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน ทำความสะอาดโรงเลี้ยงอาหารและถาดอาหาร
13.00 น.	เข้าห้องเรียนตามหน่วยเรียนและงานที่ได้รับมอบหมาย
15.00 น.	ทำกลุ่มประชุมบ่ายตามตารางกิจกรรมที่กำหนด แยกตามหอนอน
16.00 น.	รับประทานอาหารเย็น
16.30 น.	อาบน้ำ ปฏิบัติภารกิจส่วนตัว
17.00 น.	รับประทานอาหารว่างและนมกล่อง
17.30 น.	เข้าแถวเชื้อคยอดขึ้นหอนอน
18.00 น.	ขึ้นหอนอน สวดมนต์ไหว้พระ พักผ่อน ชมรายการโทรทัศน์
21.00 น.	เข้านอน

หมายเหตุ: สำหรับอาหารในแต่ละวันจะต้องครบทั้งห้าหมู่ และรายการอาหารจะเปลี่ยนทุกวัน

ดังนั้นเมื่อเด็กและเยาวชนเข้ารับการฝึกและอบรมในเดือนแรกจะเข้าฝึกงานที่หน่วยโยธา เดือนที่ 2 จะได้รับการฝึกและอบรมในหน่วยเรียนวิชาสามัญหรือวิชาชีพตามความถนัดและความสามารถของเด็กและเยาวชนแต่ละราย โดยมีขั้นตอนปฏิบัติ ดังนี้

1. สัปดาห์แรกพบนักสังคมสงเคราะห์ เพื่อทำการจัดเก็บและตรวจสอบประวัติ ข้อมูลทางสังคมให้เป็นปัจจุบัน พร้อมทั้งติดต่อบิดามารดา ผู้ปกครอง เพื่อสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับความต้องการ ความคาดหวังต่อเด็กและเยาวชนในการฝึกและอบรมเพื่อเป็นข้อมูล

ประกอบ การจัดทำแผนบำบัด และส่งต่อพยาบาลเพื่อตรวจสุขภาพ รับการรักษากรณีพบว่ามี การเจ็บป่วย และจัดให้มีการปฐมนิเทศ

2. สัปดาห์ที่สองพบนักจิตวิทยา เพื่อให้คำปรึกษา สัมภาษณ์เพิ่มเติม เพื่อ ประโยชน์ในการประเมินความต้องการและความจำเป็นในการบำบัดแก้ไข รวมถึงทำรายงาน ตรวจจิตวิทยา กรณีที่ไม่มีการตรวจหรือไม่มีรายงานทางจิตวิทยาส่งแนบมาจากสถานพินิจและ คွ่มครองเด็กและเยาวชน

3. สัปดาห์ที่สามสรุปและส่งมอบเด็กและเยาวชนให้ครูที่ปรึกษา โดยเก็บรวบรวม รายงานและข้อมูลของเด็กและเยาวชนที่รับเข้ามาใหม่เมื่อ 2 สัปดาห์ที่ผ่านมาจากนักสังคม สงเคราะห์ พยาบาล นักจิตวิทยา และพ่อบ้านเพื่อให้เจ้าหน้าที่ร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการ จัดทำแผนบำบัดเด็กและเยาวชนแต่ละราย และส่งมอบสมุดประจำตัวเด็กและเยาวชนให้ครูที่ ปรึกษารับไปดำเนินการต่อไป

หมายเหตุ: ระหว่างสองสัปดาห์เด็กและเยาวชนจะได้รับการสังเกตพฤติกรรมจาก พ่อบ้านในระหว่างการกินอยู่หลับนอนและการปรับตัว

เด็กและเยาวชนที่รับการฝึกและอบรมตามระยะเวลาที่กำหนด ต้องได้รับการ ประเมินผลเพื่อสิทธิประโยชน์ที่พึงได้รับ วิธีประเมินผลการเลื่อนขั้นต้องดำเนินการในรูปแบบ คณะกรรมการ ซึ่งประกอบด้วยเจ้าหน้าที่อย่างน้อย 5 ท่าน ได้แก่ ผู้อำนวยการเป็นประธาน กรรมการ หัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาพฤตินิสัย หัวหน้างานอภิบาลและการพินิจ นักจิตวิทยา (กลุ่ม งานบำบัดแก้ไขฟื้นฟู) เป็นกรรมการ และนักสังคมสงเคราะห์ เป็นกรรมการและเลขานุการ โดย เลขานุการทำการเก็บรวบรวมเอกสารการประเมินผลจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องตามระยะเวลาการ ประเมินผลของเด็กและเยาวชนแต่ละราย กำหนดวันเพื่อพิจารณา และนัดประชุมคณะกรรมการ แล้วแจ้งผลการพิจารณาให้เจ้าหน้าที่ เด็กและเยาวชนทราบ พร้อมรายงานผลตามลำดับขั้น

1. การประเมินผล เป็นการวัดความเปลี่ยนแปลงของเด็กและเยาวชนระหว่างการ ฝึกและอบรมด้านความประพฤติ การเรียน วิชาชีพ การปรับเปลี่ยนบุคลิกภาพและทัศนคติต่าง ๆ

2. ขั้น เป็นการจัดลำดับความประพฤติเด็กและเยาวชนที่เข้ารับการฝึกและอบรม

3. การเลื่อนขั้น เป็นการประเมินผลการฝึกและอบรม ด้านความประพฤติ ความคิดหรือทัศนคติ ผลการเรียนและความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเป็นระบบ ตามระยะเวลาที่กำหนด ว่าความเปลี่ยนแปลงไปลักษณะใด

ลำดับขั้นและสิทธิประโยชน์ที่เด็กและเยาวชนพึงได้รับจากการฝึกและอบรม รวมถึงมีพฤติกรรมที่เหมาะสม ไม่ฝ่าฝืนหรือทำผิดระเบียบวินัย

ลำดับชั้น	การเลื่อนลำดับชั้นเด็กและเยาวชน	สิทธิและประโยชน์
ลำดับชั้นที่ 1 ดีมาก	เด็กและเยาวชนที่สามารถผ่านการประเมินผลและอยู่ในชั้นที่ 2 ได้ระยะหนึ่ง มีความก้าวหน้าในการฝึกและอบรมความประพฤติเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีอย่างสม่ำเสมอ	1.ติดต่อญาติทางจดหมาย / ญาติเยี่ยม 2.ทำงานในบริการศูนย์ฝึกและอบรมฯ 3.ทัศนศึกษาภายนอก / ขอลาเยี่ยมบ้าน 4.ขอลดระยะเวลาฝึกและอบรม 5.ขอปล่อยตัวก่อนกำหนด / ขั้นต่ำ 6.ทำงานบริการนอกหน่วยควบคุม
ลำดับชั้นที่ 2 ดี	เด็กและเยาวชนที่ผ่านสามารถผ่านการประเมินผล ที่อยู่ในชั้น 3 ได้ระยะหนึ่ง มีความก้าวหน้าในการฝึกอบรม และความประพฤติเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้นอย่างสม่ำเสมอ	1.ติดต่อญาติทางจดหมาย / ญาติเยี่ยม 2.ทำงานในบริการศูนย์ฝึกและอบรมฯ 3.ทัศนศึกษาภายนอก / ขอลาเยี่ยมบ้าน 4.ขอลดระยะเวลาฝึกและอบรม 5.ขอปล่อยตัวก่อนกำหนด / ขั้นต่ำ
ลำดับชั้นที่ 3 พอใช้	เด็กและเยาวชนที่อยู่มาได้ระยะหนึ่ง และมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น	1.ติดต่อญาติทางจดหมาย / ญาติเยี่ยม 2.ทำงานในบริการศูนย์ฝึกและอบรมฯ 3.ทัศนศึกษาภายนอก / ขอลาเยี่ยมบ้าน 4.ขอลดระยะเวลาฝึกและอบรม
ลำดับชั้นที่ 4 ไม่ดี	เด็กและเยาวชนที่เข้ารับการฝึกและอบรมใหม่ทุกคน	<u>สำหรับเด็กและเยาวชนที่เข้ามาใหม่</u> 1.ทำงานบริการในศูนย์ฝึกและอบรมฯ 2.ติดต่อญาติทางจดหมาย / ญาติเยี่ยม
ลำดับชั้นที่ 5 ไม่ดีขึ้นไปเลย	เด็กและเยาวชนทำผิดระเบียบไม่ สามารถพัฒนา เปลี่ยนแปลงความประพฤติให้ดีขึ้นได้จากกรรมการพิจารณาความดี	<u>เด็กและเยาวชนที่คณะกรรมการพิจารณา</u> ติดต่อญาติทางจดหมาย / ญาติเยี่ยม

การประเมินผลเพื่อการเลื่อนชั้นสำหรับเด็กและเยาวชน ดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่แต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน ดังนั้นแบบประเมินผลสำหรับการเลื่อนชั้น จึงประกอบด้วย 1) แบบประเมินผลการฝึกอบรมวิชาชีพ/วิชาสามัญ 2) แบบประเมินความประพฤติจากงานอภิบาลและการพินิจ และ 3) แบบประเมินผลการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมและความร่วมมือในการรับการฝึกและอบรมจากครูที่ปรึกษา (ตามเอกสารในภาคผนวก ค) เกณฑ์การให้คะแนนในการเลื่อนชั้น มีดังนี้

ระดับคะแนน	เกรด	ความหมาย	ผลการพิจารณาเลื่อนชั้น
90 – 100	A	ดีมาก	ผ่าน
80 – 89	B	ดี	ผ่าน
70 – 79	C	พอใช้	ผ่าน
60 – 69	D	ไม่ดี	ไม่ผ่าน
ต่ำกว่า 60	F	ไม่ดีขึ้นเลย	ไม่ผ่าน

ที่มา : ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเด็กและเยาวชนเขต 8 จังหวัดสุราษฎร์ธานี (2548)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การฝึกและอบรมมุ่งเน้นให้เด็กและเยาวชนกลับตนเป็นพลเมืองดี ให้ความสำคัญต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การดูแล แก้ไข เป็นรายบุคคล โดยมีการจัดการเรียนสายสามัญสำหรับคนที่ยังไม่จบการศึกษาภาคบังคับ และฝึกวิชาชีพตามความถนัดของเด็กและเยาวชนให้สามารถนำกลับไปประกอบอาชีพได้จริง และส่งเสริมการฝึกระเบียบ วินัย เสริมสร้างจริยธรรม ศีลธรรมและวัฒนธรรมของชาติและท้องถิ่น รักษาพยาบาล เสริมสร้างสุขภาพพลานามัย ให้การสงเคราะห์และติดตามภายหลังการปลดปล่อย ตลอดจนดำเนินการด้านกิจกรรมชุมชน และประสานความร่วมมือหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงาน โดยใช้กระบวนการศึกษาวิเคราะห์จำแนก วางแผนการบำบัดให้เหมาะสมกับความสามารถของเด็กและเยาวชน เพื่อเตรียมคืนคนดีสู่สังคม การฝึกและอบรมจัดให้ครบหลักการศึกษา 4 ประการ คือ พุทธศาสนา ทัศนศึกษา จริยศึกษา และพลศึกษา การจัดการสอนมีทั้งเจ้าหน้าที่ศูนย์ฝึกและอบรมฯ และจากบุคคลภายนอก เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้รับผลประโยชน์จากการฝึกและอบรมอย่างเต็มที่ ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำแนวความคิดดังกล่าวมาใช้ในการศึกษาวิจัยเพื่อตัดสินกระบวนการรวมกลุ่มและพฤติกรรมรวมหมู่ล่าสุดของเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ

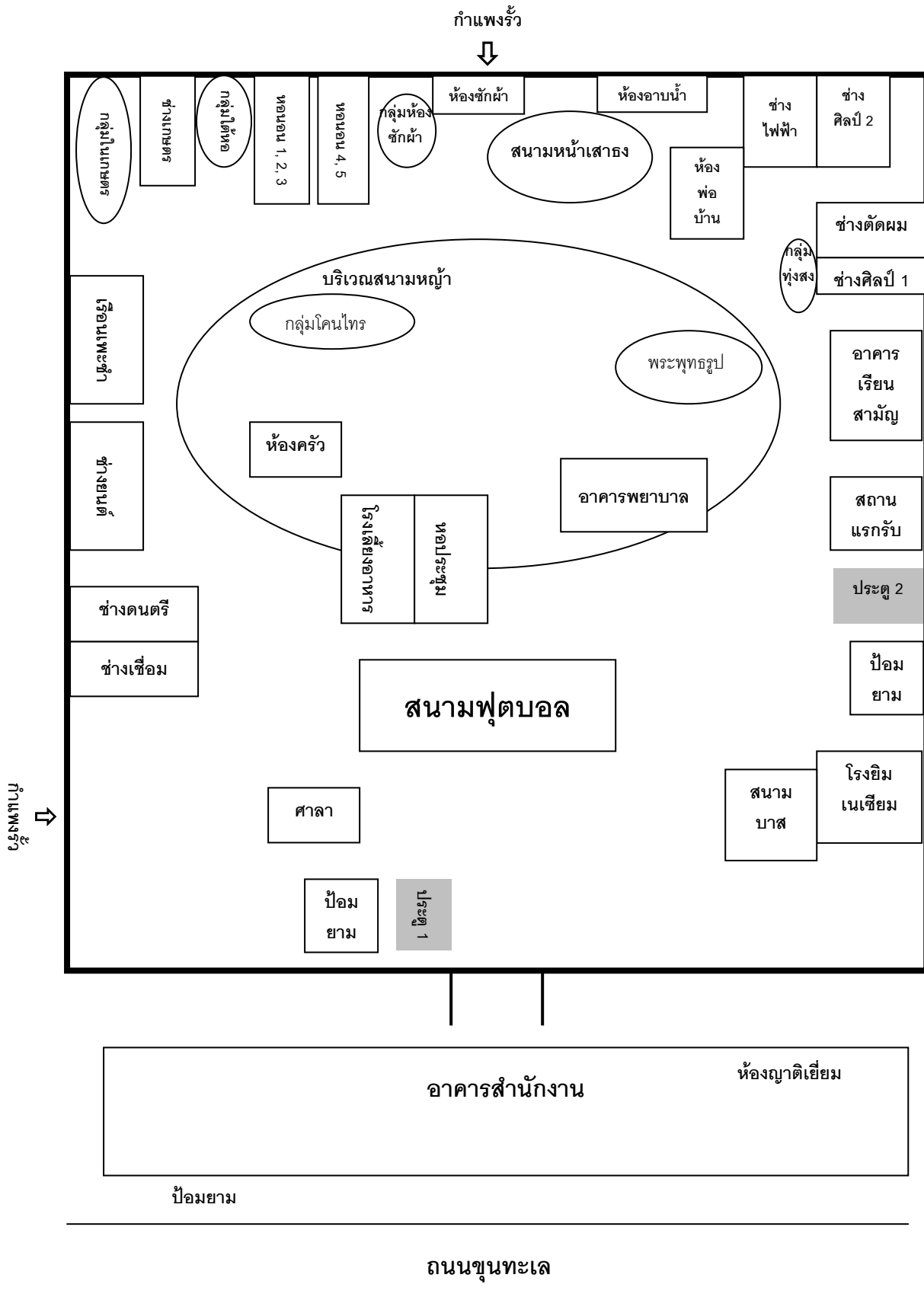
2. สภาพแวดล้อมและบรรยากาศภายในศูนย์ฝึกและอบรม

ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 8 จังหวัดสุราษฎร์ธานี อยู่ใกล้โรงเรียนพลตำรวจภูธรภาค 8 และกองร้อยตำรวจตระเวนชายแดนที่ 417 ตั้งอยู่ตำบลขุนทะเล อำเภอเมืองจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีพื้นที่ 53 ไร่ แบ่งหน่วยควบคุมออกเป็น 2 ส่วน คือ หน่วยควบคุมชาย มีพื้นที่ภายในกำแพงรั้ว 44 ไร่ และหน่วยควบคุมหญิง (บ้านแสงอรุณ) ตั้งอยู่คนละด้านของถนนพ้อขุนทะเล มีพื้นที่ภายในกำแพงรั้ว 9 ไร่ ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาเฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่อยู่หน่วยควบคุมชายเท่านั้น จึงไม่เห็นสภาพแวดล้อมภายในหน่วยควบคุมหญิง

พื้นที่ภายในกำแพงรั้วส่วนใหญ่เป็นที่โล่งและมีต้นไม้ใหญ่หลากหลายประเภท ที่ให้ร่มเงาและความร่มรื่นแก่เด็กและเยาวชนได้เป็นอย่างดี ส่วนอาคารสำนักงานอยู่ด้านหน้าภายนอกกำแพงเป็นสถานที่สำหรับผู้มาติดต่อราชการและประสานงานด้านต่างๆ ภายในอาคารสำนักงานจะเป็นห้องญาติเยี่ยม ใช้เป็นที่พบปะระหว่างญาติกับเด็กและเยาวชน หากมีญาติมาพบ เจ้าหน้าที่จะประกาศเรียกและนำเด็กและเยาวชนออกมาพบญาติ ห่างจากอาคารสำนักงานประมาณ 20 เมตร จะเป็นประตูที่ 1 สำหรับเข้า-ออก ตามทางเดินจะมีต้นไม้ใหญ่ทำให้ร่มรื่น ในขณะเดียวกันก็จะมียามคอยดูแลรับผิดชอบประตูเข้า-ออก ซึ่งทำเป็นที่พักลักษณะคล้ายป้อมยามแต่ดูโล่งกว่าและใกล้ป้อมยามจะเป็นสนามฟุตบอล จะมีศาลาเล็กๆ หนึ่งหลังไว้สำหรับเด็กและเยาวชนมานั่งรอญาติภายในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ในขณะที่ผู้วิจัยเข้าไปสังเกตการณ์ภายในหน่วยควบคุมชายเป็นกำแพงทึบสูงประมาณ 2 เมตร มีลวดหนามกั้นไว้ด้านบนสุด โดยภายในกำแพงรั้วของศูนย์ฝึกและอบรมฯ จะมีอาคารต่างๆ ได้แก่ ด้านข้างของสนามฟุตบอลเป็นโรงยิมเนเซียม สนามบาสเกตบอล ถัดมาเป็นสถานแรกรับสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี และห้องซักผ้าของสถานแรกรับ ตรงข้ามกันเป็นอาคารพยาบาล ถัดจากนั้นก็อาคารเรียน 2 ชั้น คือ อาคารเรียนสามัญ ด้านล่างใช้เป็นที่ทำการของกลุ่มงานพัฒนาพฤตินิสัย กลุ่มงานบำบัดแก้ไขฟื้นฟู ถัดจากนั้นเป็นอาคารสำหรับเรียนวิชาชีพต่างๆ อาคารเรียนหนึ่งหลังมีสองหน่วยเรียน คือ 1) ช่างตัดผมและช่างศิลป์ 1 2) ช่างไฟฟ้าและช่างศิลป์ 2 3) ช่างเกษตรกรรม 4) ช่างยนต์ 5) ช่างดนตรีและช่างเชื่อม ในการเรียนหรือการฝึกวิชาชีพต่างๆ เด็กและเยาวชนสามารถเลือกเรียนได้ตามความชอบและความถนัดของตน ทั้งนี้ยังมีห้องพักอยู่ติดกับหน่วยเรียนช่างไฟฟ้า ต่อจากนั้นเป็นอาคาร 3 ชั้น ได้ดูโล่ง อยู่ระหว่างอาคารเรียนช่างไฟฟ้าและช่างเกษตรกรรม จำนวน 2 หลัง ใช้สำหรับเป็นนอนแบ่งเป็นชั้นละ 1 นอน เป็นนอนศูนย์ฝึกและอบรมฯ 5 นอน และเป็นนอนของสถานแรกรับ 1 นอน รวมทั้งหมด 6 นอน โดยจำแนกเด็กและเยาวชนเข้านอนตามกลุ่มอายุ ได้แก่ นอน 1 สำหรับเด็กและเยาวชนอายุไม่เกิน 14 ปี ในนอนนี้จะมีเด็กอายุต่ำกว่า 10 ปี อยู่ 2 คน มีพี่เลี้ยงประจำนอนช่วยเหลืออย่างใกล้ชิด นอน 2 สำหรับเด็กและเยาวชนสถานแรกรับ นอน 3 สำหรับเด็กและเยาวชนอายุไม่เกิน 16 ปี นอน 4 สำหรับเด็กและเยาวชนอายุไม่เกิน 18 ปี และนอน 5 สำหรับเด็กและเยาวชนอายุ 19 ปีขึ้นไป ระหว่างอาคารนอนจะมีห้องซักผ้าและห้องอาบน้ำไว้อำนวยความสะดวกสำหรับเด็กและเยาวชน ทั้งนี้ยังจัดให้มีห้องพักประจำนอนๆ ละ 2 คน ทำหน้าที่ดูแลระเบียบวินัยและความเป็นอยู่ของเด็กและเยาวชนทุกด้าน บนนอนมีชุดเครื่องนอนให้ ได้แก่ ที่นอน ผ้าปูที่นอน หมอน ปลอกหมอน ผ้าห่ม สบู่ ยาสีฟัน ยาสระผม รวมถึงชุดนอนและชุดกีฬาอย่างละ 1 ชุด ภายในบริเวณหอพักก็ใช้เป็นที่พักผ่อนเวลาว่างจากกิจกรรมหรือกิจกรรมประจำวันได้เป็นอย่างดี ถัดออกมาเรียนช่างดนตรีก็เป็นอาคารหอประชุมด้านล่างใช้เป็นโรงเลี้ยง

อาหาร ใกล้เคียงก็จะเป็นโรงครัว พื้นที่ภายในบริเวณแต่ละอาคารจะมีถนนเชื่อมต่อกัน สามารถเดินไปแต่ละอาคารได้อย่างสะดวกสบาย นอกจากอาคารต่างๆ ที่กล่าวมาแล้ว ยังมีพื้นที่ว่างที่เด็กและเยาวชนสามารถใช้ทำกิจกรรมนอกเหนือจากเรียนวิชาต่างๆ ร่วมกัน คือ สนามเข้าแถวหน้าเสาธง สนามหญ้าหน้าโรงครัว ซึ่งมีต้นใหญ่ให้ความร่มรื่นในการพักผ่อนได้เป็นอย่างดี ดังแผนภาพที่ 6

แผนภาพที่ 6 ภาพจำลองโครงสร้างศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 8 จังหวัดสุราษฎร์ธานี



3. วิถีชีวิตเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรม

จำนวนเด็กและเยาวชนที่อยู่ในศูนย์ฝึกและอบรมฯ จำแนกตามเพศ และจังหวัด ในช่วงเดือนมกราคม - เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551 แยกเป็นเด็กและเยาวชนชาย จำนวน 434 คน เป็นเด็กและเยาวชนหญิง จำนวน 19 คน และในจำนวนนี้มีเด็กและเยาวชนที่ได้สิทธิลาเยี่ยมบ้าน จำนวน 25 คน รวมทั้งสิ้น 454 คน ดังรายละเอียดตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนเด็กและเยาวชน จำแนกตามเพศ และจังหวัด ประจำเดือน มกราคม-กุมภาพันธ์ 2551

จังหวัด	เพศ		ยอดรวม
	ชาย	หญิง	
สุราษฎร์ธานี	134	6	140
นครศรีธรรมราช	99	1	100
ภูเก็ต	58	7	65
ชุมพร (หลังสวน)	38	1	39
กระบี่	22	-	22
ระนอง	32	1	33
พังงา (ตะกั่วป่า)	29	1	30
ลาเยี่ยมบ้าน	23	2	25
รวมทั้งสิ้น	435	19	454

จากสถิติ พบว่าเด็กและเยาวชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีจำนวนมากในลำดับที่ 1 รองลงมา คือ จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดภูเก็ต จังหวัดชุมพร จังหวัดระนอง จังหวัดพังงา และจังหวัดกระบี่ ตามลำดับ จำนวนเด็กและเยาวชนที่เข้ารับการฝึกและอบรมฯ มีการเปลี่ยนแปลงแบบวันต่อวัน เพราะมีเด็กและเยาวชนถูกส่งตัวมาที่ศูนย์ฝึกและอบรมฯ ทุกวัน และมีเด็กและเยาวชนได้รับการปล่อยตัวเมื่อครบกำหนดระยะเวลาการฝึกและอบรม อีกทั้งมีเด็กและเยาวชนบางคนได้สิทธิลาเยี่ยมบ้าน เมื่อมีเด็กและเยาวชนเข้าออกแบบวันต่อวัน ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงจำนวนสมาชิกในกลุ่มของเด็กและเยาวชน

จำนวนเด็กและเยาวชนของแต่ละจังหวัดมีผลต่อการรวมกลุ่มของเด็กและเยาวชน ยิ่งจังหวัดที่มีสมาชิกในกลุ่มมาก ทำให้กลุ่มตนเองมีอำนาจและอิทธิพลมากขึ้น ดังเช่นจังหวัด

สุราษฎร์ธานี และจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มีจำนวนเด็กและเยาวชนมาก ทำให้ทั้งสองจังหวัดพยายามหาสมาชิกเข้ากับจังหวัดของตนเองมากที่สุด เป็นการสร้างอิทธิพลและขยายอำนาจ โดยสร้างเครือข่ายกับกลุ่มเล็กเพื่อให้เข้าร่วมกับกลุ่มตนเอง เป็นการรวมกลุ่มตามลักษณะท้องถิ่นนิยม ทำให้สองจังหวัดมีความขัดแย้ง ทะเลาะวิวาทกันเพื่อการชิงตำแหน่งความเป็นใหญ่ในศูนย์ฝึกและอบรมฯ จนทำให้เกิดความหมาดบางที่สับสนต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน สิ่งของเด็กและเยาวชนทั้งสองกลุ่มต้องการ คือ สามารถควบคุมกลุ่มเด็กและเป็นใหญ่ในศูนย์และอบรมฯ นั้น หมายความว่า กลุ่มสามารถขยายอำนาจและสร้างอิทธิพลได้สำเร็จ ซึ่งเรียกกันว่า “กลุ่มใหญ่หรือกลุ่มอิทธิพล”

เด็กและเยาวชนจำนวนมากที่เข้ามาอยู่ในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ไม่สามารถเข้ากับเพื่อนได้ต้องแยกตัวโดดเดี่ยว ในขณะที่เดียวกันก็มีเด็กและเยาวชนอีกหลายคนที่มีลักษณะก้าวร้าว พยายามบังคับให้ผู้อื่นยอมรับเขา ซึ่งพวกเขามีสิ่งที่เหมือนกัน คือ ความเหงาม ความอ้างว้าง ความหว้าเหว่ ไม่มีความสุข ขาดความรักและความเข้าใจ ทำให้ไม่แน่ใจว่าคนอื่นจะชอบตนเองหรือไม่ ดังนั้นจึงทำให้เด็กและเยาวชนเลือกที่จะเข้ากลุ่มมากกว่าการอยู่คนเดียว เพราะอย่างน้อยสมาชิกในกลุ่มก็ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและเมื่อเกิดปัญหา ส่วนมากเด็กและเยาวชนจะรวมกลุ่มกับคนจังหวัดเดียวกัน เพราะจะมีความสนิทสนมกันง่าย เข้าใจซึ่งกันและกัน ความเป็นพวกพ้องเดียวกัน การรวมของกลุ่มเด็กและเยาวชนในศูนย์และอบรมฯ แห่งนี้มีมาประมาณ 2 – 3 ปี รูปแบบการกลุ่มในศูนย์ฝึกและอบรมฯ มี 2 ลักษณะ คือ

1. การรวมกลุ่มอย่างเป็นทางการ เป็นการรวมกลุ่มตามหน่วยเรียน ได้แก่ กลุ่มช่างดนตรี กลุ่มช่างเกษตร กลุ่มช่างตัดผม กลุ่มช่างไฟฟ้า กลุ่มช่างศิลป์ และกลุ่มช่างยนต์ เด็กและเยาวชนจะอยู่รวมกันเฉพาะเวลาเรียนเท่านั้น เด็กและเยาวชนไม่ค่อยให้ความสำคัญกับกลุ่มตามหน่วยเรียน เมื่อหมดเวลาเรียนเด็กและเยาวชนเลือกที่จะอยู่กับเพื่อนมากกว่า กลุ่มที่มีการรวมกันอย่างเป็นทางการจะไม่ค่อยมีปัญหาทะเลาะวิวาทกัน เพราะเป็นกลุ่มที่เรียนด้วยกันทุกวัน แต่ก็ยังมีบางคนที่อยู่กับหลายกลุ่ม ดังคำสัมภาษณ์ของ บิน เขียว ตึง และแดง (นามสมมติ) ที่สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของกลุ่มตัวอย่าง ดังคำกล่าวที่ว่า

“..หมดเวลาเรียนแล้ว พวกผมเลือกที่จะอยู่กับเพื่อนในกลุ่มจังหวัดเดียวกันมากกว่า เพราะส่วนมากอยู่ด้วยกัน นอนด้วยกัน กินด้วยกัน เข้าใจกันมากกว่าเพื่อนที่เรียนด้วยกัน อยู่กับเพื่อนในกลุ่มจังหวัดเดียวกันสบายใจกว่า มีอะไรก็ช่วยเหลือกันได้..”

ดังนั้นการรวมกลุ่มตามหน่วยเรียนเด็กและเยาวชนรวมกันตามบทบาทหน้าที่ ที่ต้องรับผิดชอบตามที่ได้รับมอบหมายตามกฎหมาย ระเบียบ ของศูนย์ฝึกและอบรมฯ ซึ่งมีผลต่อการประเมินผลเพื่อเลื่อนขั้นในระดับที่ดีขึ้น จึงทำให้เด็กและเยาวชนทุกคนปฏิบัติตามกฎระเบียบวินัยของศูนย์ฝึกและอบรมฯ เป็นการทำหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด

2. การรวมกลุ่มอย่างไม่เป็นทางการ เป็นการรวมกลุ่มตามจังหวัดหรือท้องถิ่น โดยแยกเป็น 2 กลุ่มจังหวัดใหญ่ ได้แก่

2.1 กลุ่มจังหวัดนครศรีธรรมราช (ต่อไปจะเรียกว่านครฯ) เป็นกลุ่มที่ได้รับการสืบทอดต่อกันมา และยังคงอยู่จนถึงปัจจุบัน ประกอบด้วย 3 กลุ่ม ได้แก่

2.1.1 กลุ่มโค่นไทร มีสมาชิกประมาณ 80 – 90 คน เป็นกลุ่มที่มีอำนาจและอิทธิพลมากที่สุดในช่วงพ.ศ. 2549 - 2550 และพยายามขยายฐานอำนาจของตนเองให้มีความมั่นคงมาโดยตลอด แคนนำหลักคนสำคัญที่สมาชิกให้การยอมรับ คือ จ้อบ (นามสมมติ) และแกนนำสนับสนุน 4 คน ได้แก่ ป๊อด คำ มด และแดน (นามสมมติ) สมาชิกกลุ่มส่วนมากเลือกคนที่มาอำเภอเมือง อำเภอท่าศาลา และอำเภอจันทร์ดี อาณาเขตครอบครองของกลุ่ม คือ บริเวณใต้ต้นไทร ภายในบริเวณสนามของศูนย์ฝึกและอบรมฯ (ดูแผนภาพที่ 6)

2.1.2 กลุ่มห้องซักผ้า มีสมาชิกประมาณ 30 – 40 คน กลุ่มนี้แยกมาจากกลุ่มโค่นไทร เนื่องจากสมาชิกกลุ่มจำนวนมากทำยากแก่การควบคุม ทำให้เกิดความขัดแย้งภายในกลุ่มใหญ่ ดังนั้นจึงแยกกลุ่มออกมาเพื่อลดปัญหาความขัดแย้ง กลุ่มนี้อยู่ภายใต้การควบคุมของแกนนำกลุ่มโค่นไทร แต่ก็มีแกนนำกลุ่มที่ทำหน้าที่ในการดูแลความเรียบร้อยในกลุ่ม 2 คน คือ ชาว และเขียว (นามสมมติ) โดยมากสมาชิกกลุ่มเลือกคนอำเภอปากพะนัง อำเภอพรหมคีรี และอำเภอลานสกา อาณาเขตครอบครองของกลุ่ม คือ บริเวณหน้าห้องซักผ้า (ดูแผนภาพที่ 6)

2.1.3 กลุ่มหน้าช่าง มีสมาชิกประมาณ 50 – 60 คน แกนนำหลักของกลุ่ม คือ บน (นามสมมติ) เป็นแกนนำกลุ่มที่มีอายุ 16 ปี แต่ได้รับการยอมรับจากสมาชิกภายในกลุ่มรวมทั้งแกนนำสนับสนุน 4 คน ได้แก่ เขียว ติ่ง และแดง (นามสมมติ) เพราะได้รับการฝากฝังจากแกนนำรุ่นพี่ ซึ่งทุกคนยอมรับกฎระเบียบนี้มา สมาชิกส่วนเลือกคนที่มาจากอำเภอทุ่งสง อำเภอทุ่งใหญ่ และอำเภอศิชล แต่โดยมาจะเน้นอำเภอทุ่งสง อาณาเขตครอบครองของกลุ่ม คือ ด้านหน้าอาคารเรียนช่างศิลป์ 1 (ดูแผนภาพที่ 6)

2.2 กลุ่มจังหวัดสุราษฎร์ธานี (ต่อไปจะเรียกว่าสุราษฎร์ฯ) เรียกตนเองว่าเจ้าถิ่น เป็นการถ่ายทอดทางค่านิยม ความคิด และความรู้สึก อย่าให้ใครมาทำตัวใหญ่หรือมีอำนาจเหนือจังหวัดตนเองเด็ดขาด เพราะเสียศักดิ์ศรีและความภาคภูมิใจในถิ่นฐานบ้านเกิดของตนเอง กลุ่มของจังหวัดสุราษฎร์ฯ มี 3 กลุ่ม ได้แก่

2.2.1 กลุ่มโพเดียม มีสมาชิกประมาณ 100 คน เป็นกลุ่มที่อำนาจและอิทธิพลในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ระหว่าง พ.ศ. 2547 – 2549 ซึ่งเป็นกลุ่มที่ชิงตำแหน่งความเป็นใหญ่กับกลุ่มโคนไทรมาตลอด แต่ปัจจุบันกลุ่มนี้ถูกยุบไปแล้วเพราะแกนนำกลุ่มทำผิดวินัยศูนย์ฝึกและอบรมฯ บ่อยครั้ง ไม่มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทิศทางที่ดีขึ้น ครูจึงได้ส่งตัวแกนนำกลุ่มทั้งหมดไปกักขังที่เรือนจำฯ แทน ทำให้สถานภาพกลุ่มโพเดียมอ่อนแอลง สมาชิกกลุ่มที่เหลืออยู่เกิดความไม่มั่นใจในความปลอดภัยของตนเอง มีบางคนที่ไปเข้าร่วมกับกลุ่มโคนไทรเพื่อความอยู่รอดภัยจากการถูกรังแกและความอยู่รอดของตนเอง ดังนั้นกลุ่มโคนไทรครอบครองความเป็นใหญ่ในศูนย์ฝึกและอบรมฯ มาโดยตลอด แต่ก็มีสมาชิกกลุ่มโพเดียมบางคนที่พยายามรวบรวมสมาชิกกลุ่มขึ้นมาใหม่ แต่เปลี่ยนชื่อกลุ่มเป็นกลุ่มไต้หอย มีสมาชิกประมาณ 50 คน แกนนำหลักของกลุ่ม คือ เอ (นามสมมติ) แกนนำสนับสนุน 2 คน ได้แก่ บี และซี (นามสมมติ) สมาชิกกลุ่มส่วนมากเลือกคนจากอำเภอเมือง อำเภอดอนสัก อำเภอบ้านลี้ และอำเภอบ้านนาเดิม อาณาเขตครอบครองของกลุ่ม คือ ไต้อาคารหอนอน 3 (ดูแผนภาพ 6)

2.2.2 กลุ่มในเกษตร มีสมาชิกในกลุ่มประมาณ 20 – 30 คน แกนนำกลุ่ม คือ น้ำและหนึ่ง (นามสมมติ) สมาชิกส่วนมากเป็นคนอำเภอไชยา อำเภอท่าชนะ อำเภอพุนพิน และอำเภอวิภาวดี กลุ่มนี้ถึงจะเป็นกลุ่มจังหวัดสุราษฎร์แต่ให้ช่วยเหลือและสนับสนุนกลุ่มโคนไทร เพราะกลุ่มโคนไทรให้การช่วยเหลือทุกอย่าง และมียาเส้นให้สูบได้ไม่เคยขาดตกบกพร่อง

2.3 กลุ่มไต้หอนอน 4 มีสมาชิกประมาณ 10 – 20 คน ซึ่งเป็นการกลุ่มของจังหวัดชุมพร จังหวัดภูเก็ต จังหวัดระนอง จังหวัดพังงา และจังหวัดกระบี่ อาณาเขตครอบครองของกลุ่ม คือ กลุ่มไต้หอนอน 4 (ดูแผนภาพ 6) กลุ่มนี้ไม่มีแกนนำกลุ่ม เพราะเป็นกลุ่มแนวร่วมกลุ่มโคนไทร เพราะมีผลประโยชน์ตอบแทน คือ ยาเส้น อาวุธ และความอยู่รอดของกลุ่ม ถ้าเหตุการณ์ปกติทั้งสองกลุ่มก็ไม่มีบาทบาทอะไร สมาชิกทุกคนจะทำหน้าที่เหมือนกับสมาชิกกลุ่มโคนไทรทุกประการ แต่ถ้าเกิดการทะเลาะระหว่างกลุ่มโคนไทรกับกลุ่มอื่น ทุกคนก็พร้อมให้ความร่วมมือกับกลุ่มโคนไทร เพราะการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มโคนไทร ก็ไม่มีกลุ่มใดกล้ามีปัญหาวัย ซึ่งเท่ากับเป็นการขยายอำนาจกลุ่มโคนไทรให้เกิดความน่าเชื่อถือให้กับสมาชิกในกลุ่มและสมาชิกของแต่ละกลุ่มได้เห็นว่ากลุ่มตนเองสามารถควบคุมกลุ่มอื่นๆ ได้ ดังนั้นแกนนำกลุ่มโคนไทรจะเข้ามามีบทบาทในกลุ่มนี้ค่อนข้างมาก

กล่าวโดยสรุปได้ว่า เด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ รวมกลุ่มกันตามจังหวัดหรือท้องถิ่นของตนเองเป็นส่วนใหญ่ โดยอาศัยความผูกพันด้านจิตใจ การซึ่มซิบซึ่งกันและกัน มียาเส้นเป็นสิ่งดึงดูดให้เด็กและเยาวชนอยู่ในกลุ่ม ซึ่งขึ้นอยู่กับความสามารถส่วนตัวของแกนนำกลุ่ม แต่ละคนที่จะพยายามมาสนับสนุนกลุ่มให้ได้มากที่สุดไม่ว่าจะเป็นวิธีใดก็ตาม นอกจากนี้ยังมีการสะสมอาวุธ กลุ่มใดที่มีอาวุธจำนวนมาก บ่งบอกว่ามีอำนาจและอิทธิพลมาก

ที่สุด เป็นการถ่ายทอดค่านิยม วัฒนธรรมการรวมกลุ่มแบบรุ่นสู่รุ่น เพื่อไม่ให้กลุ่มถูกทำลายลงไป
ถึงแม้แกนนำจะถูกเปลี่ยนสถานภาพไป แต่กลุ่มก็ต้องคงอยู่ต่อไปโดยการถ่ายโอนอำนาจแบบรุ่น
ต่อรุ่นให้คงอยู่ตลอดไป ดังนั้นสังคมเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ จะมีเรื่องของกลุ่ม
เพื่อนที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับในเรื่องจำใจผู้ใหญ่ มีคนหลายลักษณะมาอยู่รวมกัน มีการแบ่งแยก
กันเป็นกลุ่มใครกลุ่มมัน ส่วนมากจะชอบทำกิจกรรมกับเพื่อนในกลุ่มมากกว่าที่จะอยู่คนเดียว
เพราะกลุ่มให้การตอบสนองของความต้องการทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ทำให้เกิดความปลอดภัยจาก
การถูกรังแก เด็กและเยาวชนรวมกลุ่มด้วยความเหนียวแน่น เพราะมีความผูกพันกันอย่างแนบ
แน่น มาจากท้องถิ่นหรือจังหวัดเดียวกัน มีค่านิยมและวัฒนธรรมเหมือนกัน จึงทำให้เกิดความ
เข้าใจซึ่งกันและกันได้ง่ายขึ้น พร้อมทั้งจะช่วยเหลือกันทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องดีหรือไม่ก็ตาม

บทที่ 5

อภิปรายผลและตอบใจทวิวิจัย

จากใจทวิการวิจัยที่มุ่งศึกษารูปแบบและการเกิดกระบวนการกลุ่มและพฤติกรรมรวมหมู่จลาจลของเด็กและเยาวชน มีรูปแบบและกระบวนการที่ผูกโยงกับวัฒนธรรมย่อย ท้องถิ่น นิยม ลักษณะบุคลิกภาพของผู้นำ คุณสมบัติของผู้นำกลุ่ม และการเปลี่ยนแปลงบทบาทเมื่ออยู่ในกลุ่ม รวมถึงเด็กและเยาวชนให้เหตุผลในการรวมกลุ่มอย่างไร เมื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่ เด็กและเยาวชนที่มีส่วนร่วมและส่วนเกี่ยวข้องกับกรจลาจล จำนวน 30 คน เด็กและเยาวชนที่ไม่มีส่วนร่วมหรือเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์จลาจล จำนวน 10 คน และเจ้าหน้าที่ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 8 จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 45 คน และข้อมูลที่ได้จากการสังเกตการณ์ มาทำการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (content analysis) เพื่อแยกกลุ่มตัวแปรและประมวลผลสิ่งที่ค้นพบเป็นหมวดหมู่สามารถอภิปรายผลการศึกษาในลักษณะการพรรณนาความ และตอบใจทวิวิจัยได้ทั้งหมด ดังนี้

1. การเกิดกระบวนการรวมกลุ่มของเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรม

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เด็กและเยาวชนที่ลงก่อเหตุและมีส่วนร่วมหรือส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์จลาจล จำนวน 30 คน ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เด็กและเยาวชนที่ไม่มีส่วนร่วมหรือเกี่ยวข้อง จำนวน 10 คน (กรณีเหตุการณ์วันที่ 4 สิงหาคม 2550) และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ครูแสนดี ครูจริงใจ ครูมีธรรม ครูช่อตรง และครูคนดี (นามสมมติ) ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านการดูแล และมีประสบการณ์ได้พบเห็นการรวมกลุ่มและพฤติกรรมรวมหมู่จลาจลของเด็กและเยาวชน สามารถจำแนกการเกิดกระบวนการกลุ่มและพฤติกรรมรวมหมู่จลาจลเป็น 2 ประเด็นใหญ่ ดังนี้

1.1 รูปแบบโครงสร้างและองค์ประกอบของกลุ่มในศูนย์ฝึกและอบรมฯ

จากการศึกษาวิจัยกระบวนการกลุ่มและพฤติกรรมรวมหมู่จลาจลของเด็กและเยาวชน ในศูนย์ฝึกและอบรมฯ เกิดจากองค์ประกอบสำคัญๆ 4 ประการ คือ

1.1.1 ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของกลุ่ม

การรวมกลุ่มของเด็กและเยาวชนเป็นการรวมกันตามความพอใจส่วนบุคคล โดยยึดเอาจังหวัดถือท้องถิ่นเป็นเกณฑ์ตัดสินใจในการเข้าร่วม กลุ่มที่มีประวัติศาสตร์ยาวนาน และได้รับการสืบทอดต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน ที่ครองความเป็นใหญ่ในศูนย์ฝึกและอบรมฯ และเป็นกลุ่มมีความขัดแย้งกันมาโดยตลอด คือ กลุ่มจังหวัดสุราษฎร์ธานีและกลุ่มจังหวัด นครศรีธรรมราช เพื่อชิงตำแหน่งความเป็นใหญ่ในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ทำให้สองกลุ่มเกิดเรื่อง ทะเลาะวิวาท ยกพวกตีกันบ่อยครั้ง จากข้อมูลการสัมภาษณ์ แกนนำกลุ่มโค่นไทร ทั้ง 5 คน ที่ สอดคล้องกับข้อมูลการสัมภาษณ์ครูแสนดี ครูจริงใจ ครูมีธรรม ครูช่อตรง และครูคนดี (นาม สมมติ) ที่ว่า

“..เด็กและเยาวชนทั้งสองจังหวัดทะเลาะกันเป็นประจำ ไม่ชอบหน้ากัน ไม่มีใคร ยอมใคร ถ้ามีเรื่องทะเลาะกันแล้วก็จะทะเลาะกันเป็นประจำ และคอยหาโอกาส ที่จะแค้นตลอดไป..”

การรวมกลุ่มของเด็กและเยาวชน เป็นความความผูกพันด้านจิตใจ ความรักใน ศักดิ์ศรี ความภาคภูมิใจในท้องถิ่น การซึ่มซับและการรักษาสถานภาพของกลุ่มให้อยู่ได้นานมาก ที่สุด โดยส่วนมากเด็กและเยาวชนจะและเข้าร่วมกลุ่มทำกิจกรรมหลังเลิกเรียนหรือเลิกจาก กิจกรรมต่างๆ ของศูนย์ฝึกและอบรมฯ เมื่ออยู่ในกลุ่มจะทำให้เกิดการซึ่มซับและเลียนแบบ พฤติกรรมซึ่งกันและกัน นอกจากนี้การเข้ากลุ่มยังมียาเส้น (ผิดระเบียบของศูนย์ฝึกและอบรมฯ) เป็นสิ่งดึงดูดให้เด็กและเยาวชนอยู่ในกลุ่ม และภายในกลุ่มก็มีการสะสมอาวุธให้ได้มากที่สุด (ดู ภาคผนวก ข) การเกือบตึงเด็กและเยาวชนให้อยู่ในกลุ่มได้ดีที่สุด คือ ยาเส้น เพราะเด็กและ เยาวชนเกือบทุกคนที่สูบยาเส้น เพราะการสูบยาเส้นทำให้เด็กและเยาวชนรู้สึกสบาย ผ่อนคลาย เพราะปกติอยู่ข้างนอกก็สูบยาเส้น ถ้าไม่สูบจะรู้สึกหงุดหงิด โมโห ดังนั้นคนที่ทำหน้าที่ในการ แบ่งปันยาเส้นให้สมาชิกในกลุ่ม ส่วนต้องเป็นแกนนำหลัก ที่จะแบ่งยาเส้นให้สูบวันละ 3 เวลา หลังอาหาร โดยการแอบสูบบริเวณห้องน้ำ เพื่อไม่ครูเห็นหรือจับได้ ถึงจับได้ก็ไม่ได้หวาดกลัวการ ลงโทษ เพราะโทษไม่ได้ร้ายแรง อย่างหนักสุดก็ทำงานโยธา 1 อาทิตย์ จึงทำให้เด็กและ เยาวชนเลือกที่จะทำผิดระเบียบมากกว่าที่จะเลิกสูบยาเส้น ในแกนนำหลักของกลุ่มทั้งหมดจะสูบ ยาเส้นและทำหน้าที่แจกจ่ายยาเส้นเอง มีเพียงแกนนำหลักกลุ่มโค่นไทรที่ไม่สูบยาเส้น ดังนั้นคน ที่ทำหน้าที่ในการแจกจ่ายยาเส้นจึงเป็นแกนนำสนับสนุน ซึ่งแกนนำหลักทำหน้าที่ในการควบคุม และคอยตรวจสอบว่ายาเส้นพอที่จะให้สมาชิกกลุ่มได้สูบกัันเพียงพอหรือไม่ ดังนั้นกรที่จะให้ สมาชิกอยู่ในกลุ่มได้ยาวนาน และมีความจริงใจต่อกกลุ่ม ขึ้นอยู่กับความสามารถของแกนนำกลุ่ม

ที่จะควบคุมและคอยจัดหาหาเส้นมาให้สมาชิกในกลุ่มที่สุด นอกจากนี้ถ้ากลุ่มใดสะสมอาวุธได้มาก เท่ากับเป็นการเพิ่มอำนาจและอิทธิพลให้แก่นำ

การรวมกลุ่มของเด็กและเยาวชนแต่ละกลุ่มได้รับการถ่ายทอดแบบรุ่นต่อรุ่น โดยแกนนำกลุ่มจะเป็นคนที่ทำหน้าที่ในการถ่ายทอดอำนาจให้คนที่จะขึ้นเป็นแกนนำคนต่อไป โดยการบอกกล่าวกับสมาชิกในกลุ่มว่าคนที่จะขึ้นเป็นแกนนำคนต่อไปคือใคร ขอให้สมาชิกในกลุ่มให้ความร่วมมือและสนับสนุน เพื่อรักษากลุ่มให้มั่นคงต่อไป การรวมกลุ่มของเด็กและเยาวชนจึงเป็นการถ่ายทอดค่านิยม วัฒนธรรมการรวมกลุ่มเพื่อรักษาสถานภาพของไม่ให้อำนาจถูกทำลายถึงแม้แกนนำจะถูกเปลี่ยนสถานภาพไป แต่กลุ่มก็ต้องคงอยู่ต่อไปโดยการถ่ายโอนอำนาจแบบรุ่นต่อรุ่นให้คงอยู่ตลอดไป ดังนั้นสังคมเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ จะมีเรื่องของกลุ่มเพื่อนที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับในเรือนจำผู้ใหญ่ มีคนหลายลักษณะมาอยู่รวมกัน มีการแบ่งแยกกันเป็นกลุ่มใครกลุ่มมัน ส่วนมากจะชอบทำกิจกรรมกับเพื่อนในกลุ่มมากกว่าที่จะอยู่คนเดียว เพราะกลุ่มให้การตอบสนองของความต้องการทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ทำให้เกิดความปลอดภัยจากการถูกรังแก ซึ่งสอดคล้อง กับอัชฌา ลิมปีไพฑูรย์ (2522) และ Donald B. Clemmer (1962) ที่ศึกษาลักษณะของกลุ่มเพื่อนเด็กและเยาวชนในสถานฝึกและอบรมเป็นกลุ่มเพื่อนที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากกลุ่มเพื่อนภายนอกสถานฝึกและอบรม เพราะเด็กและเยาวชนเหล่านี้ต้องอยู่รวมกันโดยถูกจำกัดอิสรภาพ พวกเขาจำเป็นต้องรวมกลุ่มผูกพันเหนียวแน่น ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เกิดความผูกพันต่อกัน ในกลุ่มจะมีเพื่อนสนิท 2 – 10 คน สนิทสนมกันเนื่องจากอยู่หอนอนเดียวกันและมาจากละแวกบ้านเดียวกัน

1.1.2 ขั้นตอนพัฒนาการรวมกลุ่มเด็กและเยาวชน

การเข้ากลุ่มของเด็กและเยาวชนจะเริ่มตั้งแต่วันแรกที่เดินเข้าไปภายในศูนย์ฝึกและอบรมฯ โดยแต่ละกลุ่มมีวิธีการรับสมัครใหม่เข้ากลุ่มที่ไม่แตกต่างกัน คือ เด็กและเยาวชนที่เข้าไปในศูนย์ฝึกและอบรมฯ จะถูกส่งตัวไปที่ห้องพอบ้าน เพื่อรับทราบกฎระเบียบเบื้องต้น เมื่อมีเด็กและเยาวชนมาใหม่ จะมีแกนนำกลุ่มสนับสนุนแต่ละกลุ่มมารอดูอยู่ห้องพอบ้านเพื่อรับเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่ม เช่น ทุกวันศุกร์ จะมีเด็กและเยาวชนจังหวัดนครศรีธรรมราชถูกส่งมายังศูนย์ฝึกและอบรมฯ ก็จะมีแกนนำสนับสนุนกลุ่มจังหวัดนครศรีธรรมราช ทั้ง 3 กลุ่ม มาสังเกตการณ์ และสอบถามว่าเป็นคนอำเภออะไร ซึ่งจะไม่มีการแย่งกันแต่เป็นการแบ่งกันตามอำเภอที่กล่าวมาข้างต้น ซึ่งการรับสมัครใหม่เข้ากลุ่มจะเหมือนกันทุกกลุ่ม แต่มีข้อยกเว้นว่าห้ามก้าวก่ายระหว่างจังหวัดนครศรีธรรมราชกับจังหวัดสุราษฎร์ธานี จากข้อมูลสามารถวิเคราะห์ได้ตามแนวคิดของ Robbins P. Stephen (อ้างถึงในจุฑาธรัตน์ เขื่อนอำนวย, 2545: 243 – 246)

1) **ขั้นจัดกลุ่ม (forming stage)** สมาชิกที่เข้ากลุ่มใหม่พยายามทำความเข้าใจและสร้างความคุ้นเคย เรียนรู้กฎเกณฑ์พื้นฐานต่างๆ โดยพยายามค้นหาว่าพฤติกรรมอะไรบ้างที่สามารถยอมรับได้ พฤติกรรมที่มีความสัมพันธ์ต่อกัน ใครคือดูแลกลุ่มที่แท้จริง การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มตนเองมีบทบาทอะไร แล้วจะได้ประโยชน์อะไรบ้างเมื่อเป็นสมาชิกกลุ่ม

2) **ขั้นกำหนดบรรทัดฐาน (norming stage)** สมาชิกแสดงตนในฐานะสมาชิกกลุ่มมากขึ้น เพิ่มความใกล้ชิดสนิทสนมต่อกัน เปิดเผยความรู้สึกให้รับฟังซึ่งกันและกันได้ ยอมรับซึ่งกันและกัน มีความจริงใจที่จะหาข้อยุติต่อปัญหาร่วมกันได้ดี เกิดความรู้สึกความเป็นมิตรที่ดีต่อกัน สมาชิกร่วมรับผิดชอบต่อกิจกรรม และปฏิบัติตามยอมรับบรรทัดฐานร่วมกัน

3) **ขั้นปฏิบัติงาน (performing stage)** สมาชิกกลุ่มมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ผู้นำล้วนได้รับการแก้ไขเรียบร้อยแล้ว กลุ่มมีความพร้อมที่จะปฏิบัติงานและเสียสละเพื่อให้งานสำเร็จด้วยดี เพราะความสัมพันธ์ที่ดีของสมาชิกและการยอมรับผู้นำกลุ่ม

4) **ขั้นสลายกลุ่ม (adjourning stage)** เป็นขั้นตอนสุดท้ายของกลุ่ม เมื่อปฏิบัติภารกิจเสร็จแล้ว กลุ่มจะสลายตัวทีละน้อย ซึ่งขั้นตอนนี้ไม่เกิดขึ้นสำหรับกลุ่มเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ เพราะเด็กและเยาวชนมีความผูกพันกันอย่างแนบแน่น พี่พวอาลัยซึ่งกันและกัน กลุ่มจึงไม่สลายไปตามกาลเวลาหรือเมื่อภารกิจเสร็จสิ้น ซึ่งไม่เป็นไปตามแนวคิดทฤษฎีในขั้นตอนนี้

ส่วนวัฒนธรรมย่อยหรือวัฒนธรรมท้องถิ่นมีผลต่อพฤติกรรมการรวมกลุ่มของเด็กและเยาวชน คนที่มาจากจังหวัดเดียวกันหรือท้องถิ่นเดียวกัน มีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน เข้าใจกัน ภาคภูมิใจในท้องถิ่น รักในศักดิ์ศรีของตนเอง และหวงแหนความเป็นท้องถิ่นของตนเอง เมื่ออยู่ในวัฒนธรรมย่อยที่มีคนมาจากหลายท้องถิ่นท้องถิ่นมารวมกัน ก่อให้เกิดความขัดแย้งทางค่านิยมท้องถิ่นได้ จึงต้องรวมกลุ่มเพื่อยึดมั่นและรักษาเอกลักษณ์ความเป็นท้องถิ่นของตนเองไว้ ค่านิยมของคนภาคใต้ คือ ชอบความจริงใจ ตรงไปตรงมา การรักพวกพ้อง รักในถิ่นกำเนิด คุ้นเคยกับความเป็นส่วนตัวหรือความผูกพันรักใคร่ในฐานะพวกพ้องเดียวกัน ยกย่องคนที่มีความซื่อสัตย์ใจกว้าง ชอบคนที่มีความใจกว้างขวาง โอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ถึงไหนถึงกัน ไม่ตระหนี่ถี่เหนียว กล้าได้กล้าเสีย เต็มใจให้ความช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อประสบความทุกข์ยาก รวมถึงการรักศักดิ์ศรี หยิ่งในเกียรติยศของตน ไม่ชอบให้ใครมาดูแคลน ไม่ยอมใครง่าย ๆ ลักษณะความอ่อนน้อมถ่อมตนจึงปรากฏค่อนข้างน้อย ให้ความสำคัญนับถือเป็นไปตามลำดับอาวุโส ทั้งในความสัมพันธ์ส่วนตัวและในหน้าที่การงาน ถือว่าผู้อาวุโสมีประสบการณ์มากกว่า เพราะเชื่อว่าการเชื่อฟังผู้อาวุโสเป็นการป้องกันตัวด้วย ถึงแม้จะเป็นคนภาคใต้เหมือนกัน แต่ก็มีแตกต่างทางค่านิยมของจังหวัด ซึ่งโดยรวมจะเห็นว่าคนใต้มีค่านิยมทางวัฒนธรรมท้องถิ่นเหมือนกัน สอดคล้องกับอานนท์ อาภาภิรมย์ (2525: 23) ที่ศึกษาวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนใต้ พบว่า

เป็นคนที่รักอิสรภาพ ไม่ชอบการกดขี่บังคับ พวกพ้องอยู่เหนือความถูกต้องในแง่กฎหมาย ผูกพันกันรักใคร่พวกพ้องเดียวกัน ชอบความจริงใจ ตรงไปตรงมา ยกย่องคนที่มีจิตใจนักเลง ถึงไหนถึงกัน กล้าได้กล้าเสีย ให้ความเคารพนับถือระบบอาวุโส รวมทั้งการรักศักดิ์ศรีและเกียรติยศ มีความภาคภูมิใจกับเอกลักษณ์และภาษาท้องถิ่นมาก ลักษณะเช่นนี้จึงทำให้คนได้ถูกมองว่าเป็นคนหัวหมอบหรือแข็งกระด้าง ก็คงไม่แตกต่างจากกลุ่มเด็กและเยาวชนที่มีความผูกพันกันจากคนที่มาจากค่านิยมวัฒนธรรมท้องถิ่นเดียวกัน ดังเช่นเด็กและเยาวชนที่อยู่รวมกันเป็นกลุ่มเป็นสิ่งที่ยึดปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นการสร้างค่านิยมและวัฒนธรรมขึ้นมาใหม่ภายใต้ความรู้สึกที่จะแสดงให้รู้ว่าวัฒนธรรมความเป็นของตนเองมีลักษณะอย่างไร ไม่ต้องการให้ใครมาทำลายได้ ทำให้เกิดความผูกพันซึ่งเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวระบบกลุ่มของเด็กและเยาวชนโดยการสืบทอดแบบรุ่นสู่รุ่น เพื่อรักษาสถานภาพของกลุ่มไม่ให้ถูกสลาย เพราะถ้ากลุ่มถูกยุบลงก็ต้องโดนกลุ่มกดดันให้ไปอยู่รวมกับกลุ่มอื่น ถึงแม้ว่ากลุ่มเก่าจะถูกสลายแต่ก็มีคนที่พยายามรวมตัวกันและตั้งกลุ่มขึ้นใหม่ อาจจะมีการเปลี่ยนชื่อกลุ่ม เปลี่ยนตัวแกนนำ และเปลี่ยนอาณาเขตครอบครองกลุ่ม แต่ยังคงลักษณะความเป็นท้องถิ่นไว้ ลักษณะเช่นนี้ทำให้กลุ่มมีโครงสร้างที่เข้มแข็ง ความสัมพันธ์ในกลุ่มเหนียวแน่น ความรู้สึกรักและห่วงแหนกลุ่ม ดังจะเห็นได้จากกลุ่มเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ รวมกลุ่มกันตามจังหวัดหรือท้องถิ่นของตนเอง เพื่อรักษาสถานภาพกลุ่มของตนเองไว้

เพราะฉะนั้นวัฒนธรรมย่อยในรูปแบบของค่านิยมและพฤติกรรมของคนกลุ่มหนึ่งที่มีลักษณะเด่นและแตกต่างไปจากวัฒนธรรมหลักในสังคม การที่เด็กและเยาวชนยึดหลักวัฒนธรรมตามท้องถิ่น เนื่องจากค่านิยมที่มีการถ่ายทอดสู่กันผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่มีการยอมรับยึดถือปฏิบัติกันในกลุ่มย่อย ทำให้มีผลต่อการรวมกลุ่มของเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ เพราะแต่ละคนก็ยึดถือวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับ Albert K. Cohen (1962) วัฒนธรรมรองของเด็กและเยาวชนเหล่านั้นมิได้แสวงหาผลประโยชน์จากการกระทำหรือพฤติกรรม แต่มุ่งแสวงให้กลุ่มเด็กและเยาวชนเห็นว่าคนนั้นเป็นคนเก่ง มีความสามารถ เพื่อจะได้รับการยกย่องจากเพื่อนในกลุ่มของตนเอง และให้เข้าใจถึงพฤติกรรมของเด็กที่จับกลุ่มกัน และพฤติกรรมนั้นก็ฝ่าฝืนระเบียบแบบแผนของสังคมส่วนใหญ่ แต่ทฤษฎีนี้อธิบายไว้เด็กชายเท่านั้น เช่นเดียวกับทิวา วงศ์ธนาภา (2539) ที่ศึกษาวัฒนธรรมความรุนแรงของนักเรียนอาชีวะที่ก่อเหตุทะเลาะวิวาทตามวัฒนธรรมภายในบริบทและสภาพแวดล้อมของสถาบันว่า มีกระบวนการวัฒนธรรมค่านิยม ประเพณี ระบบสัญลักษณ์ เป็นกลไกสำคัญต่อการเกิดขึ้นและดำรงอยู่ของการก่อเหตุทะเลาะวิวาท วัฒนธรรมความรุนแรงของสังคมเป็นการให้เหตุผลในลักษณะที่เป็นเรื่องปกติธรรมดา มีความสมเหตุสมผลตามกลุ่มอ้างอิง จึงมีพฤติกรรมก่อเหตุทะเลาะวิวาทกันโดยต่อเนื่อง

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การรวมกลุ่มของเด็กและเยาวชนเป็นไปตามแนวคิด sub - culture ของ Albert K. Cohen (2539) การศึกษาวิจัยของอาานนท์ อภาภิรมย์ (2525: 23) (1962) และ ทวา วงศ์ธนาภา ที่พบว่าวัฒนธรรมย่อย หรือวัฒนธรรมท้องถิ่นมีผลต่อการรวมกลุ่มของเด็กและเยาวชน เพราะเด็กและเยาวชนมีความรู้สึกเป็นพรรคพวกเดียวกัน มีค่านิยม ความเชื่อที่คล้ายกัน ทำให้ได้รับการยอมรับจากคนจังหวัดเดียวกันได้มากกว่าซึ่งกล่าว

1.1.3 คุณสมบัติของแกนนำกลุ่ม

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เด็กและเยาวชน ทั้งสองกลุ่ม จำนวน 40 คน ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ จำนวน 5 คน พบแกนนำมีความสำคัญต่อกระบวนการกลุ่มเป็นอย่างมาก ในแต่ละกลุ่มจะมีแกนนำหลัก 1 คน และมีแกนนำสนับสนุน 4 – 5 คน ทำหน้าที่ในการแก้ปัญหาและดำเนินกิจกรรมต่างๆ ภายในกลุ่ม และยังพบว่าแกนนำบางคนได้รับความไว้วางใจจากครู ให้ทำหน้าที่หัวหน้าหอนอน หัวหน้าหน่วยเรียน หัวหน้าห้องซักผ้า หัวหน้าโรงครัว และหัวหน้าโรงเลี้ยง มีหน้าที่รับผิดชอบตามที่ครูมอบหมาย ได้แก่ การเช็คยอดเด็กและเยาวชนแต่ละหอนอน การตรวจเช็คความเรียบร้อย และตรวจค้นสิ่งของที่ผิดระเบียบ ส่วนคนที่ เป็นแกนนำกลุ่มเกิดจากการสถาปนาตนเองภายในกลุ่ม ตามลักษณะและคุณสมบัติของแต่ละคน ซึ่งบางคนก็มีความเป็นผู้นำตามธรรมชาติ บางคนก็มีคุณสมบัติแตกต่างกันไป แต่โดยรวมแล้ว คนที่จะเป็นแกนนำกลุ่มเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ต้องมีคุณสมบัติดังนี้

1) ได้รับการสืบทอดจากแกนนำกลุ่มคนเก่าและเป็นเพื่อนสนิทกับแกนนำกลุ่มมาก่อน แกนนำหลักของทุกกลุ่มมีลักษณะที่ไม่เปิดเผยตัวเอง ไม่ค่อยพูด เสียงขรึม อยู่ในที่ของตนเอง และที่สำคัญคือมีรอยสักเกือบเต็มตัว (ดูภาคผนวก ข) ซึ่งแสดงถึงความกล้าหาญ ความอดทนต่อความเจ็บปวด ความความเด็ดเดี่ยว ทั้งนี้ยังเปิดใจรับฟังปัญหาของสมาชิกทุกเรื่อง ให้คำแนะนำและสามารถแก้ปัญหาภายในกลุ่มได้ดี ไม่ว่าจะ เป็นวิธีการโอนอ่อนหรือการใช้ความรุนแรง พร้อมทั้งจะสู้แทนสมาชิกได้เมื่อมีความจำเป็น จากการสังเกตพฤติกรรมขณะทำกลุ่มระดมพลังสร้างสรรค์ : AIC แกนนำกลุ่มหลักจะนั่งยองๆ คอยออกคำสั่งให้สมาชิกในกลุ่มลงมือทำงาน ซึ่งแกนนำกลุ่มทุกกลุ่มนั่งเหมือนกันทุกคน

2) อยู่ในศูนย์ฝึกและอบรมฯ อย่างน้อย 1 ปีขึ้นไป จะได้รับยกย่องให้เป็นแกนนำกลุ่ม คอยดูแลและปกป้องสมาชิกในกลุ่ม เป็นผู้ให้คำปรึกษากับรุ่นน้องที่เข้ามาใหม่

3) คุณสมบัติที่สำคัญ ได้แก่ เป็นคนเข้มแข็ง เด็ดเดี่ยว กล้าหาญ ไม่เห็นแก่ตัว ในขณะที่เดียวกันก็เป็นคนใจดี โอบอ้อมอารี มีน้ำใจคอยช่วยเหลือเพื่อนๆ ในกลุ่มของตนเอง แม้แต่ลูกเด็กบางคนที่อยู่คนละจังหวัดที่ไม่มีญาติมาเยี่ยม แกนนำกลุ่มก็อาจแบ่งอาหาร

และเครื่องใช้บางอย่างให้ตามสมควร ซึ่งเป็นการสร้างบารมีให้กับตัวเอง สิ่งเหล่านี้เป็นลักษณะเฉพาะตัวของแกนนำหรือผู้นำกลุ่มนั่นเอง อันทำให้ลูกเด็กในกลุ่ม ยอมรับ และมีความเกรงใจ

กล่าวสรุปได้ว่า การได้รับสถานภาพแกนนำกลุ่มเป็นขบวนการที่ค่อยเป็นค่อยไปตามลำดับไม่มีมาตรการที่แน่นอนตราบที่รวมกลุ่มกันได้ แต่เมื่อใดก็ตามที่เกิดความขัดแย้งภายในกลุ่ม ก็จะมีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของบทบาทและมีแกนนำหน้าใหม่เข้ามาแทน สิ่งที่ทำให้เด็กและเยาวชนมีการรวมกลุ่มและต้องการพึ่งพาแกนนำกลุ่ม เพื่อเป็นการหนีจากความจำเป็นซ้ำซากจำเจของชีวิตที่ถูกกักขัง ขาดอิสรภาพ โดยแกนนำจะให้ความสนุกสนานตื่นเต้น อันอาจได้แก่การฝ่าฝืนระเบียบ ข้อบังคับของศูนย์ฝึกและอบรมฯ สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ไม่แน่นอน เมื่ออยู่ไปนานๆ เข้าสิ่งที่เคยสนุกสนานอาจจะน่าเบื่อก็ได้ และเมื่อใดก็ตามที่กลุ่มถูกกักขังหรือเกิดความขัดแย้งกัน การเป็นแกนนำกลุ่มอาจคงที่หรือแน่นอนก็ได้ ดังนั้นคนที่แกนนำกลุ่มยังคงรักษาอำนาจไว้ได้จนกว่าจะเกิดความไม่เป็นระเบียบขึ้นภายใน อันเนื่องมาจากตัวแกนนำเองมีพฤติกรรมที่ผิดความคาดหวังของสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งเป็นเหตุผลเพียงพอที่จะทำให้มีแกนนำคนใหม่ได้ ที่มีความสามารถและมีลักษณะบุคลิกภาพและคุณสมบัติเป็นที่ยอมรับอย่างแท้จริง โดยแกนนำคนใหม่ก็จะเป็นแกนนำกลุ่มไปเรื่อยๆจนกว่าจะเกิดการเปลี่ยนแปลง อันเนื่องมาจากพฤติกรรมของเขาและการเปลี่ยนค่านิยมของกลุ่ม จะหมุนเวียนเช่นนี้เรื่อยไป สิ่งที่เป็นตัวกำหนดสำคัญของการเป็นแกนนำกลุ่ม คือ ความสมบูรณ์พร้อมในการกระทำความผิด มีบุคลิกภาพที่ก้าวร้าวและรุนแรง มีความกล้า เข้มแข็ง มีน้ำใจ พร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือสมาชิกในกลุ่มได้ทุกอย่าง อยู่มานาน และเคยเข้าออกศูนย์ฝึกและอบรมฯ หลายครั้งจนเกิดความเคยชิน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของณรงค์ สิ้นสวัสดิ์ (2537: 48) ที่ศึกษาถึงลักษณะผู้นำสมัยโบราณต้องเป็นผู้ที่มีร่างกายแข็งแรง ถ้ามีการต่อสู้ต้องเป็นผู้ชนะเสมอ เป็นผู้ที่มีพลังอำนาจเหนือคนอื่นไม่มีใครกล้าต่อต้าน และเป็นที่ยำเกรง ทำให้สามารถสั่งสมาชิกในกลุ่มทำกิจกรรมต่างๆ ได้ตามความต้องการ เมื่อเป็นผู้มีอำนาจเหนือกว่าในด้านกำลังกาย จึงทำให้ผู้นำลักษณะนี้ไม่มีความมั่นคงปลอดภัย จะเปลี่ยนเมื่อใดก็ได้ ทำให้ผู้นำกลุ่มแต่ละกลุ่มจะมีความแตกต่างไปตามสภาพการณ์ของสังคม ความเชื่อ ค่านิยม ตลอดจนประเพณีและวัฒนธรรมของคนในกลุ่มนั้น

1.1.4 ลักษณะบุคลิกภาพแกนนำกลุ่ม

ลักษณะบุคลิกภาพแตกต่างกันออกไปเฉพาะบุคคล เพราะพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดู การปลูกฝังจากครอบครัว ย่อมส่งผลให้บุคคลมีบุคลิกภาพที่แตกต่างกัน แต่เมื่อมาอยู่ร่วมกับบุคคลจำนวนมาก ทำกิจกรรมร่วมกัน กินอยู่หลับนอนด้วยกัน เป็นระยะเวลาอันนานจะทำให้เกิดการซึมซับเอาพฤติกรรมหรือลักษณะบุคลิกภาพของบุคคลที่ตนเองชื่นชอบ ซึ่งเป็นการ

เลียนแบบพฤติกรรมของคนที่ยื่นชอบโดยไม่รู้ตัวจนทำให้มีลักษณะบุคลิกภาพและการแสดงพฤติกรรมที่คล้ายกันออกมา ดังจะเห็นได้จากลักษณะบุคลิกภาพของแกนนำที่พฤติกรรมการแสดงออกไม่แตกต่างกัน คือ ไม่ชอบเปิดเผยตัวเอง เจียบขีมิ้ม พูดให้น้อยฟังให้มาก ซึ่งสอดคล้องกับการประเมินบุคลิกภาพด้วยทดสอบบุคลิกภาพ MPI และสามารถนำมาวิเคราะห์ลักษณะบุคลิกภาพ กลุ่มตัวอย่าง ออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1) แกนนำหลัก มีบุคลิกภาพแบบหวั่นไหว – เก็บตัว มีลักษณะเด่น คือ เจียบขีมิ้ม ไม่ชอบพูดจา ไม่ค่อยไว้วางใจใคร ยกเว้นเพื่อนสนิท เป็นคนจริงจัง มีการวางแผน เก็บความรู้สึกเก่ง มองโลกในแง่ร้าย โกรธง่าย ขาดความยืดหยุ่น ยึดมั่นในวัฒนธรรมประเพณี

2) แกนนำสนับสนุน มีบุคลิกภาพแบบมั่นคง - เปิดเผย มีลักษณะเด่น คือ ชอบเป็นผู้นำ ใจกว้างน่าคบ ช่างพูดชอบพบปะผู้คน ไร้กังวล ปลอดภัย มีชีวิตชีวา ให้ความร่วมมือ เอาไหนเอากัน แต่บางครั้งก็ฉุนเฉียวกระวน

3) สมาชิกกลุ่ม มีบุคลิกภาพแบบหวั่นไหว – เปิดเผย มีลักษณะเด่น คือ ฉุนเฉียวกระวนกระวาย ก้าวร้าว ตื่นเต้น อารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย ใจเร็วด่วนได้ คิดในแง่ดี และชอบทำกิจกรรมกระวน ทำให้บางครั้งไม่สามารถควบคุมอารมณ์ได้

จากการสังเกตพฤติกรรมขณะสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการระดมพลังสร้างสรรค์ นำมาวิเคราะห์ร่วมกับลักษณะเฉพาะของวัฒนธรรมภาคใต้ พบว่า โดยวัฒนธรรมของคนใต้เป็นคนที่หยิ่งในศักดิ์ศรีสูง รักความยุติธรรม ภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น สังเกตจากการใช้ภาษาในการสื่อสารขณะสัมภาษณ์ เด็กและเยาวชนทุกคนใช้ภาษาท้องถิ่นหรือภาษาใต้ โดยไม่มีความรู้สึกเขินอาย แต่รู้สึกภาคภูมิใจในภาษาของตนเอง และยังพบว่าเด็กและเยาวชนทั้ง 30 คน ที่ถูกควบคุมตัวที่เรือนจำฯ ไม่รับประทานอาหารเช้าตามที่เรือนจำฯ จัดให้ แต่ยอมเสียเงินซื้ออาหารรับประทานกันเอง ซึ่งเด็กและเยาวชนให้เหตุผลว่าที่ไม่ยอมรับประทานของเรือนจำฯ เพราะไม่ได้ทำผิด ไม่ต้องการเป็นคน “คุก” ซึ่งแสดงถึงการไม่ยอมรับกฎเกณฑ์ ไม่เชื่อถือหรือศรัทธาในระบบราชการ เพราะคิดว่าจะไม่ได้รับความเป็นธรรม จึงทำให้กล้าหาญที่จะต่อสู้เพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมให้กับตนเอง ดังเช่นการใช้ระบบศาลเตี้ย (แก้ปัญหาด้วยความพอใจของเขาเอง) คือ ถ้าใครมาทำร้ายก็ต้องแก้แค้นเอาแบบต่อตา ฟันต่อฟัน จึงจะถือว่ายุติธรรม

จากสัญลักษณ์ที่เด็กและเยาวชนใช้แทนการเรียกชื่อตนเองในแบบสอบถาม (ดูภาคผนวก ข) สามารถนำมาวิเคราะห์ถึงลักษณะของเด็กและเยาวชน เป็นการแสดงถึงความรู้สึก การแสวงหาเอกลักษณ์ของตนเอง และแสดงถึงความรู้สึกด้อยค่า ทั้งนี้จากการสังเกตพฤติกรรมแกนนำกลุ่มทั้ง 12 คน มีลักษณะที่มั่นใจในตนเองสูง เจียบ เก็บความรู้สึกเก่ง ไม่ค่อยแสดงออกทางความคิด พูดตรงไปตรงมา ไม่ไว้วางใจ ไม่ยอมรับและไม่ให้เกียรติคนต่างถิ่น

โดยการแสดงท่าทางที่ไม่เป็นมิตร แต่ถ้าไว้ใจแล้วจะเปิดเผยและให้ความร่วมมือโดยปราศจากอคติใดๆ ทั้งสิ้น

กล่าวโดยสรุปได้ว่า บุคลิกภาพของเด็กและเยาวชนเป็นลักษณะเฉพาะที่เกิดจากการอบรมเลี้ยงดู และปลูกฝังมาตั้งแต่วัยเด็ก แต่สามารถเปลี่ยนแปลงเมื่ออยู่ร่วมกับคนอื่นกับแกนนำสนับสนุนที่เป็นคนเปิดเผย ชอบแสดงออกและสามารถเลียนแบบลักษณะบุคลิกภาพคนที่ชื่นชอบได้ แต่ลักษณะบุคลิกภาพแกนนำหลักจะเป็นคนที่เก็บความรู้สึกเก่ง ไม่เปิดเผยตัวเอง คิดในแง่ร้าย และไม่คอยไว้วางใจใครง่าย ๆ ซึ่งตรงข้ามกับแกนนำสนับสนุนที่มีลักษณะเปิดเผย ช่างพูด ชอบพบปะผู้คน ไร้กังวล ให้ความร่วมมือ เอาไหนเอากัน แต่บางครั้งก็อุนเฉียว กระวน ทำให้แกนนำทั้งสองกลุ่มสามารถอยู่ร่วมกันได้โดยปราศจากปัญหา ซึ่งสามารถลดความขัดแย้งกันภายในกลุ่ม

ดังนั้นลักษณะบุคลิกภาพของแกนนำมีผลต่อความมั่นใจของสมาชิกกลุ่ม ยิ่งแกนนำกลุ่มมีความโดดเด่น สามารถควบคุม ปกป้องสมาชิกภายในกลุ่มได้ ทำให้สมาชิกเกิดความรู้สึกมั่นคงปลอดภัย มั่นใจว่าไม่มีกั๊กมารังแกกลุ่มตนเองแน่นอน ทั้งบุคลิกภาพแกนนำกลุ่มยังมีผลต่อการคงอยู่ของกลุ่ม ลักษณะเฉพาะของต้องรับฟังและให้เกียรติซึ่งกันและกัน รู้ว่าตนเองมีบทบาทอะไร ไม่มีการก้าวท้าวซึ่งกันและกัน สามารถให้ความช่วยเหลือ สมาชิกมีความศรัทธาเชื่อถือ นิยมชมชอบในตัวแกนนำ จะเห็นได้ว่าลักษณะบุคลิกภาพแกนนำกลุ่ม สอดคล้องแนวคิด Lewis yablonsky (1962: 3) ที่ทำการศึกษามุขบุคลิกภาพของผู้นำแก๊งวัยรุ่น พบว่ามีบุคลิกภาพแบบต่อต้านสังคม และมักจะชักนำใ้มน้ำวให้สมาชิกคนอื่นสร้างความเดือดร้อน ทำร้ายร่างกายผู้อื่นในลักษณะที่เป็นการแสดงออกถึงความเป็นปรปักษ์และความก้าวร้าวของตนเอง ส่วนสมาชิกแก๊งมักจะมีนิสัยเห็นแก่ตัว ชอบทำร้ายผู้อื่นโดยไร้เหตุผล ไม่คำนึงถึงสิ่งใดนอกจากความพึงพอใจของตนเอง ซึ่งบุคคลที่มีบุคลิกภาพแบบต่อต้านสังคมมีแนวโน้มที่จะได้เป็นหัวหน้าแก๊งโดยการได้รับสถานภาพ

1.1.5 การให้เหตุผลในการรวมกลุ่ม

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเด็กและเยาวชน ทั้ง 40 คน เหตุผลในการรวมกลุ่มของเด็กและเยาวชน มาจากการยึดมั่นในวัฒนธรรมที่ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา เป็นการเรียนรู้ และปลูกฝังค่านิยม ให้กับเด็กใหม่ที่เข้ามา โดยมีเรื่องผลประโยชน์จากการเข้ากลุ่ม สมาชิกกลุ่มจะได้รับสิ่งตอบแทน คือ การยอมรับจากกลุ่มเพื่อน ได้รับการคุ้มครองความปลอดภัย ได้รับความสะดวกสบายในการใช้ชีวิต และมียาเส้นให้สูบโดยไม่ต้องหามาสูบเอง เมื่อเกิดปัญหาทะเลาะกับคนอื่นก็มีคนมาจัดการให้ และที่สำคัญมาจากจังหวัดหรืออำเภอ

เดียวกัน ถ้าไปอยู่กลุ่มจังหวัดอื่นกลัวเสียศักดิ์ศรีลูกผู้ชายที่จะให้คนอื่นมารังแก ซึ่งสามารถนำมาวิเคราะห์เป็นประเด็นๆ ได้ 6 ประการ คือ

1) ความมั่นคงปลอดภัย (security) การอยู่รวมกันจำนวนมากก่อให้เกิดความเข้มแข็ง และสามารถต้านทานการคุกคามได้มากกว่า

2) สถานภาพ (status) กลุ่มทำให้เกิดสถานภาพที่อ้างอิงได้ว่าเป็นใครมาจากไหน เป็นสมาชิกของกลุ่มใด

3) ความเคารพนับถือตนเอง (self - esteem) การเข้ากลุ่มทำให้รู้สึกตัวตัวเองเป็นคนมีค่ามากกว่าคนนอกกลุ่ม ได้รับการตอบสนองทางจิตใจ แต่เพราะการรวมกลุ่มสร้างความรู้สึกดีๆ ให้กับคนที่รู้สึกขาดที่พึ่งพิง

4) ความผูกพัน (affiliation) ช่วยเติมความต้องการทางสังคม รู้สึกสนุกสนานกับการปฏิสัมพันธ์ที่มาพร้อมกับกลุ่มเพื่อนสมาชิก การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มมีนัยสำคัญต่อการสร้างมิตรภาพและสัมพันธ์ภาพทางสังคมให้สมบูรณ์ขึ้น

5) อำนาจ (power) การที่บุคคลมารวมกลุ่มก่อให้เกิดอำนาจขึ้น เป็นพลังอำนาจที่แต่ละคนโดยลำพังไม่อาจกระทำการให้บรรลุผลได้ ดังนั้นจึงอาศัยกลุ่มในการสร้างพลังอำนาจ เพื่อการต่อกรสิ่งที่ต้องการ

6) การบรรลุเป้าหมาย (goal achievement) เพื่อทำกลุ่มของตนเองเข้มแข็ง มีอำนาจเหนือกลุ่มอื่น ไม่ให้ใครมาทำลายหรือรังแกสมาชิกภายในกลุ่มได้ ถือว่าบรรลุเป้าหมายของกลุ่ม ซึ่งบุคคลเดียวไม่สามารถทำได้ ต้องใช้พลังกลุ่มเข้ามาช่วย

กล่าวโดยสรุปได้ว่า เหตุผลในการรวมกลุ่มของเด็กและเยาวชน สอดคล้องกับแนวคิดของ Gary Dessler (1982: 97) Baren A. Robert (อ้างถึงในจุฑาธรัตน์ เอื้ออำนวย, 2545: 239 – 240) วินิจ เกตุขำ และคณะ (2522: 18 – 20) และ Robbins P. Stephen (อ้างถึงในจุฑาธรัตน์ เอื้ออำนวย, 2545: 243) คือ ต้องการความมั่นคงและปลอดภัยในชีวิต ความชอบพอกันเป็นเพื่อนกันมาก่อน ความผูกพันของคนจังหวัดเดียวกัน เพื่อนชวน กลุ่มตอบสนองอุดมการณ์ได้ พอใจในกิจกรรมของกลุ่ม ที่สนุกสนาน สบายใจ พึงพอใจแม้ว่าจะไม่สนองจุดมุ่งหมาย ต้องการสนองความรู้สึกทางจิตใจ เช่น เกิดความเหงา เบื่อหน่าย มีปัญหาทางครอบครัว กลุ่มช่วยลดความรู้สึกไม่ดีหรือลี้ภัยต่างๆ ได้ ต้องการการยอมรับ ต้องการอำนาจ และกลุ่มทำให้เกิดสถานภาพที่อ้างอิงได้

1.1.6 การเปลี่ยนแปลงบทบาทเมื่ออยู่ในกลุ่ม

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเด็กและเยาวชนจากทั้ง 2 ที่ จำนวน 40 คน พบว่า ถ้าอยู่ในเหตุการณ์ปกติเด็กและเยาวชนจะไม่มี การเปลี่ยนแปลงบทบาทที่ชัดเจน แต่เมื่อเกิดการทะเลาะวิวาท การยกพวกตีกัน และการก่อจลาจล เด็กและเยาวชนจะมีบทบาท ขึ้นมาอย่างชัดเจน โดยแกนนำกลุ่มเป็นคนทำหน้าที่มอบหมายงานให้รับผิดชอบ ตัวอย่างเช่น กรณีเหตุการณ์จลาจลวันที่ 4 สิงหาคม 2550 แกนนำหลักมีหน้าที่เตรียมแผนการ เจรจากับครูให้ทำ ตามข้อเรียกร้องของตนเอง และเป็นด้านหน้าในการทำลายสิ่งของ โดยประอยู่ที่ประตู 1 (ดู แผนภาพ 6) ร่วมกับแกนนำสนับสนุน เป็นกำลังเสริมในการทำลายสิ่ง แกนนำกลุ่มย่อยทำหน้าที่ ชูเตรียมอาวุธ มอบให้สมาชิกจำนวนหนึ่งเป็นฝ่ายจัดเตรียมเสบียง โดยการจัดทำลายโรงครัวเพื่อ เข้าไปขโมยอาหารไว้รับประทานหลังเหตุการณ์สงบลง และมอบหมายให้สมาชิกที่เหลือเป็นฝ่าย ปลุกเร้าอารมณ์ให้เกิดความฮึกเหิม โดยการโห่ร้องตลอดเวลา เป็นการข่มขู่ฝ่ายตรงข้ามให้เกิด ความหวาดกลัว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของวินิจ เกตุขำ และคณะ (2522: 123 – 127) สมาชิกผู้ มีพลัง มีหน้าที่ทำให้กลุ่มตัดสินใจปฏิบัติการที่จะทำให้เกิดความสำเร็จ และยังทำหน้าที่เร้าให้ กลุ่มได้มีกิจกรรมที่ยิ่งใหญ่และมีคุณภาพกว่าเดิม บทบาทในการสร้างเสริมและรักษาความเป็นไป ของกลุ่ม สมาชิกนอกจากจะดำเนินงานของกลุ่มให้สำเร็จตามจุดมุ่งหมายแล้วยังมีหน้าที่กระทำ ภายในกลุ่มเพื่อเป็นการช่วยกลุ่มให้อยู่ได้ ให้การสนับสนุนให้ความช่วยเหลือกลุ่ม และเป็นผู้ คล้อยตามในการรักษาความเป็นไปของกลุ่ม ทำให้กลุ่มรู้สึกว่าการดำเนินไปด้วยความราบเรียบ ไม่มีบุคคลที่ขัดแย้งกันเสียทุกครั้งไป บุคคลประเภทนี้จะมีการแสดงความคิดเห็นน้อย แต่จะเป็นผู้ สังเกตการณ์มากกว่า

1.2 พฤติกรรมรวมหมู่จลาจล กรณีเหตุการณ์วันที่ 4 สิงหาคม 2550

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เด็กและเยาวชนจาก 2 ที่ จำนวน 40 คน ข้อมูล สอดคล้องกันทั้งหมด คือ ไม่ได้เกิดจากการยกพวกตีกันของสองกลุ่มใหญ่ แต่เป็นการประท้วงครู ที่ไม่รักษาคำพูด การเรียกร้องความเป็นธรรมให้กับเพื่อนที่ครูจะส่งตัวไปฝากขังที่เรือนจำฯ ซึ่งครู ไม่สามารถทำตามข้อเรียกร้องได้ ทำให้กลุ่มเด็กเยาวชนใช้วิธีการที่ไม่เหมาะสมในการแก้ปัญหา ซึ่งสามารถนำมาวิเคราะห์เหตุผลในการก่อจลาจล เป็น 3 ประเด็นสำคัญ ๆ คือ

1.2.1 สภาพแวดล้อมภายในศูนย์ฝึกและอบรมฯ

ก่อนเกิดการจลาจล 2 วัน (วันที่ 2 สิงหาคม 2550) เกิดการทะเลาะกันระหว่างแกนนำกลุ่มโคไนทร 5 คน ได้แก่ จ๊อบ ป๊อด ดำ มด และแดน (นามสมมติ) กับหัวหน้าหอนอน 4 คือ สม (นามสมมติ) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เด็กและเยาวชนทั้ง 30 คน สอดคล้องกันว่าไม่ใช่การยกพวกตีกันสองจังหวัด แต่เป็นการประท้วงครูที่ไม่รักษาคำพูด เรียกร้องความเป็นธรรมให้กับเพื่อน ที่ครูจะส่งตัวไปฝากขังที่เรือนจำฯ เด็กและเยาวชนยอมรับไม่ได้ จึงใช้วิธีการประท้วงเพื่อให้ครูยกเลิกที่จะส่งเพื่อนไปเรือนจำฯ ทั้งนี้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ หิน ห้อย และโหน (นามสมมติ) คล้องกับข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 30 คน ดังคำกล่าว

“..มันไม่ใช่การทะเลาะกันของกลุ่มนครฯ กับกลุ่มสุราษฎร์ แต่เป็นการประท้วงครูที่ไม่ยอมทำตามข้อเรียกร้องต่างหาก ครูไม่เข้าใจเด็ก ครูไม่จริงใจ ครูโกหก เพื่อนผิดด้วยหรือที่พวกผมรักและเป็นห่วงเพื่อน..”

ส่วนเหตุการณ์ทะเลาะกันของเด็กและเยาวชนมาจากคำพูด สม หัวหน้าหอนอน 4 ที่ใช้คำพูดที่ไม่เหมาะสม โดยสมต่อว่าเพื่อนบนหอนอนว่าขโมยกินผลไม้ที่โรงเลี้ยงหมด ทำให้คนอื่นไม่ได้กิน ทำให้แกนนำกลุ่มโคไนทรที่นอนอยู่หอนอน 4 เกิดความไม่พอใจ คิดว่าเป็นการทำลายต้องการหาเรื่องกลุ่มตนเอง จึงต้องการที่จะเคลียร์กับ สม ให้รู้เรื่องที่พูดแบบนั้นหมายความว่าอย่างไร ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ บน เขียว ติ่ง และแดง (นามสมมติ) กลุ่มหน้าช่าง โดยอ้างถึงคำพูดของสมว่า

“..พวกมึงไปขโมยของกินหมด ทำให้คนอื่นไม่ได้กิน ใครมีปัญหากับกูมาเลย กูมีมีดอยู่หลายเล่มใครจะรบได้เลย ไม่กลัวอยู่แล้ว..”

ซึ่งคำพูดดังกล่าวทำให้สมาชิกที่อยู่หอนอน 4 หลายคนไม่พอใจ โดยเฉพาะแกนนำกลุ่มโคไนทรทั้ง 5 คน จึงปรึกษากันว่าจะแก้ปัญหาได้อย่างไรดี ซึ่งในวันต่อมาแกนนำทั้ง 5 คนได้เรียก สม มาเคลียร์ว่าที่พูดเมื่อคืนหมายความว่าอย่างไร ต้องการอะไร และให้ สม ขอโทษซึ่ง สม ก็ยอมขอโทษ พร้อมกันนี้แกนนำกลุ่มโคไนทรได้ตบหน้า สม หนึ่งครั้งเป็นการลงโทษ แต่มีแกนนำบางคนไม่พอใจ จึงถาม จ๊อบ ซึ่งเป็นแกนนำหลักว่าจะเอาอย่างไร คำตอบที่ได้คือ

“.. เก่งมากใช้มีด กินเลย เล่นมันเลย..” (ดูคำอธิบายภาคผนวก ค)

เมื่อ สม ภูกรุมทำร้ายก็วิ่งไปขอความช่วยเหลือจากกลุ่มหน้าช่าง ทำให้กลุ่มโคนไทร ไม่พอใจการกระทำของกลุ่มหน้าช่างอย่างมาก ก็อบจะเกิดการยกพวกตีกันระหว่างสองกลุ่ม แต่ครูสามารถแยกเด็กและเยาวชนทั้งสองกลุ่มออกจากกันได้สำเร็จ ซึ่งตรงกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่งานเกี่ยวกับการดูแลเด็กและเยาวชน ได้แก่ น.ส.ชื่อตรง น.ส.แสนดี นายคนดี และนายคุณธรรม (นามสมมติ) หลังจากปัญหาสงบลงครูได้และสอบสวนข้อเท็จจริงจากทั้งสองฝ่ายถึงที่มาของปัญหา และได้ประกาศหน้าเสาธงให้เด็กและเยาวชนทุกคนทราบ สำหรับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจะไม่มี การส่งตัวคนที่ก่อเหตุทั้งห้าคนไปเรือนจำฯ แต่จะลงโทษตามกฎระเบียบของศูนย์ฝึกและอบรมฯ เด็กและเยาวชนทุกคนรับรู้ร่วมกันและยอมรับการตัดสินนั้น และทุกอย่างก็เข้าสู่ปกติ

แต่เหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดก็เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 4 สิงหาคม 2550 เวลาประมาณ 09.00 น. เมื่อครูประกาศเรียกชื่อ ป๊อด ว่ามีญาติมาติดต่อขอเยี่ยมที่ห้องญาติเยี่ยม ซึ่ง ป๊อด ก็ออกไปห้องญาติเยี่ยมที่อาคารสำนักงาน (ตามแผนภาพที่ 6) และมีเด็กและเยาวชนอีกประมาณ 4 – 5 คน ที่ออกไปห้องเยี่ยมญาติพร้อมกัน เวลาผ่านไปประมาณ 1 ชั่วโมง ครูเริ่มประกาศเรียกแกนนำกลุ่มโคนไทร อีก 4 คน ออกไปที่ห้องญาติเยี่ยม แต่ไม่มีใครออกไปแม้แต่คนเดียว เพราะเริ่มไม่ไว้ใจครูแล้วว่าทำไมยังไม่ปล่อยตัวให้ ป๊อด กลับเข้ามาในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ต่อมาเวลาประมาณ 10.00 น. เด็กและเยาวชนที่ออกไปห้องเยี่ยมญาติเริ่มทยอยกลับเข้ามาในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ในขณะเดียวกันครูก็ประกาศเรียกชื่อแกนนำทั้ง 4 คน อีกครั้ง แต่ก็ไม่มีใครออกไปพร้อมกันนี้เด็กและเยาวชนที่อยู่ภายในศูนย์ฝึกและอบรมฯ เริ่มเห็นความผิดปกติ จากประสบการณ์ที่ครูจะส่งตัวเด็กและเยาวชนไปเรือนจำฯ ยิ่งเวลาผ่านไปนานเท่าไรเด็กและเยาวชนยิ่งเกิดความกดดันมากเท่านั้น เริ่มมีการสอบถามคนที่กลับมาจากห้องญาติเยี่ยมว่าทำไม ป๊อด ถึงไม่กลับเข้ามาในศูนย์ฝึกและอบรมฯ คำตอบจากเพื่อนที่กลับจากญาติเยี่ยม คือ

“..ป๊อด ถูกตำรวจลือคตัว (ควบคุมตัว) ที่ห้องญาติเยี่ยม
ครูจะส่งตัวไปเรือนจำ..”

เมื่อทราบคำตอบทำให้แกนนำกลุ่มที่เหลือเริ่มวิตกกังวล หวาดกลัว เป็นห่วงเพื่อนว่าจะต้องถูกส่งตัวไปเรือนจำฯ

ต่อมาเวลาประมาณ 11.00 น. เมื่อเหตุการณ์เป็นเช่นนี้กลุ่มเด็กและเยาวชนเริ่มเกิดความวิตกกังวลมากขึ้น กลัวว่าตนเองจะโดนครูส่งตัวไปเรือนจำเหมือนเหมือนกับเพื่อนไม่ และรู้สึกเป็นห่วงเพื่อนมากขึ้นไม่ต้องการให้เพื่อนต้องโดนส่งตัวไปที่เรือนจำฯ เพราะกลัวว่าจะถูก

คู่อริในเรือนจำทำร้าย แกนนำกลุ่มที่เหลือจึงเริ่มปรึกษากันว่าจะช่วยเพื่อนได้อย่างไร เด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ เริ่มจับกลุ่มพูดคุยกันถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะแกนนำกลุ่มโคนไทรกับแกนนำห้องซักผ้า และแกนนำกลุ่มต่าง ๆ พยายามรวบรวมสมาชิกให้อยู่ในกลุ่มมากที่สุด จากนั้นบรรยากาศภายในศูนย์ฝึกและอบรมฯ เริ่มเข้าสู่ความเงียบถ้าเป็นความเงียบ ซึ่งบ่งบอกถึงสัญญาณอันตรายจะตามมา แกนนำกลุ่มโคนไทรและแกนนำกลุ่มห้องซักผ้าเริ่มรวมตัวกันเพื่อปรึกษาวางแผนว่าจะแก้ปัญหาได้อย่างไรดี เพราะทุกคนเริ่มวิตกกังวลมากขึ้น เกิดความกดดัน และรู้สึกไม่สบายใจมาก น้ำ แกนนำกลุ่มใต้หอ ตัดสินใจเดินไปถาม ครูแสนดี ที่อยู่เวรในวันนั้น ว่าครูจริงใจ (นามสมมติ) ที่อยู่ข้างนอกจะจัดการอย่างไร พร้อมกับขอร้องให้ครูแสนดี คนดังกล่าวโทรศัพท์หาผู้อำนวยการ เพื่อขอให้ปล่อยตัว ป๊อด กลับเข้ามาในศูนย์ฝึกและอบรมฯ แต่ครูแสนดีไม่สามารถที่จะทำตามคำขอร้องของเด็กและเยาวชนได้ ยิ่งทำให้เด็กและเยาวชนเกิดความรู้สึกโกรธมากยิ่งขึ้น เมื่อเวลาผ่านไปนานเท่าใดก็ยิ่งเป็นการเพิ่มความกดดันให้กลุ่มเด็กและเยาวชนมากขึ้น ที่ไม่สามารถทำอะไรได้เลยสิ่งที่สามารถทำได้คือการอยู่รวมกันในกลุ่มและรวมให้ได้มากที่สุด เพราะเมื่อใดก็ตามที่เด็กและเยาวชนรวมกันจำนวนมาก ครูก็จะไม่กล้าทำอะไรที่รุนแรงเช่นกัน นี่เป็นข้อได้เปรียบที่ของกลุ่มเด็กและเยาวชน

ต่อมา เวลา 12.00 น. บรรยากาศภายในศูนย์ฝึกและอบรมฯ เริ่มเข้าสู่ความเงียบมากยิ่งขึ้น เด็กและเยาวชนทุกคนอยู่เฉพาะในกลุ่มตนเองเท่านั้น ไม่มีการทำกิจกรรมใดๆ ทั้งสิ้น แกนนำทุกกลุ่มระดมให้สมาชิกกลุ่มของตนเองเตรียมพร้อมไว้ ถ้ามีเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดเกิดขึ้นให้ทุกคนลงมือได้เลยให้เตรียมอาวุธให้พร้อม เตรียมตัวไว้ให้ดีเพราะอีกไม่นานต้องเกิดความวุ่นวายขึ้นแน่นอน แต่ละกลุ่มมีการเตรียมความพร้อมตลอดเวลาเช่นกัน เพียงแต่รอเวลาว่าเมื่อใดที่แกนนำกลุ่มใหญ่ลงมือ กลุ่มเล็กต้องให้การช่วยเหลือทันทีเช่นกัน เอ บี และซี แกนนำกลุ่มใต้หอ กล่าวเพิ่มเติมว่า ครูที่อยู่ภายในศูนย์ฝึกและอบรมฯ เริ่มรับรู้ถึงความผิดปกติที่เกิดขึ้นเมื่อใดที่เด็กและเยาวชนรวมกันเป็นกลุ่มใหญ่จำนวนมาก ต้องเกิดความวุ่นวาย รุนแรงขึ้นแน่นอน ซึ่งครูก็ไม่สามารถเดาได้ว่าจะเกิดอะไรขึ้นบ้าง ดังนั้นทางออกที่ดีที่สุดคือต้องออกไปจากศูนย์ฝึกและอบรมฯ ให้เร็วที่สุดเพื่อความปลอดภัย ทำให้ภายในศูนย์ฝึกและอบรมฯ มีแต่เด็กและเยาวชนเท่านั้น เมื่อเป็นเช่นนั้นแกนนำกลุ่มต่างๆ ตกลงกันว่าจะเจรจากับครูให้ส่งตัว ป๊อด กลับเข้ามาในศูนย์ฝึกและอบรมฯ การเจรจาระหว่างแกนนำกลุ่มโคนไทรกับครูที่อยู่อาคารผู้อำนวยการดำเนินไปเรื่อยๆ ซึ่งแกนนำกลุ่มใช้วิธีการเขียนจดหมายการเจรจากับครู เวลาผ่านไปประมาณหนึ่งชั่วโมงครูไม่สามารถทำตามข้อเรียกร้องตามข้อเสนอของกลุ่มแกนนำได้ ยิ่งทำให้กลุ่มแกนนำรู้สึกกดดัน คับข้องใจ และโกรธแค้นมากยิ่งขึ้น ทำให้ไม่สามารถควบคุมอารมณ์โกรธนั้นได้อีกต่อไปพร้อมกันนั้นได้มีการพูดคุยกันในกลุ่มเด็กและเยาวชนว่าครูไม่จริงใจ โกหก หลอกหลวง ไม่รักษาคำพูดที่ประกาศไว้ว่าจะไม่มีการส่งตัวคนทำผิดไปรับโทษที่เรือนจำ ทำให้พวกเขาารู้สึกผิดหวัง

ไม่ได้รับความเป็นธรรม ยิงอยู่ในสถานการณ์ที่ไม่สามารถตัดสินใจได้ ยิ่งทำให้เกิดความวิตกกังวล และคับข้องใจมากขึ้น ดังนั้นไม่จำเป็นต้องมีเหตุผลอีกต่อไปแล้ว ขอทำตามความต้องการของตนเองก็พอ นี่คือการยุติธรรมสำหรับกลุ่มเด็กและเยาวชนที่คิดว่าตนเองเป็นฝ่ายถูกกระทำ และถูกรังแกจากผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่า จึงต้องใช้ความรุนแรงเป็นเครื่องตัดสินปัญหานั้นแทนที่จะใช้เหตุผล

ต่อมาเวลาประมาณ 13.00 น. แกนนำกลุ่มโคไนท์ที่เหลืออยู่ประมาณ 10 คน ขณะเริ่มดำเนินการตามแผนที่วางไว้ คือ จัดการใช้ผ้าโพกหน้า เพื่อปกปิดใบหน้าไม่ให้ครูจำได้ ใส่เสื้อแขนยาว และใส่รองเท้าผ้าใบ เพื่อความคล่องตัวในการก่อเหตุ พร้อมทั้งเตรียมอาวุธให้ครบมือกันทุกคน จากนั้นก็ลงมือทำลายสิ่งของภายในศูนย์ฝึกและอบรมฯ เมื่อกลุ่มโคไนท์ลงมือ ก็มีกลุ่มแนวร่วมอื่นที่มีอารมณ์ความรู้สึกเช่นเดียวกันได้เข้าร่วมในเหตุการณ์ประมาณ 300 คน เมื่อเวลาผ่านไปประมาณ 45 นาที เหตุการณ์ก็เริ่มคลี่คลายลงเด็กและเยาวชนกลับไปอยู่ที่ของตนเอง ทำเหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น จากนั้นก็มีเจ้าหน้าที่ศูนย์ฝึกและอบรมฯ ตำรวจ และทหารเข้ามาเคลียร์พื้นที่ภายในบริเวณศูนย์ฝึกและอบรมฯ และตรวจพบอาวุธจำนวนมากที่เด็กและเยาวชนใช้ในการก่อจลาจล ได้แก่ มีดสปาด้า เหล็กแหลม ไม้ ค้อนๆ และอื่นๆ (ดูภาคผนวก ข) พร้อมทั้งตรวจสอบความเสียหายพบว่า ห้องกลุ่มงานพัฒนาพฤติกรรมมีกระจกแตก คอมพิวเตอร์ได้รับความเสียหาย โททัศน์ถูกทำลาย ตู้เย็นถูกรื้อคั่นสิ่งของ รวมทั้งหน้าต่างอาคารเรียนข้างศิลป์ได้รับความเสียหาย

ต่อในเวลาประมาณ 15.00 น. เหตุการณ์สงบลงครูได้ประกาศให้เด็กและเยาวชนทุกคนมารวมกันที่สนามฟุตบอล หน้าประตู 1 และนั่งเป็นแถวตามลอนอน จากนั้นก็มีเจ้าหน้าที่ตำรวจถือกระดาดมา 2 แผ่น โดยครูเป็นคนเอามาให้ประกาศเรียกชื่อเด็กและเยาวชน จำนวน 40 คน ที่เป็นแกนนำและมีส่วนร่วมในการก่อจลาจลครั้งนี้ ให้ส่งตัวไปฝากขังที่เรือนจำกลางจังหวัดสุราษฎร์ธานี เรือนจำอำเภอทุ่งสง และศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 9 จังหวัดสงขลา เพื่อป้องกันเหตุการณ์จะลุกรามบานปลาย และเพื่อความปลอดภัยของเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ และข้อมูลจากการสัมภาษณ์เด็กและเยาวชน 30 คน ที่ถูกส่งตัวไปฝากขังที่เรือนจำฯ สอดคล้องกันทุกคน คือ รู้สึกว่าไม่ได้รับความเป็นธรรม ไม่มีการสอบสวน ตรวจสอบว่าใครมีส่วนร่วมบ้าง ครูใช้อารมณ์ตัดสิน ครูแก้ปัญหาไม่สมเหตุผล หลอกลวง และไม่รักษาคำพูด ทำเกินกว่าเหตุไม่มีการชี้แจงเหตุผลให้เด็กและเยาวชนได้รับทราบ ในเมื่อแกนนำทั้งห้าคนก็ได้รับการลงโทษตามระเบียบของศูนย์ฝึกและอบรมฯ ทำไมยังต้องส่งตัวไปฝากขังที่เรือนจำฯ อีก นี่คือเหตุผลของกลุ่มแกนนำหลักที่ก่อจลาจลในครั้งนี้ และปัจจุบันถูกควบคุมตัวที่เรือนจำกลางสุราษฎร์ธานีในฐานะนักโทษชาย (นช.)

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครูแสนดี ครูจิงใจ ครูมีธรรม ครูช่อตรง และครูคนดี การส่งตัวแกนนำเด็กและเยาวชน ทั้ง 40 คน ไปฝึกชังที่เรือนจำฯ เพราะเคยทำผิดกฎระเบียบวินัย ของศูนย์ฝึกและอบรมฯ มาหลายครั้ง ไม่ว่าจะเป็นการจุมอดเพื่อน (ดูคำอธิบายภาคผนวก ข) การทะเลาะกัน การชกต่อยเพื่อน อีกทั้งยังมีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ความวุ่นวาย วันที่ 4 และ 28 พฤษภาคม 2550 รวมถึงมีพฤติกรรมเป็นข่าใหญ่ในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ซึ่งครูเองก็ยอมรับว่าก่อนที่จะส่งตัวกลุ่มแกนนำไปฝึกชังที่เรือนจำฯ แต่ละครึ่ง ต้องทบทวนให้ละเอียด คิดให้รอบคอบ ต้องผ่านมติที่ประชุมที่มีการดำเนินงานในลักษณะคณะกรรมการแบบสหวิชาชีพ ต้องคำนึงถึงผลที่จะตามมาว่าจะส่งผลกระทบต่อใครมากที่สุด การส่งแกนนำกลุ่มเด็กและเยาวชนที่ทำผิดวินัยไปฝึกชังที่เรือนจำฯ เป็นการสร้างตราบาปให้กับเด็กและเยาวชน แต่ถ้าไม่ส่งก็ต้องเกิดปัญหาที่รุนแรงกว่าเดิม เพราะจะทำให้แกนนำกลุ่ม และเด็กและเยาวชนไม่เกรงกลัวการลงโทษของศูนย์ฝึกและอบรมฯ

สำหรับการรวมเป็นกลุ่มเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ แกนนำกลุ่มมีความสำคัญกับสมาชิกในกลุ่มมาก ซึ่งสมาชิกทุกคนในกลุ่มจะเชื่อฟังและเคารพการตัดสินใจในการแก้ปัญหาต่างๆ ของแกนนำ ถ้าระบบกลุ่มขาดแกนนำ กลุ่มอื่นจะขาดความเชื่อถือ และความเกรงใจ กลุ่มจะถูกบีบหรือกดดันจากกลุ่มใหญ่ที่มีอำนาจและอิทธิพลมากกว่าให้ไปเป็นสมาชิกของกลุ่ม หรือให้เป็นกลุ่มเล็กที่อยู่ภายใต้การควบคุมของกลุ่มใหญ่นั้นเอง ดังนั้นแกนนำกลุ่มจึงพยายามที่จะรักษาสถานภาพของตนเองไว้ให้นานที่สุด พร้อมทั้งพยายามสร้างอิทธิพลเพื่อไม่ให้กลุ่มอื่นมารังแกกลุ่มตนเองได้

1.2.2 ขั้นตอนพัฒนาสู่การเกิดการเกิดจลาจล

ผู้วิจัยนำเอาขั้นตอนพัฒนาสู่การเกิดจลาจล ของ Herbert Blumer (1976) มาอธิบายในฐานะที่เป็นพฤติกรรมรวมหมู่ ที่ไม่ได้เกิดจากกฎเกณฑ์ทางสังคม ไร้โครงสร้าง กฎเกณฑ์ และเกิดขึ้นโดยฉับพลัน การเกิดพฤติกรรมรวมหมู่ปกติถูกทำให้หยุดลงและทำลายความคาดหวังของบุคคลหรือในสถานการณ์ที่บุคคลเกิดความคาดหวังใหม่ๆ ขึ้นอย่างฉับพลันและขาดตำแหน่งทางสังคมที่จะกระทำการอันได้มาซึ่งความคาดหวังดังกล่าวนั้น ทำให้บุคคลอยู่ในสภาวะของความว้าวุ่นใจ (restlessness) แสดงพฤติกรรมในลักษณะแปรปรวน (erratic) สุ่มเสี่ยง (random) ไม่ให้ความร่วมมือ (uncoordinated) และมีลักษณะลอกเลียนแบบจากคนหนึ่งไปสู่อีกคนหนึ่ง กระบวนการนี้เรียกว่า “ปฏิกิริยาตอบโต้อย่างต่อเนื่อง” (circular reaction) ซึ่งหมายถึงลักษณะของสภาพการณ์ดังกล่าวที่เกิดขึ้นจากบุคคลหนึ่งไปสู่อีกคนหนึ่ง และกระทำซ้ำขึ้นเรื่อยๆ และนำไปสู่รูปแบบของพฤติกรรมรวมหมู่และสภาวะความว้าวุ่นทางสังคม (social unrest)

ขั้นตอนการเกิดสภาวะการณ์ความว้าวุ่นทางสังคม ตามขั้นตอนในพัฒนาการกระทำกรของพฤติกรรมฝูงชน

จากแนวคิดดังกล่าวสามารถนำมาวิเคราะห์ขั้นตอนพฤติกรรมรวมหมู่จลาจลของกรณีเหตุการณ์วันที่ 4 สิงหาคม 2550 ดังนี้

4. เหตุการณ์ตระหนก (exciting event) คือ ป๊อด แกนนำสลับสนุนกลุ่มโค่นไทร ถูกครุควบคุมตัวไว้ที่ห้องญาติเยี่ยมเพื่อส่งตัวไปกักขังที่เรือนจำ เหตุการณ์นี้ทำให้เกิดผลกระทบต่อกลุ่มเด็กและเยาวชน ทำให้สูญเสียความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมปกติ เป็นศักยภาพพื้นฐานที่สำคัญที่จะพัฒนาไปสู่เกิดพฤติกรรมรวมหมู่จลาจล ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่จะพัฒนาไปสู่ขั้นปฏิกิริยาตอบโต้อย่างต่อเนื่อง (circular reaction) รูปแบบที่ถูกพัฒนาขึ้นในสองลักษณะ คือ ความตระหนกร่วม (collective excitement) การแพร่ระบาดของอารมณ์และความรู้สึก ดังนั้น เหตุการณ์ตระหนกครั้งนี้ ป๊อด ถูกครุควบคุมตัวเพื่อที่จะส่งเรือนจำ เป็นจุดเริ่มของพฤติกรรมรวมหมู่จลาจลของเด็กและเยาวชน เป็นเหตุการณ์มารบกวนสิ่งที่เป็นปกติในกลุ่มเด็กและเยาวชน และทำไปสู่ปฏิกิริยาตอบโต้อย่างต่อเนื่อง

5. การรวมกลุ่ม (milling) เป็นการรวมกลุ่มของเด็กและเยาวชนแต่ละกลุ่ม ทุกคนมีความคิด ความรู้สึกเหมือนกัน ทุกคนมีปฏิกิริยาโต้ตอบทางอารมณ์โดยตรง และเกิดขึ้นเข้าไปเข้ามา เมื่ออยู่ในกลุ่มทำให้เด็กและเยาวชนมีความอ่อนไหวง่ายและมีการตอบรับจากคนหนึ่งไปอีกคนหนึ่ง จะยิ่งทำให้เกิดสภาวะการณ์ครอบงำง่ายขึ้น ทำให้นำไปสู่อารมณ์ร่วมของผู้คนที่เข้ามารวมกลุ่มกัน และง่ายต่อการเกิดจุดสนใจร่วม

6. การเกิดจุดสนใจร่วม (common object) เด็กและเยาวชนที่ตื่นตระหนกจากเหตุการณ์ ทำให้เด็กและเยาวชนเกิดความเข้าใจเหมือนกัน มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน เข้าร่วมการจลาจลร่วมกัน เมื่ออยู่ในสภาวะที่เด็กและเยาวชนอยู่ภายใต้อำนาจการควบคุมเหตุการณ์ตื่นตระหนก ดังนั้นเด็กและเยาวชนที่อยู่ในเหตุการณ์จึงมีอารมณ์ไม่มั่นคง ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้

4. ขั้นตอนการกระตุ้นและทำให้เกิดความฮึกเหิม (stimulation and fostering of impulse) คือ เด็กและเยาวชนที่รวมกลุ่มกัน ถูกกระตุ้นโดยกลไกการแพร่ระบาดของสังคมและความรู้สึกจากคนหนึ่งไปสู่อีกคนหนึ่งทำให้ขาดสติสัมปชัญญะ ขาดความรับผิดชอบ ทำให้เด็กและเยาวชนถูกปลุกเร้า ชี้นำและชักจูงไปในทิศทางของการกระทำร่วมของกลุ่ม และนำไปสู่การกระทำที่ผู้คนปกติจะไม่แสดงออกหรือไม่กล้ากระทำ

5. ทำให้เกิดพฤติกรรมรวมหมู่แบบพื้นฐาน (elementary collective behavior) ภายใต้รูปแบบพฤติกรรมรวมหมู่จลาจล ที่มีลักษณะก้าวร้าว วุ่นวาย ไม่เป็นมิตร

กล่าวโดยสรุปได้ว่า พฤติกรรมรวมหมู่จลาจลของเด็กและเยาวชน กรณีวันที่ 4 สิงหาคม 2550 เกิดจากความตื่นตระหนกจากเหตุการณ์ที่ไม่ปกติเกิดขึ้น ทำให้เด็กและเยาวชนรวมกลุ่มกัน เกิดความรู้สึกและสนใจร่วมกัน เกิดความเชื่อและการระบอบทางอารมณ์ เกิดการยั่วยุทางอารมณ์ ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ ความรู้สึกได้ เมื่ออยู่ในสถานการณ์ทำให้เกิดความอึดหิม ความกล้าหาญ ต้องการให้วัตถุประสงค์บรรลุเป้าหมาย ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายที่นำไปสู่พฤติกรรมรวมหมู่จลาจลดังกล่าว ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดทฤษฎีของ Herbert Blumer (1976) ที่อธิบายขั้นตอนพัฒนาสู่การเกิดการจลาจล

1.2.3 การให้เหตุผลในการจลาจล

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเด็กและเยาวชน 40 คน สามารถนำมาวิเคราะห์ ได้ 2 ประเด็นสำคัญ ๆ คือ

1) รักและเป็นห่วงความปลอดภัยของเพื่อน ก่อนหน้าที่ที่เกิดการจลาจลครั้งนี้ มีเด็กและเยาวชนกลุ่มจังหวัดสุราษฎร์ธานี ถูกส่งตัวไปที่เรือนจำฯ ทำให้แกนนำกลุ่มคอนโทรลกลัวว่าเพื่อนจะถูกคู่อริที่เรือนจำฯ ทำร้าย จึงไม่ต้องการให้ครูส่งไปเพื่อนไปเรือนจำฯ ถ้าส่งเพื่อนไปกลุ่มแกนนำคิดว่าตนเองก็ต้องตามไปด้วย ดังนั้นวิธีการที่จะถูกส่งไปเรือนจำฯ คือ ต้องทำผิดระเบียบ กฎระเบียบข้อบังคับต่างๆ และต้องการกระทำที่รุนแรง นั่นคือการก่อจลาจล ซึ่งก็เป็นตามที่เด็กและเยาวชนคาดหวังไว้ ดังข้อมูลจากการสัมภาษณ์ที่ว่า

“.. ผิดด้วยหรือที่พวกผมรักเพื่อน สำหรับเพื่อนคนนี้พวกผมตายแทนได้ เพื่อนไปไหนพวกเราไปด้วย เพื่อนไม่ทิ้งเพื่อนอยู่แล้ว พวกเราคนบ้านเดียว ทั้งกันไม่ได้หรอก เพื่อนอยู่เราอยู่ เพื่อนไปเราไป..”

จะเห็นได้ว่าสิ่งที่เด็กและเยาวชนทำเป็นเพราะความรักเพื่อน ความหวังดีต่อเพื่อน โดยไม่คำนึงถึงผลที่ตามมาว่าส่งผลกระทบต่อถึงตัวเองหรือไม่ เป็นการใช้อารมณ์มากกว่าการใช้เหตุผล ดังนั้น เมื่อในศูนย์ฝึกและอบรมฯ สิ่งที่สำคัญสำหรับเด็กและเยาวชน คือ เพื่อนที่มาจากจังหวัดเดียวกัน

2) ความเข้าใจคลาดเคลื่อนของกลุ่มเด็กและเยาวชนกับครู

(1) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง เด็กและเยาวชน 40 คน กล่าวอ้างว่าครูไม่สื่อสารแบบตรงไปตรงมา ทำให้เด็กและเยาวชนเข้าใจว่าสิ่งที่ครูทำ คือ การหักหลัง การโกหก การไม่รักษาสัญญา ลำเอียง ไม่มีเหตุผล ใช้อำนาจในการตัดสิน และยังคงกล่าวอ้างอีกว่าถ้าครูไม่ชอบใครก็就会被抨击จากครูว่าเป็น ขาใหญ่ หรือเป็นแกนนำ (ส่วนมากเป็นเด็กและเยาวชน ชั้น 3 ชั้น 4) ทำดีขนาดไหนชั้นก็ไม่ขึ้น ต่างจากเด็กและเยาวชนชั้น 1 ชั้น 2 ที่ครูชื่นชอบ ทำอะไรผิดครูก็ไม่抨击 ดังนั้นถ้าจะทำอะไรก็ต้องระมัดระวังตัวมากเป็นพิเศษ เพราะไม่รู้ว่าจะอันตรายจะมาถึงตัวเมื่อไหร่ ดังคำกล่าวของสมาชิกกลุ่มคอนโทรล

“..ชีวิตข้างในใช้ว่าจะปลอดภัย อันตรายมากกว่าข้างนอกอีก แต่ก็ต้องทนอยู่ เพราะทำผิดแล้ว ก็ต้องผิดในสิ่งที่ทำ ลูกผู้ชายทำผิดก็ต้องกล้ารับ..”

จะเห็นได้ว่าเด็กและเยาวชนจะมีทัศนคติและมีความคิดด้านลบ (negative thinking) มองโลกในแง่ร้าย ยอมรับข้อบกพร่องตนเองได้น้อย ส่วนจะโทษคนอื่นว่าผิด

(2) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์นางสาวแสนดี นางสาวจริงใจ นางสาวชื่อตรง นายคนดี และนายคุณธรรม คือ เด็กและเยาวชนที่ถูกส่งตัวไปเรือนจำ เคยทำผิด ฝ่าฝืนกฎระเบียบวินัย และถูกคาดโทษไว้ แต่ก็ไม่เคยปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น เมื่อถูกลงโทษก็ยอมรับไม่ได้ และกล่าวโทษว่าครูลำเอียง ไม่ยุติธรรม โดยทั่วไปถ้าไม่ทำผิดซ้ำครูก็จะไม่ลงโทษโดยการส่งไปเรือนจำ เพราะไม่ต้องการสร้างตราบาปให้กับและเยาวชนเช่น

ดังนั้นแนวคิดที่นำมาอธิบายสาเหตุการเกิดพฤติกรรมรวมหมู่ของเด็กและเยาวชน คือ สรุปได้ว่า เด็กและเยาวชนมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนไม่ตรงกับครู เป็นเหตุผลที่เด็กและเยาวชนใช้ในการก่อจลาจล ซึ่งสามารถนำแนวคิดขั้นตอนการเกิดพฤติกรรมรวมหมู่เกิดจากปัจจัยต่างๆ เชื่อมต่อกันอย่างเป็นกระบวนการ ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้ด้วยแนวคิดของ กล่าวโดยสรุปขั้นตอนการNeil J. Smelser (อ้างถึงในสุทธิสุนทร ชัยขวัญ, 2544: 7) David Popence (1977: 404) เป็นประเด็นสำคัญ 6 ประการดังนี้

1. โครงสร้างของสังคมเอื้ออำนวย มีเด็กและเยาวชนอริกันอยู่ในสถานที่เดียวกัน ทำให้มีโอกาสที่การจลาจลขึ้นได้ค่อนข้างมาก ดังเช่น กลุ่มเด็กและเยาวชนจังหวัดสุราษฎร์ธานีที่เป็นคู่อริกลุ่มจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งจะนำไปสู่การทะเลาะและเกิดการจลาจลขึ้นได้

2. สภาพความตึงเครียดที่เกิดจากการไม่ได้รับสิทธิและความเป็นธรรม ที่เกิดจากการถูกกดขี่ทางสังคม และความขัดแย้งต่างๆ ของเด็กและเยาวชนที่ผู้การรบกวนความเป็นปกติ

ในวิถีชีวิตประจำวัน ดังเช่นเหตุการณ์ครั้งนี้เป็นการโต้ตอบต่อความตึงเครียดภายในโครงสร้าง ไม่ใช่การกระทำตอบโต้แบบปกติ ทำให้เด็กและเยาวชนเกิดความเครียด รู้สึกไม่พอใจ

3. การแพร่กระจายของความเชื่อทั่วไป เป็นพฤติกรรมรวมหมู่ เกิดจากกลุ่มหนึ่ง ที่คิดว่าสถานการณ์นั้นควรจะมีการรวมตัวกันเพื่อแก้ไขปัญหา เป็นการพัฒนาแรงจูงใจ การสร้างความหมาย จุดหมายหรือเป้าหมายของการกระทำร่วมกัน ถ้าความคิดแบบนี้แพร่กระจายในหมู่ คนที่มีความรู้สึกนึกคิดคล้าย ๆ อย่างกว้างขวางจะทำให้เกิดพฤติกรรมรวมหมู่ขึ้นได้ ดังเช่น กลุ่มเด็กและเยาวชนที่มีความเชื่อว่าการเรียกร้องให้ครูส่งตัวเพื่อนกับเข้ามาในศูนย์ฝึกและอบรมฯ เป็นการแสดงความรัก ความหวังดีต่อเพื่อน ถ้าครูไม่ทำตามก็ต้องทำให้ครูส่งตัวไปเรือนจำ

4. ปัจจัยเร่ง ครู ไม่ยอมทำตามข้อเรียกร้อง โดยการส่งตัว ปิดด กลับเข้ามาในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ซึ่งเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมรวมหมู่จลาจลได้

5. เกิดการรวมตัวกัน โดยเด็กและเยาวชนรวมกลุ่มกันแล้วมีอารมณ์และทัศนคติคล้ายกัน เป็นขั้นตอนเมื่อปัจจัยแวดล้อมและปัจจัยที่นำมาสู่การสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันถูกแปรรูปเป็นกระทำการที่เปิดเผย คือ เหตุการณ์ที่มีคนแตกตื่นตกใจหลงเชื่อจนพร้อมที่จะเข้าร่วมด้วย เช่นเดียวกับที่เด็กและเยาวชนมีความเชื่อว่าจะช่วยเพื่อนกับเข้ามาในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ไม่ได้ก็ต้องทำให้ตัวเองตามเพื่อนไปอยู่เรือนจำ ด้วยกัน

6. การควบคุมทางสังคมขาดประสิทธิภาพ เป็นสภาพการณ์ที่ตัวแทนการควบคุม ไม่อาจจะควบคุมสถานการณ์ได้ พฤติกรรมรวมหมู่จลาจลจึงเกิดขึ้น ดังเช่นเหตุการณ์วันที่ 4 สิงหาคม 2550 ที่ครูไม่สามารถที่จะควบคุมสถานการณ์นั้นได้ โดยปล่อยให้เหตุการณ์ยุติลงเอง กล่าวโดยสรุป ตามแนวคิดทฤษฎี Neil J. Smelser (อ้างถึงในสุทธิสุนทร ชัยขวัญ, 2544: 7) และ David Popenoe (1977: 404) สาเหตุและขั้นตอนการเกิดพฤติกรรมรวมหมู่เกิดจากโครงสร้างของสังคมเอื้ออำนวย กระทำทางสังคมที่เป็นการโต้ตอบต่อความตึงเครียดภายในโครงสร้าง ไม่ใช่การกระทำตอบโต้แบบปกติ แต่มีลักษณะการกระทำแบบดิบๆ สุดขีด ไม่มีบรรทัดฐาน และขาดความอดทน การแพร่กระจายของความเชื่อทั่วไป และการควบคุมทางสังคมขาดประสิทธิภาพ

1.2.4 วิเคราะห์สถานการณ์

หลังจากเหตุการณ์กลุ่มเด็กและเยาวชนก่อจลาจลวันที่ 4 สิงหาคม 2550 ที่ผ่านมามาจนถึงปัจจุบัน (กุมภาพันธ์ 2551) ก็ยังไม่มีเหตุการณ์ในลักษณะนี้เกิดขึ้นอีก เพราะแกนนำของแต่ละกลุ่มที่เข้าร่วมในเหตุการณ์ ถูกส่งตัวไปเปลี่ยนโทษที่เรือนจำกลางสุราษฎร์ธานี ทั้งสิ้น 40 คน ทำให้ทุกกลุ่มขาดแกนนำหลัก สมาชิกที่ยังคงอยู่จึงกลัวว่าถ้ามีเรื่องทะเลาะวิวาท

ชกต่อยกันอีกจะต้องถูกส่งไปฝากขังที่เรือนจำ จึงทำให้เกิดความหวาดกลัวอีกทั้งเมื่อไม่มีแกนนำกลุ่มแล้ว ทุกกลุ่มพยายามที่จะรักษสถานภาพของกลุ่มไว้ โดยการรวบรวมสมาชิกที่เหลืออยู่ให้กลับเข้ามาอยู่ในกระบวนกลุ่มใหม่ และมีแกนนำกลุ่มขึ้นมาใหม่ทำหน้าที่แทนแกนนำคนก่อน ถึงคนเก่าจะไปที่ต้องมีคนใหม่ขึ้นมาแทน ยิ่งเงเด็กและเยาวชนก็ต้องรวมกลุ่มกัน ต่อให้กลุ่มถูกยุบแกนนำกลุ่มไม่มี พวกเขาก็ต้องสร้างกลุ่มขึ้นมาใหม่เพื่อทดแทนกลุ่มเก่าที่ถูกทำลายลง มันเป็นวิถีชีวิตของพวกเขาไปแล้ว เป็นค่านิยม ความเชื่อ ที่ปลูกฝังและสืบทอดกันมาจนถึงทุกวันนี้

จากเหตุการณ์วันที่ 4 สิงหาคม 2550 ส่งผลให้แต่ละกลุ่มขาดแกนนำคนสำคัญ ระดับความรุนแรงของการทะเลาะกัน การแก้ปัญหาด้วยความรุนแรง ใช้กำลังแทนเหตุผลก็ลดลงไปด้วย แต่การรวมกลุ่มยังคงมีอยู่และอยู่กันแบบมิตรภาพที่ดี วิธีการแก้ปัญหาใช้เหตุผลมากยิ่งขึ้น ใครผิดก็ว่าไปตามผิด ไม่มีการใช้กำลังเข้าทำร้ายกัน บรรยากาศในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ขณะนี้ (กุมภาพันธ์ 2551) ผ่านเหตุการณ์มาก็ประมาณ 1 ปีแล้ว ก็ไม่มีแนวโน้มว่าจะเกิดความรุนแรงขึ้นอีก เพราะศูนย์ฝึกและอบรมฯ ได้นำมาตรการการดูแล แก้ไข ป้องกัน โดยให้ครูฝึกรับฟังความคิดเห็นของเด็กและเยาวชนมากยิ่งขึ้น มีผู้รับข้อร้องเรียน และนำเรื่องสิทธิประโยชน์ที่พวกเขาพึงได้รับมานำเสนอให้ได้ทราบกันทุกวัน ไม่ว่าจะเป็นการนำระบบ 1 / 3 มาใช้ การเพิ่มวันสำหรับเด็กและเยาวชนชั้น 1 – 2 ที่ได้สิทธิลาเยี่ยมบ้านเป็น 2 สัปดาห์ต่อครั้ง การนำเรื่องสิทธิประโยชน์มาแก้ปัญหความรุนแรงก็เป็นทางออกที่ดี อีกทั้งได้นำกระบวนการรวมกลุ่มของเด็กและเยาวชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยให้สิทธิแกนนำกลุ่มในการดูแลความเรียบร้อยสมาชิกในกลุ่มไม่ให้ก่อเรื่องหรือสร้างปัญหา และจะมีการประชุมร่วมกันทั้งผู้อำนวยการ ครู และแกนนำทุก 15 วัน เพื่อติดตามความเป็นอยู่ของเด็กและเยาวชนว่ามีความเป็นอยู่อย่างไร มีปัญหาหรือมีความขัดแย้งกันระหว่างกลุ่มหรือไม่ ซึ่งครูฝึกทุกคนจะรู้ว่าใครเป็นแกนนำของกลุ่มไหน ทางด้านคนที่แกนนำกลุ่มก็พยายามจะไม่ให้ปัญหาเกิดขึ้นในกลุ่มของตนเอง เพราะถ้าเกิดอะไรขึ้นคนที่โดนทำโทษคนแรก คือ แกนนำกลุ่มนั่นเอง ดังนั้นสมาชิกของแต่ละกลุ่มจึงเชื่อฟัง และทำตามคำสั่งของแกนนำกลุ่มตนเอง เพื่อไม่ให้แกนนำต้องรับโทษหรือได้รับความเดือดร้อนจากการกระทำของพวกเขา ผู้อำนวยการได้กล่าวถึงบรรยากาศการรวมกลุ่มของเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ หลังจากผ่านพ้นเหตุการณ์นั้นกลุ่มเด็กและเยาวชนก็อยู่กันแบบเรียบร้อย รักใคร่กันดี มีอะไรก็ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้ศูนย์ฝึกและอบรมฯ ก็อยู่ในความสงบมาประมาณ 7 เดือนแล้ว แต่ว่าเดี๋ยวนี้ก็จะเห็นว่าเด็กและเยาวชนเริ่มอยู่เป็นกลุ่มมากขึ้น มีการรวบรวมสมาชิกขึ้นมาใหม่และมีการสถาปนาแกนนำคนใหม่ขึ้นมาแทนที่แกนนำคนเก่า กลุ่มที่รวบรวมสมาชิกและจัดตั้งกลุ่มขึ้นมาใหม่ คือ กลุ่มโค่นไพรมีสมาชิก 50 – 60 คน กลุ่มห้องซักผ้ามีสมาชิก 20 – 30 คน และกลุ่มหน้าช่างมีสมาชิก 60 – 70 คน เป็นกลุ่มที่ทุกคนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ให้ความสนใจมากที่สุด เพราะแกนนำกลุ่มมีคุณลักษณะน่าเกรงขาม และยังผ่านการเป็นทหารมาแล้ว อายุมากถึง 21 ปี

ทุกคนจึงให้ฉายาเขาว่า“ผู้กอง” ซึ่งทั้งสามกลุ่มที่กล่าวมาเป็นเด็กและเยาวชนจังหวัดนครศรีธรรมราชที่มีตำนานการรวมกลุ่มอันยาวนาน จึงไม่ใช่เรื่องยากที่จะจัดตั้งกลุ่มขึ้นมาใหม่ เพราะทุกคนมีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน ทางด้านเด็กและเยาวชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี ก็การรวมตัวกันและจัดตั้งกลุ่มกันขึ้นมาใหม่เช่นกัน คือ กลุ่มในเกษตร มีสมาชิก 80 – 90 คน ซึ่งเป็นกลุ่มเดียวที่ยังคงอยู่จึงพยายามที่จะรวบรวมสมาชิกให้ได้มากที่สุด เพื่อไม่ให้กลุ่มอื่นมากดดันได้ จะเห็นว่าแกนนำกลุ่มคนปัจจุบันเป็นหัวหน้าหอนอน 5 ด้วย ใครจะทำอะไรก็ค่อนข้างที่จะเกรงใจอยู่บ้าง ต้ม (นามสมมติ) ให้สัมภาษณ์ว่า ตอนนี้กลุ่มโคนไทรไม่ทำอะไรให้เป็นที่โดดเด่นเพราะยิ่งทำตัวโดดเด่นก็ยิ่งจะทำให้โดนเพ่งเล็งจากครูและกลุ่มอื่นก็พาลไม่ชอบชี้หน้าไปด้วย อยู่แบบบายบาย ดีกว่า บายใจกว่ากันเยอะเลย (บาย บาย หมายถึง อยู่แบบง่าย ๆ สบาย)

แต่ถึงอย่างไรก็ตามกลุ่มเด็กและเยาวชนก็การเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาและสถานการณ์ที่แปรเปลี่ยนไป คนเก่าออกไปคนใหม่ก็เข้ามาแทน ถึงกลุ่มจะถูกยุบหรือถูกสลายแล้วก็ตามแต่สิ่งที่ยังก็มีอยู่คือการสืบทอดเจตนารมณ์ของแกนนำคนเก่าให้แกนนำคนใหม่ รักษาปกป้อง และคุ้มครองสมาชิกในกลุ่มและสร้างฐานอำนาจกลุ่มให้เป็นกลุ่มใหญ่ที่มีอำนาจและอิทธิพลพอที่จะควบคุมกลุ่มเล็กในศูนย์ฝึกและอบรมฯให้ได้ สิ่งที่สมาชิกในกลุ่มและแกนนำสามารถทำได้คือการรวบรวมสมาชิกจัดตั้งกลุ่มขึ้นมาใหม่ ส่งเสริมแกนนำกลุ่มให้เกิดความน่าเชื่อถือ น่าเกรงขาม และช่วยกันรักษาสถานภาพของกลุ่มตนเองให้ดี เพราะการอยู่ในกลุ่มจังหวัดของตนเองดีกว่าต้องไปอยู่ร่วมกับกลุ่มจังหวัดอื่นให้เขากดขี่เราได้ ยิ่งอยู่บ้านเองก็ดีกว่าไปอยู่บ้านเพื่อน การรวมกลุ่มของเด็กและเยาวชนเป็นลักษณะคนเก่าออกไปคนใหม่ก็เข้ามาแทน เป็นการสืบทอดเจตนารมณ์ของแกนนำกลุ่มแบบรุ่นสู่รุ่น ฉะนั้นเด็กและเยาวชนจึงไม่ยอมให้กลุ่มตัวเองถูกยุบหรือสลายเด็ดขาด ทุกคนต่างก็ช่วยกันรักษาสถานภาพของกลุ่มไว้ อย่าให้กลุ่มมาอื่นบีบบังคับตัวเองได้ จึงทำให้การรวมกลุ่มของเด็กและเยาวชนยังคงมีอยู่ แต่ไม่แสดงพฤติกรรมความรุนแรงหรือใช้กำลังเหมือนที่ผ่านมา ดังจะเห็นได้ว่าปัจจุบันเด็กและเยาวชนก็ยังอยู่เป็นกลุ่มตามค่านิยมท้องถิ่นเช่นเดิม โดยการรวบรวมสมาชิกและจัดตั้งกลุ่มพร้อมทั้งสถาปนาแกนนำกลุ่มขึ้นมาใหม่ และพยายามสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มตนเอง กลุ่มที่ยังคงมีอยู่และตำนานอันยาวนานถึงแม้ว่าจะถูกยุบหรือสลายมาแล้ว แต่จะรวมกลุ่มขึ้นมาใหม่ คือ กลุ่มโคนไทร กลุ่มหน้าห้องซักผ้า กลุ่มหน้าช่าง กลุ่มไต้หอ และกลุ่มในเกษตร ที่พยายามจะรักษากลุ่มไว้ได้ดีที่สุด แต่ละกลุ่มก็มีกิจกรรมยามว่างร่วมกันคือนั่งเล่น นอนเล่น พูดคุยกัน โดยไม่ไปก้าวร้าวกลุ่มอื่นเลย

สภาพแวดล้อมและบรรยากาศภายในศูนย์ฝึกและอบรมฯ (ดังแผนภาพที่ 6) มีพื้นที่กว้างขวาง มีต้นไม้ที่ร่มรื่น มีสถานที่สำหรับทำกิจกรรมได้อย่างสะดวกสบาย อีกทั้งยังมีเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้กับเด็กและเยาวชน ด้านชีวิตความเป็นอยู่ อยู่แบบโรงเรียนประจำ มีอาหารให้ทานครบห้าหมู่ถูกต้องตามหลักโภชนาการ มีเครื่องอำนวยความสะดวกไว้คอย

บริการตามหลักสิทธิมนุษยชน บนหอนอนมีโทรทัศน์ให้ดู มีสิ่งของเครื่องใช้ประจำวันให้ แต่ถึงจะมีความเป็นอยู่ที่ดีก็ไม่เหมือนกับอยู่ที่บ้านของตนเอง เพราะเด็กและเยาวชนมีความรู้สึกห่างไกลบ้านต้องมาใช้ชีวิตร่วมกับคนจำนวนมาก ภายใต้การควบคุมและถูกจำกัดอิสรภาพด้วยด้วยกฎระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ จึงทำให้เกิดความเหงา ว่าเหว่ คิดถึงบ้าน คิดถึงบิดามารดา แต่ไม่สามารถที่จะแก้ปัญหาดังกล่าวได้ สิ่งที่จะช่วยให้ความรู้สึกต่าง ๆ นี้ลดลงหรือหายได้ ก็คือการหาเพื่อนที่ไว้ใจและจริงใจเพื่อพูดคุยกัน ดังนั้นการแก้ปัญหาสำหรับเด็กและเยาวชนคือการเข้ากลุ่มกับเพื่อนที่มาจากบ้านเดียวกัน เพราะเด็กและเยาวชนเชื่อว่ากลุ่มเพื่อนสามารถตอบสนองความต้องการทางจิตใจได้ดีกว่าอย่างอื่น ในกลุ่มแกนนำเป็นทั้งที่ปรึกษาและให้ความช่วยเหลือต่าง ๆ ได้หากสมาชิกในกลุ่มร้องขอ เพราะฉะนั้นคนที่เป็นแกนนำนอกจากจะเป็นคนเก่ง กล้า สามารถแล้ว ยังต้องเป็นคนที่รับฟังปัญหาของคนอื่นอย่างจริงใจ แก้ปัญหาให้คนอื่นได้ด้วย ดังนั้นคนที่เป็นแกนนำจึงมีหลายบุคลิกลักษณะ ซึ่งอาจเป็นลักษณะที่แท้จริงหรือเกิดจากกระบวนการเรียนรู้ก็เป็นได้ จึงไม่แปลกที่แกนนำจะได้รับการแต่งตั้งให้เป็นหัวหน้าหอนอน หัวหน้าหน่วยเรียน หัวหน้าห้องครัว หัวหน้าโรงเลี้ยง และหัวหน้าห้องซักผ้า ซ้ำยังเป็นนักกีฬา เป็นตัวแทนเข้าร่วมโครงการต่าง ๆ และมีความประพฤติอยู่ชั้น 1 และชั้น 2 รวมถึงได้สิทธิ์ลาเยี่ยมบ้านมากกว่าคนอื่น

กล่าวโดยสรุปได้ว่า กลุ่มเด็กและเยาวชนรวมกลุ่มของเด็กและเยาวชนยังคงมีอยู่ต่อไป โดยมีแกนนำกลุ่มคนใหม่ขึ้นมาแทนที่แกนนำกลุ่มคนเก่า ซึ่งเป็นการรักษากลุ่มให้คงไว้ว่าที่สุด

นอกจากนี้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เด็กและเยาวชน จำนวน 40 คน เจ้าหน้าที่ทำหน้าที่ในการดูแลเด็กและเยาวชน จำนวน 5 คน นำมาสรุปสาเหตุการณเกิดจลาจล ได้ 3 ประเด็น คือ

1) ข้อมูลข่าวสารคลาดเคลื่อน

กลุ่มเด็กและเยาวชนจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยเฉพาะแกนนำกลุ่มที่เข้าใจผิดคิดว่าครูเข้าข้างกลุ่มเด็กและเยาวชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี ลำเอียง ไม่มีความยุติธรรม เมื่อเกิดเหตุการณ์ผิดปกติขึ้น เด็กและเยาวชนจะทำการสื่อสารแบบทางเดียว คือ รับฟังคำพูด ข้อคิดเห็นจากแกนนำกลุ่ม และสมาชิกกลุ่มเป็นสำคัญ ไม่มีการตรวจสอบข้อมูล ข้อเท็จจริงหรือทวนถามครูเพื่อความเข้าใจที่ถูกต้อง จึงทำให้กลุ่มเด็กและเยาวชนเข้าใจคลาดเคลื่อนกับครู ไม่ฟังคำชี้แจงข้อเท็จจริงจากครู โดยส่วนมาเด็กและเยาวชนที่อยู่ชั้น 3 ชั้น 4 ถ้ามีปัญหาก็จะไม่

เข้าไปปรึกษาครู เพราะไม่ไว้ใจครู รู้สึกไม่ปลอดภัย กลัวเพื่อนรังเกียจ เพื่อนไม่ยอมรับ จะทำให้ อยู่ในกลุ่มได้ลำบาก จึงทำให้เกิดช่องว่างระหว่างเด็กและเยาวชนได้ ทำให้กระบวนการกลุ่มเข้ามา มีบทบาทต่อเด็กและเยาวชน

แต่ทั้งนี้ก็มีเด็กและเยาวชนบางคนที่ไม่เห็นด้วยกับวิธีการใช้ความรุนแรงในการ แก้ปัญหา แต่ไม่สามารถที่จะสั่งเพื่อนได้ เพราะมีอำนาจไม่เพียงพอ สิ่งที่ได้ คือ ต้องอยู่ด้วยความระมัดระวัง ไม่ยุ่งเกี่ยวกับใคร ซึ่งเด็กและเยาวชนกลุ่มนี้จะถูกมองว่าเป็นเด็กครู ทำให้เกิดการเขม่นกันได้ บางครั้งก็มีการทำร้ายร่างกาย

เหตุการณ์ครั้งนี้ก็เป็นความเข้าใจคลาดเคลื่อนของเด็กและเยาวชนที่คิดว่าครูไม่ รักษาสัญญา โทกหก ไม่จริงใจ ซึ่งเด็กและเยาวชนยอมรับการลงโทษครั้งนี้ไม่ได้ เพราะหลังจาก เหตุการณ์ยุติลง ก็มีเจ้าหน้าที่ตำรวจเดินเข้ามาพร้อมกับครูอีกสองคน จากนั้นก็ประกาศเรียกชื่อ เด็กและเยาวชนทั้ง 40 คน โดยไม่มีการสอบสวนว่าขณะเกิดเหตุใครทำอะไรอยู่ไหน มีส่วนร่วม หรือไม่ ครูรู้ได้อย่างไรว่าเด็กและเยาวชนคนใดมีส่วนร่วมบ้าง ในเมื่อขณะที่เกิดเหตุไม่มีครูอยู่ข้าง ในศูนย์ฝึกและอบรมฯ แม้แต่คนเดียว รวมถึงครูก็ไม่ได้ชี้แจงเหตุผลในการส่งตัวเด็กและเยาวชน ไปเรือนจำฯ

2) ความเครียด ความกดดัน

เด็กและเยาวชนที่อยู่ในสถานที่มากด้วยกฎระเบียบ วินัย และต้องอยู่รวม กับคนจำนวนมาก ขาดอิสระเสรี อยู่ภายในกรอบสี่เหลี่ยมที่ต้องทำกิจกรรมซ้ำๆ เหมือนเดิมทุกวัน มีปัญหาที่ไม่กล้าปรึกษาครู และยังต้องอยู่ด้วยความระแวงว่าจะโดนทำร้าย หรือโดนเพื่อนรังแก เมื่อเกิดปัญหาก็ก็น่าจะปรึกษาใครได้ ซึ่งการที่ต้องโทษก็ทำให้เกิดความเครียด ความคับข้องใจ ความกดดัน เมื่อต้องมาเผชิญสถานการณ์ที่ยู่ยาก ไม่สามารถทำอะไรได้ตามความต้องการ ทำให้เกิดความโกรธแค้น ดังนั้นการแสดงออกทางอารมณ์ก้าวร้าว การทะเลาะกับเพื่อน ก็เป็น วิธีการระบายความเครียด ซึ่งเป็นวิธีการที่ไม่เหมาะสม เพราะโดยธรรมชาติของเด็กและเยาวชน ชอบอิสระ ไม่ชอบกฎระเบียบ และชอบแสดงออกโดยการใช้กำลัง ทำให้เพื่อนชื่นชม ยอมรับ ทำให้เกิดความภาคภูมิใจ

3) ข้อสังเกตสิ่งที่ได้จากเหตุการณ์จำลอง

1) เด็กและเยาวชนรู้สึกไม่ปลอดภัย ไม่ไว้ใจครู รู้สึกไม่ได้รับความ เป็นธรรม ครูลำเอียง และมีทัศนคติไม่ดีต่อเด็กและเยาวชน ที่อยู่ ชั้น 3 – 5 ทำให้เกิดเปรียบเทียบกับ

เด็กและเยาวชนที่อยู่ ชั้น 1-2 ที่ครูให้ความสนใจ เป็นสิ่งที่ทำให้เด็กและเยาวชนรู้สึกด้อยค่า แสดงพฤติกรรมที่เป็นการต่อต้านเพื่อให้ครูหันมาให้ความสนใจกลุ่มตนเองบ้าง

2) ต้องมีการรำลึกเหตุการณ์ จากข้อมูลการสัมภาษณ์แกนนำกลุ่มหลัก และแกนนำกลุ่มสนับสนุน ทำให้ทราบว่าจะมีการรำลึกเหตุการณ์ ในช่วงเดือน มีนาคม – มิถุนายน เพื่อให้สมาชิกกลุ่มแต่ละกลุ่มได้ย้อนรำลึกว่ากลุ่มตนเองต้องสูญเสียอะไรบ้างกับการก่อจลาจล

3) ทุกคนที่เข้าร่วมในการก่อจลาจลแต่ละครั้งจะไม่มีใครแบ่งแยกว่ามาจากกลุ่มใด ทุกคนให้ความสำคัญเท่าเทียมกัน เกิดความร่วมมือร่วมใจกันเฉพาะกิจ จากนั้นก็แยกย้ายไปอยู่กลุ่มของตนเอง

4) ทุกครั้งที่มีการขบขันว่าเด็กและเยาวชนจะก่อการจลาจล ครูจะออกไปอยู่ข้างนอกศูนย์ฝึกและอบรมฯ ทุกครั้ง ไม่มีการจัดการหรือการสลายกลุ่มก่อนที่จะเกิดความรุนแรงขึ้นภายในศูนย์ฝึกและอบรมฯ เด็กและเยาวชนก็ไม่กลัวการลงโทษของศูนย์ฝึกและอบรมฯ ถึงแม้จะรู้ว่าคนที่ทำผิดระเบียบต้องถูกส่งตัวไปเรือนจำ แต่ก็ยังมีเหตุการณ์เกิดขึ้นซ้ำอีก

5) เพราะอะไรเด็กและเยาวชนจึงสามารถนำยาเส้นเข้ามาในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ได้ ทั้งๆ ที่ครูก็ทราบวิธีการที่เด็กและเยาวชนจะนำยาเส้นเข้ามาในศูนย์ฝึกและอบรมฯ วิธีใด และยังทราบอีกว่ายาเส้นนั้นมีอิทธิพลที่สามารถควบคุมเด็กและเยาวชนให้เชื่อฟังได้

2.เสียงสะท้อนของกลุ่มเด็กและเยาวชนผู้กระทำผิด

3.1 ต้องการให้สังคมภายนอกรวมทั้งครูในศูนย์ฝึกและอบรมฯ เปิดใจรับฟังความรู้สึกของเด็กและเยาวชนจากใจที่เป็นมิตรที่แท้จริง

3.2 อยากฝากถึงเด็กและเยาวชนน้องใหม่ที่เข้ามาในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ทุกคน การมีเพื่อน รักเพื่อน เป็นสิ่งที่ดี แต่อย่าตามเพื่อนทุกเรื่องชีวิตมันจะเป็นเหมือนรุ่นพี่ทุกวันนี้ “วาง” (วาง หมายถึง คุก หรือเรือนจำ) มันไม่ใช่สิ่งที่ดีหรือเรื่องที่ล้อเล่นได้กับชีวิต การแก้ปัญหาด้วยการตีกัน ยกพวกตีกัน การทำร้ายกัน หรือการทำผิดระเบียบไม่เป็นผลดีเลย อย่าทำสิ่งที่เป็นผลเสียกับตัวเอง หยุดได้ก็ควรหยุด ทำตามระเบียบตั้งใจเรียนจะได้กลับไปอยู่กับครอบครัว

3.3 ต้องการให้สิ่งไม่ดีหมดไปจากศูนย์ฝึกและอบรมฯ ไม่ว่าจะ เป็น ยาสูบ มีด เหล็กแหลม หรืออาวุธต่างๆ ไม่อยากให้มีกลุ่มจังหวัดเลย ทุกคนน่าจะเป็นเพื่อนกันได้หมด เพราะแต่ละคนต่างก็ต้องจากบ้าน จากพ่อแม่ คนรัก มาอยู่ในสถานที่ที่ไม่คุ้นเคย อยู่ร่วมกับคนอื่นภายใต้กฎระเบียบต้องปฏิบัติตาม สิ่งเหล่านี้มันก็ทำให้เครียดพออยู่แล้ว ยังต้องมาเจอปัญหาแบบนี้อีก ต้องการให้ครูจัดการขั้นเด็ดขาดไปเลย

3.4 การที่มีใครมานั่งฟังและเข้าใจเด็กและเยาวชนอย่างพวกเราที่ดีเหมือนนะ อย่างน้อยมันก็ทำให้สบายใจที่ได้พูดในสิ่งที่เก็บไว้ในใจมานาน ให้คนอื่นได้รับรู้ด้วยว่าชีวิตในศูนย์ฝึกและอบรมฯ เป็นอย่างไร ทุกคนไม่มีใครอยากอยากเกิดมาเป็นคนเลวหรอก แต่สิ่งที่ผ่านมาแก้ไขไม่ได้ จึงมาแก้ไขข้างในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ไม่ใช่มาฝึกวิทยายุทธ์ความเป็นนักเลง หรือเพิ่มความกล้าในการสู้รบ บางครั้งพวกเรายังคิดว่าอยู่ในสนามรบบ้านบางระจันเพราะทุกคนมีอาวุธครบมือ มีเสียงโห่ร้องปลุกเร้าให้เกิดความฮึกเหิม ถ้าไม่ทำเขาๆ ก็ทำเรา

3.5 คนที่อยู่ในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ถ้าทำตัวอ่อนแอหรือไม่มีกลุ่มจะโดนรังแก ฉะนั้นต้องรู้จักต่อสู้เพื่อความอยู่รอด ไม่ใช่สู้เพื่อเป็น “เลง” (เลง หมายถึง นักเลง อันธพาล) พวกเราเชื่อว่าอยู่ข้างนอกปลอดภัยกว่าอยู่ในศูนย์ฝึกและอบรมฯ เพราะอยู่ข้างในศูนย์ฝึกและอบรมฯ อยู่แบบระแวง นอน เดิน นั่ง ก็ไม่เป็นสุข กลัวเพื่อนลอบทำร้าย ไม่อยากเห็นศูนย์ฝึกและอบรมฯ เป็นแหล่งรวมความรุนแรง ไม่อยากให้คนอื่นมาด่าว่า พวกเด็กเหลือขอ ทำผิดแล้วไม่รู้จักสำนึก ต้องการให้มองพวกเราในแง่ดีบ้าง คนเราเกิดมามีทั้งดีและไม่ดี ไม่มีใครอยากเกิดมาเป็นโจรหรือทำไม่ดีหรอก คนเราเมื่อไกลบ้าน ห่างครอบครัว พ่อแม่ และคนรัก ก็เกิดความเหงาเป็นธรรมดา เมื่ออยู่กลุ่มแล้วเพื่อนคอยปลอบใจ ให้กำลังใจ มันก็ดีกว่าที่ไม่มีใครเข้าใจเลย การที่พวกเราทะเลาะกัน ชกต่อยกัน มันก็เป็นธรรมชาติของคนที่มาอยู่รวมกันมาก ๆ ที่มีความโกรธ ความโมโห มันกดดัน ครูไม่มานั่งรับฟังความรู้สึกของเราบ้าง ดีแต่ดูดำ บางครั้งว่าถึงพ่อแม่เลย เช่น พ่อแม่ไม่เอาแล้วยังทำตัวไม่ดีอีก แบบนี้ใครเขาจะเอาไปอยู่ด้วย พวกเดินสังคม มันปวดใจนะ เสียใจด้วย ทำไมต้องซ้ำเติม ตอกย้ำด้วย อยากให้เปลี่ยนความคิดของครูบางคนที่มีมองเด็กไม่ดี

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัย เรื่องกระบวนการกลุ่มและพฤติกรรมรวมหมู่จลาจล: ศึกษากรณี ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 8 จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบ กระบวนการกลุ่มและพฤติกรรมรวมหมู่จลาจลของเด็กและเยาวชน และเพื่อศึกษาบุคลิกภาพผู้นำ กลุ่มที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการกลุ่มและพฤติกรรมรวมหมู่จลาจลของเด็กและเยาวชน โดยใช้ แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการกลุ่ม แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมรวมหมู่จลาจล และแนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนผู้กระทำผิดในการศึกษา และใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้ เทคนิคการสำรวจ การสัมภาษณ์เจาะลึก (in - depth interview) การสนทนากลุ่ม (focus group) การระดมพลังสร้างสรรค์ (appreciate influence control: AIC) การสังเกต (observation) และการจดบันทึก (field note) รวมถึงนำเทคนิคทางจิตวิทยามาใช้ในการ วิเคราะห์บุคลิกภาพ แกนนำกลุ่ม จำนวน 12 คน และสมาชิกกลุ่ม จำนวน 18 คน โดยผู้วิจัย ทำการศึกษาเฉพาะกรณีการเกิดเหตุการณ์วันที่ 4 สิงหาคม 2250 ซึ่ง เก็บข้อมูลในช่วงเดือน มกราคม ถึง กุมภาพันธ์ 2551

1. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า การรวมกลุ่มของเด็กและเยาวชนจาก 2 จังหวัดใหญ่ๆ คือ จังหวัดสุราษฎร์ธานี และจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการสืบทอดอำนาจและค่านิยมที่ปฏิบัติ ต่อเนื่องกันมาจนเกิดเป็นการคงอยู่ของกลุ่ม การรวมกลุ่มของเด็กและเยาวชนนั้นมีความสัมพันธ์ และผูกโยงกับวัฒนธรรมย่อย ความภาคภูมิใจในท้องถิ่น ความรักในศักดิ์ศรี ความเป็นพวกพ้อง เดียวกัน เมื่ออยู่ในกลุ่มจะได้รับการยอมรับจากเพื่อน มีความมั่นคงและปลอดภัยในชีวิต มี ผลประโยชน์ร่วมกัน ทั้งนี้ยังพบว่าแกนนำกลุ่มได้รับการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น เป็นที่รักของเพื่อน เอื้อเพื่อพ่อแม่ มีน้ำใจ มีความมั่นใจ มีความกล้าหาญ ยอมรับความกดดันได้ และสามารถ แก้ปัญหาให้สมาชิกในกลุ่มได้ทุกอย่าง ดังนั้นบุคลิกภาพและคุณสมบัติของกลุ่มแกนนำจึงมีผลต่อ การคงอยู่ของกลุ่ม ส่วนกลุ่มที่ขาดแกนนำทำให้มีความน่าเชื่อถือลดลง และจะถูกกดดันจากกลุ่ม ใหญ่ที่มีอิทธิพลให้เข้าร่วมเป็นกลุ่มเดียวกัน ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความขัดแย้งและทะเลาะ วิวาทกันระหว่างกลุ่มเด็กและเยาวชนที่ต้องการรักษาสถานภาพกลุ่มของตนให้คงอยู่ต่อไป

รูปแบบการเกิดกระบวนกลุ่มและพฤติกรรมรวมหมู่จลาจล มาจากหลายปัจจัยดังต่อไปนี้

1.1 ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของกลุ่ม การรวมกลุ่มของเด็กและเยาวชนเป็นการรวมกันตามความพอใจส่วนบุคคล โดยยึดถือเอาจังหวัดถือท้องถิ่นเป็นเกณฑ์ในการเข้ากลุ่ม กลุ่มที่มีประวัติศาสตร์ยาวนาน กลุ่มเด็กและเยาวชนแต่ละกลุ่มได้รับการถ่ายทอดแบบรุ่นต่อรุ่น โดยแกนนำกลุ่มจะเป็นคนที่ทำหน้าที่ในการถ่ายทอดอำนาจให้คนที่จะขึ้นเป็นแกนนำคนต่อไป โดยการบอกกล่าวกับสมาชิกในกลุ่มว่าคนที่จะขึ้นเป็นแกนนำคนต่อไปคือใคร ขอให้สมาชิกในกลุ่มให้ความร่วมมือและสนับสนุน เพื่อรักษากลุ่มให้มั่นคงต่อไป การรวมกลุ่มของเด็กและเยาวชนจึงเป็นการถ่ายทอดค่านิยม วัฒนธรรมการรวมกลุ่มเพื่อรักษาสถานภาพของไม่ให้กลุ่มถูกทำลายถึงแม้แกนนำจะถูกเปลี่ยนสถานภาพไป แต่กลุ่มก็ต้องคงอยู่ต่อไปโดยการถ่ายโอนอำนาจแบบรุ่นต่อรุ่นให้คงอยู่ตลอดไป กลุ่มใหญ่จึงพยายามสร้างกลุ่มแนวร่วม โดยการผูกมิตรกับกลุ่มเล็ก เพราะกลุ่มเล็กมีความสัมพันธ์อันแน่นภายในกลุ่ม เนื่องจากเป็นคนอำเภอกัน และตำบลเดียวกัน มีค่านิยมและวัฒนธรรมท้องถิ่นคล้ายกัน ทำให้มีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน มีศักดิ์ศรีเหมือนกัน กลุ่มที่มีมาตั้งแต่อดีตและยังคงมีอยู่จนถึงปัจจุบัน คือ

1.1.1 กลุ่มจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นกลุ่มที่มีการสืบทอดต่อกันมา แต่ปัจจุบันได้แยกออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มโค่นไทร เป็นกลุ่มที่มีสมาชิกมากจึงทำให้มีอำนาจและอิทธิพลมากที่สุดขณะนั้น ส่วนกลุ่มเล็กที่แยกจากกลุ่มโค่นไทร คือ กลุ่มห้องซั๊กผ้า และกลุ่มหน้าช่าง แต่ถึงอย่างไรทั้งสองกลุ่มก็ให้การสนับสนุนกลุ่มโค่นไทรในฐานะคนบ้านเดียวกันต้องรักและสามัคคีกันอย่าให้จังหวัดอื่นมาทำลายจังหวัดตนเองได้ อาจมีบ้างความรู้สึกไม่พอใจ การขัดแย้งเล็กๆ น้อยๆ ยังไงก็ดีกว่าให้กลุ่มอื่นขึ้นเป็นใหญ่แล้วมากดขี่ รังแก ซึ่งทำให้เสียศักดิ์ศรีคนนครศรีธรรมราชเป็นสิ่งที่ยอมไม่ได้เลย จึงทำให้แกนนำและสมาชิกทุกคนเกิดความภาคภูมิใจกับวัฒนธรรมกลุ่ม และต้องการที่จะรักษาไว้ไม่ให้ถูกทำลาย กลุ่มจึงสามารถอยู่ได้จนถึงปัจจุบัน

1.1.2 กลุ่มจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นกลุ่มเจ้าถิ่นที่ไม่ธรรมดาเช่นกัน ไม่ต้องการให้กลุ่มไหนเป็นใหญ่และมีอำนาจเหนือกลุ่มตนเอง เพราะรู้สึกรับไม่ได้ที่ให้คนบ้านอื่นมาใหญ่และสร้างบารมีในบ้านตัวเอง จึงทำให้มีความขัดแย้งกับกลุ่มจังหวัดนครศรีธรรมราชตลอดมา กลุ่มเป็นกลุ่มหลักของจังหวัดสุราษฎร์ฯ คือ ใต้หอ และกลุ่มโนเกษตร ซึ่งเป็นกลุ่มที่ตั้งขึ้นมาใหม่ แทนกลุ่มโพเดียมเพราะแกนนำกลุ่มทำผิดวินัยศุขณียฝึกและอบรมฯ จึงถูกส่งเรือนจำกขุด ทำให้สถานภาพของกลุ่มอ่อนแอไปด้วย ดังนั้นกลุ่มโค่นไทรจึงครอบครองความเป็นใหญ่ในศุขณียฝึกและอบรมฯ ในช่วงระยะเวลานั้น แต่สมาชิกกลุ่มโพเดียมที่ยังอยู่ก็พยายามหาสมาชิกใหม่เข้ามาแต่ยังไม่มีมากพอที่จะเป็นกลุ่มใหญ่ได้สมาชิกกลุ่มโพเดียมจึงตัดสินใจเข้าร่วมกับกลุ่มโนเกษตร เพื่อ

ความอยู่รอดและเพื่อสร้างฐานอำนาจของกลุ่มอีกครั้ง แต่ก็ยังไม่สามารถทำได้ เพราะกลุ่มเล็กทั้งหมดเป็นกลุ่มแนวร่วมกลุ่มโคไนท์

1.1.3 จังหวัดชุมพร มีการรวมเป็นกลุ่มเฉพาะคนชุมพรจริงๆ เรียกกลุ่มตนเองว่า ชนกลุ่มน้อย มีสมาชิก 10 – 20 คน แต่เป็นกลุ่มแนวร่วมและให้การสนับสนุนกลุ่มโคไนท์ เพราะมีผลประโยชน์ตอบแทน คือ ยาเส้น อาวุธ และความอยู่รอดของกลุ่ม รวมทั้งกลุ่มได้หอนอน 4 ที่สมาชิกมาจากจังหวัดภูเก็ต จังหวัดระนอง จังหวัดกระบี่ และจังหวัดพังงา มาอยู่รวมกัน ซึ่งเป็นแนวร่วมและให้การสนับสนุนกลุ่มโคไนท์

1.2 ขั้นตอนพัฒนาการรวมกลุ่มเด็กและเยาวชน การเข้ากลุ่มของเด็กและเยาวชนจะเริ่มตั้งแต่วันแรกที่เดินเข้าไปภายในศูนย์ฝึกและอบรมฯ โดยแต่ละกลุ่มมีวิธีการรับสมัครใหม่เข้ากลุ่มที่ไม่แตกต่างกัน คือ เด็กและเยาวชนที่เข้าไปในศูนย์ฝึกและอบรมฯ จะถูกส่งตัวไปที่ห้องพ่อบ้าน เพื่อรับทราบกฎระเบียบเบื้องต้น เมื่อมีเด็กและเยาวชนมาใหม่ จะมีแกนนำกลุ่มสนับสนุนแต่ละกลุ่มมารอคอยอยู่ห้องพ่อบ้าน เพื่อรับเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่ม เช่น ทุกวันศุกร์ จะมีเด็กและเยาวชนจังหวัดนครศรีธรรมราชถูกส่งมายังศูนย์ฝึกและอบรมฯ ก็จะมีแกนนำสนับสนุนกลุ่มจังหวัดนครศรีธรรมราช ทั้ง 3 กลุ่ม มาสังเกตการณ์ และสอบถามว่าเป็นคนอำเภออะไร ซึ่งจะไม่มีการแย่งกันแต่เป็นการแบ่งกันตามอำเภอที่กล่าวมาข้างต้น ซึ่งการรับสมัครใหม่เข้ากลุ่มจะเหมือนกันทุกกลุ่ม แต่มีข้อยกเว้นว่าห้ามก้าวเท้าระหว่างจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสุราษฎร์ธานี

1.3 คุณสมบัติและลักษณะบุคลิกภาพของแกนนำกลุ่ม เป็นคนที่มีลักษณะที่มั่นใจในตนเองสูง เงียบ เก็บความรู้สึกเก่ง ไม่ค่อยแสดงออกทางความคิด พูดตรงไปตรงมา ไม่ไว้ว่างใจ ไม่ยอมรับและไม่ให้เกียรติคนต่างถิ่น โดยการแสดงท่าทางที่ไม่เป็นมิตร แต่ถ้าไว้ใจแล้วจะเปิดเผยและให้ความร่วมมือโดยปราศจากอคติใดๆ ทั้งสิ้น ส่วนบุคลิกภาพแบ่งออกเป็นแกนนำหลักและแกนนำสนับสนุน ดังนี้

1.3.1 แกนนำหลัก มีบุคลิกภาพมีลักษณะแบบหัวนโหนก – เก็บตัว เงียบขรึม ไม่ชอบพูดจา ไม่ไว้ว่างใจใคร เป็นคนจริงจัง มีการวางแผน เก็บความรู้สึกเก่ง มองโลกในแง่ร้าย โกรธง่าย ยึดมั่นในวัฒนธรรมประเพณี

1.3.2 แกนนำสนับสนุน มีบุคลิกภาพมีลักษณะแบบมั่นคง - เปิดเผยชอบเป็นผู้นำ ใจกว้างน่าคบ ช่างพูดชอบพบปะผู้คน ไร้กังวล ปลอดภัย ให้ความร่วมมือ เอาไหนเอากัน แต่บางครั้งก็ฉุนเฉียวกระวน

1.4 การให้เหตุผลในการรวมกลุ่ม เหตุผลในการรวมกลุ่มของเด็กและเยาวชน มาจากการยึดมั่นในวัฒนธรรมที่ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา เป็นการเรียนรู้ และปลูกฝังค่านิยม ให้กับเด็กใหม่ที่เข้ามา โดยมีเรื่องผลประโยชน์จากการเข้ากลุ่ม สมาชิกกลุ่มจะได้รับสิ่งตอบแทน คือ

การยอมรับจากกลุ่มเพื่อน ได้รับการคุ้มครองความปลอดภัย ได้รับความสะดวกสบายในการใช้ชีวิต และมียาเส้นให้สูบโดยไม่ต้องหามาสูบเอง เมื่อเกิดปัญหาทะเลาะกับคนอื่นก็มีคนมาจัดการให้ และที่สำคัญมาจากจังหวัดหรืออำเภอเดียวกัน ถ้าไปอยู่กลุ่มจังหวัดอื่นกลัวเสียศักดิ์ศรี ลูกผู้ชายที่จะให้คนอื่นมารังแก

1.5 การเปลี่ยนแปลงบทบาทเมื่ออยู่ในกลุ่ม ถ้าอยู่ในเหตุการณ์ปกติเด็กและเยาวชนจะไม่มี การเปลี่ยนแปลงบทบาทที่ชัดเจน แต่เมื่อเกิดการทะเลาะวิวาท การยกพวกตีกัน และการก่อจลาจล เด็กและเยาวชนจะมีบทบาทขึ้นมาอย่างชัดเจน โดยแกนนำกลุ่มเป็นคนทำหน้าที่มอบหมายงานให้รับผิดชอบ

1.6 กระบวนการรวมกลุ่มของเด็กและเยาวชนที่มีความสัมพันธ์เหนียวแน่นทางจิตใจ มีการแข่งขันกันระหว่างกลุ่มทำให้เกิดความขัดแย้ง การทะเลาะวิวาทกัน การยกพวกตีกัน ซึ่งมีอาจทำให้ส่งผลต่อพฤติกรรมรวมหมู่จลาจลได้ อันเนื่องมาจากโครงสร้างของสังคม เอื้ออำนวย กระทำทางสังคมที่เป็นการโต้ตอบต่อความตึงเครียดภายในโครงสร้าง ไม่ใช่การกระทำตอบโต้แบบปกติ แต่มีลักษณะการกระทำแบบดิบๆ สูดข้าว ไม่มีบรรทัดฐาน และขาดความอดทน การแพร่กระจายของความเชื่อทั่วไป และการควบคุมทางสังคมขาดประสิทธิภาพ

2. ข้อค้นพบจากการศึกษาวิจัย

2.1 แกนนำหลักมีอิทธิพลต่อกระบวนการรวมกลุ่มของเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ มาก แกนนำใช้ยาเส้นเป็นสิ่งดึงดูดและควบคุมสมาชิกในกลุ่มและกลุ่มเล็ก เพื่อสร้างอำนาจให้กับตนเอง ที่สำคัญแกนนำกลุ่มได้รับการแต่งตั้งให้เป็นหัวหน้านอนนอน หัวหน้าหน่วยเรียนต่างๆ เพื่อช่วยครูตรวจสอบความเรียบร้อยของเด็กและเยาวชนด้วยกัน เท่ากับเป็นการส่งเสริมให้แกนนำมีอำนาจเหนือเพื่อนในกลุ่ม

2.2 คนที่เป็นแกนนำหลักและแกนนำสนับสนุน จะมีความรู้สึกที่ตัวเองด้อยค่า (low self – esteem) มีลักษณะการพึ่งพาผู้อื่น เมื่ออยู่ในกลุ่มได้รับการแต่งตั้งให้เป็นแกนนำ จึงพยายามที่จะสร้างปมเด่นขึ้นชดเชยปมด้อย เพื่อให้ทุกคนยอมรับ ชื่นชม ความสามารถของตนเอง ซึ่งตามความจริงพวกเขาใช้กำลังความรุนแรงในการแก้ปัญหา เพื่อให้คนอื่นหวาดกลัว เพราะเวลาที่เกิดปัญหาหรือมีการทะเลาะวิวาท ชกต่อยกัน เขาไม่ได้ลงมือเพียงคนเดียวแต่มีสมาชิกกลุ่มจำนวนมากที่คอยช่วยเหลือ จึงทำให้เขาเกิดความภาคภูมิใจกับการเป็นแกนนำกลุ่ม

2.3 กลุ่มเด็กและเยาวชนมีความผูกพันที่เหนียวแน่นทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ค่านิยมการสืบทอดอำนาจแกนนำแบบตัวตายตัวแทน ทั้งแกนนำกลุ่มและสมาชิกต่างมีความรักภาคภูมิใจ ความหวงแหนต่อกลุ่มตนเอง เพราะแต่ละกลุ่มมีความเป็นมาที่แตกต่างกัน ทำให้มี

ความขัดแย้งที่สืบทอดต่อกันมา จนเกิดปัญหาการทะเลาะวิวาทกันเป็นประจำของสองกลุ่มจังหวัดที่มีมาดั้งเดิม ที่ไม่สามารถยอมกันได้ เพราะแต่ละกลุ่มจังหวัดต่างก็รักศักดิ์ศรี รักท้องถิ่นของตน

2.4 เด็กและเยาวชนไม่กลัวการลงโทษของศูนย์ฝึกและอบรมฯ รู้ว่าผิดแต่ก็จะทำ เพราะต้องการเอาชนะ ยอมไม่ได้เสียศักดิ์ศรีลูกผู้ชาย ส่วนพฤติกรรมรวมหมู่จลาจล แกนนำกลุ่มจะเป็นฝ่ายวางแผนและเตรียมการร่วมกับกลุ่มแกนนำอื่น มีการจัดสรรหน้าที่ให้แต่ละคนรับผิดชอบ แกนนำหลักทำหน้าที่ควบคุมและสั่งการพร้อมทั้งเป็นผู้นำในการลงมือ แกนนำสนับสนุนจากกลุ่มเล็กทำหน้าที่ในการขุดเตรียมอาวุธแจกจ่ายให้ทุกคน พร้อมทั้งมีการวางตำแหน่งให้แต่ละคนเพื่อความรวดเร็วในการก่อจลาจล เมื่อทุกอย่างพร้อมตามที่กำหนด แกนนำและสมาชิกทุกคนที่เข้าร่วมในเหตุการณ์ อำพรางตัวเอง เพื่อไม่ให้ครูจำหน้าได้ โดยการใส่ผ้าโพกหน้า ใส่เสื้อแขนยาว พร้อมทั้งสวมร้องเท้าผ้าใบเพื่อความคล่องตัว

2.5 ระบบการป้องกันและแก้ปัญหาขาดประสิทธิภาพ คือ เมื่อเด็กและเยาวชนรวมกลุ่มกันจำนวนมาก อยู่ในสถานที่ของตนเอง ไม่ทำกิจกรรมใดๆ ทั้งสิ้น และมีความเยียบผิดปกติ โดยครูรับรู้ว่าเป็นเครื่องบ่งชี้แบบแผนการเกิดพฤติกรรมรวมหมู่จลาจล ที่ก่อให้เกิดความรุนแรง ดังนั้นจึงครุทุกคนเริ่มทยอยออกภายในกำแพงรั้วของศูนย์ฝึกและอบรมฯ ภายในศูนย์ฝึกและอบรมฯ มีเฉพาะเด็กและเยาวชนที่มีอารมณ์โกรธแค้น คับข้องใจ เครียด ความหวาดกลัว และอารมณ์ฮึกเหิม พร้อมทั้งจะทำอะไรได้ทุกอย่างตามความพอใจและแรงผลักดันของกลุ่ม

3. ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่องกระบวนการกลุ่มและพฤติกรรมรวมหมู่จลาจล: ศึกษากรณีศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 8 จังหวัดสุราษฎร์ธานี กำหนดขอบเขตการศึกษาเฉพาะเหตุการณ์จลาจลวันที่ 4 สิงหาคม 2550 ซึ่งเน้นปรากฏการณ์ที่ฝ่าฝืนกฎระเบียบ การกระทำผิดพฤติกรรมความรุนแรงและวุ่นวายของกลุ่มเด็กและเยาวชน โดยกลุ่มตัวอย่างที่ก่อเหตุและมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ ถูกส่งตัวไปกักขังที่เรือนจำกลางจังหวัดสุราษฎร์ธานี ทำให้ไม่สามารถสังเกตการดำเนินกิจกรรมกลุ่มของเด็กและเยาวชนได้ หากมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมในเนื้อหาเดียวกันหรือเนื้อที่ใกล้เคียงกัน ย่อมจะทำให้เห็นรูปแบบและกระบวนการกลุ่มและพฤติกรรมรวมหมู่จลาจลของเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยเสนอแนวทางเพื่อการศึกษาครั้งต่อไป

3.1 ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

3.1.1 ควรศึกษาปัจจัยความถี่ ความรุนแรงการเกิดจลาจล การคงอยู่ของกลุ่มที่นำไปสู่ความขัดแย้ง การยกพวกตีกัน การก่อความวุ่นวายของเด็กและเยาวชน โดยทำการศึกษาเชิงลึกด้านคุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ สภาพจิตใจ ปัจจัยการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านการยอมรับหรือการต่อต้านที่ทำให้มีพฤติกรรมที่ดีขึ้นและลดลง

3.1.2 ควรศึกษาการสลายกระบวนการกลุ่มและพฤติกรรมรวมหมู่จลาจล ที่ก่อให้เกิดความรุนแรง การแบ่งพรรคแบ่งพวก ความแตกแยกทางค่านิยมท้องถิ่น ทั้งที่อยู่ในภูมิภาคเดียวกัน ดังนั้นน่าจะทำการศึกษาในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 1 – 9 ซึ่งอาจแนวโน้มของพฤติกรรมดังกล่าว

3.1.3 ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการความแย้งในกลุ่มเด็กและเยาวชนด้วยกระบวนการยุติธรรมชุมชนเชิงสมานฉันท์ เพื่อนำไปจัดการความแตกแยกทางความคิด ทศนคติทางวัฒนธรรมและค่านิยมท้องถิ่น ที่ก่อให้เกิดความรุนแรงเกิดซ้ำแล้วซ้ำอีก โดยอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่ายเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนกลุ่มนี้

3.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

3.2.1 จัดบริการสังคมเสริมด้านการศึกษา ที่มุ่งเน้นและเสริมพลังทางจิตใจ สามารถฟื้นฟูและพัฒนาศักยภาพด้านความรู้ได้โดยทบทวนรูปแบบที่สอดคล้องและเหมาะสมกับความต้องการของเด็กและเยาวชนในแต่ละท้องถิ่นหรือส่วนภูมิภาค กับความคิด การช่วยเหลือบำบัดทางอารมณ์ จิตใจ ทักษะชีวิต ทักษะสังคม ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตในอนาคต

3.2.2 การทำงานเชิงบำบัดฟื้นฟู ที่มุ่งสร้างเสริมพลังในตัวเด็กและเยาวชน เพื่อให้เด็กเกิดความตระหนัก ในคุณค่าและศักดิ์ศรีแห่งตน (build up self – esteem) อันจะเป็นการเปลี่ยนตนเองจากภายใน ซึ่งเป็นกระบวนการที่ลึกซึ้งและยากต้องใช้เวลายาวนาน กล่าวได้ว่าหน่วยงานที่มุ่งให้ความสำคัญเรื่องนี้ยังมีน้อย รูปแบบ หรือกระบวนการให้การศึกษากิจกรรมที่จัดยังไม่สอดคล้องกับการเข้าถึงภาวะจิตใจ ภาวะทางอารมณ์ ของเด็กและเยาวชนได้ลึกซึ้งนัก เพราะเจ้าหน้าที่มีความสามารถเฉพาะด้านมีจำนวนน้อยแต่ภาระงานมาก อีกทั้งเด็กและเยาวชนในแต่ละศูนย์ฝึกและอบรมฯ มีมากถึง 400 – 500 คน ทำให้การทำงานเชิงบำบัด เช่น จิตบำบัด ครอบครัวยุติธรรม การให้คำปรึกษาเชิงลึกหรือกระบวนการติดตามผลที่มีประสิทธิภาพ ไม่สามารถทำได้เต็มที่

3.2.3 การแสวงหาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหา ความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชนควรมีหน่วยงานกลางทางวิชาการประสานเครือข่ายวิจัย อันเป็นแนวทางการปรับแผน และนโยบายที่เป็นจริง มากกว่าเพียงแค่ความร่วมมือ ในระบบส่งต่อแบบแยกส่วน

3.3 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

3.3.1 จากการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับมาตรการการลงโทษ สำหรับกลุ่มเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมไม่ยอมรับหรือให้ความร่วมมือน้อย ต่อต้าน ฝ่าฝืน ทำผิดระเบียบ วินัย และมีพฤติกรรมที่ก้าวร้าวรุนแรง ควรมีหลักสูตรพิเศษและวิธีการลงโทษเด็ก และเยาวชนกลุ่มเหล่านี้แตกต่างจากกลุ่มอื่น ต้องเป็นวิธีการที่มีคุณประโยชน์พร้อมทั้งเป็นวิธีการลงโทษที่ทำให้เด็กหลาบจำ แล้วเรียนรู้และตระหนักถึงผลที่จะตามมาหากกระทำการดังกล่าว

3.3.2 ในส่วนของศูนย์ฝึกและอบรม ผู้วิจัยขอเสนอแนะถึงการจัดโปรแกรมการเรียนสำหรับเด็กและเยาวชนในหนึ่งวันมีเวลาว่างมากเกินไป และยังมีวันหยุดเสาร์ – อาทิตย์ ว่าควรกิจกรรมเสริมพิเศษขึ้นมา เช่น กิจกรรมนันทนาการที่เข้าร่วมทั้งหมด สัปดาห์ละ 1 ครั้ง และมีการแบ่งกลุ่มย่อยโดยการจับฉลาก แล้วมอบหมายให้รับผิดชอบร่วมกันทำงาน และให้นำผลงานแต่ละกลุ่มมานำเสนอในอาทิตย์ต่อมา เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้ใช้ความสามารถและมีส่วนร่วมในการคิดกิจกรรมนั้นๆ โดยหมุนเวียนกันไปตามความเหมาะสม เพื่อเป็นการลดความซ้ำซากจำเจ ความน่าเบื่อหน่าย ให้เกิดความผ่อนคลาย และหันมาใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ รวมทั้งทางศูนย์ฝึกและอบรมฯ ต้องมีมาตรการดูแลที่เข้มงวดเหมือนกับระบบของเรือนจำฯ เช่น กำหนดให้นอนเป็นเวลา คือ เวลา 21.00 น. ทุกนอนจะต้องปิดไฟ ปิดโทรทัศน์ ไม่ควรให้ดูโทรทัศน์ได้ความพอใจ

3.3.3 เจ้าหน้าที่ควรจัดกิจกรรมเพิ่มให้กับกลุ่มเด็กและเยาวชนที่อยู่ชั้น 3 – 5 ที่ไม่มีการเลื่อนลำดับชั้น คือ การทำกลุ่มจิตบำบัดเพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมที่เป็นปัญหา พร้อมทั้งมีการบำบัดอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 – 2 ครั้ง โดยการจับกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อนอย่างเป็นทางการให้เด็กและเยาวชนช่วยกันแก้ปัญหาซึ่งกันและกัน เป็นการเสริม self – esteems ให้กับเด็กและเยาวชนเอง จะได้ไม่มีเวลาไปคิดถึงประเด็นที่ทำให้เกิดความไม่สบายใจ อีกทั้งควรจัดตู้รับร้องเรียน ร้องทุกข์ ทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของเด็กและเยาวชน และนำข้อร้องเรียนนั้นให้เด็กและเยาวชนมาช่วยกันหาทางออกและช่วยแก้ปัญหาตามความต้องการของเด็กและเยาวชน

3.3.4 การลงโทษของศูนย์ฝึกและอบรมฯ ควรมีระบบจัดการที่ทำให้เด็กและเยาวชนเข็ดหลาบ และเรียนรู้ถึงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม การส่งตัวผู้กระทำผิดไปเปลี่ยนโทษที่

เรือนจำฯ ยิ่งทำให้ส่งเด็กและเยาวชนมีทัศนคติไม่ดีต่อการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่หรือครู ควรมึวิธีการและทางออกที่ดีกว่านี้

3.3.5 ศูนย์ฝึกและอบรมฯ ควรมึระบบบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยยึดเด็กและเยาวชนเป็นศูนย์กลาง ควรจัดให้มีเวทีเด็กและเยาวชนได้แสดงความสามารถ ความคิด และความรู้สึกของตนเอง รวมถึงควรให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา ร่วมกับศูนย์ฝึกและอบรมฯ อย่างชัดเจน

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กชนิกา ทวีสังข์. นักวิชาการอบรมและฝึกวิชาชีพ 7 ว หัวหน้างานสุขศึกษา ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน 8 จังหวัดสุราษฎร์ธานี. บทสัมภาษณ์กรณีลงพื้นที่เพื่อหาข้อมูลและข้อเท็จจริงเบื้องต้น, 17 สิงหาคม 2550.
- กฤษณา อิศสระเสรี. แนวทางในการให้การสงเคราะห์ภายหลังปล่อยแก่เด็กเยาวชน : ศึกษาเฉพาะกรณีสถานพินิจและคุ้มครองกลาง. สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530.
- จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. ครอบครัวของเด็กและเยาวชนกระทำผิด : จำแนกตามกลุ่มชาติพันธุ์ในกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จามจุรีโปรดักท์, 2543.
- จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร: บริษัทแอคทีฟพรีน , 2549.
- ธนวรรธ ตั้งสินทรัพย์ศิริ. พฤติกรรมองค์การ. กรุงเทพมหานคร: บริษัทธนรัชการพิมพ์, 2550.
- ธวัชชัย ไทยเขียว. การบริหารศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน โดยยึดเด็กและเยาวชนเป็นศูนย์กลางและมีส่วน. สารพินิจ วารสารกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ตุลาคม 2550: 4 - 22.
- ธวัชชัย ไทยเขียว. เอกสารประกอบการบรรยายกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชน : กรมพินิจและคุ้มครองเด็ก และเยาวชน กระทรวงยุติธรรม, 2550.
- บุญลือ วันทาพนธ์. พฤติกรรมรวมหมู่. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2536.
- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานสถาน. ศัพท์สังคมวิทยาอังกฤษ – ไทย. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดไอเดียสแควร์, 2549.
- พรชัย อยู่ประยงค์. ปัญหาการชุมนุมเรียกร้อง: ศึกษาเฉพาะกรณีการชุมนุมเรียกร้องด้านแรงงาน. สังคมจิตวิทยา เอกสารวิจัยส่วนบุคคลของนักศึกษา วปอ. รุ่นที่ 43 ประจำปี 2543 - 2545.
- รวิวรรณ ชุ่มบุญ.ร.ต.อ. ปัญหาการรักษาความปลอดภัยทำเนียบรัฐบาล : ศึกษากรณีฝ่ายปฏิบัติการรักษาความปลอดภัยทำเนียบรัฐบาล กองตำรวจสันติบาล2. รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยบูรพา, 2543

- วรรณ เศรษฐวิวัฒน์. ด้านความสัมพันธ์ภาพในครอบครัวต่อการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต การบริหารงานยุติธรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548.
- วินิต เกตขำ. ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่กับความคิดสร้างสรรค์ ความเป็นผู้นำและความวิตกกังวลของนักเรียนชั้น ม.ศ. 3 ในจังหวัดสุโขทัย. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 2517.
- ศิริจันทร์ เหล่าภักดี. ผลของเทคนิคพี่ช่วยน้องที่มีต่อการเสริมสร้างอัตมโนทัศน์ในเด็กกลุ่มเสี่ยงก่อนวัยรุ่น เพื่อป้องกันปัญหายาเสพติด. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต จิตวิทยาการให้คำปรึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2544.
- สุชา จันทน์เอม. จิตวิทยาเด็กเกเร. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2542.
- สุภัทร ฮาสุวรรณกิจ. ความปลอดภัยพื้นฐานสำหรับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข กรณีสถานการณ์ในชุมชน (มีอบ). งานระบาดวิทยา โรงพยาบาลจะนะ จังหวัด.สงขลา, 2550.
- สุพัชรา สุภาพ. สังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2538.
- เสริน ปุณณะหิตานนท์. “โลกปริทรรศน์และการดำเนินชีวิตของเยาวชน”วารสารรัฐศาสตร์ 3, 2515.
- อมรา พงศาพิชญ์. สังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- อัชฌา ลิ้มปี่ไพฑูรย์. ลักษณะกลุ่มของเด็กและเยาวชนกระทำผิดในสถานฝึกอบรม : ศึกษาเฉพาะกรณีสถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชาย (บ้านกรุณา). วิทยานิพนธ์สังคมวิทยามหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521.
- อุทัย บุญประเสริฐ. กระบวนการกลุ่มหรือกลุ่มสัมพันธ์และการบริหารทีมงานที่มีประสิทธิภาพ.ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.

ภาษาอังกฤษ

- Broom, D. D., & Selznick, L.P. Sociology – A Text with adapted Readings, (5th ed.), Harper & Row, Publishers, 1973.
- Broom, D .D., & Selznick, L.P. Sociology – A Text with adapted Readings, (7th ed.), Harper & Row, Publishers, 1971.

- Cattell, R. B. "Advance in Cattellian personality theory". In Pervin, L.A. (ed.) Handbook of personality : Theory research. New York : Guilford Press, 1990.
- Charles, H. S. "How Can peer Relationship the Correctional School Correct", in Reading in juvenile Delinquency ed. Ruth sonle Cavan. New York: J.B.: Lippincott Company, 1964.
- Clemens, B. et al., Juvenile victimizational, The Institutional Paradox. New York: John Wiley and Sons, 1976.
- Cohen, A. K. The Delinquent Subculture,in juvenile Delinquency: A Book of Readings." New York: Rose Gillom bardo, John Wiley et Sons, 1966.
- Cohen, A. K. TheDelinquent Subculture,in "the Sociology of Crime and Delinquency."ed. Marvin E, Wolfgang, Leonard Savitz, Norman Johnston. New York: John Wiley & Sons, 1962.
- Clyde, R. W. Administration of Public Welfare. Ohio : American Book Co, 1950.
- David, P. Sociology (3rd ed.), Prentice – Hall, 1977.
- Donald, C.B. "Prisonization", in The Sociology of punishment and Correction, ed. Norman Johnston, Leonard Savits and Morvin E. Wolfgang. New York : John Wiley and Sons, 1962.
- Dorwin, C., & Alvin, Z. Group ynamics, Research and Theory. New York: Row, Peterson and Company, 1953.
- Eysenck, H.J. The scientific Study of Personality. New Jersey : Houghton Mifflin Co, 1997.
- Herbert, B. Collective Behavior, in Principles of Sociology. ed. By Alfred McClung Lee, NewYork, Barnes & Noble, Inc, 1963.
- Irving, K. "Three Basic Sources for Pre – Delinquency Character", Nervous Chilf.n.p. 1955.
- Johnnes, U. H. A Program for The Prevention and Control of Juvenile Delinquency in Thailand.n.p, 1961.
- Kinch, J. W., & Chairman,. Introductory Sociology, Individual leaning Systems Inc., 1971.
- Leonard, B., & Philip, D.S. Sociology : A Tex with Adapted Reading. New York: Harper & Row, 1966.

- Matin, H. N. Juvenile Delinquency in Modern Society, 1977.
- Matza, D. Delinquency and drift. New York : Wiley, 1964.
- McPhail. introduction to the science of collective behavior. (1933: 11)
- Miller, W. B. "Lower class Culture as a Generating Meillieu of gang Delinquency ",in Juvenile Delinquency : A Book of Reading. New York: John Wiley et. Sons, 1966.
- Neil, S. J. Sociology. Prentice – Hall, 1981.
- Neil, S. J. Theory of Collective Behavior. New York, The Free Press, (sixth Printing), 1968.
- William, B. R . Mass phenomena, in Hanbook of Socail Psychology, Vol. II. ed. By Gardener Lindzey, Addison – Welsly Publishing, Inc., 1959.
- Selznick, L.P., & Broom,D .D. Sociology – A Text with adapted Readings, (7th ed.), Harper & Row, Publishers, 1971.
- Spencer, M. Foundation of Modern Sociology, (3rd ed.), Prentice – Hall, 1982.
- Turner, R. H., & Lewis, M. K. Collective Behavior, (3rd ed.),Prentice – Hall, Inc., 1987.
- Yablonsky, L. The Violent Group . New York: The Free Press, 1967.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ภาคผนวก ก

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

แบบสอบถามหมายเลข.....

ชุดที่ 1 แบบสำรวจข้อมูลเบื้องต้นทั่วไป

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปด้านภูมิหลังทางสังคมของกลุ่มเด็กและเยาวชน

1. ปัจจุบันอายุ.....ปี.....เดือน ขณะกระทำคามผิดอายุ.....ปี..... เดือน
2. เชื้อชาติ.....ศาสนา.....
3. ภูมิลำเนา (บ้านที่เกิด) จังหวัด.....ท่านโดนจับกุมที่จังหวัด.....
4. ท่านเป็นบุตรคนที่..... ในจำนวนพี่น้อง.....คน ของบิดามารดา
5. ระดับการศึกษาสูงสุด (ก่อนถูกจับกุม)
6. ก่อนถูกจับกุมท่านอาศัยอยู่กับ.....เกี่ยวข้องกับ.....
7. อาชีพของท่าน (ก่อนโดนถูกจับกุม).....
8. อาชีพของบิดามารดา.....รายได้ของบิดามารดา (ต่อเดือน).....
9. การศึกษาของบิดา.....การศึกษาของมารดา.....
10. เมื่อมีปัญหาหรือไม่สบายใจท่านปรึกษากับใครในครอบครัว.....
ส่วนมากปัญหาของท่านคือ.....
11. สถานะของบิดามารดา หรือผู้ปกครอง หรือบุคคลที่ท่านอาศัยอยู่

<input type="checkbox"/> 1. ยากจน	<input type="checkbox"/> 3. ปานกลาง
<input type="checkbox"/> 2. พอมีพอใช้	<input type="checkbox"/> 4. ดี 5. <input type="checkbox"/> อื่น ๆ (ระบุ).....
12. สถานภาพของบิดามารดา

<input type="checkbox"/> 1. อยู่ด้วยกัน	<input type="checkbox"/> 4. บิดาและ/หรือมารดาเสียชีวิต
<input type="checkbox"/> 2. หย่าร้าง	<input type="checkbox"/> 5. ไม่เคยรู้จัก พบเห็นบิดามารดา
<input type="checkbox"/> 3. แยกกันอยู่	<input type="checkbox"/> 6. อื่น ๆ (ระบุ).....
13. ความสัมพันธ์ในครอบครัว ระหว่างบิดามารดากับตัวท่าน

<input type="checkbox"/> 1. รักใคร่เข้าใจกันดี	<input type="checkbox"/> 4. ทูบตีทำร้ายร่างกาย
<input type="checkbox"/> 2. ทะเลาะกันบางครั้ง	<input type="checkbox"/> 5. ใช้อาวุธทำร้ายกัน
<input type="checkbox"/> 3. ทะเลาะกันเป็นประจำ	<input type="checkbox"/> 6. อื่น ๆ (ระบุ).....

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับประวัติการกระทำผิด

14. ท่านเคยถูกจับดำเนินคดีมากี่ครั้ง (นับรวมครั้งนี้ด้วย)
1. ครั้งแรก 3. มากกว่า 1 ครั้ง คือ.....ครั้ง
15. ท่านเคยเข้ารับการฝึกและอบรมในศูนย์ฝึกและอบรมมากี่ครั้ง (นับรวมครั้งนี้ด้วย)
1. ครั้งแรก 3. มากกว่า 1 ครั้ง คือ.....ครั้ง
16. ครั้งนี้ท่านกระทำความผิดฐานใด และลักษณะการกระทำผิดครั้งนี้เป็นอย่างไร
1. เกี่ยวกับทรัพย์สิน ลัก / วิ่ง / ชิง / ปล้น โดย.....
2. เกี่ยวกับชีวิตร่างกาย ฆ่า/ ทำร้ายร่างกาย / ชุลมุนต่อสู้ โดย.....
3. เกี่ยวกับยาเสพติด ประเภท ยาบ้า / กัญชา / เฮโรอีน.....
 ซ้อหา เสพ / ครอบครอง / จำหน่าย.....
4. เกี่ยวกับเพศ อนาคต / ข่มขืน / โทรมหญิง / ขายบริการ โดย.....
5. อื่น ๆ (ระบุ).....
17. มูลเหตุจูงใจในการกระทำผิดครั้งนี้คือ
1. โกรธ / อาฆาต พยาบาท 5. ออยากลอง
2. อยากได้ทรัพย์สินเงินทอง 6.ขาดความยับยั้งชั่งใจ
3. เกิดอารมณ์ทางเพศ 7. เพื่อนชวน
4. ยากจน 8. อื่น ๆ (ระบุ).....
18. ครั้งนี้ศาลมีคำสั่งอย่างไร
1. ฝึกอบรมเป็นเวลา.....ปี.....เดือน.....วัน
- 2 ฝึกอบรมขั้นต่ำ.....ปี..... เดือน..... วัน ขั้นสูง.....ปี..... เดือน
3. อื่น ๆ (ระบุ).....
19. ปัจจุบันท่านรับการฝึกอบรมมาแล้ว.....ปี.....เดือน.....วัน
20. ก่อนถูกจับกุมท่านพักอาศัยอยู่กับใคร.....
21. ถ้าพ้นจากการฝึกและอบรมครั้งนี้แล้วท่านจะไปอยู่ที่ไหน.....
 กับใคร.....ทำอะไร.....

ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับลักษณะและพฤติกรรมของกลุ่ม

22. ในศูนย์ฝึกและอบรม ฯ แห่งนี้มีการรวมกลุ่มหรือไม่.....
23. ถ้ามี ทั้งหมดจำนวน.....กลุ่ม กลุ่มอะไรบ้าง.....
24. ท่านอยู่กลุ่มใด.....มีสมาชิกในกลุ่มทั้งหมด.....คน
25. กลุ่มของท่านมีลักษณะอย่างไร.....
26. ใครเป็นคนชวนท่านเข้ากลุ่ม.....
27. กลุ่มใดที่เป็นมิตรกับกลุ่มท่าน.....
28. กลุ่มใด**ไม่**เป็นมิตรกับกลุ่มท่าน.....
29. อยู่ในกลุ่มท่านทำหน้าที่อะไร.....
30. ระยะเวลาที่ท่านอยู่ในกลุ่ม.....
31. ในกลุ่มท่านอยู่มีผู้นำกลุ่ม / หัวหน้ากลุ่มหรือไม่.....
32. ฉายาที่เรียกผู้นำ / ฉายาหัวหน้ากลุ่ม.....
33. ลักษณะผู้นำของกลุ่มท่าน.....
34. คุณสมบัติของผู้นำกลุ่ม / หัวหน้ากลุ่ม

<input type="checkbox"/> 1. เก่ง ใจกล้า	<input type="checkbox"/> 4. อายุมากกว่าคนอื่น
<input type="checkbox"/> 2. โอบอ้อมอารี มีน้ำใจ	<input type="checkbox"/> 5. ปกป้อง คุ่มครอง จากการถูกรังแกได้
<input type="checkbox"/> 3. แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้	<input type="checkbox"/> 6. อื่น ๆ (ระบุ).....
35. อธิบายขั้นตอนวิธีการรวมกลุ่ม / เข้ากลุ่ม รูปแบบของกลุ่มท่านตามความเข้าใจ

.....

.....

ส่วนที่ 4 คำถามด้านค่านิยมและวัฒนธรรมท้องถิ่น

36. วัฒนธรรมท้องถิ่นของจังหวัด (บ้านเกิดของท่าน)..... เป็นอย่างไร.....
37. ญาติมิตร และคนในครอบครัวของท่านมีลักษณะ.....
-
38. ถ้าท่านพบบุคคลที่มาจากท้องถิ่นอื่น (คนละจังหวัดกับท่าน) ในต่างถิ่นได้รับความเดือดร้อนท่านจะแสดงออกอย่างไร.....
39. ถ้าท่านเดือดร้อนคนในท้องถิ่นให้การช่วยเหลืออย่างไร.....
-
40. เมื่อท่านพบบุคคลที่มาจากท้องถิ่นเดียวกันในจังหวัดอื่น ท่านจะทำอย่างไร.....
-
41. ใครที่ให้ความช่วยเหลือท่านจึงจะยอมรับเป็นพวกเดียวกันหรือไม่ เพราะอะไร.....
-
42. ท่านจะให้การช่วยเหลือบุคคลท้องถิ่นเดียวกับท่าน ถึงแม้ว่าเขากระทำผิดศีลธรรม และกฎหมาย จริงหรือไม่เพราะอะไร.....
43. ให้ท่านเล่าถึงเอกลักษณ์ วัฒนธรรม ความสำคัญ และความภาคภูมิใจในจังหวัดของท่าน (จังหวัด.....) มาพอเข้าใจ.....
-

ส่วนที่ 5 คำถามด้านการให้เหตุผลในการเข้ากลุ่ม

44. เพราะอะไรท่านจึงเข้ากลุ่ม.....
45. ในกลุ่มท่านรู้จักใครบ้าง.....
46. ท่านคิดว่าการรวมกลุ่ม / เข้ากลุ่มในศูนย์ฝึกและอบรมฯ เป็นสิ่งสำคัญเพียงใด
1. สำคัญมาก 3. ไม่สำคัญแต่อย่างใด
2. สำคัญพอประมาณ 4. อื่น ๆ (ระบุ).....
47. ทำไมท่านจึงเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มนี้ (กลุ่มที่ท่านอยู่)
1. ต้องการการยอมรับ 4. ถูกบังคับ
2. เคยอยู่กลุ่มมาก่อน 5. อยู่หมู่บ้านเดียวกัน
3. เพื่อนชวน 6. อื่น ๆ (ระบุ).....
48. ท่านมีเพื่อนสนิทในกลุ่มหรือไม่
1. ไม่มี 4. มีคน
49. เพื่อนในกลุ่มท่านมีลักษณะอย่างไร
1. ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน 3. ต่างคนต่างอยู่
2. ทำตัวเป็นผู้นำ 4. อื่น ๆ (ระบุ).....
50. มีการใช้คำว่า “พวกเรา” ในศูนย์ฝึกและอบรมฯหรือไม่
1. ใช่เสมอ 3. ไม่เคยใช้เลย
2. ใช่บ้าง 4. อื่น ๆ (ระบุ).....
51. เมื่ออยู่ในกลุ่มท่านมีความรู้สึกอย่างไร
1. ปลอดภัย 4. เป็นพวกเดียวกัน
2. ภาควงมีใจ 5. เพื่อนยอมรับ
3. เท่ เป็นคนเก่ง 6. อื่น ๆ (ระบุ).....
52. ให้เล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในวันที่ 4 สิงหาคม 2550 โดยละเอียด ว่าท่านทำอะไร อยู่ที่ไหน กับใคร อย่างไรบ้าง เหตุการณ์จบลงอย่างไร หลังจบเหตุการณ์แล้วท่านทำอย่างไรบ้าง
-
-
-

ชุดที่ 2 แบบทดสอบบุคลิกภาพ

คำถามต่อไปนี้เกี่ยวกับความเป็นไป ความรู้สึกและการกระทำของท่าน แต่ละคำถามมีช่องว่างข้างท้ายให้ท่านตอบว่า “ใช่” “ไม่แน่ใจ” หรือ “ไม่ใช่” โปรดตอบด้วยความรวดเร็วอย่าใช้เวลาตอบคำถามนานเกินไปในแต่ละข้อ เมื่ออ่านประโยคจบให้ท่านใส่เครื่องหมาย ✓ ช่องที่ท่านเห็นด้วยมากที่สุด โปรดตอบทุกข้อ

	ใช่	ไม่แน่ใจ	ไม่ใช่
1. ท่านรู้สึกเป็นสุขที่สุดที่ได้ร่วมในการทำงานที่ต้องใช้ความเร็ว
2. บางครั้งท่านรู้สึกเป็นสุข บางครั้งเศร้าโดยไม่มีเหตุผล
3. ท่านมักใจลอยในเวลาที่ท่านต้องการมีสมาธิ
4. ในการคบเพื่อนใหม่ท่านมักเป็นฝ่ายทำความรู้จักกับเขาก่อน
5. ท่านมักทำอะไรด้วยความรวดเร็วและเชื่อมั่นในการกระทำของท่าน.....
6. บ่อยทีเดียวที่ท่านคิดถึงเรื่องอื่นซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ท่านกำลังพูดถึง.....
7. บางครั้งท่านมีความกระตือรือร้นอย่างมาก บางครั้งก็เฉื่อยชา
8. ท่านมีความเห็นว่าตัวท่านเป็นคนกระฉับกระเฉง กระปรี้กระเปร่า.....
9. ท่านรู้สึกไม่มีความสุขเลย ถ้าไม่ได้พบปะติดต่อกับคนอื่นหรือเข้าสังคมบ่อย ๆ
10. ท่านมักเมื่อยอารมณ์เสียเสมอ
11. ท่านมักมีอารมณ์เปลี่ยนแปลงโดยไม่มีเหตุผลบ่อย ๆ
12. ท่านเป็นคนชอบลงมือทำมากกว่าเพียงแต่คิดไว้ว่าจะทำ
13. ท่านมักคิดฝันในสิ่งที่เป็นไปไม่ได้
14. เมื่อไปงานสังคมท่านมักไม่ใคร่แสดงตัว
15. ท่านมักคิดคำนึงถึงอดีต
16. ท่านรู้สึกลำบากใจที่จะปล่อยให้สนุกสนานเต็มที่แม้จะอยู่ท่ามกลางงานรื่นเริง
17. ท่านเคยรู้สึกไม่สบายใจโดยไม่มีเหตุผล
18. ท่านเป็นคนที่มีความรู้สึกผิดชอบชั่วดีมากเกินไป
19. บ่อยทีเดียวที่ท่านมักตัดสินใจเข้าไป
20. ท่านเป็นคนที่ชอบทำความรู้จักกับคนอื่น

21. ท่านมักนอนไม่หลับบ่อย ๆ เมื่อเกิดความวิตกกังวล
22. ท่านเป็นคนพิถีพิถันในการคบเพื่อน
23. ท่านรู้สึกไม่สบายใจเมื่อทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งไม่ถูกต้อง
24. เวลาที่ท่านจะทำงานอะไรก็ตาม ท่านมักคิดว่าเป็นเรื่องคอขาดบาดตายเสมอ
25. ท่านเป็นคนใจน้อย
26. ท่านชอบงานสังคม
27. ท่านมีความเห็นว่าตัวท่านเป็นคนอารมณ์ดีทีเดียว
28. ท่านมักชอบเป็นผู้นำของกลุ่ม
29. ท่านเคยรู้สึกหงอยเหงาเปล่าเปลี่ยวบ่อย ๆ
30. ท่านรู้สึกกระดากอายเมื่ออยู่หน้าเพศตรงข้าม
31. ท่านชอบฝันกลางวัน
32. ท่านมักมีคำแก้ตัวทันทีเมื่อถูกวิพากษ์วิจารณ์
33. ท่านมักใช้เวลามากในการคำนึงความหลังน่าชื่นชม
34. ท่านมีความเห็นว่าตัวท่านเป็นคนทำอะไรตามสบาย
35. ท่านรู้สึกเหน็ดเหนื่อยและเบื่อหน่ายโดยไม่มีเหตุผลบ่อย ๆ
36. เมื่ออยู่ในกลุ่มที่มีการปะทะสังสรรค์ท่านมักเป็นฝ่ายเจียบเจย
37. หลังจากเหตุการณ์ร้ายแรงผ่านพ้นไปแล้วท่านมักคิดว่าท่านควรจะทำอย่างใดอย่างหนึ่งลงไปในวันนั้นแต่ไม่ได้ทำอย่างที่คิด..... ..
38. ท่านสามารถจะสนุกสนานได้เต็มที่ในงานรื่นเริง
39. ท่านมักคิดมากจนนอนไม่หลับ
40. ท่านชอบทำงานที่ต้องใช้ความตั้งใจอย่างเต็มที่
41. ท่านรู้สึกรำคาญตัวเองที่เกิดมีความคิดไร้สาระบ่อย ๆ
42. ท่านมักทำงานอย่างไม่ใคร่เอาจริงเอาจังนัก
43. ท่านมักเป็นคนใจน้อยไม่ว่าจะเป็นเรื่องอะไร
44. คนอื่น ๆ มีความเห็นว่าท่านเป็นคนกระฉับกระเฉง ร่าเริง
45. ท่านมักมีอารมณ์ขุ่นมัวบ่อย ๆ
46. ท่านมีความเห็นว่าท่านเป็นคนช่างพูด
47. ท่านเคยรู้สึกกระวนกระวายจนนั่งไม่ติด
48. ท่านมักชอบเล่นไม่ซื่อกับคนอื่น

ชุดที่ 3 แบบสัมภาษณ์เจาะลึก (สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่เรือนำจากจังหวัดสุราษฎร์ธานี)

1. ลักษณะทางภูมิหลังทางสังคมเด็กและเยาวชน

- 1.1 ปัจจุบันอายุกี่ปี ขณะกระทำความผิดอายุกี่ปี ภูมิลำเนาอยู่จังหวัดอะไร
- 1.2 ใครเป็นคนอบรมเลี้ยงดูท่าน ความสัมพันธ์ของท่านกับบิดามารดาเป็นอย่างไร บิดามารดาเข้าใจตัวท่านมากน้อยแค่ไหน ท่านวางแผนอนาคตก่อนโดนจับกุมไว้อย่างไร
- 1.3 อยู่ข้างนอกท่านมีเพื่อนสนิทกี่คน ส่วนมากกิจกรรมที่ทำร่วมกันคืออะไร
- 1.4 ลักษณะท้องถิ่น ความเป็นอยู่ในชุมชนของท่านเป็นอย่างไร อะไรที่ท่านภาคภูมิใจและบ่งบอกให้รู้ว่าท่านเป็นคนท้องถิ่นนั้น

2. ลักษณะด้านประวัติการกระทำผิด

- 2.1 ท่านโดนจับกุมคดีอะไร โดนจับกุมมากที่สุด (รวมครั้งนี้ด้วย) แต่ละคดีตัดสินกี่ปี
- 2.2 ท่านรับการฝึกและอบรมมากที่สุด ครั้งนี้ต้องฝึกและอบรมกี่ปี ท่านฝึกและอบรมเป็นระยะเวลาเท่าใด
- 2.3 ท่านคิดอย่างไรกับปัญหาวัยรุ่นทำผิดกฎหมายในปัจจุบัน และวิธีการลงโทษสำหรับวัยรุ่นควรเป็นอย่างไร ปัจจุบันการลงโทษเหมาะสมหรือไม่
- 2.4 ท่านคิดอย่างไรกับคำกล่าวที่ว่า “โตเกินวัยหัวใจอาชญากร”

3. ลักษณะรูปแบบและกระบวนการรวมกลุ่ม

- 3.1 สภาพความเป็นอยู่ในศูนย์ฝึกและอบรมฯ เป็นอย่างไร
- 3.2 ในศูนย์ฝึกและอบรมฯ มีการรวมกลุ่มหรือไม่ เพราะอะไรจึงรวมกลุ่มกัน และมีกลุ่มอะไรบ้าง แต่ละกลุ่มมีลักษณะอย่างไร
- 3.3 ท่านเข้ากลุ่มได้อย่างไร กลุ่มท่านมีกี่คน เพราะอะไรท่านจึงเลือกเข้ากลุ่มนี้ ในกลุ่มท่านรู้จักใครบ้าง มีเพื่อนสนิทกี่คน และใครมีอำนาจสูงสุดในกลุ่ม
- 3.4 กลุ่มใดมีสมาชิก อำนาจและอิทธิพลมากที่สุด อะไรที่บ่งบอกถึงการอำนาจและอิทธิพลนั้น
- 3.5 สัญลักษณ์ของกลุ่มคืออะไร กลุ่มมีความสำคัญกับท่านอย่างไร และกลุ่มให้อะไรกับท่านบ้าง
- 3.6 กฎ กติกา ของกลุ่มเป็นอย่างไร ใครเป็นคนตั้งกฎ กติกานั้น และในกลุ่มมีการดูแลสมาชิกอย่างไร

3.7 กลุ่มท่านมีลักษณะอย่างไร ท่านทำหน้าที่อะไร ใครเป็นคนกำหนดหน้าที่นั้น

3.8 ใครเป็นคนแก้ปัญหาภายในและภายนอกกลุ่ม กลุ่มท่านมีแกนนำกลุ่มกี่คน และกลุ่มท่านเคยทะเลาะกับใครบ้าง กลุ่มใดเป็นมิตรกับกลุ่มท่านบ้าง

3.9 ในศูนย์ฝึกและอบรมฯ กลุ่มมีที่รูปแบบและเกิดขึ้นได้อย่างไร ท่านคิดว่าระบบกลุ่มจะหมดไปจากศูนย์ฝึกและอบรมฯ หรือไม่ เพราะอะไร

4. ลักษณะและคุณสมบัติของแกนนำ / หัวหน้ากลุ่ม

4.1 ท่านคิดว่าแกนนำหรือผู้นำกลุ่มควรมีลักษณะอย่างไร ทำหน้าที่อะไรบ้าง

4.2 ใครเป็นแกนนำกลุ่มท่าน แกนนำกลุ่มท่านมีลักษณะอย่างไร เพราะอะไรจึงเลือกเขาเป็นแกนนำ แต่ละคนใช้เวลาในการเป็นแกนนำกลุ่มนานเท่าไร และแกนนำต้องทำอะไรบ้าง

4.3 แกนนำหรือผู้นำกลุ่มมีความจำเป็นหรือสำคัญต่อกลุ่มอย่างไร แกนนำกลุ่มท่านเป็นคนอย่างไร อะไรที่ทำให้เขาได้เป็นแกนนำกลุ่ม

4.4 ถ้าขาดแกนนำแล้วกลุ่มท่านจะเป็นอย่างไร

4.5 ท่านคิดว่าผู้นำ แกนนำ และขาใหญ่มีความแตกต่างกันอย่างไร

4.6 ในศูนย์ฝึกและอบรมฯ มีผู้นำที่แบบ และแบบใดที่ท่านคิดว่าดีที่สุด แกนนำที่ท่านชื่นชอบคือใคร

5. ลักษณะการติดต่อสื่อสารของกลุ่มเป็นอย่างไร

.....

6. ท่านมีเหตุผลในเข้ากลุ่มอย่างไร และกลุ่มท่านมีวิธีการรับสมาชิกใหม่อย่างไร

.....

7. ลักษณะปัญหาความขัดแย้ง การทะเลาะกันระหว่างกลุ่มเป็นอย่างไร

7.1 สาเหตุความขัดแย้งระหว่างกลุ่มคืออะไร กลุ่มใดมีปัญหาเกี่ยวกับกลุ่มท่านบ้าง

7.2 ใครสามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างกลุ่มได้ดีที่สุด มีวิธีการอย่างไร

7.3 จำเป็นหรือไม่ถ้าทะเลาะกับกลุ่มนี้แล้ว ก็จะทะเลาะกันตลอดไป

7.4 ท่านคิดอย่างไรกับปัญหาการทะเลาะวิวาท ชกต่อย ทำร้ายร่างกาย และยกพวกตีกันในศูนย์ฝึกและอบรมฯ

7.5 ท่านคิดว่าวิธีแก้ปัญหาคือวิธีที่ดีที่สุดควรเป็นอย่างไร และปัญหานี้จะหมดไปหรือไม่

8. ลักษณะการก่อจลาจลของเด็กและเยาวชน

8.1 เพราะอะไรจึงเกิดการจลาจลขึ้นในศูนย์ฝึกและอบรมฯ กลุ่มใดที่มีส่วนร่วมและมีส่วนเกี่ยวข้องกับการจลาจลมากที่สุด

8.2 การจลาจลแต่ละครั้งมีคนเข้าร่วมกี่คน ใช้ระยะเวลาในการก่อเหตุนานเท่าใด

8.3 ตั้งแต่ท่านเข้าไปอยู่ในศูนย์ฝึกและอบรมฯ แห่งนี้เกิดการจลาจลกี่ครั้ง ท่านอยู่ในเหตุการณ์กี่ครั้ง

8.4 สาเหตุการจลาจลแต่ละครั้งมาจากอะไร (วันที่ 4, 28 พฤษภาคม และวันที่ 4 สิงหาคม 2550) ครั้งไหนที่รุนแรงที่สุด และเหตุการณ์จลาจลวันที่ 4 สิงหาคม 2550 ท่านทำอะไรอยู่ที่ไหน กับใคร อย่างไร

8.5 ท่านคิดว่าการก่อจลาจลกับเด็กยกพวกตีกันมีความแตกต่างกันหรือไม่ อะไรที่มีความรุนแรงกว่ากัน และท่านคิดว่าเหตุการณ์ทั้งสองอย่างจะหมดไปจากศูนย์ฝึกและอบรมฯ หรือไม่ อย่างไร

8.6 วิธีการจัดการปัญหาดังกล่าวควรเป็นอย่างไร ท่านคิดว่าการแก้ปัญหาปัจจุบันเหมาะสมหรือไม่ เป็นอย่างไร

9. ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเด็กและเยาวชนกับเจ้าหน้าที่

ท่านคิดว่าเจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่เป็นอย่างไร ท่านมีเจ้าหน้าที่ที่ไว้ใจหรือไม่ และเจ้าหน้าที่ช่วยเหลือท่านอย่างไรเมื่อเกิดปัญหา

ท่านคิดว่าเจ้าหน้าที่ใช้วิธีการแก้ปัญหาเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

10. ท่านมีข้อเสนอแนะ / ข้อคิดเห็นอย่างไร

.....

● **แนวคำถามเกี่ยวกับการสนทนากลุ่ม**

1. สภาพความเป็นอยู่ วิธีชีวิต ของเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมฯ เป็น
อย่างไร

2. เหตุผลในการรวมกลุ่ม ค่านิยมวัฒนธรรมการรวมกลุ่มของเด็กและเยาวชน

3. สาเหตุที่การเกิดความขัดแย้ง การทะเลาะวิวาท การยกพวกตีกันของกลุ่ม
เด็กและเยาวชน

4. ลักษณะและคุณสมบัติของแกนนำกลุ่มต่อการจลาจลที่เกิดขึ้น

5. เหตุการณ์จลาจลวันที่ 4 สิงหาคม 2550 มีผลกระทบต่อเด็กและเยาวชน
อย่างไร

6. ข้อดีและข้อเสียของการรวมกลุ่ม และการก่อจลาจล

- **แนวทางในการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานการดูแลเด็กและเยาวชน**

1. โครงสร้างและอำนาจหน้าที่
2. การปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชน
3. วิธีชีวิต วัฒนธรรม ค่านิยมรวมกลุ่มของเด็กและเยาวชน
4. สาเหตุการทะเลาะวิวาท ยกพวกตีกัน และการจู่โจมล่าจลาจลวันที่ 4 สิงหาคม

2550

5. มาตรการดูแลเด็กและเยาวชนที่เป็นแกนนำหรือขาใหญ่
6. การป้องกันและแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนยกพวกตีกันแล้วก่อจลาจล

- **แนวทางในการสัมภาษณ์เด็กและเยาวชนที่ศูนย์ฝึกและอบรมฯ (ปรับเปลี่ยนใหม่)**

1. สภาพความเป็นอยู่ในปัจจุบัน การเรียน การฝึกอาชีพ กิจกรรมต่างๆ
2. ข้อดี ข้อด้อยของการเข้าฝึกและอบรมในศูนย์ฝึกและอบรมฯ
3. การวางแผนอนาคตหลังพ้นโทษ

ภาคผนวก ข

ภาคผนวก ข

สัญลักษณ์ และบทบาทภายในกลุ่มของเด็กและเยาวชน
(อยู่เรือนจำกลางจังหวัดสุราษฎร์ธานี)

ลำดับที่	ชื่อ (นามสมมติ)	สัญลักษณ์	บทบาทภายในกลุ่ม
1	นายจ๊อบ	ไอ้เดร	แกนนำหลักกลุ่มโคนไทร
2	นายต๋ม	น้องใหม่	สมาชิกกลุ่มโคนไทร
3	นายณู	หลวงถึก	สมาชิกกลุ่มโคนไทร
4	นายคำ	คนใต้	แกนนำสนับสนุนกลุ่มโคนไทร
5	นายชาย	คำต้องห้าม	สมาชิกกลุ่มโคนไทร
6	นายขาว	FREE DOM	แกนนำหลักกลุ่มห้องซึกผ้า
7	นายณัฐ	THE ONE	สมาชิกกลุ่มนครโคนไทร
8	นายมด	คนพลัดถิ่น	แกนนำสนับสนุนกลุ่มโคนไทร
9	นายทิน	TIN TATTOO	สมาชิกหน้าซ่าง
10	นายมุส	H.S	สมาชิกกลุ่มโคนไทร
11	นายตัง	FREEDOM	แกนนำสนับสนุนกลุ่มหน้าซ่าง
12	นายบน	ตามาร	แกนนำหลักกลุ่มหน้าซ่าง
13	นายแดง	จันทร์मार	แกนนำสนับสนุนหน้าซ่าง ⁴
14	นายบ่าว	ต้นไม้	สมาชิกกลุ่มโคนไทร
15	นายวูธ	เด็กमार	แกนนำกลุ่มหน้าซ่าง

นามสมมติ สัญลักษณ์ และบทบาทภายในกลุ่มของเด็กและเยาวชน
(อยู่เรือนจำกลางจังหวัดสุราษฎร์ธานี)

ลำดับที่	ชื่อ (นามสมมติ)	สัญลักษณ์	บทบาทภายในกลุ่ม
16	นายวัฒน์	อิสระชนคนคอน	สมาชิกกลุ่มโคนไทร
17	นายป๊อด)	ฟ้าหลังฝน	แกนนำกลุ่มโคนไทร
18	นายพงศ์	รูปมิกกี้เมา	โพเดียม (ได้หอบ 3)
19	นายวิษ	NEVERDIE	สมาชิกกลุ่มโคนไทร
20	นายเอ	เร็กเก้	แกนนำหลักกลุ่มโพเดียม (ได้หอบ 3)
21	นายปี	สันติภาพ	แกนนำสนับสนุนกลุ่มโพเดียม (ได้หอบ 3)
22	นายคง	3 .K	สมาชิกกลุ่มโคนไทร
23	นายพล	ฟ้าแดง	สมาชิกกลุ่มโคนไทร
24	นายซี	ตัวยาร้ายสวระ	แกนนำสนับสนุนกลุ่มโพเดียม (ได้หอบ 3)
25	นายศักดิ์	ฟ้าหลังฝน	สมาชิกโพเดียม (ได้หอบ 3)
26	นายอรรถ	คนหม้ายใหม่	ได้หอบ
27	นายรัตน์	คนหม้ายใหม่	สมาชิกกลุ่มโพเดียม
28	นายน้ำ	กำคนหลังแพง	แกนนำกลุ่มสนับสนุนกลุ่มในเกษตร
29	นายใจ	คนหลังเขา	สมาชิกกลุ่มโคนไทร
30	นายสันต์	คนขาดรัก	ได้หอบ

ภาคผนวก ค

ภาคผนวก ค

คำศัพท์ที่ใช้ในกลุ่มเด็กและเยาวชน

คำศัพท์	ความหมาย
เก็บทรง, เข้าทรง	แกนนำที่เก็บตัวเงียบ ไม่พูดคุยกับใคร อยู่คนเดียวไม่ยุ่งกับใคร
กิน	รวมทำร้ายคนๆ เดียวจากกลุ่มคน 5 – 10 คน
ตักบาตร	การลงโทษสมาชิก 1 คน โดยสมาชิกทุกคนภายในกลุ่ม
เกมยา, เจ้า	ถูกครูจับได้ว่านำยาเส้นเข้ามาในศูนย์ฝึกและอบรมฯ
ทำของ,	การนำยาเส้นโดยการโยนยาเส้นข้ามกำแพงรั้ว หรือวิธีการต่างๆ ที่
ของ	ฝ่าฝืนกฎระเบียบของศูนย์ฝึกและอบรมฯ ไม่ให้ครูจับได้
เด็กผี, ผีเด็ก	ยาเส้น
หมานาย	เด็กอายุ 7 – 10 ปี ไม่สังกัดกลุ่มใด อยู่ในการดูแลของครู แต่ก็มาอยู่กับกลุ่มอื่นๆ แล้วนำข้อมูลจากกลุ่มไปบอกครู
ลูกเด็ก	เด็กและเยาวชนที่อยู่ชั้น 1 – 2 ซึ่งครูไว้ใจ และมอบงานให้
ชุด	รับผิดชอบ ทำให้เด็กและเยาวชนที่อยู่ชั้น 3 – 5 คิดว่าเอาข้อมูลไป
ตัวยาร้ายสาระ	รายงานครู
ปีบ	สมาชิกในกลุ่ม
จุดมอด	กลุ่ม
	เด็กเดินยาเส้น
	การกดดันให้กลุ่มเล็กเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มใหญ่
	เอากระดาษใส่ระหว่างนิ้วเท้าของเพื่อน แล้วใช้ไฟจุด

ภาคผนวก ง

ภาคผนวก ง

ภาพกิจกรรมกลุ่ม AIC และสภาพแวดล้อมและบรรยากาศภายในศูนย์ฝึกและอบรมฯ



กลุ่มทุ่งสง วาดภาพในอดีต



กลุ่มทุ่งสง วาดภาพในอนาคต



กลุ่มในเกษตร วาดภาพในอดีต



กลุ่มในเกษตร วาดภาพในอนาคต



กลุ่มใต้หอนอน วาดภาพในอดีต



กลุ่มใต้หอนอน วาดภาพในอนาคต



กลุ่มโคไนไทร วาดภาพในอดีต



กลุ่มโคไนไทร วาดภาพในอนาคต



กลุ่มห้องซักผ้า วาดรูปในอดีต



กลุ่มห้องซักผ้า วาดรูปในอนาคต



เด็กและเยาวชนทุกคนแสดงความรู้สึกที่ดีต่อกันออกมาในรูปการเขียนข้อความ

ภาพอาวุธของเด็กและเยาวชนที่ตรวจพบหลังเหตุการณ์จลาจลยุติลง



สถานที่และสภาพแวดล้อมภายในศูนย์ฝึกและอบรมฯ



โรงครัว



หน่วยเรียนวิชาชีพอ่างไฟฟ้า



หน่วยเรียนวิชาชีพอ่างตัดผม



อาคารหอนอน 1, 2 และ 3



อาคาร หอนอน 4, 5 และ 6 ห้องพ่อบ้าน



หน่วยวิชาชีพระยะการณ



หน่วยวิชาชีวะช่างยนต์



หน่วยเรียนวิชาช่างเชื่อมโลหะ และช่างดนตรี

ลานพระพุทธรูป



สนามภายในศูนย์ฝึกและอบรมฯ

ภาคผนวก จ

ภาคผนวก จ

ถอดข้อมูลคำสัมภาษณ์ของกลุ่มเด็กและเยาวชน

แบบสอบถาม ชุดที่ 1

ปัจจุบันอายุ 18 ปี กำลังศึกษาระดับ ปวช.3 แผนกช่างยนต์ อ.เมือง จ.นครศรีธรรมราช บิดามารดาประกอบอาชีพทำสวนยางพารา มีฐานะปานกลาง บิดามารดาอยู่ด้วยกัน รักใคร่กัน ในบ้านสนิทกับมารดามากที่สุด อยู่กลุ่มคอนไทรตั้งแต่วันแรกที่เข้าไปในศูนย์ฝึกและอบรมฯ โดนจับกุมข้อหาเมาสุราแล้วโทรมหญิง เข้ารับการฝึกและอบรมได้ 3 เดือน มี

บุคลิกภาพลักษณะมั่นคง - เก็บตัว (ยอมตาม ระวังระวัง คิดหน้าคิดหลัง รักสงบ ควบคุมตัวเองได้ดี อารมณ์เย็น สุขุม)

อยู่ในกลุ่มมีเพื่อนที่สนิทประมาณ 20 คน อยู่กันเป็นกลุ่มทุกวัน ครั้งนี้มีรายชื่อในกลุ่ม 40 คน ตนเองนอนหลับอยู่ได้หอ 4 เดิมเป็นคนอำเภอเมือง จังหวัดนครฯ แต่ย้ายไปที่ทุ่งสง และที่อยู่กลุ่มเพราะว่ารู้จักกันมาก่อนจากข้างนอก จึงคอยช่วยเหลือกัน โดยความเห็นส่วนตัวไม่จำเป็นต้องอยู่กลุ่ม ตัวเองก็อยู่กลุ่มคอนไทร ในกลุ่มมีประมาณ 80 คน ทุกคนเท่าเทียมกันหมด แต่จะมีคนที่เพื่อนเกรงใจ คือ แกนนำที่อยู่มาก่อน ในศูนย์ฝึกฯ กลุ่มคอนไทร มีอำนาจ อิทธิพล และเข้มแข็งมากที่สุด ไม่มีใครก็มายุ่งเกี่ยวกับ เพราะคนในกลุ่มมีความเข้มแข็ง และใจกล้า ไม่ยอมแพ้ กลุ่มให้ความปลอดภัย กลุ่มก็มีความสำคัญสำหรับตนเอง เพราะมีเวลาช่วยเวลาแก้ปัญหาในกลุ่มอื่น กลุ่มที่ให้ความช่วยเหลือคือกลุ่มทุ่งสง บางครั้งก็ทะเลาะกันบ้าง ส่วนมากจะทะเลาะกับแกนนำชุดเล็ก แต่กลุ่มที่ทะเลาะกันเป็นประจำ คือ กลุ่มเมืองสุราษฎร์ฯ มีปัญหากับเพื่อนมากที่สุด การแก้ปัญหาใช้กำลังอย่างเดียว จบลงตรงที่ต้องมีฝ่ายแพ้ ฝ่ายชนะ ใครลงมือก่อนได้เปรียบ แตกต่างจากกลุ่มทุ่งสง เพราะทุ่งสงจะแก้ปัญหาด้วยเหตุผลมากกว่า

การอยู่รวมกันเป็นกลุ่มไม่ยอมให้คนอื่นรังแก กลุ่มไม่มีวันหมดไปจากศูนย์ฝึกฯ หอพัก เปรียบเสมือนประเพณี วัฒนธรรมที่สืบทอดกันมา เข้ามาก็มีอยู่แล้ว เหมือนไปเรียนก็มีกลุ่ม ซึ่งเป็นธรรมดาของวัยรุ่นที่ยึดเพื่อน ยึดกลุ่มเป็นหลัก ในกลุ่มแต่ละกลุ่มจะมีผู้นำ หลักๆ 1- 2 คน และจะมีแกนนำที่รองลงมา 4 – 5 คน ต้องดูที่สมาชิกของกลุ่มด้วย ซึ่งคนหลายคนมอบหน้าที่และความไว้วางใจให้ เพราะมีความคิด กล้า น่านับถือ อยู่นาน มีความกล้าในทุกเรื่อง สามารถจัดการปัญหาด้วยความยุติธรรม ถ้าเป็นหัวหน้ากลุ่มแล้วต้องเป็นให้ตลอดไป ลงจากตำแหน่งลำบาก ถ้าขาดแกนนำกลุ่มแล้วกลุ่มจะรวน และอ่อนแอ สภาพกลุ่มไม่เหนียวแน่น ซึ่งกลุ่มของตนเองทำหน้าที่ได้ดี มีความเหมาะสม หัวหน้ากลุ่มจะทำหน้าที่ดูแล แต่เขาใหญ่จะชอบรังแกคนอื่น แกนนำ

คือคนที่นำก่อกองจลาจล เรื่องต่างๆ ที่ก่อให้เกิดความวุ่นวาย แต่ส่วนมากก็มาจากหัวหน้ากลุ่มนั้นแหละ มันขึ้นอยู่กับว่าเหตุการณ์ต่างๆ จะสวมบทบาทไหน เวลารวมกลุ่มก็จะตบมือเรียกว่ารวม รวม รวม โดยสมาชิกในกลุ่มต้องรวมให้เร็วที่สุด ส่วนการสื่อสารก็พูดคุยกันตามปกติ หากไม่มีเรื่องทะเลาะกัน ข่าวสารของแต่ละกลุ่มที่ทุกคนต้องการทราบ คือ เรื่อง อาวุธ ยาเส้น เขาเข้าเมื่อไหร่

เรื่องการขัดแย้งกันระหว่างกลุ่ม มาจากเรื่องยาเส้น ปล้นอาวุธของเพื่อน และเรื่องของเด็กใหม่ที่เข้ามาแล้วหาเรื่องกับกลุ่มอื่น เด็กทะเลาะกัน ตีกัน จะเปลี่ยนกลุ่มทะเลาะไปเรื่อย ๆ แต่ส่วนมากทุกกลุ่มไม่ยอมมีปัญหา เพราะถ้ามีปัญหาแกนนำต้องถูกส่งเรือนจำเป็นอันดับแรก เป็นการตกลงกันในศูนย์ฝึกฯ เพราะฉะนั้นแกนนำจึงมีความกดดันมากที่สุดว่าจะทำยังไงไม่ให้เกิดเรื่องในกลุ่มของตนเอง เรื่องการขัดแย้งของเด็กไม่มีใครจัดการได้นอกจากกลุ่มจัดการกันเอง ครูยังไม่สามารถจัดการได้เลย

การเกิดจลาจลเกิดจากครูไม่มีเหตุผล กลุ่มโค่นไทรเป็นก่อกองจลาจลมากที่สุด ตั้งแต่เข้าไปเกิดเหตุการณ์ 3 ครั้ง (4, 28 พ.ค. 50 เป็นการทะเลาะกันชูดเพชรกับโค่นไทร เพราะมีเรื่องกันมาตลอด, 4 ส.ค.50 โค่นไทรทะเลาะกับทุ่งสง ครูสั่งห้าม ครูประกาศชื่อคนที่ถูกส่งเรือนจำ ในกลุ่มเกิดความไม่พอใจ เพราะครูไม่ให้คำตอบ ก็เลยลงมือ เป็นการประท้วงไม่ได้มีการทะเลาะกันตามที่เป็นข่าว) ซึ่งการจลาจลและการทะเลาะกัน ก็คล้าย ๆ กัน คือเกิดความเสียเหมือนกัน แต่ความรุนแรงก็พอกัน เพราะทำให้การบาดเจ็บเสียหายทุกอย่าง เหตุการณ์ทั้งสองอย่างไม่มีวันหมดไปจากศูนย์ฝึกฯ เพราะต่างคนต่างที่มา ความเข้าใจกันมีน้อย คนร้อยพ่อพันแม่ก็ต้องทะเลาะกันบ้าง เพราะมีความเห็นแก่ตัว

เจ้าหน้าที่ไม่ค่อยมีบทบาทอะไร ไม่สามารถจัดการปัญหาดังกล่าวได้ พอเด็กรวมตัวกันครูก็ออกไปอยู่ข้างนอกหมดแล้ว ไม่จัดการอะไรนอกจากส่งเรือนจำอย่างเดียว ครูก็มีเอาพรรคพวก หากเป็นเด็กสุราษฎร์ ครูจะไม่เข้มงวด แต่เด็กที่ถูกส่งส่วนมากจะเป็นเด็กจากนครฯ ไม่มีครูที่ไวใจ เวลามีปัญหาครูก็ไม่ฟัง เพราะใช้อคติในการตัดสิน สิ่งที่ต้องการ คือ อยากให้ครูรับฟังเหตุผล เอาแต่เด็กฝาก เด็กฝากชั้นจะขึ้นเร็ว

แบบสอบถาม ชุดที่ 2

อายุ 20 ปี 10 เดือน โดนจับ อายุ 18 ปี จบการศึกษา ป.6 จ.นครศรีธรรมราช บิดามารดาประกอบอาชีพประมง ฐานะปานกลาง บิดามารดาอยู่ด้วยกัน มีทะเลาะกันบางครั้ง โดนจับและเข้ารับการฝึกอบรมครั้งแรก ฐานความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย โดยพยายามฆ่า และมีมูลเหตุจูงใจเพื่อนชวน ตัดสิน 2 ปี 6 เดือน เข้ารับการอบรมมาเป็นระยะเวลา 5 เดือนแล้ว

เป็นแกนนำกลุ่มนครชุดเล็ก (หลังห้องซักผ้า; ภายใต้การควบคุมของนครชุดใหญ่คือโคนไทร) ร่วมในเหตุการณ์วันที่ 4 สิงหาคม 2550

มีบุคลิกภาพลักษณะ ห้วนไหว - เก็บตัว (เงียบ ไม่ชอบพูดจา คิดแง่ร้าย ซึมไม่ ยืดหยุ่น ห้วนวิตก โกรธง่าย)

เข้ากลุ่มเพราะรู้จักกันมาก่อนและเข้าใจกัน รู้จักกับเพื่อนทุกคน แต่มีสนิทกัน 5 คน อยู่ในศูนย์ฝึกการอยู่กลุ่มมีความสำคัญมาก โดยเพื่อนในกลุ่มให้ความช่วยเหลือกันดี เมื่ออยู่ในกลุ่มแล้วทำให้เกิดความภาคภูมิใจ ซึ่งในศูนย์ฝึกมีการใช้คำว่า “พวกเขา พวกเขา เป็นประจำ” เสมอ เหตุการณ์วันที่ 4 สิงหาคม 2550 ไม่ได้ทำอะไร อยู่ที่ประตู 1 อยู่กันหลายกลุ่ม และเพื่อนในกลุ่มเดียวกัน ซึ่งวันนั้นกลุ่มโคนไทรและกลุ่มอื่น ๆ ได้ประท้วงเรื่องที่ครูส่งเพื่อนในกลุ่มไปเรือนจำ โดยที่เพื่อนไม่ได้ทำอะไรผิด ไม่มีเหตุผล จึงเรียกร้องให้ส่งเพื่อนกลับ ต้องการคุยกับครูและผู้อำนวยการศูนย์ฝึกฯ แต่ครูไม่ยอมคุย เพื่อน ๆ เลยทนไม่ไหว ทำลายข้าวของ ซึ่งตนเองก็ห้ามเพื่อน บางฟังบางคนก็ไม่ฟัง เหตุการณ์สงบเอง หลังจากนั้นเจ้าหน้าที่ตำรวจจึงเข้ามาตรวจความเรียบร้อย และกลุ่มที่เป็นแกนนำ และมีส่วนร่วมบางคนจึงถูกส่งเรือนจำ บางคนไม่รู้เรื่องจริง ๆ (5 – 6 คน) โดยส่งไปที่เรือนจำทุ่งสงก่อน 1 เดือน จึงมาเปลี่ยนโทษที่เรือนจำกลางสุราษฎร์ธานี โดยส่วนมากจะตัดสินจำคุกประมาณ 1 – 3 ปี บรรยากาศในศูนย์ฝึกและอบรมฯ เงียบตั้งแต่ตอนเช้าจนถึงเวลา 15.00 – 16.00 น.เด็กมีการพูดคุยกันมากขึ้น และมีการรวมกลุ่มกัน โดยมาจากหลายกลุ่ม แต่ละกลุ่มจะอยู่ในที่ของตนเอง แต่หัวหน้าชุดแต่ละชุดก็ได้มีการพูดคุยกันบ้างก่อนที่จะมีการก่อจลาจล มีการตกลงกันไว้ก่อนกับแกนนำที่ถูกส่งเรือนจำฯ

ในศูนย์ฝึกและอบรมฯ จะมีกลุ่มใหญ่ ๆ อยู่ 4 – 5 กลุ่ม คือ กลุ่มโคนไทร กลุ่มหลังห้องซักผ้า กลุ่มหน้าช่างศิลป์ กลุ่มใต้หอ 3 กลุ่มโพเดียม (ปัจจุบันกลุ่มโพเดียมถูกยุบแล้ว) แต่มีชุดหน้าช่างเกษตรขึ้นมาแทน แต่ละกลุ่มส่วนมากจะมาจากจังหวัดเดียวกัน ในกลุ่มมีเป้าหมายว่าอยู่อย่างไรอย่าให้เพื่อนเกลียด โดยตัวเองมีบทบาทเป็นทั้งหัวหน้าชุดและสมาชิกในกลุ่ม แต่ทุกคนจะพูดว่าไม่มีหัวหน้าหรือแกนนำทุกคนเท่าเทียมกันหมด มีบทบาทแตกต่างกัน โดยแต่ละกลุ่มจะมีคนที่เพื่อนไว้ใจ (หัวหน้าชุด) 4 – 5 คน แต่จะมีหนึ่งคนที่เพื่อนเกรงใจมากที่สุด พูดอะไรเพื่อนจะเชื่อและทำตาม มีปัญหาอะไรก็ต้องมาปรึกษากับแกนนำในชุดก่อน ซึ่งแกนนำจะมีการพูดคุยกันและช่วยกันตัดสินใจว่าจะให้จับปัญหานั้นอย่างไร ลักษณะของหัวหน้าชุดแต่ละชุดที่ได้รับการยอมรับจากเพื่อน ๆ คือ การคิด การพูด การตัดสินใจ การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า และการที่มีเรื่อง (รบ) ทะเลาะชกต่อยกับเพื่อนแล้วชนะบ่อยครั้ง มีความกล้า อยู่ที่ศูนย์ฝึกมานานๆ รวมทั้งมีการถ่ายโอนอำนาจจากหัวหน้าชุดคนเก่า และการผลักดันจากหัวหน้าชุดคนปัจจุบันที่เป็นเพื่อนและเคยรู้จักกันมาก่อนจากข้างนอก ปัจจัยที่ทำให้เกิดการจลาจลมาจากความรักเพื่อน ไม่อยากเห็นเพื่อนถูกส่งเรือนจำกลัวเพื่อนจะลำบาก เพราะการอยู่ในศูนย์ฝึกฯ ความเป็นเพื่อนสำคัญมาก จะเข้ากัน

เพราะว่าต้องมาอยู่ในลักษณะเดียวกัน ซึ่งเพื่อนจะช่วยได้มาก เพราะพูดคุยภาษาเดียวกัน เข้าใจกันมากกว่าครู การอยู่ที่ศูนย์ฝึกก็มีเวลาร่วมมาก ทำให้อยู่กันเป็นกลุ่มโดยไม่ต้องทำอะไร

ส่วนปัจจัยที่ทำให้เกิดการทะเลาะกันระหว่างกลุ่ม คือ เรื่องยาเส้น เด็กใหม่ที่เข้ามาอยู่ในกลุ่ม เป็นเรื่องของคนสองคนแล้วนำไปสู่การทะเลาะกันระหว่างกลุ่ม กรณียาเส้นคือทุกกลุ่มจะต้องมียาเส้น โดยคนที่ทำหน้าที่ควบคุม และแจกยาเส้น (ทำยา) คือ แกนนำโดยจะแบ่งหน้าที่ว่าใครเป็นคนรับผิดชอบในส่วนใดบ้าง เช่น ชุดโคนไทร จะมีแกนนำ 4 – 5 คน คนที่ทำหน้าที่เรื่องยาเส้น คือ ป. เป็นแกนนำลำดับที่สอง (นามสมมติ) ส่วนแกนนำคนแรกไม่สูบบุหรี่ มีหน้าที่เพียงหาขายยาเส้นมาให้สมาชิก เพื่อให้มีขายจำนวนมากจะได้ควบคุมสมาชิกในกลุ่มได้ ซึ่งยาเส้นที่นำเข้ามาทุกครั้งจะต้องนำมาให้สมาชิกทุกคนในกลุ่มดูว่ามีจำนวนเท่าใด เพื่อลดความระแวงภายในกลุ่มลง บางครั้งจะมีการปล้นยาเส้นระหว่างกลุ่ม เป็นแบบนี้ทุกกลุ่ม แต่ทุกกลุ่มที่ได้ยาเส้นมาต้องนำมากลุ่มโคนไทร เพราะกลุ่มโคนไทรมีสมาชิกมากที่สุด และกลุ่มอื่นก็ให้ความเกรงใจมากที่สุด

การดูแลสมาชิกภายในกลุ่ม คือ แกนนำในลำดับรองลงมาจะช่วยกันเป็นหูเป็นตาแลช่วยกับแกนนำลำดับที่หนึ่งและสองแก้ปัญหา แต่กรณีที่เด็กใหม่เข้ามาแล้วมีปัญหาเกี่ยวกับสมาชิกกลุ่มอื่น แกนนำลำดับที่หนึ่ง สอง จะไปพูดคุย (เคลียร์) กับแกนนำลำดับลำดับที่หนึ่ง สอง ของอีกฝ่าย และให้สอบถามข้อเท็จจริงกับสมาชิกของตนก่อน ถ้าตกลงกันได้เรื่องก็จบ แต่ถ้าตกลงกันไม่ได้ก็จะมีเหตุการณ์ชกต่อยกันในลักษณะเป็นกลุ่ม แล้วนำไปสู่การทะเลาะกัน ซึ่งทุกฝ่ายต้องมีอาวุธ โดยแกนนำจะมีการวางแผนไว้ก่อนว่าจะทำอย่างไร จะรบให้เร็ว ไม่ยืดเยื้อ และต้องชนะอย่าให้ฝ่ายตรงข้ามรู้ตัวว่าเราจะรบ อย่าให้ฝ่ายตรงข้ามเตรียมอาวุธทัน ซึ่งอาวุธของแต่ละฝ่ายจะฝังไว้ที่กลุ่มตนเอง ฝ่ายที่เตรียมอาวุธจะรู้หน้าที่ของตนเอง สมาชิกในกลุ่มจะรู้ว่าใครจะทำอะไรบ้าง แกนนำต้องอยู่ข้างหน้า เมื่อมีการรบกัน เพื่อแสดงออกถึงความกล้าหาญ และความสามารถให้สมาชิกในกลุ่มยอมรับ

วิธีการสื่อสารภายในกลุ่ม จะพูดคุยกันตามปกติ เรียกชื่อเล่นกันเลย แต่คนที่แกนนำจะไม่ค่อยพูด นิ่ง เงียบ ค่อนข้างแยกตัว (เขาเรียกว่าเก็บทรง) จะพูดคุยกับคนที่แกนนำลำดับรองมาเป็นส่วนมาก เด็กใหม่ไม่ค่อยกล้าเข้ามาพูดคุยด้วย นอกจากเกิดเรื่องจึงจะมาหาแกนนำลำดับที่หนึ่งและสองเพื่อไปเคลียร์ปัญหา ซึ่งสมาชิกในกลุ่มจะเข้าใจและรับรู้ถึงลักษณะและบทบาทของแกนนำในกลุ่มของตัวเอง ส่วนการหาข่าวจากกลุ่มอื่น จะมีผีเด็ก (อายุ 10 – 12 ปี) เป็นเด็กที่ไม่อยู่กลุ่มใดเข้าได้กับทุกกลุ่ม แต่ละกลุ่มจะรู้เช่นกันว่าเป็นคนหาข่าวจากกลุ่มตนเองไปให้กลุ่มอื่น รวมทั้งหาข่าวให้กับครูในศูนย์ฝึกด้วย ซึ่งแต่ละกลุ่มจะเรียกเด็กพวกนี้ว่า “เด็กผีหรือผีเด็ก” ข่าวส่วนมากที่ต้องการ คือ ข่าวเรื่องอาวุธเข้า ยาเส้นเข้า ซึ่งการนำเข้าของสองสิ่งนี้ กรณีเด็กเยี่ยมบ้านจะโยนข้ามกำแพงด้านหลังของศูนย์ฝึกและอบรมฯ ถ้ากลุ่มใดเจอก่อนก็จะไปตามแกนนำทุกกลุ่มมาดูว่าเป็นของกลุ่มตัวเองหรือเปล่า จากนั้นก็ต้องแบ่งให้กลุ่มที่ไปเจอก่อน

ครึ่งหนึ่งของจำนวนของทั้งหมด ถ้าไม่ให้อีกจะโดนปล้น ดังนั้นจึงต้องให้และเป็นธรรมเนียมปฏิบัติ แต่การหาข่าวของ *ผีเด็ก* ต้องมีการเช็คข้อมูลจากสายข่าวของกลุ่มอีกครั้งหนึ่ง เพื่อกันข้อผิดพลาดของข่าวดังกล่าว

แบบสอบถาม ชุดที่ 3

อายุ 18 ปี 9 เดือน โดนจับ อายุ 16 ปี 8 เดือน กำลังศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย ภูมิลำเนา อ.เมือง จ.นครศรีธรรมราช บิดามารดาประกอบอาชีพค้าขาย ฐานะปานกลาง บิดามารดาอยู่ด้วยกัน รักใคร่กันดี โดนจับและเข้ารับการฝึกอบรมฯ ครั้งแรก ฐานความผิดเกี่ยวกับเพศ โดยลักษณะการโทรมหญิง โดยความยับยั้งชั่งใจ ตัดสินขั้นต่ำ 3 ปี ชั้นสูง 4 ปี เป็นแกนนำกลุ่มโค่นไทร เข้ารับการฝึกอบรมมาเป็นระยะเวลา 7 เดือน ร่วมในเหตุการณ์วันที่ 4 สิงหาคม 2550

มีบุคลิกภาพลักษณะ มั่นคง - แสดงออก (ชอบเป็นผู้นำ ช่างพูดไร้กังวล ปลอดภัย ไปรุ่ง มีชีวิตชีวา เปิดเผย เอาไหนเอากัน ใจกว้าง น่าคบ ชอบให้ความร่วมมือ)

วัฒนธรรมของคนนครคือรักพวกพ้อง เข้าข้างคนที่มาจากท้องถิ่นเดียวกัน ให้ความช่วยเหลือเมื่อได้รับความเดือดร้อน ใช้กฎหมายมากกว่ากฎหมายเพราะไม่ทันใจ

ในศูนย์ฝึกฯ มีกลุ่มใหญ่ 4 กลุ่ม คือ กลุ่มโค่นไทร หน้าช่าง ภูเก็ต สุราษฎร์ธานี ซึ่งตนเองอยู่กลุ่มโค่นไทร มีสมาชิก 30 – 40 คน กลุ่มที่เป็นมิตรคือกลุ่มภูเก็ต กลุ่มที่ไม่เป็นมิตรคือกลุ่มหน้าช่าง อยู่ในกลุ่มมาเป็นระยะเวลา 7 เดือน คนที่เป็นหัวหน้ากลุ่มหรือหัวหน้าชุด มีหลายคน ไม่ใช่คนเดียว สามารถแก้ปัญหาหรือเคลียร์ปัญหาในกลุ่มอื่นได้ (ในศูนย์ฝึกจะเรียกเป็นชุด ไม่ใช่กลุ่ม เช่น ชุดโค่นไทร ชุดทุ่งสง หัวหน้ากลุ่ม ก็เรียกหัวหน้าชุดเช่นกัน) ส่วนรูปแบบการเข้ากลุ่ม เมื่อถูกส่งมาที่ศูนย์ฝึกฯ วันแรก จะมีเพื่อน ๆ ในศูนย์ฝึกฯ ไปมุงดูที่ห้องพอบ้านและถามว่าอยู่บ้านอะไร อำเภอ จังหวัดอะไร ถ้าเป็นจังหวัดเดียวกันหรืออำเภอเดียวกันก็จะรับเข้ากลุ่มไปเลย

ในกลุ่มส่วนมากเป็นเด็กนครฯ รู้จักกันทั้งหมด แต่ที่เป็นเพื่อนสนิทจริง ๆ มี 4 คน การเข้ากลุ่มเพราะเพื่อนชวน อยู่หมู่บ้านเดียวกัน และอยู่ในกลุ่มเพื่อนก็ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เมื่ออยู่ในกลุ่มแล้วมีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน รวมทั้งมีการใช้คำว่า “พวกเขา พวกเขา” อยู่เสมอ

เหตุการณ์วันที่ 4 สิงหาคม 2550 เวลาประมาณบ่ายโมงเศษ การรวมกลุ่มของคนไทร (กลุ่มเด็กคอน) เป็นกลุ่มใหญ่ และมีการทำลายข่าวของในศูนย์ฝึกฯ แล้วก็เดินไปที่ประตู 1 มีการเจรจากับครู และนั่งที่สนามฟุตบอล เจ้าหน้าที่ก็เรียกชื่อแกนนำส่งเรือนจำทั้งหมด กฎของแต่ละกลุ่ม คือไม่ไปนั่งคุยกับกลุ่มอื่น ไม่ไปหาเรื่องกลุ่มอื่นแต่ถ้าเขามาหาเรื่องต้องเอาให้ถึงที่สุด

คือชนอย่างเดียว อยู่ในกลุ่มทำหน้าที่ดูแลเด็กใหม่อย่าให้ใครมารังแก ส่วนมากจะอยู่ใครอยู่มัน นอกจากเวลามีเรื่องจึงจะมารวมกลุ่ม และเวลาทะเลาะหรือรบกับกลุ่มอื่น มีอาวุธ คือ ไม้ มีด เหล็ก โทษที่ได้รับ คือ ลดชั้น เขียนรายงาน ส่งเรียนจำ ซึ่งในศูนย์ฝึกจะมีการทะเลาะกันบ้างเล็กน้อย ๗ ในกลุ่มของตนเองถ้ากลุ่มอื่นตีกันจะไม่ไปยุ่ง แขนงถ้าอยู่นานก็จะได้ขึ้นเอง วันที่เกิดเหตุมีสาเหตุมาจากเพื่อนจะถูกส่งเรียนจำ ในการก่อเหตุมีการแบ่งออกเป็นสองชุด ชุดที่มีจำนวนน้อย จะเดินไปที่ประตู 1 ส่วนชุดที่มีคนมากทำลายข้าวของ ส่วนแกนนำ 10 คน ประชุมกันที่ใต้ต้นไม้ว่าจะใช้วิธีการเจรจา แต่ไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ได้เพราะเด็กที่เข้ามาใหม่คือคนอง และมีบางกลุ่มเข้ามาสวมรอยในการก่อเหตุ จึงไม่สามารถหยุดเหตุการณ์ดังกล่าวได้ (ส่วนกลุ่มอื่นๆ ก็อยู่ในที่ของตนเองรอครูเรียก) สิ่งที่ย้ำบอกถึงการเป็นผู้นำ คือ ระบบอาวุธ เพื่อนเกรงใจ การพูดคุย รู้จักแกนนำหรือหัวหน้าชุดอื่น และสามารถเคลียร์ปัญหาได้ เหตุการณ์ครั้งส่งผลกระทบเรื่องระยะเวลาในการรับโทษเพราะเท่ากับเสียเวลาที่อยู่ในศูนย์ฝึกฯ

แบบสอบถาม ชุดที่ 4

อายุ 20 ปี 1 เดือน โดนจับ อายุ 17 ปี 4 เดือน เรียนจบ ม.3 ภูมิลำเนา อ.ในเมือง จ.นครศรีธรรมราช บิดามารดาประกอบอาชีพรับจ้าง ฐานะปานกลาง บิดามารดาอยู่ด้วยกัน รักใคร่กันดี โดนจับและเข้ารับการฝึกอบรมครั้งแรก มีฐานความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย โดยมีความโกรธ อาฆาต พยาบาท ตัดสินชั้นต่ำ 3 ปี ชั้นสูง 4 ปี เป็นแกนนำกลุ่มโค่นไพรชุดเล็ก (ลำดับที่หนึ่ง) เข้ารับการฝึกอบรมมาเป็นระยะเวลา 1 ปี 3 เดือน ร่วมในเหตุการณ์วันที่ 4 สิงหาคม 2550 บุคลิกภาพลักษณะ ห้วนใจ - เก็บตัว (เจียบ ไม่ชอบพูดจา คิดแง่ร้าย ซึม ไม่ยืดหยุ่น ห้วนวิตก โกรธง่าย) เป็นคนที่น่าพาสู่การจลาจลครั้งนี้

วัฒนธรรมของคนนครคือรักพวกพ้อง เข้าข้างคนที่มาจากท้องถิ่นเดียวกัน ให้ความช่วยเหลือเมื่อได้รับความเดือดร้อน ใช้กฎหมายมากกว่ากฎหมายเพราะไม่ทันใจ

กลุ่มในศูนย์ฝึกฯ มีสามกลุ่มใหญ่ คือ โค่นไพร หน้าช่างได้ห่อ ซึ่งตนเองอยู่กลุ่มโค่นไพร มีสมาชิก ประมาณ 30 คน กลุ่มที่เป็นมิตร คือ กลุ่มได้ห่อ กลุ่มไม่เป็นมิตร คือ กลุ่มหน้าช่าง การที่เข้ากลุ่มเพราะเคยเที่ยวกันมาก่อน และเคยอยู่ในกลุ่มมาก่อน มีเพื่อนสนิท 20 คน ในกลุ่มรู้จักกันทั้งหมด ในศูนย์ฝึกฯระบบกลุ่มมีความสำคัญมาก เพราะทำให้รู้สึกว่าเป็นพวกเดียวกัน และมีการใช้คำว่า “พวกเรา” เสมอ ส่วนเหตุการณ์วันนั้น พวกเราทะเลาะกันหลังจากนั้นเพื่อนในกลุ่มก็ถูกส่งเรียนจำ ตามครูแต่ครูไม่ให้คำตอบ ทำให้ไม่สบายใจ จึงเกิดเหตุการณ์ดังกล่าว

แบบสอบถาม ชุดที่ 5

อายุ 18 ปี 1 เดือน โดนจับ อายุ 17 ปี 6 เดือน เรียนจบ ป.6 ภูมิลำเนา อ.เมือง จ.นครศรีธรรมราช บิดามารดาประกอบอาชีพรับจ้าง ฐานะปานกลาง บิดามารดาอยู่ด้วยกัน รักใคร่กันดี โดนจับดำเนินคดี 3 ครั้ง และเข้ารับการฝึกอบรมครั้งแรก มีฐานความผิดเกี่ยวกับ ยาเสพติด โดยการจำหน่าย มีเพื่อนชวน ตัดสินขั้นต่ำ 1 ปี ชั้นสูง 2 ปี เป็นมาชิกกลุ่มโคไนทรชุดเล็ก เข้ารับการฝึกอบรมมาเป็นระยะเวลา 4 เดือน ร่วมในเหตุการณ์วันที่ 4 สิงหาคม 2550

บุคลิกภาพลักษณะ ห้วนไหว - แสดงออก (ฉุนเฉียว กระวนกระวายก้าวร้าว ตื่นเต้นง่าย คิดแง่ดี เปลี่ยนแปลงง่าย ใจเร็วด่วนได้ ชอบทำกิจกรรม) วัฒนธรรมของคนนครคือรักพวกพ้อง เข้าข้างคนที่มาจากท้องถิ่นเดียวกัน ให้ความช่วยเหลือเมื่อได้รับความเดือดร้อน ใช้กฎหมายมากกว่ากฎหมายเพราะไม่ทันใจ

กลุ่มในศูนย์ฝึกฯ มี 3-4 กลุ่มใหญ่ จำไม่ค่อยได้ ส่วนตัวเองอยู่กลุ่มนครฯ (โคไนทร) กลุ่มที่เป็นมิตร คือ ภูเก็ต ไม่เป็นมิตร คือ สุราษฎร์ฯ ทุกคนในกลุ่มมีอิสรภาพในการแสดงความคิดเห็น และฉายาของกลุ่ม และหัวหน้ากลุ่มคือ หลงกล เข้ากลุ่มเพราะเป็นเด็กจังหวัดเดียวกัน หมู่บ้านเดียวกันและเพื่อนมาชวน ในกลุ่มรู้จักกันทุกคน การเข้ากลุ่มมีความสำคัญพอประมาณ อยู่ในกลุ่มเพื่อนให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เมื่ออยู่ในกลุ่มทำให้รู้สึกปลอดภัย รวมทั้งมีการใช้คำว่า "พวกเรา" เสมอ

ระบบกลุ่ม คือ เด็กใหม่เข้ามา จังหวัดนครฯ จะมาวันศุกร์ ส่วนจังหวัดอื่นจะทยอยกันมา เด็กในศูนย์ฝึกจะรู้ว่าเด็กบ้านตัวเองจะมาวันไหน แล้วให้เด็กในกลุ่มไปรับมา และถามว่าบ้านอยู่ไหน โดนข้อหาอะไร ตัดสินกี่ปี รู้จักใครในนี้บ้าง ถ้าเป็นเด็กทุ่งสง ทุ่งใหญ่ สีชล ชุดทุ่งสงก็จะรับไป ถ้าถ้าไม่ใช่ถ้าใครชุดนครก็จะรับไป จากนั้นเพื่อนในกลุ่มก็จะให้คำแนะนำว่าต้องอยู่อย่างไรใครคือหัวหน้าชุดของตนเองเป็นธรรมเนียมปฏิบัติมานานแล้ว กฎของกลุ่มอยู่อย่างไรไม่ให้โดนรังแก

ในกลุ่มถูกกระทำหัวหน้าจะเป็นจัดการทั้งหมด หัวหน้าจะพูดทุกเดือน ว่าในกลุ่มห้ามรบกับกลุ่มอื่น อย่าไปหาเรื่องกลุ่มอื่น ให้อยู่แบบสงบ คนที่เป็นแกนนำดี สามารถจัดการปัญหาภายในกลุ่มได้ เคลียร์ปัญหาระหว่างกลุ่มได้ เพื่อนไว้ใจและยอมรับ การแก้ปัญหาระหว่างกลุ่มคือแกนนำจะตกลงกันก่อนว่าจะให้เหตุการณ์ยุติแบบไหน วันที่ 4 สิงหาคม 2550 อยู่กับเพื่อนกลุ่มนคร 10 คนยืนดูไม่ได้ทำอะไร กลุ่มที่ก่อเหตุจลาจลคือ กลุ่มโคไนทรเพราะต้องการเรียกร้องให้เพื่อนที่ถูกส่งเรือนจำกลับมาที่ศูนย์ฝึกฯ และกลุ่มโคไนทรเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลมากที่สุด มีความเข้มแข็งมากที่สุด เพราะผู้นำกลุ่มเป็นคนทีกล้าทุกอย่าง ไม่ยอมใคร การที่เด็กเลือกเข้ากลุ่ม เพราะอยู่สบายมียาเส้นให้ ยาเส้นมีอิทธิพลมาก สำหรับทุกกลุ่ม เพราะส่วนน้อยที่ไม่สูบ (เช่น แกนนำ

ลำดับที่หนึ่งของชุดโคนไทรไม่สูบยา และไม่เป็นคนแจกยา แต่ให้แกนนำลำดับที่สองทำหน้าที่แทน แต่ก็ช่วยหยาหาอาวุธ มาให้สมาชิกในกลุ่ม) ถ้ากลุ่มขาดยาเส้นการควบคุมในกลุ่มเด็กก็จะลำบากเช่นกัน ดังนั้นหัวหน้ากลุ่มจึงต้องหามาเพิ่มไม่ให้ขาด

การแก้ปัญหาของครูไม่ค่อยเหมาะสม ถ้าเป็นเด็กนครฯ ครูจะไม่ชอบ ทำผิดก็แค่เขียนรายงานทำให้เด็กไม่กลัว ครูก็ขาดความยุติธรรม อยู่กระทรวงยุติธรรมซะเปล่า

แบบสอบถาม ชุดที่ 6

อายุ 20 ปี 4 เดือน โดนจับ อายุ 17 ปี 2 เดือน เรียนจบ ป.6 ภูมิลำเนา อ.เมือง จ.นครศรีธรรมราช บิดามารดาประกอบอาชีพค้าขาย ฐานะพอมีพอใช้ บิดามารดาเสียชีวิต อยู่กับย่าและภรรยา โดนจับและเข้ารับการฝึกอบรมครั้งแรก มีฐานความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย ร่วมกันพยายามฆ่า โดยขาดความยับยั้งชั่งใจ ตัดสินขั้นต่ำ 3 ปี ขั้นสูง 4 ปี เป็นแกนนำกลุ่มโคนไทรชุดเล็ก เข้ารับการฝึกอบรมมาเป็นระยะเวลา 1 ปี 3 เดือน ร่วมในเหตุการณ์วันที่ 4 สิงหาคม 2550

บุคลิกภาพลักษณะ บุคลิกภาพลักษณะ มั่นคง - แสดงออก (ชอบเป็นผู้นำ ช่างพูดไร้กังวล ปลอดภัย มีชีวิตชีวา เปิดเผย เอาไหนเอาถิ่น ใจกว้าง น่าคบ ชอบให้ความร่วมมือ)

วัฒนธรรมของคนนครคือรักพวกพ้อง เข้าข้างคนที่มาจากท้องถิ่นเดียวกัน ให้ความช่วยเหลือเมื่อได้รับความเดือดร้อน ใช้กฎหมายมากกว่ากฎหมายเพราะไม่ทันใจ ตนเอง อยู่กลุ่มโคนไทร มีสมาชิก 60 - 70 คนไม่เป็นมิตรกับกลุ่มสุราษฎร์ ส่วนมากสมาชิกในกลุ่มจะเป็นเด็กบ้านเดียวกัน (จังหวัด อำเภอก) การเข้ากลุ่มเพราะรู้จักกัน เป็นเพื่อนข้างบ้าน เพื่อนในกลุ่มให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อยู่ในกลุ่มแล้วรู้สึกปลอดภัย ในศูนย์ฝึกฯความเป็นกลุ่มมีความสำคัญพอประมาณ มีการใช้คำว่า “พวกเรา”เสมอ

กฎของกลุ่ม ต้องฟังเสียงส่วนใหญ่ มีความสามัคคีในกลุ่ม อย่าให้คนในกลุ่มทะเลาะกัน คนที่ใหม่ต้องเกรงใจคนที่อยู่มาก่อน วันเกิดเหตุหนึ่งอยู่กับเพื่อน 4 - 5 คน ถูกเรียกเยี่ยมญาติ 4 แต่อีก 1 คน ครูไม่ยอมให้เข้ามา โดนกักตัวอยู่ข้างนอกโยเจ้าหน้าที่ตำรวจ (มีครูแม่นาไมที่เด็กในศูนย์ฝึกไม่ชอบเลย) ก่อนเกิดเหตุมีการทะเลาะกันบนนอนนอน แต่ละกลุ่มจะแยกนอนนอนตามอายุ ไม่ได้นอนตากกลุ่มของตนเอง แต่ละนอนนอนจะต้องมีหัวหน้าหอ 4 - 5 คน โดยเป็นหัวหน้ากลุ่มของแต่ละกลุ่ม เพื่อเป็นการคานอำนาจของกลุ่มแต่ละกลุ่ม

ข้อเสนอแนะ - ควรมีการระเบียบ การลงโทษ ที่ชัดเจน เพื่อให้เด็กกลัว

- ทุกครั้งที่เกิดเหตุการณ์ควรมีการไต่สวนหาสาเหตุที่แท้จริง ควรมีคณะกรรมการจากบุคคลภายนอกเพื่อความเป็นธรรม

แบบสอบถาม ชุดที่ 8

อายุ 18 ปี 1 เดือน โดนจับอายุ 17 ปี 7 เดือน จบม.3 ภูมิลำเนา อ.เมือง จ. นครศรีธรรมราช บิดามารดาประกอบอาชีพค้าขายฐานะพอมีพอใช้ บิดามารดาอยู่ด้วยกัน รักใคร่กันดี โดนจับครั้งที่ 2 (พรบ. อาวุธปืน อายุ 13 ปี) เข้ารับการฝึกอบรมครั้งแรก ครั้งนี้มีฐานความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ โดยปล้นชิงทรัพย์ อยากรอง ตัดสิน 2 ปี 6 เดือน เป็นแกนนำกลุ่มโค่นไทรชุดเล็ก (ลำดับที่สอง) เข้ารับการฝึกอบรมมาเป็นระยะเวลา 8 เดือน ร่วมในเหตุการณ์วันที่ 4 สิงหาคม 2550

บุคลิกภาพลักษณะ มั่นคง - เก็บตัว (ยอมตาม ระมัดระวัง คิดหน้าคิดหลัง รักสงบ ควบคุมตัวเองได้ดี อารมณ์เย็น สุขุม)

เป็นคนที่ถูกส่งเรือนจำ ในศูนย์มี 4 กลุ่มใหญ่ คือ นครฯ 1 (โค่นไทร) นครฯ 2 (หลังห้องซักผ้า) สุราษฎร์ฯ (ใต้หอ 4) พุ่งสง (หน้าช่าง) ตัวเองอยู่กลุ่มโค่นไทร สมาชิกประมาณ 140 คน (รวมชุดเล็กชุดใหญ่) ลักษณะของกลุ่มชนอย่างเดียว คนที่เป็นแกนนำต้องมึน้ำใจกับเพื่อนในกลุ่ม กลุ่มมีความสำคัญพอประมาณ เพื่อนในกลุ่มให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ที่เข้ากลุ่มเพราะเพื่อนชวน และอยู่บ้านเดียวกัน อยู่ในกลุ่มแล้วเพื่อนให้การยอมรับ มีการใช้คำว่า “พวกเรา” เสมอ วันแรกการเข้ากลุ่ม เด็กแต่ละชุดจะส่งเด็กไปรับเด็กที่เข้ามาใหม่ที่ห้องพอบ้านเพื่อเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่ม เพื่อเป็นการสร้างฐานให้กลุ่มมั่นคง

แบบสอบถาม ชุดที่ 9

อายุ 17 ปี 8 เดือน โดนจับอายุ 16 ปี 5 เดือน จบ ป.6 ภูมิลำเนา อ.เคียนซา จ.สุราษฎร์ธานี บิดามารดาหย่าร้างกัน อาศัยอยู่กับย่า ประกอบอาชีพค้าขายฐานะพอมีพอใช้ โดนจับครั้งแรกเข้ารับการฝึกอบรมครั้งแรก มีฐานความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ปล้น โดยใช้อาวุธ อยากรอง ตัดสินขั้นต่ำ 2 ปี ขั้นสูง 3 ปี เป็นแกนนำกลุ่มเล็ก ไม่มีชื่อเรียก (ลำดับที่หนึ่ง) คอยให้การสนับสนุนกลุ่มโค่นไทร เข้ารับการฝึกอบรมมาเป็นระยะเวลา 4 เดือน ร่วมในเหตุการณ์วันที่ 4 สิงหาคม 2550

บุคลิกภาพลักษณะ หัวใจไหว - แสดงออก (ฉุนเฉียว กระวนกระวายก้าวร้าว ตื่นเต้นง่าย คิดแง่ดี เปลี่ยนแปลงง่าย ใจเร็วด่วนได้ ชอบทำกิจกรรม)

เป็นกลุ่มเล็กที่สนับสนุนกลุ่มเล็กที่สนับสนุนกลุ่มใหญ่ มีสมาชิกในกลุ่ม 10 – 20 คน แต่ถ้ารวมกลับกลุ่มใหญ่ประมาณ 100 – 150 คน เป็นมิตรกับกลุ่มห้องซักผ้า ไม่เป็นมิตรกับเมืองสุราษฎร์ฯ เข้ากลุ่มเพราะมีเพื่อนอยู่แล้ว เป็นเพื่อนบ้านเดียวกัน มีเพื่อนสนิทหนึ่งคน การอยู่

ในศูนย์กลุ่มมีความสำคัญมาก เพื่อนในกลุ่มให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และถ้าอยู่ในกลุ่มจะมีความรู้สึกปลอดภัย มีการใช้คำว่า “พวกเรา”เสมอ

แบบสอบถาม ชุดที่ 10

อายุ 19 ปี 8 เดือน โดนจับอายุ 17 ปี 9 เดือน จบ ม.1 ภูมิลำเนา อ.ทุ่งสง จ. นครศรีธรรมราช บิดามารดาอยู่ด้วยกัน รักใคร่กันดี บิดามารดาประกอบอาชีพทำสวนยางฐานะดี โดนจับครั้งแรกเข้ารับการฝึกอบรมครั้งแรก มีฐานความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย โดยพยายามฆ่าโดยกระทำก่อน ตัดสิน 5 ปี เป็นสมาชิกนครชุดโค่นไทร เข้ารับการฝึกอบรมมาเป็นระยะเวลา 5 เดือนไม่มีส่วนร่วมในเหตุการณ์วันที่ 4 สิงหาคม 2550

บุคลิกภาพลักษณะ มั่นคง - เก็บตัว (ยอมตาม ระมัดระวัง คิดหน้าคิดหลัง รักสงบ ควบคุมตัวเองได้ดี อารมณ์เย็น สุขุม)

ในศูนย์ฝึกมีกลุ่ม 4 กลุ่ม คือ โค่นไทร หน้าช่าง ใต้หอ เกษตร ตนเองอยู่กลุ่มโค่นไทร มีสมาชิก 80 คน (ชุดเล็ก) เข้ากลุ่มเพราะเป็นเด็กบ้านเดียวกัน จังหวัดเดียวกัน กลุ่มที่เป็นมิตรคือ ใต้หอ เพื่อนในกลุ่มรู้จักกันทั้งหมด ระบบกลุ่มมีความสำคัญพอสมควร เพื่อนในกลุ่มก็ให้ความช่วยเหลือ ในกลุ่มสนิทสนมกันเกือบทุกคน เมื่ออยู่ในกลุ่มจะมีความรู้สึกปลอดภัย เป็นพวกเดียวกัน มีการใช้คำว่า “พวกเรา”บ้าง คนที่เป็นหัวหน้าหรือแกนนำ ต้อง เก่ง ใจกล้า กล้าหาญ

แบบสอบถาม ชุดที่ 11

อายุ 18 ปี 7 เดือน โดนจับอายุ 17 ปี 4 เดือน จบ ม.3 อ.เวียงสระ จ.สุราษฎร์ธานี บิดาและ/หรือมารดาเสียชีวิต ทะเลาะกันบางครั้ง บิดามารดาประกอบอาชีพทำสวนยางพาราฐานะปานกลาง โดนจับครั้งแรกเข้ารับการฝึกอบรมครั้งแรก มีฐานความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยการจำหน่าย ตัดสิน 1 ปี ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มใด เข้ารับการฝึกอบรมมาเป็นระยะเวลา 10 เดือนไม่มีส่วนร่วมในเหตุการณ์วันที่ 4 สิงหาคม 2550

บุคลิกภาพลักษณะ มั่นคง - เก็บตัว (ยอมตาม ระมัดระวัง คิดหน้าคิดหลัง รักสงบ ควบคุมตัวเองได้ดี อารมณ์เย็น สุขุม)

ในศูนย์ฝึกมีกลุ่ม 4 กลุ่ม คือ โค่นไทร หน้าช่าง ใต้หอ เกษตร เข้ากลุ่มเพราะเพื่อนชวน และอยู่หมู่บ้านเดียวกัน เพื่อนในกลุ่มรู้จักกันทั้งหมด ระบบกลุ่มมีความสำคัญพอสมควร เพื่อนในกลุ่มก็ให้ความช่วยเหลือ ในกลุ่มมีเพื่อนสนิท 9 คน เมื่ออยู่ในกลุ่มจะมี

ความรู้สึกปลอดภัย เป็นพวกเดียวกัน มีการใช้คำว่า “พวกเรา” บ้าง คนที่เป็นหัวหน้าหรือแกนนำ ใจเย็น ปกป้องคุ้มครองจากการถูกรังแกได้

วันที่ 4 สิงหาคม 2550 นอนดูโทรทัศน์อยู่ได้หอบ เพื่อนถูกส่งมาที่เรือนจำ แต่ครูหลอกว่าญาติเยี่ยม กลุ่มนครฯ โกรธ ไม่พอใจ ถามครู ครูไม่ให้คำตอบ เวลาทะเลาะกันไม่มีครูเข้าไปจัดการสักคน รอให้เหตุการณ์สงบแล้วค่อยเข้าไป เท่ากับเป็นการส่งเสริมให้เด็กใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา ซึ่งครูมีน้อยกลัวเด็ก เวลาทะเลาะกันเด็กจะไม่มัว (ยุ่ง) กับครู (เคยทำผิดกฎของศูนย์ คือ ชกต่อยกัน) ตนเองไม่รู้เรื่องอยากถามครูว่าส่งตัวเองเรื่องอะไร สิ่งที่ต้องการเห็นในศูนย์ฝึกฯ คือ ให้อยู่แบบสบาย ไม่ต้องมีการรบ หรือทะเลาะกัน ต้องการเห็นครูแก้ปัญหาที่ใช้การส่งเด็กมาที่เรือนจำ ที่สำคัญไม่ควรมียาเส้น เพราะเป็นฉนวนให้เด็กทะเลาะกัน อยู่ที่ศูนย์ต้องอยู่แบบระวางเพราะกลัวเพื่อนจะทุบกัน (ชกกัน)

แบบสอบถาม ชุดที่ 12

อายุ 21 ปี 5 เดือน โดนจับอายุ 17 ปี 4 เดือน จบ ม.3 ภูมิลำเนา อ.ดอนสัก จ.สุราษฎร์ธานี บิดามารดาอยู่ด้วยกัน รักใคร่กันดี ประกอบอาชีพทำสวน ฐานะปานกลางโดนจับ 2 ครั้ง ครั้งแรกคดีบุกรุกบ้าน ส่วนครั้งนี้มีฐานความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายพยายามฆ่าขาดความยับยั้งชั่งใจ เข้ารับการฝึกอบรมครั้งแรก ตัดสินชั้นต่ำ 2 ปี ชั้นสูง 3 ปี เป็นแกนนำได้หอบ เข้ารับการฝึกอบรมมาเป็นระยะเวลา 3 เดือน ไม่มีส่วนร่วมในเหตุการณ์วันที่ 4 สิงหาคม 2550

บุคลิกภาพลักษณะ มั่นคง - แสดงออก (ชอบเป็นผู้นำ ช่างพูดไร้กังวล ปลอดภัยไปรุ่ง มีชีวิตชีวา เปิดเผย เอาไหนเอากัน ใจกว้าง น่าคบ ชอบให้ความร่วมมือ)

ในศูนย์มีทั้งหมด 4 กลุ่ม คือ สุราษฎร์ นาสาร นครฯ พุ่งสง เข้ากลุ่มเพราะเพื่อนชวน ในกลุ่มมีหัวกลุ่มที่เป็นคนใจเย็น เก่ง และมีความกล้า ซึ่งกลุ่มมีความสำคัญพอสมควร อยู่กลุ่มแล้วมีความรู้สึกปลอดภัย เป็นพวกเดียวกัน เพื่อนในกลุ่มส่วนมากอยู่บ้านเดียวกัน ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันดีภายในกลุ่ม มีการใช้คำว่า “พวกเรา” บ้าง

แบบสอบถาม ชุดที่ 13

อายุ 20 ปี โดนจับอายุ 17 ปี จบ ม.3 ภูมิลำเนา จ.ชุมพร บิดามารดาเสียชีวิตอาศัยอยู่กับน้ำ รักใคร่กันดี ประกอบอาชีพรับจ้าง ฐานะปานกลาง โดนจับและเข้ารับการฝึกอบรมครั้งแรกมีฐานความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย พยายามฆ่า อดอยาก ตัดสินชั้นต่ำ 3 ปี ชั้นสูง 4 ปี เป็นสมาชิกกลุ่มนครฯ เข้ารับการฝึกอบรมมาเป็นระยะเวลา 6 เดือน

บุคลิกภาพลักษณะ ห้วนไหว - เก็บตัว (เจียบ ไม่ชอบพูดจา คิดแง่ร้าย ซึมไม่ ยืดหยุ่น ห้วนวิตก โกรธง่าย)

ในศูนย์มีกลุ่ม 7 กลุ่ม (กลุ่มใหญ่ 4 กลุ่ม) โคนไทร หน้าข้าง ห้างซักผ้า ได้หอบ ตนเองอยู่กลุ่มโคนไทร เข้ากลุ่มเพราะเพื่อนชวน และอยากมีเพื่อนใหม่ ในกลุ่มรู้จักกันหมด ส่วนมากคนที่อยู่ กลุ่มมาจากบ้านเดียวกัน ในกลุ่มมีเพื่อนสนิท 4 - 5 คน เพื่อนในกลุ่มอยู่กัน สบาย อยู่ในกลุ่มแล้วเพื่อนยอมรับ จะมีการใช้คำว่า “พวกเรา” เสมอ การเรียกหัวหน้าชุดที่เป็นแกน นำ (ลำดับต้นๆ) คือ นายห้ว ไม่มีส่วนร่วมในเหตุการณ์วันที่ 4 สิงหาคม 2550 เพราะตัวเองนั่งเล่น กีตาร์อยู่กับเพื่อนที่หน้าข้างดนตรี และกลุ่มนครฯ ก็ก่อเรื่องจนเวลา 12.00 น. ครูเรียกไปรวมกันที่ สนามฟุตบอล โคนเรียกชื่อส่งเรือนจำ ยังหาคำตอบไม่ได้

กระบวนการกลุ่ม คือ ทุกกลุ่มต้องมีหัวหน้าชุดประมาณ 4 - 5 คน ซึ่งขึ้นอยู่กับว่า กลุ่มนั้นมีสมาชิกมากน้อยเท่าใด ถ้าสมาชิกมากเกินไปจะควบคุม ก็จะแยกออกไปเป็นกลุ่มเล็ก โดยมีหัวหน้าชุดเล็กทำหน้าที่อีกครั้งหนึ่ง แต่แกนนำชุดเล็กก็ต้องฟังแกนนำชุดใหญ่ด้วย หัวหน้ากลุ่ม ในแต่ละชุดก็จะเป็นหัวหน้าห้วนอน หัวหน้าห้องเรียนต่าง ๆ ด้วยโดยครูเป็นคนตั้งขึ้นมาเพื่อ ควบคุมเด็กให้ได้ การสื่อสารระหว่างกลุ่มบางกลุ่มก็เป็นแบบแฝง แต่ส่วนน้อย เพราะเป็นการ สื่อสารระหว่างหัวหน้ากลุ่ม ถ้ากลุ่มใดขาดหัวหน้ากลุ่ม กลุ่มก็จะอ่อนแอ จะโดนบีบจากกลุ่มอื่น โดยการรวมกันแล้วให้เข้ามาอยู่ในกลุ่มของตนเองแทน และถ้าอยู่คนเดียวก็จะโดนรังแก ถ้าอยู่กลุ่ม ใครจะทำอะไรก็เกรงใจ โดยเฉพาะกลุ่มนครฯ ความต่างระหว่าง แกนนำ หัวหน้าชุด และขาใหญ่

- แกนนำ คือ คนที่วางแผนในการแก้ปัญหาและการก่อเหตุในแต่ละครั้งด้วย

- หัวหน้าชุด คือ คนที่ทำหน้าที่คุมในชุดของตนเอง ทำหน้าที่ดูแลสมาชิกในกลุ่ม ไม่ให้ไปหาเรื่องหรือมีเรื่องกับชุดอื่น รวมทั้งสามารถจัดการปัญหาภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่มได้

- ขาใหญ่ คือ คนที่ทำอะไรคนเดียวมีเด็กในการดูแล มียา มีเด็กคอยทำอะไรให้ ต้องทำอะไรเลย แมกระทั่งซักผ้า ไม่ใครกล้ายุ่ง

แบบสอบถาม ชุดที่ 14

อายุ 19 ปี 7 เดือน โคนจับอายุ 17 ปี จบ ม.3 ภูมิลำเนา จ.ชุมพร บิดามารดา หย่าร้างกัน อาศัยอยู่กับแม่ รักใคร่กันดี ประกอบอาชีพรับจ้าง ฐานะปานกลาง โคนจับและเข้ารับ การฝึกอบรมครั้งแรกมีฐานความผิดเกี่ยวกับเพศ ชมชื่น อยากรอง ตัดสิน 3 ปี เข้ารับการ ฝึกอบรมมาเป็นระยะเวลา 1 ปี

บุคลิกภาพลักษณะ ห้วนไหว - เก็บตัว (เจียบ ไม่ชอบพูดจา คิดแง่ร้าย ซึมไม่ ยืดหยุ่น ห้วนวิตก โกรธง่าย)

ในศูนย์ 4 กลุ่มใหญ่ ตนเองอยู่กลุ่มนครฯ (คอนกรี) มีสมาชิกประมาณ 140 – 150 คน ลักษณะของกลุ่มดี ไม่เกรง เข้ากลุ่มเอง กลุ่มที่เป็นมิตรคือชุมพร เรียกหัวหน้ากลุ่มว่านายหัว หัวหน้ากลุ่ม ใจดี ไม่เกรง เก่ง กล้า แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี มีน้ำใจ ปกป้อง คุ่มครองจากการถูกรังแกได้ กลุ่มมีความสำคัญพอประมาณ เพื่อนในกลุ่มให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยมีเพื่อนสนิท 4 – 5 คน ส่วนมากอยู่บ้านเดียวกัน เมื่ออยู่ในกลุ่มแล้วรู้สึกปลอดภัยสบาย จะมีการใช้คำว่า “พวกเรา” บ้าง ไม่มีส่วนร่วมในเหตุการณ์วันที่ 4 สิงหาคม 2550 เพราะตัวเองนั่งเล่นกีตาร์อยู่กับเพื่อนที่หน้าช่างดนตรี และกลุ่มนครฯ ก็ก่อเรื่องจนเวลา 12.00 น. ครูเรียกไปรวมกันที่สนามฟุตบอล โดนเรียกชื่อส่งเรือนจำ ยังหาคำตอบไม่ได้

การอยู่กลุ่มในศูนย์ส่วนมากจะเลือกอยู่จังหวัดเดียวกันมากกว่า เพราะการไปอยู่จังหวัดอื่นจะทำให้ถูกกดขี่ ในแต่ละกลุ่มจะไม่มีสัญลักษณ์ ส่วนมากจะเป็นจังหวัด และสถานที่หนึ่งปะจํามากกว่า ในกลุ่มก็มีการพูดคุยกันปกติ แต่แกนนำจะไม่ค่อยคุย จะเจียบ และนั่ง ส่วนมากจะคุยกันในชุดแกนนำมากกว่า การหาข่าวจะมีเด็กตัวเล็กๆ อายุประมาณ 12 ปี เรียกว่าเด็กผี ตั้งแต่เข้าไปอยู่ในศูนย์ฝึกฯ เกิดเหตุการณ์ 3 ครั้ง คือ 1. อยู่ได้ประมาณหนึ่งอาทิตย์ นครฯ กับสุราษฎร์ฯ รบกัน 2. นครฯ กับสุราษฎร์ฯ รบกัน 3. ก่อนเดือนสิงหาคม ศูนย์ฝึกรบกับเด็กสถานพินิจฯ

เหตุการณ์วันที่ 4 สิงหาคม 2550 เกิดจากการเรียกร้องของกลุ่มนครฯ เพื่อให้เพื่อนที่ถูกส่งเรือนจำกลับไปที่ศูนย์ฝึก ส่วนประเด็นการขัดแย้งของเด็ก การมองหน้า พูดจาหยาบคาย ส่วนเด็กดีกันจะมีอาวุธ ถ้าก่อกองจะไล่ครูออกข้างนอก ยึดลูกกุญแจ มีเฉพาะเด็ก คนที่เป็นขาใหญ่ส่วนมากมาจากเรือนจำหรือทัณฑสถานวัยหนุ่ม แต่กลุ่มชุมพรจะอยู่กันแบบพี่น้อง

แบบสอบถาม ชุดที่ 15

อายุ 19 ปี 1 เดือน โดนจับอายุ 18 ปี จบ ม.2 ภูมิลำเนา อ.เมือง จ. นครศรีธรรมราช บิดามารดาหย่าร้าง อาศัยอยู่กับมารดา ในครอบครัวมีการทะเลาะกันบ้าง บางครั้ง มาดาประกอบอาชีพรับจ้าง สุวานะปานกลาง โดนจับ 4 ครั้ง ครั้งแรกลักทรัพย์ ครั้งที่สองลักทรัพย์ ครั้งที่สาม รัชชื่อของโจร ส่วนครั้งนี้เป็นครั้งที่สี่ มีฐานความผิดเกี่ยวกับเพศ พรากผู้เยาว์ ขาดความยับยั้งชั่งใจ เข้ารับการฝึกอบรมครั้งแรก ตัดสินชั้นต่ำ 2 ปี ชั้นสูง 3 ปี เข้ารับการฝึกอบรมมาเป็นระยะเวลา 6 เดือน ไม่มีส่วนร่วมในเหตุการณ์วันที่ 4 สิงหาคม 2550

บุคลิกภาพลักษณะ ห้วนโหนว - แสดงออก (ฉุนเฉียว กระวนกระวายก้าวร้าว ตื่นเต้นง่าย คิดแง่ดี เปลี่ยนแปลงง่าย ใจเร็วด่วนได้ ชอบทำกิจกรรม)

ในศูนย์ 4 กลุ่มใหญ่ ตนเองอยู่กลุ่มนครฯ (คอนกรี) มีสมาชิกประมาณ 140 – 150 คน ส่วนมากจะเป็นเด็กนครฯ วันแรกที่เข้ามาจะมีคนไปรับเข้ากลุ่ม กลุ่มที่เป็นมิตร คือ ชุมพร กลุ่ม

ไม่เป็นมิตร คือ สุราษฎร์ หัวหน้ากลุ่มของตนเองจะมีลักษณะชนอย่างเดี่ยว ผู้ไม่ยอมถอย การเข้ากลุ่มเพราะเป็นคนบ้านเดียวกัน และเพื่อนชวน เมื่ออยู่ในกลุ่มรู้สึกปลอดภัย เท่ เป็นคนเก่ง เป็นพวกเดียวกัน เพื่อนยอมรับ ในกลุ่มมีเพื่อนสนิท 4 - 5 คน และเพื่อนในกลุ่มก็ให้การช่วยเหลือซึ่งกันและกันดี กลุ่มมีความสำคัญมากสำหรับตนเอง มีการใช้คำว่า “พวกเรา” เสมอ วันที่ 4 สิงหาคม 2550 นอนดูหนังอยู่ไม่มีส่วนร่วม

แบบสอบถาม ชุดที่ 16

อายุ 19 ปี 5 เดือน โดนจับอายุ 18 ปี 3 เดือน จบ ป.6 อ.บ้านนาเดิม จ.สุราษฎร์ฯ บิดามารดาอยู่ด้วยกัน รักใคร่กันดี ประกอบอาชีพทำสวนยางพาราฐานะดี โดนจับและเข้ารับการฝึกอบรมครั้งแรกมีฐานความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย พยายามฆ่า โจรธ อาฆาต พยาบาท ตัดสิน 1 ปี 6 เดือน เข้ารับการฝึกอบรมมาเป็นระยะเวลา 8 เดือน

บุคลิกภาพลักษณะ มั่นคง - แสดงออก (ชอบเป็นผู้นำ ช่างพูดไว้กังวล ปลอดภัย ไปรุ่ง มีชีวิตชีวา เปิดเผย เอาไหนเอากัน ใจกว้าง น่าคบ ชอบให้ความร่วมมือ)

ในศูนย์ 4 กลุ่มใหญ่ คือ โคนไทร ห้องซักผ้า ใต้หอ ทุ่งสง ตนเองไม่มีกลุ่ม โคนไทร มีสมาชิกประมาณ 40 - 50 คน (ไม่รวมชุดเล็ก ถ้ารวมชุดเล็กประมาณ 140 - 150 คน) การที่แต่ละคนเข้ากลุ่มเพราะเพื่อนชวน ซึ่งเป็นเพื่อนที่อยู่บ้านเดียวกัน มีเพื่อนสนิท 4 - 5 คน แต่ไม่ได้รวมกลุ่มกับเขา ต่างคนต่างอยู่ แต่คิดว่าการมีกลุ่มมีความสำคัญพอประมาณ เพราะเพื่อนจะยอมรับมากกว่า และให้การช่วยเหลือเวลามีปัญหา กลุ่มที่มีสมาชิกมากที่สุด คือ ทุ่งสง แต่กลุ่มที่มีอิทธิพลและเข้มแข็งสุด คือ กลุ่มโคนไทร สามารถไปขู่เอาของจากกลุ่มอื่นได้ ประเด็นการทะเลาะกันมีสองเรื่องหลัก คือ ยาเส้น เด็กที่เข้ามาใหม่ยังไม่รู้รูปแบบของแต่ละกลุ่ม

วิธีการแก้ปัญหา คือ ครูเรียกเคลียร์ แกนนำเคลียร์กันเอง ส่งเรือนจำ

แบบสอบถาม ชุดที่ 17

อายุ 18 ปี 2 เดือน โดนจับ อายุ 17 ปี 7 เดือน จบ ป. อ.ปากพอง จ.นครศรีธรรมราช บิดา มารดาหย่าร้างกัน ในครอบครัวทะเลาะกันบ้างครั้ง ฐานะพอมีพอใช้ โดนจับครั้งที่ 2 (ครั้งแรกทำร้ายร่างกาย) ครั้งนี้มีฐานความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ วิ่งราวทรัพย์ อยากรได้ทรัพย์สินเงินทอง เข้ารับการฝึกอบรมครั้งแรก ตัดสินขั้นต่ำ 9 เดือน รับการฝึกอบรมมาเป็นระยะเวลา 4 เดือน ร่วมในเหตุการณ์วันที่ 4 สิงหาคม 2550

บุคลิกภาพลักษณะ บุคลิกภาพลักษณะ ห้วนไหว - เก็บตัว (เงียบ ไม่ชอบพูดจา คิดแง่ร้าย ซึมไม่ยืดหยุ่น ห้วนวิตก โกรธง่าย)

ในศูนย์มีกลุ่มใหญ่ 4 กลุ่ม คือ โคนไทร ห่องซักผ้า หน้าช่าง ใต้หอ ตนเองเป็นสมาชิกกลุ่มโคนไทร ส่วนมากจะเป็นเด็กนครฯ วันแรกเพื่อนอยู่ในกลุ่มอยู่แล้ว เพื่อนก็มารับเข้ากลุ่ม เข้ากลุ่มเพราะเพื่อนชวน อยู่หมู่บ้านเดียวกัน ในกลุ่มเพื่อนให้การช่วยเหลือซึ่งกันและกันดี มีเพื่อนสนิท 3 คน อยู่กลุ่มแล้วรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน ในกลุ่มรู้จักกันหมด กลุ่มมีความสำคัญพอประมาณ มีการใช้คำว่า “พวกเรา” บ้าง กลุ่มตัวเองจะขึ้นช่างทุกวัน ช่างดนตรี ครูนกเป็นที่ปรึกษา (ครูที่ไม่ชอบ ไม่มีเหตุผล คือ ครูมานพ แม่นา ไม่ชอบเด็กนครฯ) กิจกรรมตอนเช้า ทำกลุ่มประชุมเช้า แล้วก็ขึ้นช่างหรือเข้าหน่วยของตนเอง จากนั้นก็พบครูที่ปรึกษา หลังบ่ายสามโมงก็จะว่างมารวมกันที่กลุ่มของตนเอง พูดคุยกัน ทุกกลุ่มต้องอยู่กลุ่มของตัวเอง ห้ามไปยุ่งที่ของกลุ่มอื่น ในกลุ่มจะอยู่กันแบบเพื่อน ๆ สถานที่จะบ่งบอกว่าเป็นกลุ่มใด แกนนำหรือหัวหน้าจะเรียกชื่อเล่นกันมากกว่า บางคนก็มีฉายา แต่ไม่เรียกกัน เพื่อนในกลุ่มก็จะเรียกชื่อกันเลย

กฎของแต่ละกลุ่มคือ ต้องอยู่อย่างสงบ อย่าเรื่องกลุ่มอื่น ส่วนปัญหาการทะเลาะกันมาจากคนๆ เดียวแล้วนำไปสู่การยกพวกตีกัน เพราะเคลียร์กันไม่ลงตัว ที่ทำแบบนั้นเพราะความรักเพื่อน และบางคนก็รู้จักกันมาจากข้างนอก ทำให้ง่ายต่อการเข้าใจกัน เพื่อนที่อยู่ข้างในศูนย์ฝึกฯ จะมีความรักและจริงใจต่อกันมากกว่าเพื่อนข้างนอก เพราะเห็นกันทุกวันจะรู้ว่าใครเป็นอย่างไร ใครจริงใจ ใครไม่จริงใจ ทุกกลุ่มต้องมีอาวุธ โดยเด็กที่เยี่ยมบ้านโยนเข้ามาด้านหลังกำแพง แล้วก็จะมีคนไปรับ บนหอนอนก็มีอาวุธ คือเหล็กแหลม แต่อาวุธที่อยู่ข้างล่างจะเป็น สปาต้า ซามูไร จะฝังไว้ที่เกษตร หรือใกล้ที่กลุ่มตนเองนั่ง

เด็กบ้าง ปัญหาความรุนแรงก็จะไม่เกิดขึ้น ครูก็คือครูไม่มีคำว่าผิด แต่เด็กที่เข้ามาครูบอกว่าคือเดนมังคม คำพูดของครูก็เป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้เด็กกล้าทำแบบนี้

ข้อเสนอแนะ

- อยากเห็นครูเปิดใจรับฟังปัญหา และความไม่สบายใจของเด็กบ้าง ให้ความสนใจเด็กที่อยู่ชั้น 3 – 5 บ้าง อย่ามองว่าเป็นเด็กเหลือขอ มันทำให้เกิดความกดดัน และไม่สบายใจ
- อยากให้ครูแก้ปัญหาด้วยความเป็นธรรม อย่ามองที่กลุ่ม ให้มองที่ตัวเด็ก เพราะเด็กอยู่ในกลุ่มแต่ละกลุ่มนั้นใช้ว่าจะทำเหมือนกันหมด เพียงแต่การอยู่ในกลุ่มทำให้สบายใจ ไม่โดนรังแก ปลอดภัย เพื่อนให้ความช่วยเหลือ เพราะว่าเป็นเด็กบ้านเดียวกัน จึงทำให้อยู่เป็นกลุ่ม
- แก้ปัญหาเรื่องยาเส้นให้ได้ เพราะปัญหาความขัดแย้งส่วนมากมาจากยาเส้น ครูรู้แต่ไม่สนใจ เด็กรบกันปล้นกันเพราะยาเส้นนี้แหละ ควรมีการตรวจให้ละเอียด รวมทั้งอาวุธ ควรมีความเข้มงวดในระบบตรวจค้นมากกว่านี้ เพื่อเป็นการป้องกันการก่อความรุนแรงกับเด็ก

- เมื่อรู้ว่าจะมีการรบกัน ครูควรหาวิธีการให้เด็กสงบหรือใจเย็นลง แล้วออกไปอยู่ข้างนอกหมด ไม่ใช่ปล่อยให้เด็กอยู่ในศูนย์ ยิ่งทำให้เด็กเกิดความอึดอัดมากขึ้น ไม่กลัวครู เพราะครูหนีหมดแล้ว เด็กจะทำอะไรทำได้เต็มที่เลย

แบบสอบถาม ชุดที่ 18

อายุ 20 ปี 2 เดือน โคนจับ อายุ 17 ปี 8 เดือน เรียนอยู่ ม.2 อ.ทุ่งสง จ. นครศรีธรรมราช บิดามารดาแยกกันอยู่ มารดาประกอบอาชีพรับจ้าง สุานะพอมีพอใช้ อาศัยอยู่กับมารดารักใคร่กันดี โคนจับครั้งที่ 3 (ครั้งแรกคดี พรบ.อาวุธปืน ครั้งที่สองพยายามฆ่า) ส่วนครั้งนี้คดีพยายามฆ่า โดยการยกพวกตีกัน เข้ารับการฝึกอบรมฯ ครั้ง ตัดสินชั้นต่ำ 5 ปี ชั้นสูง 6 ปี เข้ารับการฝึกอบรมมาเป็นระยะเวลา 2 ปี 6 เดือน ร่วมในเหตุการณ์วันที่ 4 สิงหาคม 2550

บุคลิกภาพลักษณะ มั่นคง - แสดงออก (ชอบเป็นผู้นำ ช่างพูด ไร้กังวล ปลอดภัย โปร่ง มีชีวิตชีวา เปิดเผย เอาไหนเอากัน ใจกว้าง น่าคบ ชอบให้ความร่วมมือ) เป็นแกนนำชุดใหญ่ของกลุ่มโค่นไทร

ในศูนย์มี 4 กลุ่มใหญ่ คือ โคนไทร ห้องซักผ้า หน้าช่าง (นครฯ) ใต้หอ ตนเองอยู่ในกลุ่มคนคอนชุดใหญ่ มีสมาชิกรวมกันประมาณ 130 คน สมาชิกในกลุ่มส่วนมากเป็นนคร เพื่อนที่อยู่ในกลุ่มชวนเข้ากลุ่ม กลุ่มที่เป็นมิตร คือ กลุ่มทุ่งสง ในกลุ่มมีหัวหน้ากลุ่มแต่ตอนนี้หลุดไปแล้ว และตนเองก็ได้รับการเป็นแกนนำต่อจากเพื่อน คนที่เป็นแกนนำต้องพูดจาดี เก่ง ใจกล้า แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี ปกป้อง คุ่มครองจากการถูกรังแกได้ ปัจจัยที่เข้ากลุ่มเพราะได้รู้จักเพื่อน เคยอยู่กลุ่มมาก่อน เพื่อนในกลุ่มให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันดี ในกลุ่มรู้จักกันหมดแต่ที่สนิทจริง ๆ 10 คน กลุ่มมีความสำคัญพอประมาณ เมื่ออยู่ในกลุ่มแล้วมีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน การใช้คำว่า "พวกเรา" บ้าง

แบบสอบถาม ชุดที่ 19

อายุ 19 อายุ 6 เดือน โคนจับ อายุ 15 ปี 7 เดือน จบ ป.6 อ.ทุ่งสง จ.นครศรีธรรมราช บิดามารดาหย่าร้างกัน อาศัยอยู่กับมารดา มารดาประกอบอาชีพค้าขาย สุานะปานกลาง โคนจับครั้งที่ 4 (ครั้งแรกรับซื้อของดจร ครั้งที่สอง พรบ.อาวุธปืน ครั้งที่สามคดี โทรมหญิง) ส่วนครั้งที่ 4 พยายามฆ่า โกรธ อาฆาต พยาบาท เข้ารับการฝึกอบรมฯ ครั้ง ตัดสินชั้นต่ำ 5 ปี ชั้นสูง 7 ปี เข้ารับการฝึกอบรมมาเป็นระยะเวลา 2 ปี 1 เดือน อยู่และมีส่วนร่วมในเหตุการณ์วันที่ 4 สิงหาคม 2550

ในศูนย์มี 4 กลุ่มใหญ่ คือ โคนไทร(นครฯ 1) ห้องซักผ้า (นครฯ 2) หน้าข้าง (ทุ่งสง) และชุดได้อ (สุราษฎร์ฯ+ภูเก็ต) ตนเองอยู่ในชุดทุ่งสง เป็นแกนนำลำดับที่สาม มีสมาชิกรวมกันประมาณ 40 – 60 คน สมาชิกในกลุ่มส่วนมากเป็นเป็นเด็กทุ่งสง เพื่อนที่อยู่ในกลุ่มชวนเข้ากลุ่ม ไม่มีกลุ่มที่เป็นมิตร กลุ่มที่ไม่เป็นมิตร คือ นครฯ 1 และ 2 ลักษณะกลุ่มของตนเองรักสงบ ไม่หาเรื่องใคร อยู่ในกลุ่มประมาณ 2 ปีกว่า ในกลุ่มมีแกนนำ 4 – 5 คน ตนเองเป็นหนึ่งในแกนนำ ในกลุ่มจะเรียกผู้นำหรือหัวหน้ากลุ่มว่า หัวหน้าชุด ฉายา “คนทุ่งสง” โดยส่วนตัวสนิทกับหัวหน้าชุดหน้าหัวชุดมีลักษณะ ไม่ชอบหาเรื่องใคร ชอบช่วยเหลือเพื่อน เป็นคนที่นั่ง ไม่ค่อยพูด แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี สามารถปกป้อง คุ่มครอง เพื่อนไม่ให้ถูกรังแก ส่วนปัจจัยที่เข้ากลุ่มเพราะเป็นเด็กบ้านเดียวกัน เพื่อนในกลุ่มให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันดี ในกลุ่มรู้จักกันหมดแต่ที่สนิทจริงๆ 2 คน กลุ่มมีความสำคัญพอสมควร อยู่ในกลุ่มแล้วมีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน ปลอดภัยภาคภูมิใจ เพื่อนยอมรับ เป็นคนเก่ง ตนเองเคยทำภาพขึ้นทูลเกล้าถวายด้วยในกลุ่มมีการใช้คำว่า “พวกเรา” บ้าง

บุคลิกภาพลักษณะหน้าไหว - แสดงออก (ฉุนเฉียว กระวนกระวายก้าวร้าว ตื่นเต้นง่าย คิดแง่ดี เปลี่ยนแปลงง่าย ใจเร็วด่วนได้ ชอบทำกิจกรรม)

แบบสอบถาม ชุดที่ 20

อายุ 18 อายุ โคนจับ อายุ 15 ปี จบ ม.2 อ.ทุ่งสง จ.นครศรีธรรมราช บิดามารดาอยู่ด้วยกัน รักใคร่และเข้าใจกันดี อาศัยอยู่กับบิดามารดา ซึ่งบิดามารดาประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว (บ่อน) ฐานะพอมีพอใช้ ในครอบครัวสนิทกับมารดา มีปัญหาปรึกษามารดา โคนจับครั้งแรก คดีเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย โดยพยายามฆ่า มุลเหตุจูงใจเพื่อนชวน โดยตัดสินใจเป็นเวลาขั้นต่ำ 3 ปี ขั้นสูง 4 ปี ซึ่งเป็นครั้งแรกที่เข้ารับการฝึกอบรม และรับการฝึกอบรมมาเป็นระยะเวลา 2 ปี ซึ่งตนเองเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องและมีส่วนร่วมในเหตุการณ์วันที่ 4 สิงหาคม 2550 แต่ไม่ใช่ต้นเหตุในครั้งนี้

ในศูนย์มี 4 กลุ่มใหญ่ คือ โคนไทร (นครฯ 1) ห้องซักผ้า (นครฯ 2) หน้าข้าง (ทุ่งสง) และชุดได้อ (สุราษฎร์ฯ) ซึ่งตนเองอยู่ชุดทุ่งสง (เด็กจะเรียกกลุ่มว่าชุด) และตนเองเป็นหัวหน้าชุดลำดับที่หนึ่งที่เพื่อนให้ความเกรงใจมาก ยอมรับ ไว้วางใจ สามารถควบคุมเด็กในกลุ่มได้ 50 - 60 คน ตนเองทำหน้าที่เกือบทุกอย่าง เช่น การแจกยา ควบคุมยาหรือการถือยา โดยในกลุ่มจะมีแกนนำที่ช่วยทำหน้าที่ในการควบคุม และดูแลเรื่องการเป็นอยู่ เรื่องอาวุธ การทะเลาะกันทั้งภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่ม อยู่ 4 – 5 คน แต่การตัดสินใจส่วนมากจะต้องมาปรึกษาตนเองก่อน กลุ่มของตนเองมีลักษณะชอบความสงบ ไม่มีชุดใดที่เป็นมิตรกับชุดตนเองเลย เพราะว่าชุดอื่น

รวมกันเพื่อที่จะบีบชุดของตนเอง ซึ่งชุดตนเองมีความเข้มแข็ง และสมาชิกในกลุ่มจะเป็นเด็กบ้านเดียวกัน คือ เด็กทุ่งสงเป็นส่วนมาก จะคัดเฉพาะเด็กทุ่งสง เพราะคุยกันรู้เรื่อง เข้าใจมากกว่า ไม่ต้องการให้ใครมารังแกชุดของตนเอง ปกป้องเต็มที่ หัวหน้าชุด ฉายาที่เพื่อนเรียก คือ “คนทุ่งสง” โดยส่วนตัวไม่ชอบหาเรื่องใคร ชอบช่วยเหลือเพื่อน เป็นคนที่นิ่ง ไม่ค่อยพูด แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี สามารถปกป้อง คุ่มครอง เพื่อนไม่ให้ถูกรังแก เด็กที่เข้ามาใหม่ไม่มีใครกล้ามาว่า (ยุ่ง) เพราะจะชอบทำกิจกรรมที่ครูให้ทำ เช่น เล่นฟุตบอล เคยไปแข่งที่กรุงเทพฯ แต่แพ้ ในกลุ่มรู้จักเกือบทุกคน แต่ที่สนิทจริงๆ สองคน. ในกลุ่มมีการใช้คำว่า “พวกเรา” บ้าง

บุคลิกภาพลักษณะห้วนไหว - แสดงออก (ฉุนเฉียว กระทบกระชวย ก้าวร้าว ตื่นเต้นง่าย คิดแง่ดี เปลี่ยนแปลงง่าย ใจเร็วด่วนได้ ชอบทำกิจกรรม)

แบบสอบถาม ชุดที่ 21

อายุ 19 ปี 8 เดือน โดนจับ อายุ 17 ปี 5 เดือน จบ ป. 6 อ.ทุ่งสง จ. นครศรีธรรมราช บิดามารดาหย่าร้างกัน อาศัยอยู่กับมารดา ซึ่งมารดาประกอบอาชีพค้าขายฐานะปานกลาง ในครอบครัวสนิทกับพี่ชาย มีปัญหาปรึกษาพี่ชาย โดนจับครั้งแรก คดีเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย โดยพยายามฆ่า มูลเหตุจูงใจโกรธ / อาฆาต พยาบาท ตัดสินเป็นเวลา ขึ้นต่ำ 3 ปี ขึ้นสูง 3 ปี 6 เดือน ซึ่งเป็นครั้งแรกที่เข้ารับการฝึกอบรม และรับการฝึกอบรมมาเป็นระยะเวลา 1 ปี ซึ่งตนเองเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องและมีส่วนร่วมในเหตุการณ์วันที่ 4 สิงหาคม 2550 แต่ไม่ใช่ต้นเหตุในครั้งนี้

ในศูนย์มี 4 กลุ่มใหญ่ คือ โคนไทร (นครฯ 1) ห้องซักผ้า (นครฯ 2) หน้าข้าง (ทุ่งสง) และชุดใต้หอ (สุราษฎร์ฯ) ซึ่งตนเองอยู่ชุดทุ่งสง (เด็กจะเรียกกลุ่มว่าชุด) และตนเองเป็นแกนนำลำดับในชุดทุ่งสง เพื่อนให้ความเกรงใจ ยอมรับ ไว้ใจ ในกลุ่มมีสมาชิก 50 - 60 คน ทำหน้าที่ช่วยกันดูแลความเป็นอยู่ของสมาชิกในกลุ่ม ดูแลความเรียบร้อย ช่วยกันแจกยาเส้น โดยในกลุ่มจะมีแกนนำที่ช่วยทำหน้าที่ในการควบคุม และดูแลเรื่องการเป็นอยู่ เรื่องอาวูธ การทะเลาะกันทั้งภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่ม อยู่ 4 - 5 คน กลุ่มของตนเองมีลักษณะชอบความสงบ ไม่มีชุดใดที่เป็นมิตรกับชุดตนเองเลย เพราะว่าชุดอื่นรวมกันเพื่อที่จะบีบชุดของตนเอง ซึ่งชุดตนเองมีความเข้มแข็ง และสมาชิกในกลุ่มจะเป็นเด็กบ้านเดียวกัน คือ เด็กทุ่งสงเป็นส่วนมาก จะคัดเฉพาะเด็กทุ่งสง เพราะคุยกันรู้เรื่อง เข้าใจมากกว่า ไม่ต้องการให้ใครมารังแกชุดของตนเอง ปกป้องเต็มที่ หัวหน้าชุด ฉายาที่เพื่อนเรียก คือ “คนทุ่งสง” โดยส่วนตัวไม่ชอบหาเรื่องใคร ชอบช่วยเหลือเพื่อน เป็นคนที่นิ่ง ไม่ค่อยพูด คนที่เป็นแกนนำต้องมีความกล้า สามารถที่จะเคลียร์ปัญหาได้ โดยต้องร่วมกับหัวหน้าชุดในการแก้ปัญหา บางครั้งคนที่แกนนำก็อยู่ลำบากเช่นกันเราโดนเพ่งเล็ง

จากครู ในกลุ่มมีการใช้คำว่า“พวกเรา”บ้าง การอยู่ในกลุ่มทำให้เกิดความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน
 อุ่นใจได้อยู่กับเด็กบ้านเดียวกัน ในกลุ่มมีเพื่อนสนิท 3 คน (ชุดแกนนำ พูดคุยได้ทุกเรื่อง)

บุคลิกภาพลักษณะหวั่นไหว - แสดงออก (ฉุนเฉียว กระทบกระชวย ก้าวร้าว
 ตื่นเต้นง่าย คิดแง่ดี เปลี่ยนแปลงง่าย ใจเร็วด่วนได้ ชอบทำกิจกรรม)

แบบสอบถาม ชุดที่ 22

อายุ 19 ปี 5 เดือน โดนจับ อายุ 17 ปี เดือน ๒ อ.ทุ่งสง จ.
 นครศรีธรรมราช บิดามารดาอยู่ด้วยกัน อาศัยอยู่กับบิดามารดา ซึ่งบิดามารดาประกอบอาชีพ
 ค้าขาย ฐานะปานกลาง ในครอบครัวทะเลาะกันบ้างบางครั้ง ตนเองสนิทกับมารดา มีปัญหา
 ปรึกษามารดา โดนจับครั้งที่สองเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย โดยพยายามฆ่า มูลเหตุจูงใจขาด
 ความยับยั้งชั่งใจ ตัดสินเป็นเวลา ชั้นต่ำ 3 ปี ชั้นสูง 4 ปี เป็นครั้งแรกที่เข้ารับการฝึกอบรม และ
 รับการฝึกอบรมมาเป็นระยะเวลา 1 ปี 3 เดือน ซึ่งตนเองเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องและมีส่วนร่วมใน
 เหตุการณ์วันที่ 4 สิงหาคม 2550 แต่ไม่ใช่ต้นเหตุในครั้งนี้

ในศูนย์ฝึกฯ มีกลุ่มใหญ่ 3 กลุ่ม คือ กลุ่มโค่นไทร กลุ่มหน้าช่าง (ทุ่งสง) และกลุ่ม
 ใต้หอ (สุราษฎร์ฯ) แต่ถ้านับรวมกลุ่มย่อย ก็ประมาณ 7 กลุ่ม แต่ตนเองอยู่ชุดทุ่งสง เป็นแกนนำ
 ชุดแต่ไม่ได้เด่นอะไร เพราะเป็นคนที่ไม่ค่อยคุย พูดน้อย ชอบอยู่เฉยๆ ชุดตัวเองมีสมาชิกประมาณ
 50 คน ลักษณะของกลุ่มนักเลง กลุ่มที่เป็นมิตรกับกลุ่มตนเองไม่มี ก่อนหน้าที่จะมาก็ไม่ถูกกับชุด
 โค่นไทร อยู่ในกลุ่มไม่ต้องทำอะไร ในกลุ่มรู้จักกันหมด ที่สนิทมี 9 – 10 คน ในศูนย์การมีกลุ่มมี
 ความสำคัญพอประมาณ การที่เข้ากลุ่มเพราะเพื่อนชวน บ้านอยู่ใกล้กัน เพื่อนในกลุ่มให้การ
 ช่วยเหลือซึ่งกันและกันดี ในศูนย์มีการใช้คำว่า “พวกเรา” บ้าง อยู่ในกลุ่มทำให้มีความรู้สึกเป็น
 พวกเดียวกัน อบอุ่น สบายใจ และสะดวกสบาย

บุคลิกภาพลักษณะหวั่นไหว - แสดงออก (ฉุนเฉียว กระทบกระชวย ก้าวร้าว ตื่นเต้น
 ง่าย คิดแง่ดี เปลี่ยนแปลงง่าย ใจเร็วด่วนได้ ชอบทำกิจกรรม)

แบบสอบถาม ชุดที่ 23

ปัจจุบันอายุ 19 ปี 5 เดือน โดนจับ อายุ 17 ปี ๒ ม. ๒ อ.ทุ่งสง จ.
 นครศรีธรรมราช บิดามารดาอยู่ด้วยกัน อาศัยอยู่กับบิดามารดา ซึ่งบิดามารดาประกอบอาชีพ
 ค้าขาย ฐานะปานกลาง ในครอบครัวทะเลาะกันบ้างบางครั้ง ตนเองสนิทกับมารดา มีปัญหา
 ปรึกษามารดา โดนจับครั้งที่สองเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย โดยพยายามฆ่า มูลเหตุจูงใจขาด
 ความยับยั้งชั่งใจ ตัดสินเป็นเวลา ชั้นต่ำ 3 ปี ชั้นสูง 4 ปี เป็นครั้งแรกที่เข้ารับการฝึกอบรม และ

รับการฝึกอบรมมาเป็นระยะเวลา 1 ปี 3 เดือน ซึ่งตนเองเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องและมีส่วนร่วมในเหตุการณ์วันที่ 4 สิงหาคม 2550 แต่ไม่ใช่ต้นเหตุในครั้งนี้

ในศูนย์ฝึกฯ มีกลุ่มใหญ่ 3 กลุ่ม คือ กลุ่มโค่นไทร กลุ่มหน้าช่าง (ทุ่งสง) และกลุ่มไต้หวัน (สุราษฎร์ฯ) แต่ถ้านับรวมกลุ่มย่อย ก็ประมาณ 7 กลุ่ม แต่ตนเองอยู่ชุดทุ่งสง เป็นแกนนำชุดแต่ไม่ได้เด่นอะไร เพราะเป็นคนที่ไม่ค่อยคุย พูดน้อย ชอบอยู่เฉยๆ ชุดตัวเองมีสมาชิกประมาณ 50 คน ลักษณะของกลุ่มนักเลง กลุ่มที่เป็นมิตรกับกลุ่มตนเองไม่มี ก่อนหน้าที่จะมาก็ไม่ถูกกับชุดโค่นไทร อยู่ในกลุ่มไม่ต้องทำอะไร ในกลุ่มรู้จักกันหมด ที่สนิทมี 9 - 10 คน ในศูนย์การมีกลุ่มมีความสำคัญพอประมาณ การที่เข้ากลุ่มเพราะเพื่อนชวน บ้านอยู่ใกล้กัน เพื่อนในกลุ่มให้การช่วยเหลือซึ่งกันและกันบุคลิกภาพลักษณะ มั่นคง - เก็บตัว (ยอมตาม ระมัดระวัง คิดหน้าคิดหลัง รักสงบ ควบคุมตัวเองได้ดี อารมณ์เย็น สุขุม)

แบบสอบถามชุด 24

อายุ 20 ปี กระทำคามผิดอายุ 17 ปี จบม.3 ภูมิลำเนา จ. นครศรีธรรมราช บิดามารดาอยู่ด้วยกัน รักใคร่กันดี ฐานะพอมีพอใช้ บิดาประกอบอาชีพพนักงานบริษัท มารดาค้าขาย ปัจจุบันอาศัยอยู่กับบิดามารดา สนิทกับมารดา มีปัญหาที่ปรึกษามารดา ครั้งนี้โดนกระทำคามผิดครั้งแรก เข้ารับการฝึกอบรมครั้งแรก ด้วยความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย โดยใช้มีดแทง เพราะขาดการยับยั้งชั่งใจ ศาลตัดสินลงโทษขั้นต่ำ 3 ปี ขั้นสูง 5 ปี ปัจจุบันได้รับการฝึกอบรมมาแล้ว 1 ปี 9 เดือน

ในศูนย์ฝึกมีกลุ่มจำนวน 4 - 6 กลุ่ม คือ ชุมพร, ระนอง, สุราษฎร์ฯ, นครฯ ตนเองอยู่นครฯชุดใหญ่ เพื่อนในกลุ่มรักใคร่กันดี มีปัญหาที่ให้การช่วยเหลือ ทุกกลุ่มเป็นมิตรกับกลุ่มตนเองหมด การเข้ากลุ่มวันแรก “เพื่อนไปรับที่ห้องพ่อชานวันแรก และทำความรู้จักกัน ทำความเข้าใจกัน” ทำให้สามารถอยู่ได้ถึงวันนี้ เรื่องการอยู่กลุ่มมีความสำคัญพอประมาณ เพราะคนเราต้องมีเพื่อนเป็นธรรมดาอยู่แล้ว กลุ่มที่อยู่ด้วยกันส่วนมากบ้านเดียวกัน เมื่ออยู่ในกลุ่มเพื่อนยอมรับ และมีการใช้คำว่า “พวกเรา” เสมอสำหรับเด็กในศูนย์ฝึกฯ

บุคลิกภาพลักษณะมั่นคง - เก็บตัว (ยอมตาม ระวัง คิดหน้าคิดหลัง รักสงบ ควบคุมตัวเองได้ดี อารมณ์เย็น สุขุม)

แบบสอบถาม ชุดที่ 25

-อายุ 19 ปี 5 เดือน ขณะทำความผิดอายุ 17 ปี 3 เดือน จบ ม.5
 อ. กาญจนดิษฐ์ จ.สุราษฎร์ธานี บิดามารดาอยู่ด้วยกัน รักใคร่กันดี จนปานกลาง อาศัยอยู่กับบิดามารดาก่อนถูกจับกุมสนิทกับทุกคนในครอบครัว ทำความผิดครั้งแรก มีความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย โดยใช้อาวุธปืนฆ่าโดยเจตนา เพราะขาดการยับยั้งชั่งใจ ศาลตัดสินขังชั้นต่ำ 3 ปี ชั้นสูง 5 ปี ครั้งนี้นับเป็นการฝึกอบรมครั้งแรก รับการฝึกอบรมมาแล้ว 1 ปี มีกลุ่มในศูนย์ฝึกทั้งหมด 7 กลุ่ม แต่กลุ่มใหญ่จริงมี 4 กลุ่ม ตนเองอยู่กลุ่มนครฯ มีเพื่อนกลุ่มประมาณ 150 คน จะมีเด็กที่อื่นรวมด้วย กลุ่มตนเองเป็นมิตรกับทุกกลุ่ม อยู่กันแบบเสมอภาค จะไม่ใช้คำว่าหัวหน้าหรือลูกน้อง ในกลุ่มรู้จักกันทุกคน ระบบกลุ่มมีความสำคัญพอประมาณ เพราะเพื่อนอยู่บ้านเดียวกันมารับเข้ากลุ่ม ผมงี้เช่นกัน เข้ากลุ่มเพราะเคยอยู่กลุ่มมาก่อน เพื่อนชวนอยู่ บ้านเดียวกัน เพื่อนในกลุ่มให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เมื่ออยู่ในกลุ่มรู้จักเป็นพวกเดียวกัน และมีการใช้คำว่า “พวกเรา” บ้าง

บุคลิกภาพลักษณะ มั่นคง - แสดงออก (ชอบเป็นผู้นำ ช่างพูดไร้กังวล ปลอดภัยไปรง มีชีวิตชีวา เปิดเผย เอาไหนเอากัน ใจกว้าง น่าคบ ชอบให้ความร่วมมือ)

แบบสอบถาม ชุดที่ 26

อายุ 19 ปี ขณะทำผิดอายุ 16 ปี 6 เดือน จบ ป.6 อ.เคียนซา จ.สุราษฎร์ธานี บิดามารดาอยู่ด้วยกัน รักใคร่เข้าใจกันดี มีอาชีพทำสวน ฐานะปานกลาง อาศัยอยู่กับบิดามารดา ทำผิดครั้งแรก มีฐานความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย โดยยกพวกตีกัน ฆ่าโดยเจตนา มูลเหตุจูงใจ ความโกรธ อาฆาต พยาบาท ศาลตัดสินคดีผมครั้งแรกเป็นระยะเวลาชั้นต่ำ 5 ปี ชั้นสูง 6 ปี รับการฝึกมาแล้ว 1 ปี 2 เดือน

บุคลิกภาพลักษณะ มั่นคง - เก็บตัว (ยอมตาม ระมัดระวัง คิดหน้าคิดหลัง รักสงบ ควบคุมตัวเองได้ดี อารมณ์เย็น สุขุม)

ศูนย์ฝึกมีกลุ่ม 7 กลุ่ม คือ นครศรีธรรมราช แบ่งเป็น 3 กลุ่ม, สุราษฎร์ธานี แบ่ง 2 กลุ่ม ระนองและภูเก็ต เป็นกลุ่มเล็กที่สนับสนุนกลุ่มใหญ่ ตัวผมอยู่กลุ่มโค่นไทร (นครฯ) มีสมาชิกในกลุ่มประมาณ 150 คน กลุ่มนครฯ กับกลุ่มสุราษฎร์ฯรวมกัน ทุกคนอยู่ในกลุ่มแบบเท่าเทียมกันหมด รู้จักกันทุกคนในกลุ่ม เพื่อนให้การช่วยเหลือซึ่งกันและกันดี การอยู่ในกลุ่มแล้วรู้สึกปลอดภัยส่วนมากเป็นเด็กบ้านเดียวกัน กลุ่มมีความสำคัญพอประมาณ ในศูนย์มีการแบ่งพวกเขา “พวกเรา” มีการใช้คำนี้เสมอ กลุ่มที่มีอิทธิพลมากกว่าหน้าที่จะถูกส่งเรือนจำ คือ “โค่นไทร” มีคนเยอะ อาวุธ

เยอะ มีเด็กทุกจังหวัด ปัญหาที่ทำให้เด็กทะเลาะกันคือ ยาเส้น เด็กที่มาใหม่ยังไม่รู้เรื่องการใช้ชีวิต ในศูนย์ฝึกฯ จึงทำให้เกิดการทะเลาะกันบ่อย แต่ถ้าการก่อจลาจล “ส่วนมากมาจากครู” ครูบีบบังคับ กดดันเด็ก ลำเอียง ทำให้เด็กเกิดความเครียด การแก้ปัญหาของครูไม่เหมาะสม โดยส่งเด็กไม่มีการพิจารณาหรือไต่สวนว่าใครผิดใครถูก เรียกชื่อส่งเลย คิดว่าเด็กกลุ่มนี้เป็นข่าใหญ่ บางคนไม่รู้เรื่องก็ถูกส่ง คนที่ถูกส่งส่วนมากไม่ได้ทำผิดในวันนั้นเลย “เป็นเพราะครู ไม่เข้าใจและบีบบังคับเด็กทุกเรื่อง” จนทำให้เกิดเรื่องแบบนี้ ครูไม่จริง โทก หลอกหลวงเด็ก

แบบสอบถาม ชุดที่ 27

อายุ 18 ปี 7 เดือน ขณะทำผิด 17 ปี 10 เดือน จบ ม.3 อ.ทุ่งตะโก จ.ชุมพร บิดามารดาอยู่ด้วยกัน รักใคร่เข้าใจกันดี ประกอบอาชีพทำสวน พอมีพอใช้ อาศัยอยู่กับบิดามารดา ก่อนถูกจับกุม สนิทกับมารดา มีปัญหาปรึกษากับบิดามารดา กระทำความผิดครั้งแรกโดยมีฐานความผิดเกี่ยวข้องกับยาเสพติด จำหน่าย เพราะอยากลอง ศาลพิพากษาลงโทษขั้นต่ำ 5 ปี และเข้ารับการฝึกอบรม ครั้งแรกเป็นเวลา 5 เดือน

ศูนย์ฝึกมี 4 กลุ่ม สุราษฎร์ฯ,ชุมพร,ระนอง,นครฯ ตัวเองอยู่ชุมพร มีเพื่อนอยู่ 20-30 คน ในกลุ่มอยู่กันแบบพี่น้อง ไม่มีผู้นำกลุ่ม เท้าเทียมกันหมด เข้ากลุ่มเพราะมีเพื่อนบ้านเดียวกันมารับเข้ากลุ่ม เป็นเพื่อนบ้านเดียวกัน อยู่กลุ่มแล้วรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน เพื่อนยอมรับเพื่อนในกลุ่มให้การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน กลุ่มมีความสำคัญพอประมาณ และมีการใช้คำว่า “พวกเรา”เสมอ

บุคลิกภาพลักษณะ ห้วนไหว - เก็บตัว (เจียบ ไม่ชอบพูดจา คิดแง่ร้าย ซึมไม่ยืดหยุ่น ห้วนวิตก โกรธง่าย)

แบบสอบถาม ชุดที่ 28

อายุ 18 ปี 2 เดือน ขณะกระทำผิดอายุ 17 ปี 11 เดือน จบ ป.6 อ.ย่านตาขาว จ.ตรัง บิดามารดาแยกกันอยู่ อาศัยอยู่กับป้า ป้าประกอบอาชีพรับจ้าง ฐานะปานกลาง กระทำความผิดครั้งที่ 2 ครั้งแรก พรบ.อาวุธปืน(.357) ปืนเถื่อน ครั้งนี้ ครั้งที่ 2 ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย โดยการทะเลาะวิวาทกัน มูลเหตุสูงใจเพราะขาดความยับยั้งชั่งใจ ศาลตัดสินลงโทษ 5 ปี เป็นครั้งแรกที่เข้ารับการฝึกอบรมฯ ได้รับการฝึกอบรมมาแล้ว 6 เดือน

ศูนย์ฝึกและอบรมฯ มี 4 กลุ่ม คือ ใต้หอ หน้าช่าง โป้เตียม ใต้ต้นไม้ ส่วนตัวเองอยู่โป้เตียม กลุ่มผมไม่เคยหาเรื่องเพื่อน กลุ่มที่เป็นมิตรคือ ใต้หอ กลุ่มที่ไม่ถูกกัน คือ โคนไทร , หน้าช่าง กลุ่มผมมีเพื่อนในกลุ่ม 70-80คน ในกลุ่มมีหัวหน้า 3-5 คน หัวหน้ากลุ่มเป็นคน

แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี วันแรกที่เข้าศูนย์ฯ ก็มีกลุ่มต่างๆอยู่แล้ว แล้วเพื่อนก็ชวนเข้ากลุ่ม เมื่ออยู่กลุ่มเพื่อนให้การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และทำให้รู้สึกว่าเป็นพวกเดียวกันเพราะกลุ่มมีความสำคัญมาก มีการใช้คำว่า "พวกเขา พวกเขา"

บุคลิกภาพลักษณะ ห้วนใจ - เก็บตัว (เจียบ ไม่ชอบพูดจา คิดแง่ร้าย ซึมไม่ยืดหยุ่น ห้วนวิตก โกรธง่าย)

วันที่ 4 ส.ค. 50 ผมไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพราะวันนั้นผมอยู่ห้องเยี่ยมญาติกับญาติ พอญาติผมกลับผมก็เข้ามาในศูนย์ฝึกฯ ก็เห็นเพื่อนในสถานพินิจฯ ไปส่งตีห้องฟองในห้องนักจิตวิทยา กฎระเบียบที่ศูนย์ฝึกฯ ไม่เคร่งครัด การนอนไม่เป็นเวลา นอนก็ไม่งอได้ ทำผิดก็เขียนรายงาน ทำความสะอาด เท่านั้นเอง ไม่น่ากลัวเลย

แบบสอบถาม ชุดที่ 29

อายุ 19 ปี 7 เดือน ทำผิดอายุ 16 ปี 2 เดือน จบ ม.3 อ.เมือง จ.นครศรีธรรมราช บิดามารดาอยู่ด้วยกัน รักใคร่เข้าใจกันดี ประกอบอาชีพทำสวน ฐานะปานกลาง สนิทกับแม่ ทำความผิดครั้งแรกศาลตัดสินชั้นต่ำ 3 ปี ชั้นสูง 4 ปี อยู่ศูนย์ฝึกฯ 1 ปี 1 เดือน อยู่ศูนย์ฝึกฯ มี 4-5 กลุ่ม ตนเองอยู่นครศรี 1 (โค่นไทร) มีเพื่อนในกลุ่ม 40 คน เพื่อนในกลุ่มรักใคร่กันดี กลุ่มที่ไม่ถูกกันคือ สุราษฎร์ นครศรี 2 ให้การช่วยเหลือ ส่วนมากจะนั่งคุยกันเรื่องคดีที่ผ่านมา อยู่ในกลุ่มจะไม่มีใครแสดงออกว่าตัวเองเป็นหัวหน้ากลุ่ม ทุกคนอยู่เท่าเทียมกันหมด "ผมเข้ากลุ่มเพราะอยู่บ้านเดียวกัน" กลุ่มมีความสำคัญมาก เพราะอยู่กลุ่มแล้วเพื่อนในกลุ่มให้การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อีกทั้งเพื่อนก็ยอมรับด้วย มีการใช้คำว่า "พวกเรา" บ้าง

บุคลิกภาพลักษณะ มั่นคง - เก็บตัว (ยอมตาม ระมัดระวัง คิดหน้าคิดหลัง รักสงบ ควบคุมตัวเองได้ดี อารมณ์เย็น สุขุม) ตั้งแต่ผมเข้าไปอยู่ในศูนย์ฝึกฯ เกิดการทะเลาะกัน การก่อจลาจล 5-6 ครั้ง ทุกครั้งเมื่อเหตุการณ์ยุติ เด็กจะถูกส่งเรือนจำทุกครั้ง ผมไม่เข้าใจว่านี่คือมาตรการ หรือ การแก้ปัญหาของศูนย์ฝึกฯ เหยื่อ คนที่อยู่หน้าๆ ด้านหน้านี้จะบอกว่าเป็นขาใหญ่

วันที่ 4 ส.ค. 50 ชุดทุ่งสงอยู่หน้าช่างศิลป์ ส่วนชุดที่เป็นแกนนำคือ "โค่นไทร" เพราะไม่พอใจที่เพื่อนถูกส่งเรือนจำ จึงก่อเหตุขึ้น โดยที่ทุกคนสมัครใจไม่มีการบังคับกันแม้แต่หน่อย ก่อนจะเกิดเหตุการณ์ 2 วัน มีการทะเลาะกันก่อน ระวัง "ชุดโค่นไทร" กับหัวหน้าหอ 4 จึงเป็นชนวนของการทะเลาะกัน แต่เคลียร์กันได้ คุกรับปากว่าจะไม่ส่งเรือนจำ หลอกเด็ก ไม่มีความเป็นธรรม เหตุผลที่ก่อจลาจลครั้งนี้มาจากครูไม่ยอมเจรจา จึงทำให้เด็กเกิดความไม่พอใจ เด็กบางคนก็ไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง แต่ก็ถูกส่งเพราะครูไม่มีการสอบสวนก่อนส่งเรือนจำ "คนเราไม่ว่าอยู่ไหน" ก็ต้องมีกลุ่ม มีเพื่อนเพื่อไม่ให้โดนรังแก เพื่อนยอมรับและเป็นธรรมเนียมปฏิบัติต่อกันมา

ทำผิดกฎศูนย์ฝึกฯ ทำร้ายร่างกาย คนเดียว ทำลายข้าวของในสถานพินิจฯ ช่วยน้อง ในศูนย์ฝึกมีความแตกต่างกับเรือนจำมากศูนย์กฎระเบียบไม่เคร่งครัด สบายกว่า มีหน้าที่เรียนอย่างเดียว ใครไม่เรียนก็นอนเล่น ไม่ต้องทำอะไร ในกลุ่มมีแกนนำอีกคน

ในศูนย์ฝึกจำเป็นต้องมีกลุ่ม เพราะไม่รู้จักใครจะลำบาก ต้องมีเพื่อนจะได้รู้ว่าเขาอยู่กันอย่างไร

กลุ่มได้หอบ เป็นเพื่อนที่มาจากบ้านเดียวกัน หรืออำเภอใกล้เคียงกันชักชวนเข้ากลุ่ม ซึ่งกลุ่มตนเอง มีประมาณ 50 คนไม่มีใครที่มีอำนาจสูงสุด เพราะอยู่เท่าเทียมกันหมด การพูดจาไม่ข่มขู่กัน กลุ่มที่มีสมาชิกมากที่สุด คือ โคนไทร มาจากนครบ้านเดียวกัน และบางครั้งก็เข้ามาเวลาใกล้เคียงกัน และมีหน้าห้องซักผ้า ชุดนี้จะรวมกันเป็นกลุ่มใหญ่ มีเด็กสุราษฎร์ฯ ร่วมด้วยการพูดคุยระหว่างแกนนำกับสมาชิกจะแตกต่างกัน เป็นการถามความเป็นอยู่ สิ่งที่บ่งบอกถึงความสัมพันธ์หรือมิตร คือการแบ่งยาเส้นให้กัน กลุ่มได้หอบเป็นมิตรกับทุกกลุ่ม ระบบกลุ่มจะไม่มีวันหมดไปจากศูนย์ฝึกได้ เพราะเมื่อมีเด็กใหม่เข้ามาต้องมีคนเข้าไปรับที่ห้องพ่อบ้าน และเด็กเข้ากันมากกว่าครู ครูมองว่าเด็กมีปัญหา เป็นปัญหาของสังคม

แบบสอบถาม ชุดที่ 30

อายุ 19 ปี 2 เดือน กระทำผิดอายุ 17 ปี จบ ม. 1 อ.บ้านนาสาร จ.สุราษฎร์ฯ บิดามารดาแยกกันอยู่ ทะเลาะกันบางครั้ง อาศัยอยู่กับมารดา มารดาประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปฐานะปานกลาง สนับสนุนพี่สาว ทำความผิดครั้งนี้ครั้งที่ 4 เคยรับการฝึกอบรม 4 ครั้ง (รวมครั้งนี้ด้วย) คดีแรกโทษมรณโทษ 1 ต่อ 8 ตัดสิน 1 ปี 5 เดือน ,คดี 2 ฆ่า(หลุดแรกจับ),คดีที่ 3 พยายามฆ่าตัดสิน 2 ปี ส่วนคดีนี้ ปล้นโทรศัพท์และเงินสด 3,000บาท ตัดสินขั้นต่ำ 2 ปี ขึ้นสูง 3 ปี รับการฝึกอบรมมาแล้ว 2 เดือน ในศูนย์ฝึกและอบรมฯ มี 4 กลุ่ม คือ สุราษฎร์ฯ,ระนอง,ชุมพร,นครฯ ผมอยู่กลุ่มสุราษฎร์ฯ การอยู่กลุ่มสำหรับผมไม่สำคัญแต่อย่างใด แต่ที่เราไปอยู่เพราะมีเด็กบ้านเดียวกัน ในกลุ่มรู้จักกันหมดทุกคน มีการใช้คำว่า"พวกเขา พวกเราบ้าง" เพื่อนในกลุ่มให้การช่วยเหลือกันดี การดูแลเด็กในศูนย์ฝึกฯ ครู ไม่มีบทบาท,ดูแลเด็กไม่ทั่วถึง,คุ้มครองเด็กไม่ได้ ,ลำเอียง ผมเรียนช่างตัดผม**บุคลิกภาพลักษณะ**หน้าไหว - แสดงออก (ฉุนเฉียว กระวนกระวาย ก้าวร้าว ตื่นเต้นง่าย คิดแง่ดี เปลี่ยนแปลงง่าย ใจเร็วด่วนได้ ชอบทำกิจกรรม)

การก่อจลาจล สุราษฎร์ฯกับนครฯก่อจลาจล ประมาณ 100 คน 1 ครั้ง จลาจลรุนแรงมีการทำลายข้าวของ จนเกิดความเสียหายต่อทรัพย์สิน ถ้าเด็กทะเลาะจะมุ่งใส่คู่ต่อสู้เลย ไม่มีการทำลายข้าวของ ถ้าอยากให้เกิดเหตุการณ์หมดไปจากศูนย์ฯครูต้องดูแลให้ทั่วถึง ไม่ลำเอียง ไม่ควรให้เด็กจัดการปัญหาเอง ควรมีกฎระเบียบที่เข้มงวดกว่านี้

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวยุภาภรณ์ ไพรบุญ เกิดวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2518 อายุ 34 ปี
เกิดที่โรงพยาบาลเกษตรสมบูรณ์ อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิสำเร็จการศึกษาระดับ
ปริญญาตรีเมื่อปี พ.ศ.2545 วิทยาศาสตร์บัณฑิต จิตวิทยาคลินิกและชุมชน มหาวิทยาลัย
รามคำแหง และเข้ารับราชการเมื่อปีพ.ศ. 2545 ในตำแหน่งนักสังคมสงเคราะห์ ประจำศูนย์
สุขภาพจิตที่ 9 จังหวัดนครสวรรค์ และในปีพ.ศ. 2546 ถึงปัจจุบัน รับราชการในตำแหน่ง
นักจิตวิทยาคลินิกระดับปฏิบัติการ กลุ่มงานจิตวิทยา โรงพยาบาลสวนสราญรมย์ จังหวัด
สุราษฎร์ธานี สังกัดกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข